

להשלים מעשינו ועבודתינו

חוברת לימוד

הגאולה האמיתית והשלימה

ליקוט ראשוני מסוגו משיחות כ"ק אד"ש
מה"מ, המעמיק לכל אורך שלבי ודרגות
מהות הגאולה האמיתית והשלימה
ומקנה ידע בסיסי בתורת הגאולה.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

נערך ויז"ל ע"י: איגוד תלמידי הישיבת
ישיבת תורת'ל המרכזית, בית משיח 770
Eastern Parkway Brooklyn NY, U.S.A 770
Tal. 718-773-4939

את"ה 770 - פעילות תורנית חברתית
לתלמידי הישיבות (ע"ר) - 580619823
טל: 077-261-9008
דוא"ל: ato770office@gmail.com

בסיוע: מרכז חב"ד העולמי
לקבלת פני משיח צדקנו
Eastern Parkway Brooklyn NY, U.S.A 744
Tal/Fax. 718-778-8000

בפתח הקובץ

כל אחד ואחד מאנ"ש והתמימים ימלא רגשי התעוררות בשומו אל ליבו כי הנה קרב היום הגדול - י"א ניסן, יום הולדתו של אבינו מלכנו - הוד כבוד קדושת אדמו"ר מלך המשיח שיחי' לאורך ימים ושנים טובות, נצח סלה ועד.

כבני הדור השביעי, אמונים אנו על הדרכות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, כי ההתעוררות הגדולה ביותר צריכה להתבטאות במעשה בפועל. הכנה לי"א ניסן צריכה להתבטאות בהוספה בכל עניניו הק' של כ"ק אד"ש מה"מ, ובפרט בחיזוק ההתקשרות, הנעשית ע"י הוספה ב"ענינו העיקרי - של נשיא דורנו - להביא לימות המשיח בפועל ממש".

בפרט בשנה זו בה מלאים מאה ועשרים שנה לנשיאנו, אשר במעלתו של מספר שנים זה מבאר כ"ק אד"ש מה"מ בריבוי מקומות שענינם הוא "מילויי ושלימות חיי האדם ועבודתו עלי אדמות". ובהנוגע אלינו, הרי עבודתו של הרבי שליט"א היא כפי שביאר כבר במאמר הראשון לנשיאותו הניצחית, המאמר הידוע "באתי לגני" תשי"א: "לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כ"א עיקר שכינה, ובתחתונים דוקא".

כחלק ממבצע "להשלים מעשינו ועבודתינו", אשר מטרתו כשמו כן הוא - בראש ובראשונה: לסיים ולהשלים מעשינו ועבודתינו ולפעול את התגלותו של כ"ק אד"ש מה"מ, והדרך בה נעשית פעולה זו היא כדברי הרבי שליט"א: "לסיים ולהשלים (גם מלשון שלימות)", היינו שבכל הפעולות והמישורים בהם נותנים אנו מתנה למלכנו נעשה הכל באופן של שלימות -

הננו מוציאים בזה את חוברת הלימוד "הגאולה האמיתית והשלימה", בה יכול הלומד להגיע לשלימות מסוימת בהעמקה בעניני גאולה ומשיח, אשר "היא ה"דרך ישרה" לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל ממש".

בתחילת שיחת ש"ק פרשת אהו"ק ה'תנש"א - "שנה שמלך המשיח נגלה בו" - כותב כ"ק אד"ש מה"מ:

"בקשר עם המדובר לאחרונה אודות הגאולה האמיתית והשלימה, שמחכים לה בכל יום ומקווים שתבוא בכל יום - כהפסק דין בהלכה שהנודר שלא ישתה יין ביום שיבוא המשיח, אסור לו לשתות יין לעולם - תיכף ומיד ממש, ואודות הפעולות שצריך כאו"א מישראל לעשות כדי להביא את הגאולה - מתאים להתעכב לבאר את תוכנה של הגאולה, ובוזה יקל להבין מה צריך להיות תוכן העבודה הנדרשת בכדי להביא את הגאולה, וכיצד יש להתכונן למצב הגאולה".

ובמילים שלנו: כעת צריכים להביא את הגאולה בפועל, ובכדי לדעת מהם הפעולות המביאות את הגאולה, צריכים קודם לדעת מהי הגאולה.

ובהתאם לכך בחוברת זו נעשה ליקוט ראשוני מסוגו של שיחות כ"ק אד"ש מה"מ בעניני גאולה ומשיח, כשמטרת הליקוט היא על תיווך וחיבור השיחות, במטרה ללמוד "תורה שלימה" ולקבל סיכום מקיף המבאר את מהותה של גאולת ישראל, כפי שמפורט לקמן.

.

מטרת החוברת

בעולם הרחב המילה "גאולה" מבטאת יציאה / פדיה מגלות ושיעבוד וכו', כפי שרואים בשיחה שנזכרה לעיל ובריבוי שיחות נוספות בהם הרבי מה"מ שליט"א מבאר שלב אחרי שלב את כל הרמות והמובנים של הגאולה.

לעיתים יוצא ללמוד קודם את הרבדים העמוקים ועל כן לא ניכר חידושו של כ"ק אד"ש מה"מ בכל שיחה ושיחה, וע"כ בא ליקוט זה ע"מ לנסות להבין וללקט את הסדר בחידושי הגאולה ובמהותה, הקשר ביניהם והחשיבות שבכל החידושים, וממילא מהם הפעולות שצריכות להעשות על ידינו בשביל להביא את הגאולה.

בחוברת זו עיקר ההדגשה היא על נושא הגאולה האמיתית והשלימה כשלעצמו, ובחוברת הבאה יורחב בעז"ה במהותו של מלך המשיח עצמו, וכדברי כ"ק אד"ש מה"מ הידועים ב'הדרן על הרמב"ם' תשמ"ו: "עיקר הענין דביאת משיח הוא שיומשך ויתגלה בעולם מלך המשיח".

אופן העריכה

בצורת הגשת תורת כ"ק אד"ש מה"מ בנושאי הגאולה יצאו כבר כמה וכמה ליקוטים, מהם היו שליקטו "שיחות שלמות" אודות הגאולה, ומהם שליקטו "קטעים" קצרים מכל תורת כ"ק אד"ש וחיברום יחדיו לסוגיא שלימה, החל מספר "בשורת הגאולה" שיצא לאור "בהסכמת ובברכת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א" (מתוך הפתח דבר לספר).

המעלה בשיחה שלימה היא ההבנה הברורה והמקיפה בנושא המדובר ובחידושים המיוחדים שבה; אך לאידך כאשר רוצים לזכור מהלך שלם הנמצא בכמה שיחות, קשה לפעמים לזכור את כל הפרטים באותם שיחות שאינם נוגעים לעיקר המהלך.

לאידך המעלה בליקוט קטעים היא אכן קבלת תמונה ברורה בנושא, אך לעיתים קשה לזכור קטעים קצרים כיון שבהם אין כ"כ עיון והשקעה בלימוד.

אשר ע"כ, בחוברת זו נעשה ניסיון ללקט מצד אחד "עניינים שלמים" בדוקא מתוך תורת כ"ק אד"ש מה"מ, ולא קטעים קצרים וכיו"ב, ולאידך, הושמטו חלקים מהשיחה שאינם נוגעים באופן ישיר למהלך (אף שלעיתים קשורים הם לנושא הגאולה ואף מבארים לפי זה כל מיני עניינים שונים בגאולה), וכך תתקבל ותונח אצל הלומד סוגייה שלימה מהות ענינה של גאולתנו השלימה.

הליקוט והעריכה נעשו בעזרת כו"כ ספרים שעסקו בליקוטים מעין הנ"ל, ולהם תודתנו נתונה.

כדי להקל על הלומד, בפתח כל 'שיחה' נכתב ההקשר של 'שיחה' זו למהלך כולו, וכן סיכום "בשפה ברורה" של הקטע המובא מהשיחה, ושל הקטעים הקודמים בשיחה הנוגעים להבנת העניין המדובר.

הציונים לשיחות הם כפי שנדפסו בליקוטי שיחות גאולה ומשיח, אא"כ צוין אחרת.

[כאן המקום להזכיר שבאם אין הענין מובן כדי צרכו מומלץ לעיין בשיחה כפי שמופיעה בשלמותה].

וזאת למודעי, שההקשרים בין השיחות וכן הסיכומים נכתבו על ידינו ואינם באים לקבוע "מסמרות" בדעת כ"ק אד"ש מה"מ, וכידוע ש"אי אפשר לבר בלא תבן"; ואם ימצא הלומד טעות דמוכח ח"ו - נבקש את הקוראים שיואילו לשלוח אלינו ונתקן במהדרות הבאות בעז"ה.

תודתנו נתונה בזאת לרב שמואל שיח' גינזבורג, נו"נ בשיבת חח"ל צפת (גדולה) אשר סייע רבות בעריכת קובץ זה.

•

אנו תפילה, שעצם העיסוק בתורת כ"ק אד"ש מה"מ, ובפרט בענייני הגאולה, ובפרט כאשר הלימוד הוא ע"מ "להביא לידי מעשה" ולהוסיף בפעולות להבאת הגאולה; גירום נח"ר רוח רב למלכנו משיחנו שליט"א, לרגל מאה ועשרים שנה להולדתו, והעיקר - יביא כבר תיכף ומי"ד ממ"ש את התגלותו המיידית של כ"ק אדמו"ר שליט"א משיח צדקנו, ועוד לפני בוא היום הגדול - יום הולדתו המאה ועשרים, יגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ונכריז לפניו:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

איגוד תלמידי הישיבות העולמי, ה'תשפ"ב

770 - בית משיח

ימי ההכנה ל"א ניסן תשפ"ב
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אד"ש מה"מ

תוכן עניינים

מהלך החוברת

9.....סוגיא א' • מהותה של הגאולה.

- 10..... פדיה ויציאה מגלות
- 14..... הפיכת הגלות לטוב.
- 18..... שלימות יעודו של העולם.
- 23..... ירידה לצורך עליה.
- 35..... גילוי הטוב והכוונה הפנימית שבגלות.
- 37..... דירה בתחתונים.

55.....סוגיא ב' • קיום הדרגות בפועל בגאולה.

- 56..... הביטוי המעשי של הדרגות בגאולה.
- 67..... התיווך בין כל הדרגות.

87.....סוגיא ג' • שלבי הבאת הגאולה.

- 88..... הציפיה והתשוקה לגאולה.
- 95..... מה פועלת ומעוררת הציפ' בכאו"א.
- 99..... עבודת בני"י להבאת הגאולה.
- 99..... תשובה ועבודת הבירורים.
- 109..... "מעשה קטן מכריע את הכף".
- 115..... הפצת המעיינות.
- 117..... מעלת דורנו ובפרט תקופתנו זו וימינו אלו.
- 119..... ייחודיותה של התקופה בה חיים עכשיו.
- 129..... היכן רואים שעבודת בני"י הסתיימה והגאולה כבר התחילה לפעול העולם.
- 133..... העבודה כעת לאחרי שסיימנו את כל העניינים.

"בקשר עם המדובר לאחרונה אודות הגאולה
האמיתית והשלימה, שמחכים לה בכל יום ומקווים
שתבוא בכל יום . . מתאים להתעכב לבאר את
תוכנה של הגאולה, ובזה יקל להבין מה צריך
להיות תוכן העבודה הנדרשת בכדי להביא את
הגאולה, וכיצד יש להתכונן למצב הגאולה"

(ד"מ ש"פ אהו"ק תנש"א)

סוגיא א'

מהותה של הגאולה

בסוגיה זו נלמד על הרבדים השונים, עומק לפנים מעומק,
הקיימים בפירוש מהותה של הגאולה האמיתית והשלימה

כדיה ויציה מגלות

כפתיחה לסוגיה נבחרה שיחה אחת (מתוך ריבוי שיחות, חלקם נלקטו בספר "עד מתי") המדברת על הרובד הבסיסי והפשוט של הגאולה - יציאה מגלות.

ואף שבהסתכלות פשוטה בתורת החסידות נראה שאין זה ההסבר והביאור המקובל על מהותה של הגאולה, הרי שצריכים לזכור את דברי כ"ק אד"ש מה"מ שכל התורה היא תורה אחת ויש בה עומק לפני מעומק וממילא כל הפירושים בה נכונים ומשלימים זה את זה [ראה "קונטרס עניינה של תורת החסידות" (הובא בסוף הסוגיא) ובריבוי במקומות נוספים]. ובפרט שפירוש זה הובא רבות בתורת כ"ק אד"ש מה"מ בהקשרים שונים, ואפילו בד"מ ש"פ אחו"ק תנש"א הנ"ל בפתח דבר, העוסק בעניינה ומהותה של הגאולה -

"תוכנו של כל דבר מתבטא בשמו. כן הוא גם בנוגע להגאולה - ניתן לקבל מושג מתוכנה ע"י התבוננות בפירוש שמה - "גאולה". . ואע"פ שכונת כל לשונות אלו הוא התוכן הכללי דיציאה מהגלות, ישנו עילוי בלשון "גאולה" [ההדגשה אינה במקור].

בשפה ברורה

בקטע זה בשיחה מצטט כ"ק אד"ש מה"מ את דברי הזוהר על הפסוק בשיר השירים "אל תראוני שאני שחרחרת" - זה שאינכם רואים אותי זהו רק בגלל ה"שחרות של הגלות". ומכאן לומד הוראה נפלאה:

יהודי כל הזמן צריך להרגיש שהגלות אינה דבר טוב, עד כדי שה"לבנה" צריכה לנחם אותו שמצב זה יחלוף ותיכף תבוא הגאולה. כמו"כ אסור לנו לחכות עד שתבוא הגאולה אלא ממש לתבוע מהקב"ה את הגאולה, ולדעת שגם בזמן הגלות המציאות אינה אמת ואף יהודי שהוא כביכול "טמא" הוא רק "קרוי טמא".

חלק משיחת ש"פ תזריע תשמ"א [נדפס בשיח"ק גאומ"ש ע' 11].

וכאשר היהודים מסתכלים ומחפשים אותה ומצפים לראותה - אזי הלבנה עצמה מנחמת אותם, כי הגם שעתה אינכם רואים אותי, זהו רק מצד סיבה צדדית - "בגין שאני שחרחורת", ובמילא עליכם להשאיר עם תשוקה ושאיפה לראותי, וזה גופא, שיש לכם כזו תשוקה, יפעל שתבוא הגאולה ותראו אותי בשלימות; הלבנה מבטיחה שסוף-כל-סוף יראוה, וזה גופא יהי' ע"י שיצפו לראותה!

ב. [...] ומוזה ישנה מיד הוראה בפשטות:

הגלות אינה דבר טוב ולא דבר המתאים ("גלות טויג ניט"), כמובן וגם פשוט. וכשיהודי נמצא בגלות עליו לדעת, שחושך הגלות הוא רק מצד סיבה צדדית, ועליו להשתוקק ולהתגעגע לגאולה האמיתית והשלימה, "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, לגילוי הלבנה בשלימותה, ועד שהלבנה עצמה מנחמת אותו בזמן הגלות ואומרת לו שלא יתייאש מחושך הגלות, כי הרי זה ענין צדדי, אלא שימשיך להתגעגע לגאולה, כיון שהנה הנה באה הגאולה, ואדרבה - עיי"ז שהוא יצפה ויתגעגע לגאולה - זה גופא יקרב יותר את הגאולה.

ג. ולא כאותם האומרים שאין זו דרכם לצעוק ולתבוע "ווי וואַנט משיח נאר",

א. הפסוק: "אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש", מבואר בזהר² לא בתור ציווי אלא כסיפור דברים:

"בשעתא דסיהרא אתכסיא בגלותא - היא אמרה אל תראוני", שהפירוש בזה הוא - לא "דאיהי פקידת דלא למחמי לה", שהיא "אבודה" ח"ו ("פאַרפאַלן") ולכן מבקשת שלא יביטו בה, אלא - "בגין דאיהי חמת תיאובתא דישראל לגבה למחמי נהורא, היא אומרת: אל תראוני - לא תיכלון למחמי לי, אל תראוני ודאי", שהפירוש בזה: כשהלבנה רואה שבני ישראל לא רואים אותה, היא פוחדת שהם יתייאשו מלהביט בה - ולכן, היא אומרת ליהודים ומנחמת אותם: "אל תראוני - לא תיכלון למחמי לי, אל תראוני ודאי" - עליכם לדעת, שמה שאינכם רואים אותי הוא רק משום שעתה הוא זמן הגלות, ורק "בגין שאני שחרחורת", כיון ש(בזמן הגלות) השמש מתכסית ממני. אך באמת קיימת אני גם עתה, בשלימות, ותיכף תבוא הגאולה שאז תראו אותי בשלימות. ולכן אל לכם להתייאש מלהביט בי.

זאת אומרת, אע"פ שבזמן הגלות הלבנה בהעלם, היא רוצה שגם אז יביטו בה ויראו אותה,

1. שה"ש א. ו.

2. ח"ג מה, ב.

(3) מהי"ג עיקרים.

"ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים",
 ו"את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח",
 "כי לישועתך קוינו כל היום", ועוד כמה
 פסוקים וביטויים, וכן "אחכה לו בכל יום
 שיבוא",

וגלות הוא דבר נורא ("אן אומגליקלעכע
 זאך"), עד שמובא בספרים⁵ שעונש הגלות
 "שקול כמעט כצער מיתה" ר"ל! ואף יותר
 גרוע - שהרי זה הולך ונמשך ונהי' יותר
 ויותר גרוע, ר"ל!

חושך הגלות כפול ומכופל עד-כדי-כך,
 שיתכן שיהיו יהודים אשר לא יתיישו
 מעצמם ויאמרו שגלות היא דבר טוב!

[..] על מצב זה נאמר: "אוי להם לבנים
 שגלו משולחן אביהם" - גם האבא רוצה
 להיות יחד עם הבן וגם הבן רוצה, באם רק
 אינו תועה, להיות עם אביו; ובשעה שהוא
 נמצא, ר"ל, בגלות - אזי "אוי" לו, זהו דבר
 נורא שאין כמוהו! כאילו שנמצא בשוק של
 בורסקי, בגלות, לא במקומו הרגיל.

וכמובא בזהר, שהלבנה אומרת ליהודים
 שמה שהיא בהעלם בזמן הגלות הוא רק
 מצד סיבה צדדית, "בגין שאני שחרחורת",
 "ששזפתני השמש דאסתלק מני שמשא
 לאנהרא לי ולאסתכלא בי וחד דבני אמי
 נחרו בי", אבל באמת הלבנה קיימת גם
 בזמן הגלות.

ועד"ז כאשר יהודי נמצא במצב של

ואומרים שגלות היא דבר "טוב", שהרי כיון
 שלא ברצוננו הלכנו לגלות, אלא הקב"ה
 שלח אותנו לגלות - מוכרחים לומר שזהו
 דבר טוב!

כוונת הגלות, אומרים הם, היא בכדי
 ללמוד תורה ולקיים מצוות בגלות, אבל
 הגלות עצמה היא דבר טוב (רחמנא ליצלן!)
 והראי' לכך, ממארז"ל: "צדקה עשה
 הקב"ה עם ישראל שפיוזן בין האומות!"

ד. עונים על-כך: לא! גלות היא דבר רע,
 שגרוע ממנה כבר לא יכול להיות!

כל ענין הגלות הוא מצד סיבה צדדית,
 והיא לא נוגעת ("רירט ניט אָן") בעצם
 מציאותם של יהודים.

אסור, ח"ו, להודות להקב"ה על הגלות
 - צריך לתבוע מהקב"ה שיביא את משיח
 צדקנו ואת הגאולה האמיתית והשלימה
 בזריות וכמה שיותר מהר!

ולא כאותם הטוענים שאלו הם עסקיו
 של הקב"ה, ובודאי שעם הזמן הוא יביא
 את משיח צדקנו, והם סומכים עליו; אנחנו
 (טוענים הם) צריכים רק ללמוד תורה
 ולקיים מצוות, לסמוך על הקב"ה ולא
 להתערב בעסקים שלו. [לטענתם:] גלות
 הוא דבר נורמלי ודבר טוב, ולכן אסור
 לבקש "ווי וואַנט משיח נאו".

אומרים להם - שבכל יום מימות החול
 מבקשים ג' פעמים בכל ג' התפלות -

(5) חינוך מצוה תי.

(6) ברכות ג, סע"א.

(4) פסחים פז, ב.

אמי נחרו בי".

וכיון שגלות היא רק דבר חיצוני וצדדי, "שזפתני השמש" בלבד - בודאי שתיכף ומיד ("אָט אַט") היא תתבטל ותבוא הגאולה, ואזי תעמוד הלבנה בגלוי בשלימותה, וכך גם היהודים יעמדו בגלוי בשלימותם [..] ו"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"¹¹.

משיחת ש"פ תזריע ה'תשמ"א - בלתי מוגה.

נדפסה בשיח"ק גאומ"ש ע' 11-14

גלות, הוא בעצמו לא טמא, ח"ו, הוא רק "קרוי" טמאה" (בלשון רש"י), שהרי בעצם, הגלות לא נוגעת לו ("רירט אים ניט אָן"), זה לא מקומו! הגלות רק פועלת עליו שיהי' "קרוי" טמאה".

ה. ומוזה באים גם להטעם ב"יינה של תורה", מדוע בגמ' כתוב "מכלל שהיא טמאה" משא"כ ברש"י מובא הלשון "קרוי" טמאה":

בגמ' אין צורך להבהיר שיהודי במצב של גלות הוא רק "קרוי" טמאה, ולכן לא מובא שם לשון זה; אבל פירוש רש"י, שאוחז בתחילת החינוך של הילד ביהדות - צריך להבהיר, שכאשר רואים יהודי שאינו כדבעי, יהודי הנמצא במצב של גלות, צריך לדעת שהוא רק "קרוי" טמאה, הוא, ח"ו, לא טמא ממש.

הרי אפילו דברי תורה אינן מקבלים טומאה⁷, כיון שנאמר: "הלא כה דברי כאש" - עאכו"כ בני ישראל שהם למעלה מהתורה, כמש"כ בתנא דבי אליהו⁸, ש"אני אומר" ש"ישראל קדמו לתורה שנאמר (בתורה גופא) דבר אל בני ישראל צו את בני וכו'" - שאצלם, בעצם, לא שייכת כלל טומאה, אלא רק "קרויים טמאים", לא יותר מאשר מצב ד"שזפתני השמש" ו"בני

(7) יבמות עד, ב. סנהדרין פג, ב. זבחים יט, רע"ב.

(8) ברכות כב, א. רמב"ם סוף הל' ק"ש.

(9) ירמ" כג, כט.

(10) פי"ד.

(11) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר שם.

הפיכת הגלות לטוב

אך במקומות אחרים, מסביר הרבי שהגלות "תיהפך" לטוב בגאולה, והגאולה לא תבטל אותה (כמו שהיה ניתן לחשוב לאחרי קריאת השיחה הנ"ל). ובמילים אחרות: הגאולה לא "תזרוק" את הגלות, אלא תעלה גם אותה.

בשפה ברורה

בקטע זה בשיחה מבאר כ"ק אד"ש שהגלות ו"שלושת השבועות" נמשלו ל"שקד" ככדי לבטא את מהותם: כמו שהשקד בתחילה הוא מר ואח"כ הוא עצמו נהיה מתוק, כך הגלות היא אמנם 'מרה', אך היא עצמה תתהפך לטוב בגאולה.

שיחה לבין המצרים - מטות, אות א

התורה הם בתכלית הדיוק, מסתבר לומר, שיש גם קשר פנימי ביניהם. ויש לבאר זה ע"פ דברי המשנה⁴ שיש שני מיני שקדים - שקדים מרים ושקדים מתוקים, דשקדים מרים הם מתוקים בקטנותם⁵ ונעשים מרים בגדלותם, ובשקדים מתוקים הוא להיפך, שבקטנותם הם מרים ואח"כ

א. ארוז' לי שימי בין המצרים נרמזו במש"נ בנבואת ירמיה' (אודות חורבן בית ראשון וגלות בבל) „מקל שקד אני רואה” - „השקד⁶ הזה . . . משעת חניטתו עד גמר בישולו עשרים ואחד יום כמנין ימים שבין שבעה עשר בתמוז שבו הובקעה העיר לתשעה באב שבו נשרף הבית”.

בפשטות משמע, דזה שזמן גידול השקדים רומז לזמן בין המצרים, הוא רק מפני ששניהם שווים במספרם (כ"א). אבל ע"פ הידוע שכל עניני

משיחת ש"פ מטו"מ תשל"ה. נדפס בלקו"ש חל"ג ע' 194 ואילך.

- (1) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. פתיחתא דאיכ"ר כג. קה"ר פ"ב, ז. רש"י ירמ"א, יב.
- (2) א, יא (מהפטרה הראשונה דבין המצרים).
- (3) ל' רש"י הנ"ל.

(4) מעשרות פ"א מ"ד. חולין כה, ב.

(5) כ"ה בצפ"נ (שבהערה 7). וברש"י חולין שם „קודם שיהו מרים”, וברבינו גרשום שם „שאינן מרים כ"כ”. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סר"ב ס"ה ד„עיקר אכילתם היא הקליפה והיא) אינה מרה”. ואכ"מ.

(6) כן מפורש ברבינו גרשום חולין שם*

(* משא"כ ברש"י שם א' רק „שאינן דרך

אלא עוד זאת (וע"ד לשון הרמב"ם¹¹ בנוגע לימי הצומות לעת"ל) - להפכם^{11*} ל"ימים טובים¹² וימי ששון ושמחה¹³, שתמורת "מרירותם", יהפכו הימים ל"מתוקים" ושמחים¹⁴.

[ועפ"ז יומתק היעוד בירמי¹⁵ והי' כאשר שקדתי עליהם לנתוש גו' כן אשקוד עליהם לבנות גו' - שענין ה"שקד" עצמו הוא להיפך מן הקצה אל הקצה, שתמורת השקידה להיפך הטוב (שבתחילת נבואת ירמיה) נעשית השקידה לטוב¹⁶].

בגמר בישולם נעשים מתוקים. ומבואר בצפע"נ (להרגצ'ובי⁷), שעיקר שם "שקדים" הוא על "הגדולים המתוקים" (ואלה שבקטנותם הם מתוקים נק' "לוזים"⁸). ונמצא, שתכונת ה"שקד" (ופעולת כ"א ימי בישול שלו) היא - להפוך ממר למתוק¹⁰.

וי"ל שמטעם זה נרמזו ימי בין המצרים ב"מקל שקד" - כי תוכן עבודת ימים אלו הוא לא רק לבטל את הענין השלילי (ה"מרירות") שבהם,

(ולכאורה זוהי כוונת הצפע"נ (שבהערה הבאה) ובמתוקים להפך". ע"ש).

7 עה"ת מטות (להפטרת דברי ירמיה) ע' ש. 8 שם מין שקדים (ראה ירושלמי תענית שם, תודה"ה תרגולות בכורות (ה, א) - הובאו בצפע"נ שם).

9 ולהעיר מחולין שם, דגם שקדים המרים "יכול למתקן ע"י האור", ובשו"ע אדה"ז שם "ונוטעים אותם על דעת כן". וי"ל, שהטעם (הפנימי) שנברא מין זה ד"שקדים המרים" (שמצ"ע אין ראויים לאכילה) - הוא כדי שיהפכו (ע"י עבודה) ממרירו למתקא. ועיין המשך תער"ב ח"ב ע' תתקצא.

ולהעיר מצפע"נ שם, הדוגמא משמן שבא ע"י כתישת הזית. ע"ש.

10 ודוקא בזה יש תענוג עוד יותר ממאכל שהוא מלכתחילה ערב ומתוק - עיין תניא פכ"ז (לד, ריש ע"ב).

11 סוף ה' תעניות. וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 413 ואילך.

11* וראה צפע"נ שם, ד"היטבת לראות [מקל שקד] דזה טובה לישראל. . [כי חורבן הבית] הוה כפרה לישראל כו".

12 בדפוסים שלפנינו: יום טוב. אבל בכמה דפוסים וכת"י הרמב"ם (ראה רמב"ם הוצאת פרענקל) הוא ככפנים.

13 להעיר מס' ערכי הכינויים לבעל סה"ד (מע' פרה ומע' שקדים) - דשקדים הם "רמז לבית ג'".

14 ושמחה זו (כאשר מהפכים ממר למתוק) גדולה שלא בערך מיום שמחה סתם (ראה ס' המאמרים - מלוקט ח"א ע' קנד ואילך ובהערה 41* שם). וראה לעיל הערה 10.

15 לא, כו.

16 ע"פ המבואר בפנים י"ל שיומתק מ"ש בוח"ב (טו, ב) דשקדים "מנהון מרירן ומנהון מתיקן. . כל רמיזא דגלי באורייתא חוניה דדינא הוי" (אף שמצינו שקידה לטוב, כנ"ל) - כי גם שקידה זו לטוב ענינה מה שמהפכים את ה"שקידה למוטב" (דינא קשיא) ל"שקידה לטוב". ועיין לקו"ת ס"פ קרח (נו, ב). וראה לקמן הערה 26.

אכילתן בכך" (ועד"ז בפיה"מ להרמב"ם מעשרות וחולין שם "שאינן ראויים לאכילה"). ובפ"י מהר"י בן מלכי צדק למעשרות (בש"ס ווילנא) דד"ן "שקדים המתוקים" הוא "כדין כל הפירות". ואכ"מ.

בשפה ברורה

בקטע שלפנ"ז בשיחה מקשה כ"ק אד"ש כיצד ייתכן שהמילה "גולה" (מלשון גלות) היא כמעט עם אותן אותיות של המילה "גאולה" ועד שניתן לפרש את הפסוק "וגולה על ראשה" הן על הגלות והן על הגאולה.

ובקטע זה מבאר הטעם לכך - שהגאולה אינה מבטלת את הגלות אלא "משחררת אותה" מהשיעבוד לדרכי הטבע ו"המשתלשל מזה"; וממילא יכולים ב' הפירושים להתקיים יחדיו.

ד"ת ש"פ אחו"ק תנש"א, אות ג'

עם כל פעולותיהם והישגיהם בגלות. הגאולה תשחרר כל אדם ואת כל בני האדם (גם אומות העולם) וכל עניני העולם, וכל אחד ואחד בפרט עם כל עניניו.

כל הענינים (החיוביים) בגלות נשארים גם הלאה, אלא שיתבטל מצבם הגלותי: יתבטל העולם והסתר המכסה על מציאותם האמיתית והפנימית¹⁸, והשיעבוד לדרכי הטבע וגשמיות העולם המשתלשל מזה.

וכפסק דין הרמב"ם¹⁹: „אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או יהי שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג. אמרו²⁰ חכמים²¹ אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד“, החידוש או יהי - ש„ויחזרו כולם לדת האמת“²², „ויתקן (משיח)

ג. וי"ל הביאור בזה:

גאולה אין פירושה, שע"י היציאה מהגלות מזניחים את החיים, הפעולות והעולם שהי' (קודם) בגלות. אדרבה: גאולה פירושה, שהמציאות שהיתה קודם משועבדת בגלות נעשית (לא בטלה ח"ו, אלא) משוחררת.

והחידוש ושלימות דגאולה האמיתית והשלימה היא, שהכל משתחרר. אין שום ענינים שנשארים, „אבודים“ ח"ו בגלות, לא יותירו בגלות שום ענין. אפילו ה„נדחים“ וה„אובדים“ (שנקראים כך בתורת אמת¹⁵) - יגאלו. הגאולה תהי' גאולה אמיתית ושלימה בכמות ובאיכות של כל הדברים, מהכלל הגדול שבהם עד הפרט שבפרט שבהם: כל יהודי וכל בני - „בנערינו ובזקנינו גוי בבנינו ובבנותינו“¹⁶, וגם חלקם בעולם - „כספם וזהבם אתם“¹⁷,

18 ראה הערה 12.

19 הל' מלכים פי"ב ה"א. וראה עבוה"ק ח"ב פל"ה.

20 שם ה"ב.

21 ברכות לד, ב. וש"נ.

22 שם ה"א.

15 ישע"י כז, יג. וראה לקו"ת דרושי ר"ה ס,

א. ובכ"מ. סה"מ אידיש ע' 78 ואילך.

16 כמ"ש ביצ"מ (בא י, ט). ו„כימי צאתך

מארץ מצרים אראנו נפלאות“ (מיכה ז, טו).

17 ישע"י ס, ט.

מציאותה ותכליתה האמיתית, מגלים את האלוּפו של עולם שבוה – התכלית דכל עניני הגלות שבשבילה נבראו ע"י הקב"ה – כך שמ"גולה" נעשה "גאולה".

גאולה היא גילוי האל"ף (דאלופו של עולם) ב"גולה" – גילוי האמת והפנימיות דכל עניני הגלות, וכל הפעולות בזמן הגלות; גילוי האלקות בכל עניני העולם – כפי שכל זה מגלה את "כבודו" של הקב"ה (ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו"²⁵) – של אלופו של עולם.

העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר²³ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"²⁴.

עפ"ו מובן מדוע תיבת "גאולה" כוללת את תיבת "גולה", אבל – בתוספת אל"ף: הגאולה אינה מבטלת את (העבודה ב)גלות, אדרבה: הגאולה ענינה להעלות את (החיים ב) "גולה" (ע"י שחרור כל הענינים מהגלות) ומזה גופא לעשות "גאולה" – עי"ז שמגלים בכל הענינים ד"גולה" את האל"ף דאלופו של עולם – מסירים את ההעלם והסתר בעניני הגלות המכסים על

(25) אבות ספ"ו.

(23) צפני" ג, ט.

(24) רמב"ם שם פ"א ה"ד.

ג

שלימות יעודו של העולם

שלב נעלה יותר (ע"פ תורת הנגלה) מחדש כ"ק אד"ש בדעת הרמב"ם בהלכות מלכים, והוא שהגאולה לא באה לטפל ב"צרות" שלנו ולהביא את השכר על עבודתנו, אלא זה לתקן את ה"צרות" של הקב"ה בעולם, ולהביא אותו ליעוד המושלם שלו.

בשפה ברורה

בקטעים הקודמים בשיחה זו מקשה כ"ק אד"ש מה"מ מספר קושיות על הרמב"ם בהלכות מלכים (מדוע מאריך מאד בתיאורו של משיח ובהשוואתו לדוד המלך, מדוע מביא את ההוכחה מערי מקלט בהלכה נפרדת בדווקא, ועוד).

ובקטעים אלו מדייק כ"ק אד"ש מה"מ בדברי הרמב"ם א. מדוע מי שחושב שמשיח צריך לעשות אותות ומופתים הוא "מוסיף או גורע בתורה", הרי אפילו נביא צריך לעשות מופתים ומדוע כ"כ אסור לומר כן על משיח. ב. מדוע הרמב"ם הכניס את הל' משיח בסוף ספרו ולא לפני מצות בנין בית המקדש.

ומבאר, שעניינו של משיח על פי ההלכה (ודברי הרמב"ם) הוא "להחזיר שלימות התורה והמצוות", ומכיון שכן, אין לומר עליו שעושה אותות ומופתים - כי זה היפך עניינו לפעול קיום המצוות בטבע העולם. וכן אין לציין כאן את מעלותיו של משיח עצמו כיון שאינם נוגעות ל"החזרת שלימות התומ"צ".

שיחה ה' לפרשת בלק, אותיות ו-י.

כו" לכוורה משמע, שמי שאומר שמישה צריך לעשות „אותות או מופתים" או „מחדש דברים בעולם" הנה בזה הוא מוסיף או גורע בתורה, היפך הענין שאין מוסיפין עליהן כו'. אבל צריך להבין: מהו הקשר בין שני הענינים?³⁴

יתירה מזו: בנוגע לנביא אומר הרמב"ם³⁵ ש„כל נביא שיעמוד לנו ויאמר שה' שלחו אינו צריך לעשות אות אחד מאותות משה רבינו או כאותות אליהו ואלישע שיש בהם שינוי מנהגו של עולם אלא האות שלו שיאמר דברים העתידיים להיות בעולם ויאמנו דבריו שנאמר כו". וא"כ רואים שאף שגם שם הוא שולל „אות . . שיש בהם שינוי מנהגו של עולם", אעפ"כ אין הוא מסיים שם (כבנדו"ד) „שהתורה הזאת חוקי' ומשפטי' לעולם"; ולאידך הוא אומר שם שהוא צריך לעשות אות: „שיאמר דברים העתידיים".

ז. בהלכה שלאח"ז בהל' מלכים ממשיך הרמב"ם: ואם³⁶ יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' הרי זה בחזקת שהוא משיח אם עשה והצליח (ונצח כל

ו. ויובן בהקדמת הסברת כמה דיוקים בשתי ההלכות הבאות בהל' מלכים שם. בהלכה ג' כותב הרמב"ם: ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחי' מתים וכיוצא בדברים אלו³² אין הדבר כך שהרי רבי עקיבא כו' (ומביא שם את הראי' מבן כוזיבא, ומסיים) ולא שאלו ממנו חכמים לא אות ולא מופת ועיקר הדברים ככה הן שהתורה הזאת חוקי' ומשפטי'^{32*} לעולם ולעולמי עולמים ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן [וכל'³³ המוסיף או גורע או שגילה פנים בתורה והוציא הדברים של מצות מפשוטן, הרי זה ודאי בדאי ורשע ואפיקורוס].

מכך שבהמשך ההלכה על מלך המשיח מסיים הרמב"ם „ועיקר . . שהתורה הזאת חוקי' ומשפטי' לעולם

ממשה רבינו כו'"), אבל בפשטות משם אין ראי' כי אינו מדבר במדר' ומעלות הנבואה, כ"א ע"ד ענוהו כו' ואינו נוגע החילוקי' מדריגות דנבואה ורוה"ק.

בשמונה פרקים (פ"ז): וכן דוד המלך ע"ה נביא אמר כו'. ושם בא לבאר מארו"ל „אין הנבואה* שורה אלא על חכם גבור ועשיר . . ואין מתנאי הנביא שיהיו אצלו כל המעלות" ומביא דוגמא משלמה ודוד, אליהו שמואל יעקב.

(32 בדפוסי וכת"י רמב"ם הנ"ל (הערה 3) „שהשפשים אומרים".

* (32) בכמה כת"י (הובאו ברמב"ם הנ"ל הערה 3): אין חוקי' ומשפטי' משתנים (משתנות).

(33) כ"ה בדפוסים וכת"י הנ"ל (הערה 3) ונשמט בדפוסים שלפנינו.

(* כ"ה בפיה"מ שלפנינו ובתרגום הר"י קאפז. בגמ' שבת (צב, א) „אין השכינה שורה". ובנדרים (לח, א) „אין הקב"ה משרה שכירתו".

(34) סיום הלשון שבהלכה שנשמט ע"י הצנזור וכל המוסיף כו' רשע ואפיקורס - כנראה הכוונה לאותו האיש. ועפ"ז מובן המשך הלשון בהלכה שלאחרי' ראה בהנסמן בהערה 36. אבל לפי"ז - למה הוצרך לומר גם „ועיקר הדברים . . שהתורה כו' מהן".

(35) הל' יסודי התורה רפ"י.

(36) ביאור הלכה זו ברמב"ם - ראה לקו"ש ח"ח ע' 358, 361*2 בהערות.

כו' ולבנות בית הבחירה" – הי' עליו להכניס את הלכות מלכים בספרו הרבה לפני כן?³⁹

וי"ל, בזה שהרמב"ם הכניס זאת בסיום ספרו היד – ספר „הלכות” – בזה הוא מדגיש שהשלמות של (קיום) התורה וההלכה היא כאשר יש (ענין) (ה)מלכים⁴⁰. וכפי שזה גם מובן בפשטות, ששלמות הקיום של כל מצות והלכות התורה היא כאשר ישנו מלך על כל ישראל, שעל ידו נעשית

האומות שסביביו³³) ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי ויתקן³⁷ את העולם כו'.

וצריך להבין: מדוע הרמב"ם אינו מזכיר כאן (וגם לא בכל הפרק) את המעלות הגדולות בהן מתואר מלך המשיח²⁹, וכפי שהרמב"ם עצמו אומר במקום אחר בספר היד³⁰: „בעל חכמה יהי יותר משלמה ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו (וכנ"ל סוס"ה).

ה. ויש לומר הביאור בכל זה, בהקדים זה שהרמב"ם הכניס את הל' מלכים (ומלחמותיהם³⁸, או ומלחמות^{38*}) בסיום וסוף ספרו היד – דלכאורה, לפי סדר הזמנים, כפי שהרמב"ם אומר בתחילת הל' מלכים „שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות להם מלך כו' ולהכרית זרעו של עמלק

(39) בהקדמת הרדב"ז לספר שופטים „לפי שדיניו הלכתא למשיחא”. אבל צ"ע, כי: א) כמה הלכות לכאורה אינן הלכתא למשיחא (ראה לדוגמא: פ"א ה"ח ואילך שלכאור' אינן שייכות לאחרי ביאת המשיח) ב) מטעם זה גם ספר הח' והט' (ספר עבודה וקרבתו) היו צ"ל בקירוב עכ"פ (ל)סיום ספרו.

[ובנוגע לקרבתו הי' אפ"ל בדוחק, כי לדעת הרמב"ם (הל' ביהב"ח פ"ו הט"ו. וראה שם פ"ב ה"ד) „מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי”. אבל בנוגע לביהמ"ק וכל השייך לזה אין לתרץ כן (ע"פ ב"ר ספס"ד. ראה מנ"ח מצוה צה), כי הרמב"ם כתב בהל' מלכים כאן (כריש הפרק ובסופו) דמשיח בונה מקדש (וראה הקדמתו לפיה"מ בנוגע למס' מדות. הל' ביהב"ח פ"א ה"ד). וידועה השקו"ט בזה. ואכ"מ].

ואולי י"ל: הרמב"ם בתחלת ספר היד (ב)מנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם (כתב „ספר ארבעה עשר: אכלול בו מצות שהם מסורין לטנהדרין כו' ודין המלך ומלחמותיו”, ומכיון שהל' מלכים הן „דין המלך כו'” – מצות היחיד, לכן כתבו בסוף ספרו (אף שכמה הלכות שייכות לכ"א מישראל (ראה הל' מלכים פ"ה ה"ז ואילך). (40) להעיר מהסמ"צ להרמב"ם מ"ע קעג (בתרגום ר' שלמה אבן איוב (הובא בהוצאת הר"ח העליר): שצונו למנות עלינו מלך מישראל שיעמיד אמונתנו. (אבל ראה תרגומו (העליר) ובסהמ"צ לפנינו והוצאת הר"י קאפח). ובהל' מלכים ספ"ד „ותהי' מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת כו'”.

(37) כ"ה בדפוסים שלפנינו. אבל בכת"י רדפוסים הנ"ל (בהערה 3) בא כאן קטע שנשמט ואם לא הצליח כו", והתיבות „ויתקן את העולם כו'” הן באמצע דבריו שם, „וכל הדברים האלו (של ישוע הנוצרי) ושל זה הישמעאלי . . . אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו כו'”. וראה שם בסיום לשונו. וראה לקמן בפנים סעיף טז.

(38) זהו השם המלא – ככהקדמת הרמב"ם (ב)מנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם (וכהכותרת בספר שופטים והל' מלכים.

(38*) כ"ה בדפוס רומי הנ"ל. ויוציאה רפד. שי. בהכותרת דספר שופטים והל' מלכים*. ובכת"י התימנים שם. וכן הוא שם (ובכמה כת"י) בהקדמת הרמב"ם בסופה בההלכות דספר שופטים והלכות מלכים – ראה רמב"ם ספר המדע (ירושלים תשכ"ד). וש"ג.

(* אבל בהקדמת הרמב"ם בסופה (בסידור ההלכות דספר שופטים וכן בהלכות מלכים) בכל דפוסים הנ"ל „ומלחמותיהם”) (ומלחמותיהן).

ולזה מתכוון הרמב"ם בתחלת הפרק: „המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד“⁴⁶ ליושנה לממשלה“⁴⁷ הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם מקריבין קרבנות ועושין שמיטין ויובלות ככל מצותה⁴⁸ האמורה בתורה“:

אין זה (רק) סיפור דברים מה יעשה משיח, ומה יהי בימיו, אלא זוהי הלכה: הגדר של משיח הוא זה שהוא מחזיר „מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה“ (ולא שהוא בא לפעול ענין חדש), שבפועל מתבטא הדבר בזה ש„ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל“ (ובמילא מגיעים למטרה והמכוון של ביאת המשיח), וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם מקריבין קרבנות ועושין שמיטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה“. שזה קשור עם קבוץ נדחי ישראל כאשר כל ישראל יושבים על אדמתם⁴⁹.

המצוה של מלחמות השם⁴¹ (להכרית זרעו של עמלק) והמצוה „לבנות בית הבחירה“, שרק אז שייך קיום כל הלכות ומצות התורה.

בפועל נעשה הדבר ע"י דוד המלך, שהי' מלך⁴² על כל ישראל (ישראל ויהודה). הוא כבש את א"י, גמר ושלמות המלחמות (וה' הניח לו מסביב מכל אויביו⁴³); ועל ידו היתה התחלת (ההכנות⁴⁴ עכ"פ ד) בנין ביהמ"ק בירושלים (ויאמר דוד זה הוא בית ה' גו'⁴⁵). ובמילא התאפשר קיום התורה והמצוה בשלימות.

ט. את הלכות משיח הכניס הרמב"ם (בסיום ספרו היד ו) בסוף הלי' מלכים ומלחמותיהם^{45*}, כיון שזהו גדרו וענינו של משיח ע"פ הלכה:

הרמב"ם מפרש בפרק יא של הלכות מלכים לא רק את ענין ביאת המשיח והחיוב להאמין בו, אלא גם מהו ענינו גדרו ופעולתו ואופן התגלותו, ובמילא – במה מתבטא (החיוב) להאמין בו.

(46) כ"ה בדפוסים שלפנינו. ובכת"י ודפוסים

הנ"ל (בהערה 3) „בית דוד“.

(47) בכת"י הנ"ל ודפוס רומי וקושטא הנ"ל

„הממשלה“, ושם ברמב"ם הנ"ל (הערה 3) מכת"י: בממשלה, ממשלה.

(48) צ"ע „מצותה“ – ל' יחיד. וברוב כת"י

ברמב"ם הנ"ל (הערה 3) „מצותן (מצותם) האמורות (האמורה)“.

(49) ראה קרית ספר לרמב"ם שם [ושם הביא

הכתוב הנאמר ביובל, אבל מוכח מכאן דהרמב"ם ס"ל דגם שמיטין „ככל מצותה האמורה בתורה“ תלוי ב„מקבץ נדחי ישראל“. וראה רמב"ם הלי' שמיטה ויובל ספי"ב. וכידועה השקו"ט בזה. ואכ"מ].

והנה לפ"ז „מקריבין קרבנות ועושין שמיטין ויובלות“ הם תוצאה מב' הענינים שכ' לפנ"ז:

(41) ראה רמב"ם הלי' מלכים פ"א ה"ה. ספ"ד

שם.

(42) ראה רמב"ם שם פ"א ה"ז: כיון שנמשח

דוד וכה בכתר מלכות והרי המלכות כו'. שם ה"ט.

(43) ש"ב ז, א. הובא ברמב"ם ריש הלי' מלכים

ה"ב.

(44) דה"א כח"כט.

(45) שם כב, א. הביאו הרמב"ם ריש הלי'

ביהב"ח ה"ג. וראה סוטה ט, סע"א. וראה סמ"ג מ"ע קסג: זמן מצוה זו של בנין ביהב"ח לא הגיעה עד ימי דוד. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 301 ואילך.

(45*) להעיר דבהכותרת לפרקים יא ויב דהלי'

מלכים בדפוס וינציאה רפד. שי – „הלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח“.

הגלות - באים לשלימותם ע"י משיח. וזהו הענין שמשיח מחזיר „מלכות דוד ליושנה כו' וחוזרין כל המשפטים" - הוא מחזיר את שלימות הלכות ומצות התורה.

[וי"ל שזוהי גם נפק"מ להלכה בפועל, לגבי האמונה בו (ובנוגע למה צריך להיות המחכה לביאתו): מאחר שזהו הגדר של משיח, צריכה האמונה להיות לא רק שהוא יבוא בכדי לגאול את ישראל מהגלות, אלא „מאמין בו" שהוא מחזיר „מלכות דוד ליושנה" .

[חוזרין כל המשפטים]"⁵⁰.

50) ועפ"ז יומתק מש"כ הרמב"ם בפיה"מ פ' חלק בסוף עיקר הי"ב „ומכלל יסוד זה (דביאת המשיח) שאין מלך לישראל אלא מבית דוד ומורע שלמה בלבד וכל החולק על המשפחה הזאת כפר בשם הש"י ובדברי נביאיו". ובראש אמנה (לר"י אברבנאל) פ"א (שהעתיק הי"ג עיקרים מ„העתקת הר' שמואל תיבון . . . ראוי שנסמוך עלי' כו' כלשונו שם רפ"א) הלשון „וכל החולק על מלכות זאת המשפחה".

כלומר, כל הענינים החסרים בקיום תומ"צ מצד זה שחסר בשלימות כל ישראל וביהמ"ק - שזהו כללות ענין

„ובונה המקדש (ובמילא „מקריבין קרבנות") ומקבץ נדחי ישראל" (ובמילא „עושין שמיטין ויובלות כו'").

ואולי מש"כ „חוזרים כל המשפטים בימי כשהיו מקודם" הוא מענין הא' שכתב „להחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה".

אבל צ"ע השייכות, שהרי לכאורה הכוונה ב„כל המשפטים" היינו התלוים בסנהדרין* - ד' מיתות ועוד (ראה סנהדרין נא, ב. ובפרש"י שם ד"ה הלכתא) שחוזרין בביאת המשיח (ישע"י א, כו). אבל ראה רדב"ז הל' סנהדרין פי"ד הי"ב „שהוא (משיח) יסמוך ב"ד הגדול**). ולהעיר מרמב"ם שם פ"ב ה"ה „מלכי בית דוד כו' יושבין ודנים הם את העם". ולהעיר מקרית ספר הל' מלכים שם „ומחזיר כל המשפטים כמו שהיו קודם". וראה לשון הרמב"ם ספ"ד שם: שאין ממליכין מלך תחילה אלא לעשות משפט כו' שנאמר ושפטנו מלכנו כו'. ואכ"מ.

(* להעיר שבא מכת"י (אוקספורד 591) שהובא ברמב"ם הנ"ל (הערה 3) „מקודם שהיו מקריבין". ולפ"ז הרי זה פירוש לגחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם (שהוא בזה ש)מקריבין קרבנות ועושין שמיטין כו', ולא ענין בפ"ע. ואולי כ"ה הפירוש גם לפי הגירסא שבדפוסים ורוב הכת"י „מקריבין קרבנות" (בלי וא"ו). ובב' כת"י (ברמב"ם הנ"ל שם) „ומקריבין" (בוא"ו). וכ"ה בקרית ספר שם.

(** וראה לקו"ש ח"ט ע' 105 הערה 74. וש"נ.

T

ירידה לצורך עליה

שלב רביעי ונעלה יותר בעניינה של הגאולה, היא הידיעה שהגלות אינה ח"ו דבר לא טוב שהגאולה באה לתקן, אלא ש"ירידה צורך עליה" - הקב"ה מראש שלח את בני ישראל לגלות בשביל להגיע לגאולה ולעולם טוב יותר ממה שהיה לפני הגלות.

בשפה ברורה

בקטע זה מקשה כ"ק אד"ש מדוע דווקא בשעת ברית בין הבתרים (והרי ברית מסמלת על גילוי אהבה עצמית), נאמרה לאברהם בשורת הגלות המרה?

ומקשה גם לאידך גיסא - מדוע בשעת הגלות היו פני הכרובים זה לזה, היפך הכלל שמצב זה הוא רק כאשר "עושים רצונו של מקום".

ומבאר זאת על פי משל של רב ותלמיד, שבכדי שהרב ישפיע הוא צריך להעלים את עצמו, ובזמן זה קשה לתלמיד אבל זה מה שיביא אח"כ את גילוי הרב לתלמיד.

וממשיך ומוכיח שכן הוא בגלות - שאין היא כפרה על עוונות שא"כ הייתה הגלות צריכה להחלש יותר ככל שעובר הזמן, ומזה שהגלות מתחזקת מיום ליום כמובא בגמ' - מוכרח שזה עם כוונת אלוקית בפני עצמה.

ועפ"ז מבאר מדוע ביציאה לגלות היו פני הכרובים זה לזה, וכן מובן מדוע עניין הגלות שייך דווקא בזמן של אהבה כברית בין הבתרים.

בזמן כריתת הברית מאירה האהבה עצמית שאינה תלוי' בדבר, בגילוי. כורתים אז את הברית, שהאהבה תשאר בכל תנאי, בלא להתחשב עם שינוי מעמד ומצב.

לפי זה אינו מובן, כיצד יתכן שבשורת הגלות נאמרה בזמן ברית בין הבתרים? הרי גלות היא היפך האהבה, אפילו אהבה שעל פי טעם ודעת, ומכל שכן אהבה עצמית. וא"כ, כיצד יתכן שבזמן בו מאירה אהבה עצמית, ידובר על גלות?

לכאורה אפשר לתרץ, על פי מאמר רז"ל¹² שבחר אברהם אבינו שעבוד מלכויות כנגד גיהנם, שלפי זה הגלות היא טובה, ולכן דובר על כך בזמן גילוי האהבה.

אבל תירוץ זה אינו מספיק, שהרי מאחר ומדובר במצב של גילוי האהבה, ובפרט גילוי אהבה עצמית, אין מקום לדיבורים כלל לא על גיהנם ולא על שעבוד מלכויות.

ד. הדבר יובן על פי המבואר בחסידות בנוגע לפנימיות ענין הגלות, ובכך גם מבואר ענין מוקשה על פי נגלה בגמרא ומדרש.

איתא בגמרא¹³ בנוגע למעמד הכרובים, שבזמן של עת רצון, ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מעמד הכרובים הי' פניהם איש אל אחיו, כמער איש ולויות¹⁴, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום, שאז אין זו עת רצון, מעמד הכרובים הוא להיפך.

שיחה א' לדברים שבת חזון, אותיות ג-ו.

ג. תחילת בשורת הגלות היתה בברית בין הבתרים. וכמ"ש שם אימה חשכה גדולה גוי'¹⁵, שזהו רמז על ארבעת הגליות.

ענינה של כריתת ברית הוא, שבאיזה מצב שלא יהי', אפילו באם יתבטל יסוד וטעם האהבה, ואדרבה ישנם טעמים להיפך האהבה, בכל זאת תשאר האהבה בתקפה. זהו החידוש של כריתת ברית.

בשביל הזמן שבו ישנם טעמים לאהבה, אין צורך בכריתת ברית. החידוש של כריתת ברית הוא שהאהבה תשאר תמיד, מאחר שאין זו אהבה שעל פי טעם ודעת (אהבה התלוי' בדבר, ובמילא כשבטל דבר, היינו כשאין עוד טעם לאהבה, בטלה אהבה), אלא אהבה עצמית בלי גבול.

(9) אורח חיים סימן תקנב סעיף י.

(10) זתר חלק א קנ, א. רכג, א"ב. ועוד. וראה

גם שמות רבה פרשה טו, כו.

(11) בראשית טו, יב ובבראשית רבה פרשה

מד, יז.

(12) בראשית רבה פרשה מד, כא.

(13) יומא נד, א. בבא בתרא צט, א.

(14) מלכים א ז, לו.

ואדרבה, זה עצמו שלשם טובת התלמיד בחר הרב להתנתק מן התלמיד כדי שיוכל לתפוס את השכל החדש, זה עצמו מורה עד כמה גדול יוקר השכל החדש, ועד שכדאי שלרגע יהי אצל התלמיד ענין של גלות וחורבן, ובלבד שסוף כל סוף יהי אפשר לגלות לתלמיד את השכל החדש.

נמצא, שככל שההעלם גדול יותר, זה גופא מורה על גודל הגילוי, שהשכל החדש יקר ביותר, ולכן מצד גודל אהבת הרב לתלמידו שברצונו לגלות לו את השכל החדש, כדאי שלשעה קלה יהי העלם וסילוק, ובלבד שסוף כל סוף יקבל התלמיד את השכל החדש.

לפי זה תובן פנימיות ענין הגלות, שהגם שבחיצוניות ה"ז גלות וחורבן, אבל בפנימיות זהו תכלית הגילוי ביותר, גילוי הגאולה העתידה, ומצד גילוי הגאולה העתידה כדאי שתהי לפי שעה גלות וחורבן בחיצוניות, ובלבד שסוף כל סוף יבוא גילוי הגאולה העתידה.

ה. ההכרח לכך שבפנימיות זהו גילוי אור, הוא גם מסדר הגלות. כאשר מתבוננים על סדר הגלות, רואים שאין זה רק ענין של כפרה על חטאים עונות ופשעים, אלא ישנו כאן גם ענין פנימי.

אם כל ענין הגלות הי' רק כפרה על חטאים עונות ופשעים, אזי הי' צריך להיות הסדר שמומן לזמן תיעשה הגלות קלה יותר, שהרי ככל שהגלות נמשכת מתכפרים חלק מהחטאים עונות ופשעים, ובמילא ככל שנמשך הזמן צריכה הגלות להיחלש.

אך לפועל רואים, שככל שהגלות נמשכת היא מתחזקת יותר. אנו רואים

במדרש¹⁵ איתא, שכאשר נכנסו הגוים לקדשי הקדשים, ראו את הכרובים פניהם איש אל אחיו כמער איש ולויות, ושלחו לפרסם בין כל העמים - ראו למה אומה זו עובדת.

וקשה, הרי זמן החורבן הוא היפך של עת רצון, וא"כ כיצד יתכן שמעמד הכרובים הי' אז פניהם איש אל אחיו?

בחסידות מבואר פנימיות ענין הגלות במשל מהשפעת הרב לתלמיד:

כאשר הרב משפיע שכל לתלמידו, הוא עסוק בשימת לב עם התלמיד. אך אם באמצע ההשפעה נופל בשכלו של הרב ענין חדש, הנה מצד סדר וטבע הברקת השכל יש צורך להתעמק בהברקה, ואם אין עושים זאת מיד, היא נעלמת, ולא יועילו לאחר מכן כל המאמצים להחזירה. ולכן, מצד עוצם פנימיות אהבתו של הרב להתלמיד, הוא חפץ להתעמק בהברקה בכדי שיוכל לתפסה, ובמשך הזמן יוכל להעבירה גם לתלמידו.

והנה בזמן שהרב מיסב את תשומת לבו להברקת השכל החדש, הרי ככל שהוא מתעמק יותר בשכל החדש, כך נחלשת שימת ליבו אל התלמיד וההשפעה אליו.

וככל שהשכל החדש נעלה ועמוק יותר - כך גדל הצורך להתעמק בו, ובמילא גדל העדר שימת הלב אל התלמיד בשעה זו, ועד שאצל התלמיד נהי' ענין של גלות וחורבן.

אמנם אין זה אלא בחיצוניות, אבל מצד פנימיות הענין ה"ז תכלית הגילוי,

(15) פתיחתא דאיכה רבה ט. יומא נד, ב.

ולכן, ככל שעובר הזמן, ככל שגוברת ההעמקה בגאולה העתידה, ככל שמתקרבים יותר למשיח, הגלות מתחזקת.

ו. לפי זה יובן מה שכתוב במדרש שכאשר נכנסו הגוים לקדשי הקדשים ראו את הכרובים כמער איש ולויות, כיון שכל ענין הגלות הוא רק בחיצוניות בסדר ההשתלשלות, אבל כפי שהוא בפנימיות, זהו תכלית הגילוי. ולכן, בקדשי הקדשים, המקום דפנימיות, ה' מעמד הכרובים פניהם איש אל אחיו, שכן בפנימיות היתה זו עת רצון כנ"ל.

וזהו גם הטעם שבזמן ברית בין הבתרים דובר על הגלות, כיון שבפנימיות זהו ענין של תכלית הגילוי. בזמן ברית בין הבתרים, כאשר האירה האהבה העצמית, היתה הבשורה על הגילויים של הגאולה העתידה, אלא שכפי שזה בא בסדר השתלשלות, זהו ענין של גלות.

ז. ההוראה מכל זה בעבודה היא:

ללא הבט על חושך הגלות, שככל שהגלות נמשכת היא מתחזקת יותר ועד שהמלכות תהפך למינות¹⁶, שמעולם לא ה' חושך כזה, אעפ"כ אין להתפעל מכך, כאשר יודעים שככל שהחושך נעשה חזק יותר הרי זהו מפני שמתקרבים יותר לאור הגאולה.

ובכדי להמשיך את אור הגאולה בפועל למטה אל המקבל, נדרשים מהתלמיד שני ענינים: א) הידיעה, שההעלם והסילוק הם רק בחיצוניות,

זאת הן בגלות מצרים והן בגלותנו זו. גלות מצרים: בני ישראל היו במצרים מאתים ועשר שנים. שבעים השנים הראשונות היו טובות, אפילו לאחר פטירת יעקב, כל זמן שחיו השבטים לא ה' שעבוד. גם לאחר מיתת השבטים, עיקר הגלות המר התחילה כשנולדה מרים¹⁶, היינו בשמונים ושש השנים האחרונות, פ"ו בגימטריא אלקים, ובשמונים ושש השנים הללו גופא הגזירה של תבן אין ניתן לעבדיך¹⁷ היתה ממש בסוף, בזמן שהגאולה היתה כבר קרובה מאוד - ומאז באתי אל פרעה וגו' הרע לעם הזה¹⁸.

וכמו כן גם בגלותנו זו רואים כיצד במשך הזמן הגלות מתחזקת, ומתמעט בגילוי אלקות. בתחילת הגלות ה' הגילוי על ידי התנאים, לאחר מכן האמוראים, וככל שעובר הזמן נעשה ההעלם גדול יותר ויותר, ועד שבדורות האחרונים דעקבתא דמשיחא כמעט שאין גילוי כלל, שלכן נקרא זמן זה בשם עקביים, שעקב הוא אבר שאין בו חיות (בגלוי), וכמו שכתוב באבות דר' נתן¹⁹ שהעקב הוא מלאך המות שבאדם.

מסדר זה מובן שהגלות אינה רק כפרה על העבירות, אלא יש בה גם ענין פנימי. פנימיות הגלות היא - גילוי אור חדש, ומצד ההעמקה בגילוי האור החדש נעשה ההפסק בהשפעה.

16 שיר השירים רבה פרשה ב עה"פ כי הנה הסתיו עבר. פסיקתא רבתי פ' טו, יא.

17 שמות ה, טז.

18 שם כג.

19 סוף פרק לא.

20 סוטה מט, ב.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה (אות ג) מקשה כ"ק אד"ש מדוע מאריך המדרש ש"עלה אריה במזל אריה והחריב אריאל על מנת שיבוא אריה במזל אריה ויבנה אריאל".

ובקטעים אלו, בכדי לבאר זאת, מקדים קושיא כיצד היה מותר להקב"ה להחריב את בית המקדש אף שליהודי אסור ו"מגיד דבריו ליעקב".

ומתרץ בתחילה שזהו החרבה למען "תיקון" עם ישראל שלא "כילה חמתו" ח"ו; אך מקשה שדחוק לומר כן, שהרי ההיתר להרוס ע"מ לתקן הוא רק בשביל תיקון ב"גוף" הדבר, וכיצד החריב את בית המקדש בשביל עניין אחר - עם ישראל?

ומבאר, שזוהי האריכות במדרש - להדגיש שהחורבן הוא בשביל תיקון בית המקדש עצמו ("החריב אריאל . . על מנת . . שיבנה אריאל"), והיינו שיהיה בו את מעלת "בניין הקב"ה" ולא של בניין "מעשי ידי אדם".

לאבד בית המקדש או בתי כנסיות או בתי מדרשות".

וא"כ צריך להבין²⁸: מאחר והרי „מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל”²⁹, שהקב"ה מקיים כביכול את המצוות שציווה בהן את ישראל³⁰, א"כ איך³¹ הניח הקב"ה להחריב את ביהמ"ק, ויתירה מזו: זה נעשה בשליחותו ית', כמו שנאמר בנבואה³², „הנני שולח ולקחתי גו' ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי גו'”?!

ואם משום שישראל לא היו ראויים שיהי' להם ביהמ"ק – הי' הקב"ה יכול לגנוז את המקדש, ע"ד שמצינו בנוגע להמשכן ש„נגנז אוהל מועד כו”³³, ויתירה מזו: הרי במקדש עצמו „טבעו בארץ שערי”³⁴; ועד"ז נגנזו כמה כלים³⁵.

ה. בנוגע לאיסור בל תשחית יש לתרץ לכאורה ע"פ מאמר רז"ל עה"פ³⁶ „כלה ה' את חמתו”, ש„שפך חמתו על

שיחה ג' לדברים שבת חזון, אותיות ד-ו.

ד. והביאור בזה, שעיי' מתרץ המדרש שאלה כללית בנוגע לחורבן ביהמ"ק:

הלכה פסוקה היא²⁴: „כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין כו' דרך השחתה עובר בלא תשחית”²⁵. ועוד יותר: נוסף לאיסור בל תשחית, הרי בנוגע לביהמ"ק יש האיסור ד„לא תעשון גו'” – אסור להרוס חלק מביהמ"ק, „הנותץ”²⁶ אבן אחת מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח דרך השחתה לוקה שנאמר²⁷ ונתצתם את מזבחתם וגו' לא תעשון כן לה"א". ועאכו"כ – את כל ביהמ"ק, וכמו שמונה הרמב"ם במנין המצות²⁸ „שלא

בסהמ"צ מל"ת סה. ובכותרת להל' יסוה"ת מצוה ח כתב: שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהם (כי מקצר ביותר בהלשון). ואכ"מ.

28* (28) בהבא לקמן העירני ח"א מס' נפש חיים (לר"ח פאלאגני) מע' הבי"ת אות יד. וש"נ.

29 תהלים קמו, יט.

30 שמו"ר פ"ל, ט. ועד"ז – ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. וראה ברכות ו, א (בנוגע תפלין). ועוד.

31 ראה ב"ר פ"א, ה.

32 ירמ"י כה, ט ואילך. וראה שם ז, יד (ועשית' לבית גו'; לב, ג (הנני נותן גו'). ועוד.

33 סוטה ט, סע"א.

34 איכה ב, ט. איכ"ר שם (פ"ב, יג). במדב"ר פט"ו, יג. וח"א ג, א. וראה סוטה שם ובפרש"י שם.

35 יומא נב, ב. וש"נ.

36 איכה ד, יא. איכ"ר שם.

24 רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"י. שו"ע אדה"ו חו"מ הל' שמירת גוף ונפש ובל תשחית סעיף יד.

25 ברמב"ם שם ממשך „ואינו לוקה אלא . .

מדבריהם”, וראה מל"מ שם ה"ח („אה כו") דלדעת הרמב"ם – בכל דבר מלבד אילנות הוא רק מדרבנן. אבל בשו"ע אדה"ו שם הלשון: „עובר בל"ת שנאמר לא תשחית גו'". וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך בל תשחית בתחלתו המחלוקת בזה.

26 לשון הרמב"ם הל' ביהמ"ה פ"א ה"ו. ובהל' יסוה"ת פ"ו ה"ז – „הסותר” ועוד שינויים. וראה צפע"נ הל' יסוה"ת שם. ועוד. ואכ"מ.

27 ראה יב, ג"ד.

28 שריש ספר היד מל"ת סה. ועד"ז –

אבל עדיין אינו מובן בנוגע לאיסור ד, "לא תעשון כן": אע"פ שהאיסור ד, "לא תעשון כן" הוא (כדיוק לשון הרמב"ם⁴²) דוקא כשזה "דרך השחתה"⁴³, וכמו שמפרש הכסף משנה⁴⁴ "שאם נותין כדי לתקן ודאי שרי" - אך ה"כדי לתקן" צריך להיות תיקון ובנין⁴⁵ בגוף הדבר⁴⁶. ובפרט לפס"ד הרמ"א⁴⁷

העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל" (ולכך אצל אסף לא נאמר "בכי לאסף" אלא "מזמור לאסף").

ולכן אין בזה משום בל תשחית, כי איסור זה אינו אלא "כשעושה דרך השחתה וקלקול, אבל ע"מ לתקן מותר לקלקל אם א"א לתקן אלא ע"י קלקול זה"³⁷.

שזהו על דרך הדין בנוגע למלאכת שבת, שכל המקלקלין פטורין³⁸ ("קרע בגדים או שרפן או שבר כלים דרך השחתה הרי זה פטור"³⁹) ואעפ"כ הרי "הקרוע בחמתו או על המת שהוא חייב לקרוע עליו חייב מפני שמיישב דעתו בדבר זה וינוח יצרו והואיל וחמתו שוככה בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב"⁴⁰; ועד"ז בעניננו: מאחר שחורבן ביהמ"ק ה' באופן ד"כילה . . חמתו" והו ענין של תיקון.

יתירה מזו: ע"י ש"כילה . . חמתו" הרי "לא שפך חמתו על ישראל". נמצא, שבנוגע לישראל החורבן הוא ענין של מקלקל "ע"מ לתקן", כי "א"א לתקן אלא ע"י קלקול זה", ואין בזה משום איסור בל תשחית⁴¹.

(42) הל' יסוה"ת והל' ביהב"ח שם.
(43) וכלשונו בהל' מלכים שם (ועד"ז בשו"ע אדה"ז שם סט"ו) לגבי בל תשחית. ועד"ז בהל' שבת שם פ"א לגבי איסור שבת.
(44) הל' ביהב"ח שם.

(45) ולהעיר דגם במלאכת שבת לגבי סותר כתב הרמב"ם (הל' שבת פ"א הי"ח), "כל המקלקל ע"מ לתקן חייב כיצד הרי סותר ע"מ לבנות במקומו" (וכשבת לא, ב). ועפ"ז צ"ע אם הדין ברמב"ם שם פ"י (הג"ל בפנים) הקורע בחמתו כו' דנחשב כמתקן הוא גם במלאכת סותר, כמו שפירש במג"ה מצוה לב במוסך השבת (מט, ד) ברמב"ם שם (פ"י ה"י) ד"ל"ד ע"מ לבנות אלא העיקר שלא יהי' דרך השחתה שהוא מקלקל" עיי"ש.

[והא דלא כתב הרמב"ם בפ"י (הט"ו) ע"מ לבנות במקומו - לפי סמך על מ"ש לפנ"ו בפ"א (שו"ת אבני נזר או"ח ח"א סק"ד ס"ה)].
וראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' רעה ס"ב"ג.
שו"ת הצ"צ או"ח ס"כ אות ג. שו"ת אבני נזר שם סרל"ג ס"ד ואילך. ועוד. ועצ"ע. ואכ"מ.

(46) ראה בארוכה שו"ת צ"צ שם. ושם בסוף אות ג, דגם להרמב"ם שלא אסר אלא דרך השחתה אם אין התיקון מתקן כל הקלקול חשוב זה השחתה. וראה שם בסוף התשובה: ואפ"ל גם הרמב"ם לא כתב דרך השחתה אלא לענין חיוב מלקות כו' אבל להתייר כשאינו דרך השחתה י"ל דבעינן שיהי' ע"מ לתקן כמ"ש המרדכי (דלקמן הערה הבאה - שצ"ל ע"מ לבנות). וראה גם שו"ת תורת חסד או"ח ס"ד. שד"ח כללים מערכת המ"ם כלל יב (כרך ב תיג, ב ואילך).

(47) שו"ע או"ח סו"ס קנב (ממרדכי פ"ד דמגילה).

(37) שו"ע אדה"ז שם סט"ו.
(38) רמב"ם הל' שבת פ"א הי"ו. משבת קה, ב. ובכ"מ.
(39) רמב"ם שם.

(40) רמב"ם שם פ"י ה"י. וראה שם פ"ח ה"ח.
(41) עדמ"ש במדות פ"א מ"ב, ורשות ה' לו לשרוף את כסותו", "ואין כאן משום בל תשחית כו'" (פ"י הרא"ש שם). וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 465 ואילך הביאור בזה לדעת אדה"ז, אף שפסק שם (סו"ס יד) דאיסור בל תשחית הוא, אפילו כוונתו כדי להראות כעס וחזימה להטיל אימה על בני ביתו שאינן נוהגין כשורה". עיי"ש.

בוזה מוסבר ומודגש, שתוכנו הפנימי של החורבן - הנתיצה - הוא „בנין (מקרי)“; ועד שענין וגורם החורבן, נקרא באותו השם (ד„שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש“ מורה על תוכנו של הדבר⁵²) כמו זה שפועל את בנין ביהמ"ק כפשוטו - „יבא ארי' במזל ארי' ויבנה אריאל“⁵³.

ו. מזה יוצא ענין נפלא בנוגע לחורבן הבית, בית ראשון ועאכו"כ בית שני:

בנין ביהמ"ק השלישי ע"י הקב"ה - „יבא ארי' זה הקב"ה כו' במזל ארי' והפכתי אבלם לששון ויבנה אריאל“, אינו דבר שיתחיל רק לעתיד לבא, אלא התחלת בנינו נפעלה תיכף לחורבן הבית.

יתר על כן, זוהי כל התכלית של חורבן הבית: הקב"ה רצה „לתקן“⁵⁴ את

אפילו בנוגע לבית הכנסת, „אסור לסתור דבר מבית הכנסת אלא אם כן עושה על מנת לבנות“; אבל אם עושה זאת לצורך אחר, אפילו לצורך מצוה, הרי"ז אסור⁴⁸. ההיתר היחיד אינו אלא כשהסתירה היא ע"מ לבנות, וכדי לבנות במקומו⁴⁹.

וי"ל שזוהי ההוספה והדיוק בילקוט „עלה ארי' כו' והחריב את אריאל כו' על מנת שיבא ארי' כו' ויבנה אריאל“: להדגיש שמטרתו של חורבן הבית היתה (לא לשם החורבן עצמו, אלא) לשם ענין נוסף, ו„על מנת שיבא ארי' כו' ויבנה אריאל“ - „ע"מ לבנות“, ובמילא מובן שאין בזה משום איסור ניתוץ הבית, חורבן ביהמ"ק, אלא להיפך⁵⁰: „ההיא נתיצה בנין מקרי“⁵¹ - החורבן והניתוץ גופא, הרי (שמו) ענינו הוא - בנין.

ומהאי טעמא כופל הילקוט וחוזר את אותו השם „עלה ארי' במזל ארי' והחריב את אריאל כו' על מנת שיבא ארי' במזל ארי' ויבנה אריאל“ - כי

52 שער היחוד והאמונה ספ"א.

53 ע"פ כ"ז יומתק (בפנימיות הענינים) זה שמדרש הנ"ל הוא בילקוט ירמי' שבוה מודגש יותר הנ"ל, כי „ירמי' כולי' חורבנא . . . וישע' כולי' נחמתא“ (ב"ב יד, ב. יל"ש ירמי' שם בתחלתו - רמז רנה).

54 ראה שו"ע אה"ז או"ח סרע"ח ס"ב, ב' דיעות (לגבי שבת) בסותר ע"מ לבנות - אם צריך שיהא בנין האחרון יותר טוב מן הראשון או לא. וראה שו"ת צ"צ ח"ו שער המילואים - חידושים על מס' שבת (בהוצאת קה"ת תשכ"ד - ט, סע"ב). אבל גם להדיעה שלענין איסור שבת א"צ שיהא הבנין יותר טוב מן הראשון לאחשבו כסותר ע"מ לבנות, הרי לענין ניתוץ אבני היכל כו' - בכדי שהסתירה תהי' נחשבת כבנין הוא דוקא בסותר ע"מ לבנות במקומו בנין טוב ויפה מהראשון, וכנ"ל (הערה 50) בעצת בבא בן בוטא להורדוס. וכמפורש בשו"ת משאת בנימין (שהובא בשו"ת צ"צ שבהערה 51).

48 וראה שו"ת צ"צ ותורת חסד שם.

49 ראה ט"ו שם סקנ"א סק"ג ובפרמ"ג שם.
50 ראה תשב"ץ ח"א ס"ב (הובא בשו"ת ותורת חסד שם אות ד) שמביא ראי' שמותר לסתור היכל כולו בשביל לבנות, דבבא בן בוטא השיא עצה (ב"ב ד, א. וכצ"ל בתשב"ץ שם) להורדוס „למסתרי' להיכל ולמבניי“. ואם נאמר שמוזה הוא מקור דברי הרמב"ם (בהל' יטוה"ת והל' ביהב"ח) למ"ש „דרך השחתה“ - מובן, דפירוש „דרך השחתה“ הוא בכלל גונו דאינו ע"מ לבנות במקומו בנין (חדש ויפה יותר. וראה לקמן הערה 54).

51 ל' המרדכי במגילה פ"ד סתתכ"ו, ומקשרו עם הדין דנתיצת ביהמ"ק (הובא בב"י לטאו"ח שם סקנ"א ד"ה כתב המרדכי. שו"ת צ"צ שם ס"א ד"ה ויש לתקור).

קיום⁵⁷, אלא יהי' „בניינא . . דקב"ה"⁵⁶, בנין נצחי - ולכן הי' החורבן של בתי המקדשות, בית ראשון ובית שני, ע"מ לתקן ולבנות ביהמ"ק מתוקן, ביהמ"ק השלישי שהוא בנינא דקוב"ה. נמצא, שהחורבן של בתי המקדשות הוא בגדר של „בנין" גמור, לא חורבן וסתירה.

(56) זח"ג רכא, א. וראה גם שם ח"א כה, א.

ביהמ"ק⁵⁶, שהוא לא יהי' כמו שהי' לפני זה, „בניינא דבר נש"⁵⁶ שאין לו קיום⁵⁷, אלא יהי' „בניינא . . דקב"ה"⁵⁶,

(55) כי אף ש„עלה ארי' מסבכו כו" מדובר בבית ראשון שהחריב נבוכדנאצר, הרי על בית השני (אף שחסרו בו ה' דברים - יומא כא, ב) נאמר (חגי ב, ט. ב"ב ג, סע"א ואילך) גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. וימתק ע"פ זח"ג שבהערה הבאה (ועד"ו הוא בראב"ע חגי שם - בפ"י הבי').

נקודה הנ"ל מבוארת בצורה עמוקה יותר בשיחה הבאה, בה מבאר הרבי שכללות העולם נברא באופן כזה שבשביל להגיע מההתחלה אל הסוף צריכה להיות ירידה ביניהם, ואפילו ירידה שהיא בבחירת האדם גם היא בכוונת הרצון האלוקי.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מקשה כיצד בפרשה אחת - כי תשא - ישנם עניינים שונים מן הקצה (הטוב) אל הקצה ההפכי; וכיצד שם הפרה המורה על "עילוי" קשור גם לדברים הנראים פחות "טובים".

ומבאר, שהעולם מראש נחלק לג' חלקים - ראש, תוך וסוף; כנרמז באותיות א,ב,ג. ומוסיף שכן הוא גם בתורה, פרקי אבות וכו' שנחלקים לג' חלקים. ועפ"ז מבאר שכל הפרשה הוא תהליך א' שלם ג' חלקים והחלק השני הוא תמיד עם "ירידה" לצורך העליה שלאחמ"כ.

ובקטע זה ממשיך ומבאר, שאף חטא שנעשה בבחירת האדם, גם הוא חלק מהרצון האלוקי ש"מלמעלה הסיתו אותו לחטוא" בשביל להביאו אח"כ לעליה שלא בערך - העליה הנצחית של הגאולה האמיתית והשלמה.

שיחה לפרשת כי תשא, אות ז.

ז. וכל ג' ענינים אלו בפ' כי תשא באים בהמשך אחד. ולכאורה: כיצד אפשר להשוות את הלוחות הראשונות (שניתנו מלמעלה) לחטא ושבירת הלוחות שבאה בגלל חסרון למטה (דאע"פ שזה מביא לאח"ז לעלי" נעלית יותר, ה"ז בא ע"י חטא האדם)?

וי"ל הביאור בזה:

ג' הענינים ושלבים הנ"ל הם סדר שהקב"ה קבע, שכל הענינים יתחלקו לשלש - אל"ף, בי"ת וגימ"ל (ראש תוך וסוף): שלאחר ראשית הענין (אל"ף) יבוא אמצע הענין (בי"ת) על-ידו מתמלאת התכלית, ודוקא זה מביא לגמר ושלמות הענין (גימ"ל), כמדובר לעיל.

ויש לומר שדרגת הבי"ת היא לא רק בנוגע לכללות הבריאה (הצמצום), אלא גם בנוגע לתוצאות שבאים מזה, עד גם לענין החטא ושבירה כו' (שנעשה ע"י הצמצום כו', כנ"ל ס"ו),

כפי שחסידות⁸⁴ מבארת את מאחז"ל⁸⁵ עה"פ⁸⁶ „נורא עלילה על בני אדם“, שחטא עה"ד בא עי"ז ש„עלילה נתלה בו“ (באדם הראשון) - שזה ש„לפעמים גובר הרע דיצה"ר על האדם ויחטא" ה"ז משום ש„מלמעלה הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה“⁸⁷.

שכן בני" מצד עצמם אינם שייכים כלל וכלל לענין החטא ח"ו⁸⁸, וכל הענין בא רק בגלל זה שהקב"ה בחסדו הגדול רצה להביא את בני" לעלי" הכי גדולה (למעלה ממצבם מצ"ע), לכן „עלילה נתלה בו“ ונעשית ירידה לפי שעה (ע"ד מש"נ „ברגע קטן עזבתיך“⁸⁹) ובחיצוניות (רק למראה עינים), בכדי להביא את העלי" שלא בערך, ולא רק עלי" לרגע קטן (כנגד „רגע קטן עזבתיך“), אלא עלי" נצחית שאין אחרי" הפסק כלל. כפי שיהי' בגאולה האמיתית והשלימה - שבאה ע"י הירידה הגדולה בגלות - גאולה נצחית שאין אחרי" גלות⁹⁰, ואדרבה - מיתוספים עוד עליות, עלי" אחר עלי" עד אין קץ, „ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון“⁹¹.

נוסף להכלל שכל ירידה היא צורך עלי", הרי בנוגע לבני" - הירידה עצמה לאמיתתה אין היא ירידה, אלא הדרך לעלי" נעלית יותר שלא בערך.

ועד"ז בנוגע לחטא העגל (שבדוגמת חטא עה"ד) - כמפורש בגמרא⁹², ש„לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה“, „לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה“, אלא „גזירת המלך היתה כו' כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה“⁹³.

(88) ובלשון הזהר (ח"ג יג, רע"ב. טו, א) „נפש

כי תחטא - תוהא“.

(89) ישעי' נד, ז.

(90) מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר

- פסחים קטז, ב. ועוד.

(91) תהלים פד, ת.

(92) ע"ז ד, סע"ב.

(93) פרש"י שם.

(84) תו"ת תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך יג,

א ואילך. ובכ"מ (נסמן בלקו"ש חי"ח ע' 395

הערה 45).

(85) תנחומא וישב ד.

(86) תהלים סו, ה.

(87) ל' התו"ח שם.

כמודגש גם בכך שהבי"ת (ד"ב, בראשית") - שכולל את הירידה וההטא - מצד עצם ענינו מבטא שקודם לזה בא האל"ף (דאנכי), היינו שהבי"ת (הירידה בחיצוניות) היא באמת רק שלב שני שבא לאחר האל"ף ומוליך לגימ"ל (הגאולה).

בשיחה נוספת מסביר הרבי מהי החשיבות ומדוע נצרכת ירידה ו של הגלות, ומהי העליה שעל ידה.

בשפה ברורה

בקטעים הקודמים מביא כ"ק אד"ש את דברי אדה"ז שהגאולה תלויה דווקא בעבודה בזמן הגלות, וממשיך שם בתניא שזהו על ידי קיום המצוות. ומקשה דלכאורה הרי גם בזמן בית המקדש קיימו מצוות ומהי ההדגשה על זמן הגלות? בקטע זה מבאר, שהקב"ה הכניס טבע לעולם שדווקא העלם מביא לגילוי, וא"כ דווקא קיום המצוות בגלות ב"מסירות נפש" הוא מגלה את עצם נשמת היהודי וגורם לו לקיים מצוות באמת; וכך גם מגיעה הגאולה בה יראו אלוקות מצד "עצם" האדם - הגילוי לא יהיה דבר נוסף על מציאותו.

שיחה א' לפרשת שמיני, אות ט.

ט. מבואר בחסידות בכמה מקומות²⁶, שבזמן הגלות מאיר כח המס"נ יותר מאשר בזמן הבית, כי דוקא ההעלם וההסתר (דזמן הגלות) מביאים לגילוי כח המס"נ.

להבין, מדוע קבע כך הקב"ה את טבע הבריאה?²⁷

27) בד"ה אני ישנה שם (ועוד), לפי שכן השכל מעלים על הרצון - פשיטות הנפש, משא"כ בעקב, ולכא' כ"ה גם בנמשל בכח המס"נ שבזמן הגלות ע"ש. אבל ראה לקו"ש ח"ט ע' 75 הע' 30, שממ"ש בתו"א ו"בבחינה זו נקרא הרגל ראש כו"ו" משמע דהעקב (מצד פחיתותו) הוא כלי לבחינת תחלתו (וראה גם ד"ה אני ישנה סה"מ אידיש ספ"ד). וכן מוכח גם מהענין (דדירה בתחתונים) דדוקא התחתונים הם דירה לעצמותו מצד ההרגש דמציאותו מעצמותו שבעוה"ז, ומה מובן גם בכח המס"נ כדלקמן בפנים. וראה הע' 31.

כיצד יתכן ש"העלם" יביא לגילוי (של מס"נ) - הרי "העלם" ו"גילוי" הם הפכים? ולמרות שזהו לכאורה דבר טבעי, וכהמשל הגשמי לכך, שבעקב שברגל שליטת רצון הנפש היא יותר מאשר בראש, הרי שזה גופא צריך

26) ראה בארוכה ספר המאמרים אידיש בתחילתו. ד"ה אני ישנה תש"ט. ובכ"מ.

שבזמן הגלות בא לידי ביטוי ומתגלה בהעלם העולם גופא, שהכוונה בו היא גילוי האלקות הנמשך ע"י תומ"צ;

וזהו הסיבה³¹ לכך שהמשכת האלקות שע"י המצות בזמן הגלות פועלת (ביתר שאת) ומתלבשת (יותר) במציאות של "גשמיות עוה"ז"³² גופא, עד שלעת"ל יבוא הדבר בגילוי, שה"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר" יהי' מצד תכונות וטבע הבשר גופא.

(31) בד"ה מצה זו תש"ז פ"ב (ועד"ז בהמשך תער"ב פע"ב. ובכ"מ), שביש הנברא יש דוגמת "ענין מציאותו מעצמותו ומענין נמצא בבלתי מציאות נמצא", ועפ"ז הי' אפשר לבאר (וראה לקו"ש ח"ב ע' 74 הע' 30), דוה מה שהעולם (מצד ענינו גופא) נעשה דירה לו ית' (אף שענין וגדר העולם הוא העלם) הוא לפי שגם בהעלם דעולם גופא (ההרגש דמציאותו מעצמותו) מתבטא מציאות העצמות,

אבל ביאור זה אינו מספיק עדיין, כי השייכות של היש דעולם (מצד ההרגש דמציאותו מעצמותו שבו) להעצמות, אינה מתייחסת לענין הגילוי (שהרי אדרבה: ההרגש דמציאותו מעצמותו שבעולם היא שאין לו שייכות לאלקות), ולכן: שייכות זו (של היש דעולם להעצמות) אינה מספיקה שמצד זה יהי' בעולם גילוי העצמות.

משא"כ להביאור שבפנים, ההעלם דעולם שייך (גם) לגילוי העצמות, מכיון שהעלם (בזמן הגלות) היא המשוור את גילוי כח המס"נ (שמצד עצם הנשמה המיוחדת בעצמותו ית').

(32) תניא שם.

כדי שתבצע כוונת הבריאה של "דירה לו ית' בתחתונים", שהעולם עצמו יהי' דירה לקב"ה גם מצד טבעו²⁸, ברא הקב"ה את העולם באופן כזה, שתשתקף בו הכוונה והתכלית שלו. ומאחר והכוונה לשמה נברא העולם באופן של העלם והסתר היא בכדי שיבוא מכך גילוי נעלה יותר - "יתרון האור מן החושך" - לכן נברא העולם באופן כזה, שדוקא ה"העלם" יביא (ויהי' "כלי" לאור נעלה יותר²⁹).

ומאחר שגם בעולם גופא (כפי שהוא עדיין "עולם מלשון העלם", עוד לפני שהתגלתה הכוונה שבו) משתקף כיצד כוונת העלם העולם גופא היא בכדי שימשך בו תוספות ויתרון אור (ע"י קיום המצות) - לכן גילוי האלקות בעולם (שע"י קיום המצות) קשור עם מציאות העולם גופא.

וזהו ההסבר לכך שאומרים שהגילוי דלעתיד, "תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות" - כי מצד המס"נ³⁰

(28) ראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 73 ואילך.

(29) ע"פ מ"ש בפנים יומתק הלשון בתניא פל"ו "שימות המשיח . . הם תכלית ושלימות בריאת עוה"ז שלכך נברא מתחלתו" - דלכאור מה מוסיף ב"שלכך נברא מתחלתו" - כי ע"י הוספה זו דוקא מוסבר איך שהגילוי דימוה"מ יהי' בהמציאות דעוה"ז גופא.

(30) להעיר מהמשך תער"ב ח"ג ס"ע א'רפא

ואילך.

גילוי הטוב והכוונה הפנימית שבגלות

נקודה נוספת ועמוקה יותר מבאר הרבי, שלא רק שהגלות היא ירידה לצורך עליה אלא שהגלות היא דבר מאד נעלה, רק שהעולם אינו כלי לדבר הנעלה הזה ולכן זה נראה בעולם כרע וגלות; וממילא תפקידה של הגאולה אינו "להפוך" את הגלות לטוב, אלא "לגלות" את הטוב שבגלות.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מקשה כ"ק אד"ש מדוע משיח (שעניינו גאולה) נקרא "מצורע" (שעניינו גלות), ומביא את דברי אדה"ז שמצורע הוא אדם נעלה שתיקן את כל הדברים ונשאר לו רק משהו קטן לתקן וזה מתבטא בצרעת שלו.

ובעומק יותר מבאר שם ע"פ דברי אדה"ז, שהצרעת מגיעה מ"אורות גבוהים" שלא יכלו להתלבש בכלים ולכן "נפלו" לעולם בצורה לא נכונה; וא"כ תיקון הצרעת הוא פשוט לגלות את האמת שבה - אורות עליונים וגבוהים. ובקטע זה מבאר עפ"ז את עניין הגלות והגאולה - שהגלות שעניינו "העלם והסתר" הוא בשורשו "אורות עליונים" ולכן עבודת הבאת הגאולה אינה להמשיך "גילוי חדש" אלא לגלות את עניינה האמיתי של הגלות. וממשיך שזה נעשה על ידי ה"מסירות נפש" בזמן הגלות הקשורה עם "גילוי עצם הנשמה - יחידה" ולכן היא יכולה לגלות את הגילוי של העניינים הכי נעלים של הקב"ה שנק' "יחיד".

שיחה ב' לפרשת תזריע מצורע, אות ז.

ולכן, גם התיקון שע"י „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“ הוא (לא ע"י ענין חדש לגמרי, אלא) ע"י התגלות ענינו האמיתי של הגלות [כמודגש גם שהתיקון הוא (לא ע"י ביטול הגלות, אלא) ע"י הפיכת הגלות לגאולה, כידוע⁵² שע"י המשכת וגילוי האל"ף (אלופו של עולם) נעשה מ„גולה“ „גאולה“⁵³] – אורות עליונים שלמעלה מגילוי „ישת חושך סתרו“, אשר, ע"י „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“ פועלים שגם האורות העליונים שלמעלה מגילוי יומשכו ויתגלו למטה⁵⁴ (ועי"ז תבטל בדרך ממילא האפשרות להעלם והסתר כו' עד להיפך הטהרה אפילו בחיצוניות בלבד).

ויש לומר, שהיתרון ב„מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“ (שעי"ז פועלים שהאורות העליונים יומשכו ויתגלו למטה) הוא מצד הביטול והמסירת נפש שמודגשת ביותר (ובעיקר) בזמן הגלות, וע"י הביטול והמס"נ שמצד בחי' היחידה, הקשורה ומקבלת מבחי' „יחיד“ שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות, נעשה חיבור ב' התנועות דרצוא ושוב, שהאורות העליונים נמשכים ומתגלים בכלים.

(52) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בעלותך לה, ג. ובכ"מ.

(53) ראה אוה"ת בא ע' רעג: „ההפרש בין גולה ובין גאולה הוא ע"י אות אל"ף . . . שהוא פלא, בחי' אראנו נפלאות“. ושם: „ולכן נק' ר"ת ניסן חודש של גאולה, כי הוא ראש חדשים ובו נמשך ראשון הוא לכם, בחי' אני ראשון כו' אלופו של עולם“. – ועפ"ז תומתק הדגשת ענין הגאולה בימים האחרונים ממש, עם סיומו של חודש ניסן דשנת אראנו נפלאות.

ז. ומזה מובן גם בנוגע לכללות הענין דגלות וגאולה – נגעי המצורע (גלות) וטהרתם (גאולה):

גלות – שענינו העלם והסתר האור האלקי, כמ"ש⁴⁸ „אותותינו לא ראינו גו", ועד לחושך, ובפרט החושך כפול ומכופל דסוף זמן הגלות – מצד שרשו ומקורו הו"ע נעלה ביותר⁴⁹, „אורות עליונים“ שלמעלה מהתגלות בכלים, ועד לבחי' שלמעלה מגילוי לגמרי „לא ראינו“⁵⁰, בחי' „ישת חושך סתרו“⁵¹, ומפני גודל מעלת והפלאות האורות שלמעלה מגילוי, נשתלשל למטה העלם והסתר וחושך כפשוטו, שמוה באים כל הענינים הבלתי-רצויים שבזמן הגלות.

וכיון שבשרשו ומקורו הו"ע נעלה ביותר, אורות עליונים שלמעלה מגילוי, לכן, גם לאחר שנשתלשל למטה להעלם והסתר וחושך כפשוטו, עד לענינים דהיפך הטהרה וכו', אין זה אלא בחיצוניות ובדרגא התחתונה ובאופן של נגיעה בלבד.

(48) תהלים ע"ד, ט.

(49) להעיר ש„קוב"ה בגלותא סליק לעילא ולעילא“ (זח"ג כ, ב. ועוד), „למעלה מעלה מכל ההשתלשל“, „בבחי' העצמי' ממש“ (אוה"ת שה"ש ע' תרפו). וראה לקמן ס"י.

(50) „לא ראינו דייקא, שאינו נראה ונגלה לעיני בשר . . . אבל מ"מ אותותינו קיימות . . . ועו"ב לעושה נפלאות גדולות לבדו, שממשיך נפלאות גדולות תמיד אלא שהן בבחי' לבדו (הוא לבדו יודע שהוא נס), דהיינו בבחי' העלם“ (לקו"ת שה"ש לד, א. אוה"ת שם ע' תקכד).
(51) תהלים יח, יב.

(* „שתן אותיותינו, דהיינו אותיות התורה כו" (שם). – ועפ"ז י"ל שע"י התורה נעשה המשכת וגילוי ה„אותותינו“ דזמן הגלות („נפלאות גדולות לבדו“) באופן הנראה ונגלה לעיני בשר (וראה לקמן הערה 54).

דירה בתחתונים

ולאחר מכן מגיעה דרגה עמוקה יותר - "נתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים", וכדי לאחד ולהשלים את ב' הקצוות הנ"ל - שמצד אחד תהיה זו "דירה" לה', אשר בדירה האדם דר בכל עצמותו, ולאידך תהיה הדירה "בתחתונים" - נדרשת "גלות" שבה מזככים את הגשמיות הנמוכה ביותר, ומכינים אותה להיות כלי ודירה לדבר הגבוה ביותר, עצמותו ית'.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מקשה כ"ק אד"ש (כנ"ל בתחילת הסוגיה) כיצד העניינים הפוכים של "גולה" (גלות) ו"גאולה" הם עם אותם אותיות וכו'; ולאחר הביאור הנ"ל שהגאולה "תשחרר" את הגלות, ממשיך להקשות שאמנם מובן כיצד הגאולה כוללת גם את הגולה, אך אין מובן להיפך - מדוע (כמעט) כל תוכן הגאולה נכנס במילה גולה.

ובקטעים אלו מבאר, על פי דברי המשנה "הסתכל בשלושה דברים", שתכלית בריאת העולם היא להפוך את העולם לדירה לה', ורק בשביל זה ירדה הנשמה למטה אף שהוא צער גדול בשבילה; ומכיון שכל מהות הגאולה היא דירה במקום הכי תחתון, מובן מדוע תוכן הגאולה נובע מהגולה - כי הכל צריך להתלבש ולהאיר במקום הכי תחתון שיש, ואין מקום יותר נחות מהגלות.

דברים³⁰ ועי"ז „אין אתה בא לידי עבירה“:

אדם יכול לחשוב שצריכים להיות אצלו רק שני ענינים: הוא עצמו והקב"ה כביכול שאותו הוא עובד, „אני נבראתי לשמש את קוני“³¹.

אומרת המשנה - „הסתכל בשלשה דברים“: אדם צריך להתבונן (להסתכל) ולראות (שישנם) „שלשה דברים“: נוסף על מציאותו („אני“) ומציאות הקב"ה („קוני“) כביכול - ישנו דבר שלישי: מציאות העולם שנברא ע"י הקב"ה, ושעל-ידו משמש יהודי את קוני³².

תכלית³³ בריאת העולם וירידת הנשמה למטה בגוף גשמי בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו היא - למלאות את הכוונה ד„נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים“³⁴, שיהודי ע"י עבודתו יברר ויוכח את גופו ונפשו החיונית וגשמיות וחומריות העולם, ולעשות מכל זה דירה להקב"ה.

שאת זה הוא פועל ע"י עבודתו בגוף לחטה בקיום התומ"צ, (שרוב) המצוות נתלכשו בדברים גשמיים³⁵, וע"י קיום

ד"ח ש"פ אחו"ק תנש"א, אותיות ה-ו.

ה. הביאור בזה יובן ע"פ המשנה הראשונה בפרק הנוכחי, פרק שלישי דפרקי אבות: „הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה“, ואח"כ ממשיכה המשנה למנות את ה„שלשה דברים“ - „דע מאין באת, ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו“.

נשאלת השאלה - מנינא למה ל²⁸: מה נוגע לכאן המספר שישנם „שלשה דברים“? ואפילו אם המספר נוגע, מדוע צריכה המשנה לפרש זאת, כל אחד ואחד יכול הרי לספור בהמשך המשנה שהיא מונה שלשה דברים?

ויש לומר אחד הביאורים בזה:

דברי המשנה „הסתכל בשלשה דברים“ [שלשון המשנה היא „דבר קצר וכולל ענינים רבים“²⁹] אין כוונתם רק לשלשת הדברים הנמנים בהמשך המשנה, אלא גם לענין ד„שלשה דברים“ בכלל; המשנה אומרת הוראה: „הסתכל בשלשה דברים“ - אדם צריך להסתכל (הסתכלות בעיון) ב„שלשה

(30) וכיון שלשון המשנה הוא „דבר קצר (וכולל ענינים רבים)“ - אין צריך לפרש מה הם ה„שלשה דברים“.

(31) משנה וברייתא סוף קידושין.

(32) ראה גם שיחת ש"פ אחו"ק תשמ"ח ס"ט (סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 435). ש"פ אמור תשמ"ט ס"ו (סה"ש תשמ"ט ח"ב ס"ע 439 ואילך). ש"פ אחו"ק תש"נ ס"ו (סה"ש תש"נ ח"ב ע' 434-5). (33) בהבא להלן - ראה תניא פלו ואילך. ובכ"מ.

(34) ראה תנחומא נשא טו. שם בחוקתי ג.

במדב"ר פי"ג, ו.

(35) ראה גם תניא פ"ד (ח, ב). אגה"ק ס"י (קיד, סע"ב ואילך).

(28) לשון הש"ס - שבת עג, ריש ע"ב. וש"נ.

(29) הקדמה לפיה"מ להרמב"ם (ד"ה אח"כ

ראה להסתפק).

משמרה בקרבי⁴²) – בכדי למלאות את הכוונה דעשיית דירה בתחתונים.

דלכאורה: ירידת הנשמה בגוף היא היפך הנהגתו הרגילה של הקב"ה, שהוא מקור ותכלית הטוב והחסד, ומטבע הטוב להטיב⁴³, ומצד החסד והטוב ה' צריך להיות תמיד עליון, וכאן לוקח הקב"ה נשמה ומורידה למטה, "ירידה גדולה ובחי' גלות ממש"⁴⁴, "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"⁴⁵!

ומזה מובן גודל העילוי (והחסד) דהעבודה דעשיית דירה בתחתונים, שבעבור זה כדאי להוריד את הנשמה למטה, לא בשביל הנשמה עצמה (כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל⁴⁶), אלא כדי לתקן את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, בכדי לעשות דירה בתחתונים. כיון שע"י הירידה ועבודת הנשמה למטה לעשות דירה בתחתונים, נפעל ענין נעלה יותר מעבודת הנשמה עצמה למעלה – הגילוי דעצמותו ית'⁴⁷ בתחתונים.

עד שהעילוי נמשך ונפעל גם בהנשמה (שירדה למטה), שנוסף על זה שהנשמה מגיעה לדרגא נעלית יותר (שלמעלה ממקום שמשם ירדה), גילוי התוקף דהנשמה, מקבלת הנשמה גם

מצוה עם דבר גשמי מבררים ומזככים את הדבר הגשמי ועושים ממנו כלי לאלקות. כמו ע"י מצות צדקה [ש"שקולה כנגד כל המצוות³⁶], "עיקר המצוות מעשיות ועולה על כולנה"³⁷] – שיהודי לוקח "מיגיע כפיו"³⁷ מכספו הגשמי שהוא הרויח, ו"נותן חיי נפשו לה"³⁷. ועד"ז בכל המצוות.

והענין השלישי ("הסתכל בשלשה דברים") לעשות דירה בתחתונים – הוא (לא ענין צדדי, אלא אדרבה: זה) נוגע לשלימות השנים (כביכול): הקב"ה והאדם העובד, כיון ש"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", ו"זה כל האדם ותכלית בריאתו וירידתו לעוה"ז להיות לו ית' דירה בתחתונים"³⁸.

ועד כדי כך נוגע זה להאדם (ש"יסתכל בשלשה דברים") – שבשביל זה היתה ירידת נשמתו למטה ע"י הקב"ה: למרות גודל העילוי דהנשמה למעלה, "נשמה³⁹ שנתת בי טהורה היא"⁴⁰ היכן שאין מקום להיפך הטהרה, שלח אותה הקב"ה למטה, "אתה³⁹ בראתה, אתה יצרתה, אתה נפתתה בי", עד בעולם העשי' הגשמית, שבו ישנו "את החיים ואת הטוב"⁴¹, וגם את הדרך השני' דהיפך הטהרה (עד שהנשמה צריכה שם לשמירה, ואתה³⁹

42) ראה לקו"ת דברים שם. אוה"ת שמות (כרך ז) ע' ב'תק"ח.

43) עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א. שעהיוה"א פ"ד. שומר אמונים ויכוח ב' ס' יד.

44) כי גם כשהי' צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה בתענוגים לא יגיע למעלות דביקותו בה' בדחילו ורחימו בטרם ירידתו לעוה"ז החומרי לא מינה ולא מקצתה כו' (תניא שם (מח, סע"א)).

45) ע"פ לשון חז"ל – חגיגה ה, ב.

46) תניא שם (מח, ב).

47) ראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' קנא"ג. וש"נ.

36) ב"ב ט, א.

37) תניא פל"ז (מח, ב).

38) שם (מט, סע"א).

39) נוסח ברכות השחר.

40) ראה לקו"ת בחוקותי מו, סע"ד ואילך.

ר"פ דברים. ובכ"מ.

41) נצבים ל, טו.

גאולה (אינה מבטלת את ה"גולה", אלא) כוללת בתוכה את ה"גולה", ואדרבה: היא מעלה את הגולה ע"י שמכניסה ומגלה בה את אלופו של עולם - כיון שהכוונה היא לעשות דירה לו יתברך בתחתונים, כולל כפי שהתחתונים נמצאים בגלות, לגלות את אלופו של עולם בתחתונים במצבם כפי שהם נמצאים בגלות.

ואדרבה: זהו תוכן ומהות הגאולה [גם עיני הגאולה שלמעלה מעולם וגלות, השינוי במנהגו של עולם, ע"ד תחיית המתים]⁵⁰ - "גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי"⁵¹, עד שנעשה דירה לו יתברך בתחתונים, לו לעצמותו⁵².

ולכן תלוי ענין הגאולה ב"מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁵¹ (גולה), העבודה דהכנסת האל"ף (אלופו של עולם) בגולה, עד שע"ז נעשית גאולה [רוב האותיות וראש תיבת גאולה הוא - "גולה", כנ"ל ס"ב].

50) כמ"ש בתניא רפ"ז: "תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים כו' תלוי במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות". וי"ל ש"ימות המשיח" קאי על תקופה הראשונה (שלא "יבטל דבר ממנהגו של עולם") ו"תחיית המתים" קאי על תקופה השנייה.

51) ל' התניא שם.

52) המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ - נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא.

שייכות להגילוי דעצמותו ית' שנפעל ע"י (עבודת הנשמה למטה בעשיית) הדירה בתחתונים⁴⁸.

ע"פ מובנת הוראת המשנה "הסתכל בשלשה דברים": מבלי הבט על גודל העילוי דנשמתו של יהודי, "חלק אלוקה ממעל ממש"⁴⁹, צריך תוכן עבודתו להיות, שנוסף לזה שעושה מעצמו "דירה" להקב"ה ע"י גילוי נשמתו בגופו הגשמי (העילוי בהנשמה שמתגלה ע"ז) - צריך הוא גם ל"הסתכל בשלשה דברים", ולעשות דירה לו יתברך בתחתונים דעולם, שהעולם עצמו נעשה דירה להקב"ה.

וע"ז מגיע גם האדם עצמו לשלימותו (כיון ש"זה כל האדם ותכלית בריאתו כו'"), ואע"פ שלגביו הרי זו ירידה (בחיצוניות ו)לפי שעה, הרי דוקא ע"ז נפעל העילוי בו עצמו - ש"אין אתה בא לידי עבירה": ע"י עבודתו בעשיית דירה בתחתונים (הסתכל בשלשה דברים), הרי "אין אתה בא לידי עבירה", אפילו לא "לידי", האפשריות לעשות עבירה.

ו. ע"פ הנ"ל יובן גם הענין ד"גאולה" אותיות גולה בתוספת אל"ף:

48) בארוכה ע"ד ב' ענינים אלו - ראה לקו"ש חט"ו ע' 246 ואילך. סה"מ מלוקט ח"ב ע' שכ. סה"מ מלוקט ח"ה ע' רמג ואילך. ועוד.
49) תניא רפ"ב.

הדירה לעצמותו נפעלת בתחתונים עצמם [ע"ד העילוי שנפעל בנשמה ע"י הדירה בתחתונים]⁵⁴.

54) ולכן שלימות השכר תהי' לנשמות בגופים דוקא, בתחיית המתים (לקו"ת צו טו, ג. ובכ"מ (נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ד ע' קעז הערה ז)) - כדעת הרמב"ן (בשער הגמול בסופו). ואדרבה: לע"ל תהי' הנשמה ניוונית מן הגוף (ראה המשך וככה תרל"ז פצ"א א"ב. המשך תרס"ו ע' תקכה. ס' השיחות תורת שלום ס"ע 127 ואילך. לקו"ש ח"כ ע' 44. חכ"א ע' 88. ועוד). וראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' ר"ג ואילך.

זאת אומרת: נוסף לזה שה(עלי' הגדולה (הגאולה באה ע"י הירידה בגלות [ע"ד גילוי תוקף אור הנשמה ע"י ירידתה למטה]), נעשית גאולה מ"גולה" (בתוס' אל"ף) עצמה⁵³ -

53) וזהו הטעם ש"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" (אבות פ"ד מ"ז), מפני המעלה בעבודה "בעולם הזה" דוקא (גילוי האל"ף ב"גולה"), בעשיית דירה בתחתונים (תענוג בורא), שלמעלה "מכל חיי העולם הבא" (תענוג נברא), ובעולם הבא יהי' גילוי ענין זה למטה (ראה לקו"ש ח"ה ע' 243 ואילך).

וביתר פירוט ממשיך הרבי ומחדש בשיחה שנאמרה כהמשך ישיר לשיחה הקודמת, שתפקיד הגלות והגאולה יחדיו הם להמשיך את הדרגות הכי נעלות בעולם הגשמי שלנו.

בשפה ברורה

בקטעים אלו מבאר כ"ק אד"ש מה"מ מדוע היה כה חשוב לצאת ממצרים ברכוש גדול, ועוד לעשות זאת בדרך של השאלה ולא בכח וכו' - מכיון שהתכלית היא לזכך את העולם ולכן צריך לעלות ממצרים את ה"רכוש" הגשמי שמורה גם על הרכוש הרוחני, וכן צריך שזה יבוא מצד התחתון כי צריך לזכך את התחתון כפי שהוא במציאותו - בכדי שיקויים העניין של דירה בתחתונים.

ומקשה שביציאת מצרים (וכן בגאולה העתידה) היו דברים שלמעלה מדרך הטבע לגמרי, גילוי "עצמות" הקב"ה, וכיצד זה מתחבר עם "גולה בתוספת א'" דבר המורה על דרגה נמוכה ביותר יחסית ל"עצמות" (אלופו של עולם)?

ומחדש, שכל ג' הדרגות שיהיו לעת"ל כולן נרמזות באת א' המתווספת ל"גולה" מאחר שאכן כל הגילויים הנעלים יהיו בגאולה דווקא ב"תחתונים" מצד עצמם.

וזה נעשה על ידי עבודתנו בגלות באופן של "מסירות נפש" שלמעלה משכל שהיא הממשיכה את האלוקות שלמעלה משכל - עניין הפלא - בעולם הזה הגשמי.

שיחה ב' לפרשת אמור, אותיות ב-ה.

ז.א. - הגאולה הייתה לא רק יציאה ממצרים, אלא גאולה גם דמצרים (גולה) עצמו, ע"י הכנסת וגילוי האל"ף (אלופו של עולם) בעניני הגלות - תכלית בריאת דברים אלו ע"י הקב"ה ונתינתם למצרים, בכדי שבנ"י יבררו אותם ע"י, וינצלו את מצרים" (ושע"ז יתקיים, "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"¹⁴).

עד ש"וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום"¹⁵, "אף מה שלא היו שואלים מהם היו נותנים להם"¹⁶ המצריים בעצמם, ועוד יותר: "מלמד שהשאלום בעל כרחם. בעל כרחם דישראל"¹⁷ - שלכאורה: (א) לשם מה המצריים, "מהרו" לתת מכליהם כו' (היפך טבע האדם)?! (ב) הציווי ("וישאלו איש מאת רעהו גו"¹⁸) נאמר לבנ"י, לא למצריים? (ג) לאחרי שהקב"ה שבר את מצרים ע"י עשר המכות, למה כאן, "פתאום" הגישה של המצריים היא ש"וישאלו ממצרים גו", "וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום" (ולא ע"י שבירתם)?

ב. את החידוש של גאולה (ההוספה וגילוי האל"ף בגולה, ובשני העינים הנזכרים לעיל) רואים מיד בגאולה הראשונה (ומקור דכל הגאולות)⁵ - גאולת מצרים:

הגאולה התבטאה בזה, שנוסף ע"ז שכל בנ"י יצאו ממצרים, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובכנותינו"⁶ ובשלימות ועם כל חפציהם (ע"ד מ"ש: "כספם וזהבם אתם"), לקחו אתם וגאלו גם את העינים ד"גולה" (גלות מצרים) - "וישאלום ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות גו' וינצלו (ורוקינו)" את מצרים", "שעשאוהו¹⁰ כמצודה שאין בה דגן. כמצולה שאין בה דגים"¹¹ [וכן - "וגם¹² ערב רב עלה אתם"¹³].

5) כמובן ממאחז"ל (ב"ר פט"ז, ד. ויק"ר פט"ז, ה) "כל המלכיות נקראו על שם מצרים". וראה ד"ה כימי צאתך תשי"ח רפ"ב (ע' 164).

6) בא י, ט.

7) ישע"י ס, ט.

8) בא יב, לה"ל.

9) ת"א, ת"י ופרש"י עה"פ. פרש"י ברכות שבהערה הבאה (ד"ה כמצודה).

10) ברכות ט, ב. פסחים ק"ט, א.

11) פ"י שלקטו כל הניצוצין שנפלו בשבירה אליהם ונתרוקנו מצרים מהם עד שנשארו כמצולה כו' ולא השאירו שם אפי' ניצוץ א" (תו"א וראו נו, סע"ד).

12) בא שם, לח.

13) שוה ("רב") מרמו על הר"ב ניצוצים (מהרפ"ח ניצוצים) שנתבררו ועלו אתם ממצרים (תו"א בא ס, ג). וע"פ המבואר בתו"א שבהערה 11, מובן, שבמצרים היו רק ר"ב ניצוצים, ונתבררו כולם*, ושאר הפ"ו ניצוצים (בגימט' אלקים) נתבררו בגליות שלאחרי זה (ראה תו"א וישב כו, ד).

* ראה לקו"ת וספר הליקוטים להאריז"ל ר"פ

14) לך לך טו, יד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ג

ע' 823 ואילך. ועוד.

15) בא שם, לו.

16) פרש"י שם, ממכילתא עה"פ.

17) ברכות שבהערה 10.

18) בא יא, ב.

תצא בטעם האיסור לחזור למצרים (בשלח יד, יג. שופטים יז, טז. תבוא כז, סח) - כי "הגליות הוצרך לברר ניצוצי קדושה. והנה במצרים באותו גלות ביררו כל הקדושה שהי' בקרבם ולא נשאר דבר. ולכן צוה שלא לראותם עוד, ולא עשה כן בשאר גליות שעדיין לא ביררו כל מה שהי' בקרבם לגמרי".

נאמר²³ „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות” - שהיא נקראת „גאולה” כיון שתוכנה הוא: (א) (לגאול) להעלות את עניני הגולה (עיי' שמגלים בהם את האלוף של עולם), (ב) דוקא ע"י העבודה בגולה מגיעה הגאולה.

ג. אבל צריך להבין:

נוסף ע"ז שע"י גאולת מצרים נפעל הגילוי דאלופו של עולם במצרים - „וידעו מצרים כי אני ה'” [שזה ה' אחד הטעמים על המכות²⁴], שהקב"ה הוא הבעה"ב ומנהיג את העולם²⁵ - נפעלו גם ענינים נעלים יותר (לבנ"י), ש„נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם”²⁶, ו„בכבודו ובעצמו”²⁷ - עצמות א"ס ב"ה²⁸,

עד שהכוונה²⁹ (ביציאת מצרים) היא מתן תורה, „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה”³⁰, הגילוי ד„אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים”³¹, ובאופן ד„פנים בפנים דבר ה' עמכם”³², שלמעלה מהגילוי

אלא מכיון שגאולה פירושה (גם) הגאולה ועלי' של מצרים („גולה”) עצמו ע"י ההכרה שהקב"ה הוא אלוף של עולם ומנהיג את העולם, והמצריים (בהיותם) כמה מהם) חכמים¹⁹ הבינו והרגישו זאת (ס"ס) (ואלו שלא חזו - הרי „מזלייהו חזו”²⁰), „וידעו מצרים כי אני ה'”²¹ - לכן זה היה צריך להעשות, ובפועל נעשה, לא בעל כרחם של המצריים, אלא ברצונם (נוסף על הפעולה של בני' בזה), באופן ד„וישאלום” (וכן „וה' נתן את חן העם בעיני מצרים”), עד ש„אף מה שלא היו שואלים מהם היו נותנים להם”, עד ש„בעל כרחם” של ישראל.

ועד"ו רואים בזה - את הענין השני הנ"ל ב„גאולה” (שזה נעשה מהמלה) „גולה” (בתוספת אל"ף): דוקא ע"י הירידה בגלות מצרים („ועבדום וענו אותם”²²) - נפעלה עליית (גדלות) וגאולת מצרים, באופן ד„ואחרי כן יצאו ברכוש גדול”¹⁴ (שכן אילו לא ירדו אבותינו למצרים לא היו (מקבלים) ומעלים את ה„כלי כסף וכלי זהב ושמלות” דמצרים).

מזה גם מובן בנוגע לכל הגאולות (שדומות ומקורן בגאולת מצרים), עד לגאולה האמיתית והשלימה, שעלי'

(23) מיכה ז, טז.

(24) ראה וארא ז, ה. יז. ח, ו. יח. ט, יד. כט. בא יא, ז. בשלח יד, ד. יח. וראה לקו"ש חל"ו ע' 33 ואילך.

(25) ראה אברבנאל וארא ט, טז.

(26) הגש"פ פייסקא „מצה זו”.

(27) שם פייסקא „ויוציאנו”.

(28) ראה סה"מ אעת"ר ע' עה. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד. סה"מ תער"ב-תרע"ו ע' סז.

(29) „עיקר תכלית המכוון” - תו"א ר"פ שמות (מט, א).

(30) שמות ג, יב.

(31) יתרו כ, ב. וראה מכילתא ופרש"י שם.

שמור"פ פכ"ט, ג.

(32) ואתחנן ה, ה.

(19) כמ"ש (מ"ה, י) „ותרב חכמת שלמה . . . מכל חכמת מצרים” (וראה לקמן ס"ו). וראה מקן מא, ח. וארא ז, יא.

(20) מגילה ג, א* . סנהדרין צד, רע"א.

(21) נסמן בהערה 24.

(22) לך לך טו, יג.

(* ובפרש"י שם ד"ה מזלייהו (הובא בחזדא"ג מהרש"א סנהדרין שם): שר של כל אדם למעלה.

דעצמותו ית' למטה, בה, דירה לו
יתברך בתחתונים" ⁴³,

עד ש, לא יהי' עסק כל העולם אלא
לדעת את ה' בלבד ולפיכך יהיו ישראל
חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים
וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם
שנאמר ⁴⁴ כי מלאה הארץ דעה את ה'
כמים לים מכסים" ⁴⁵; ויהי' אז חידוש
בתורה: כשם וע"ד שגלות וגאולת
מצרים היו הכנה למתן תורה, כך תביא
הגאולה האמיתית והשלימה חידוש
בתורה - גילוי פנימיות התורה ⁴⁶, "סוד
טעמי' ומסתר צפונותי" ⁴⁷, עד "תורה
חדשה מאתי תצא" ⁴⁸.

וכיון שכל ענינים אלו - שהם
נעלים שלא בערך מהגילוי עתה
דאלופו של עולם - נכללים (בשם)
גאולה, מוכרחים לומר שכל זה מרומז
גם ב"גאולה" - אותיות "גולה"
בתוספת אל"ף.

ד. הביאור בזה:

באות' ⁴⁹ אל"ף - שמתוספת (במילה)

דאלופו של עולם, איך שהקב"ה הוא
בורא העולם ומנהיגו („בראשית" ³³ ברא
אלקים את השמים ואת הארץ" ³⁴),
כידוע שהתורה „קדמה לעולם" ³⁵,
קדמה גם במעלה (למעלה) מעולם.

ועאכו"כ כשמדובר על הגאולה
האמיתית והשלימה - שאז יהי' נוסף
על הגילוי של אלופו של עולם (בכל
הבריאה), גילוי אלקות שלמעלה
מהבריאה - „אלה" ³⁶ תולדות פרץ"
מלא" ³⁷ שגבוה יותר מה"מלא" ³⁷ ד"אלה" ³⁸
תולדות השמים והארץ בהבראם" (עולם
על מילואו נברא" ³⁹), עד שיהי' חידוש
שלא בערך לגבי המצב בגאולת בבל
ומדי וכו', הן בעולם - חידוש במעשה
בראשית („הנני בורא שמים חדשים
וארץ חדשה" ⁴⁰), „השמים החדשים
והארץ החדשה" ⁴¹), והן בגילוי אלקות
- הגילוי דפנימיות עתיק" ⁴², עד לגילוי

(33) בראשית א, א.

(34) כמבואר בכ"מ הטעם שבעשה"ד נאמר
„אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"
ולא „אשר בראתי שמים וארץ", כי הגילוי אלקות
ביצי"מ (ומ"ת) הוא למעלה מהגילוי דבריא
שמים וארץ (ראה סידור עם דא"ח רפד, ב ואילך.
ובכ"מ).

(35) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב.

תנחומא וישב ד. זח"ב מט, א.

(36) רות ד, יח.

(37) ב"ר פי"ב, ו. שמור"ר פ"ל, ג.

(38) בראשית ב, ד.

(39) ראה ב"ר שם. פי"ד, ו. פי"ג, ג.

(40) ישעי' סה, יז.

(41) שם סו, כב. וראה בזה לקו"ת שה"ש

בסופו (נא, ג). ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערך
לע"ל ע' תריב ואילך. ועוד.

(42) משאי"כ כל הגילויים דעכשיו הם
מחיצוניות עתיק - פ"ח שער הק"ש רפט"ו,
הובא בלקו"ת שם.

(43) ראה תנחומא נשא טו. שם בחוקתי ג.
במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו.

(44) ישעי' יא, ט.

(45) רמב"ם בסיום וזוה"ס ספרו.

(46) ראה תו"א ר"פ שמות (מט, א): „כמו שכל
עיקר תכלית המכוון בגלות מצרים . . . הי' בכדי
לזכות לקבלת התורה . . . כך כל אריכות הגלות
הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימיות התורה שיהי'
לע"ל כו"י".

(47) פרש"י שה"ש א, ב.

(48) ישעי' נא, ד. ובויק"ר פי"ג, ג: חדוש
תורה מאתי תצא. וראה קה"ר פי"א, א (ח): תורה
שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של
משיח.

(49) בהבא להלן - ראה בארוכה ספר

דבני היא לגלות בעולם אך שהקב"ה הוא אלופו של עולם, הן בכללות העולם והן בפרטי העולם - "כי אראה שמ"ך מעשה אצבעותיך ירה וכוכבים אשר כוננת"⁵⁶, וכך גם בכל פרטי הנבראים - הגילוי של כח הפועל בנפעל⁵⁷.

שע"י הגילוי דאלופו של עולם ב"גולה" - נפעלת הגאולה, שאז יהי "וידע כל פעול כי אתה פעלתו"⁵⁸.

ענין נעלה יותר בגילוי האל"ף הוא - הענין דאל"ף מלשון אולפנא ולימוד, אאלפך חכמה אאלפך בינה: גילוי האלקות בגאולה האמיתית והשלימה יהי - נוסף על בחי' אלקות בבריאה (אלופו של עולם), כח הפועל בנפעל - גם, אלקות שלמעלה מהעולם (כנ"ל), שזה בא מאל"ף שבבחי' מוחין (חכמה ובינה), שלמעלה מהמדות שמהם נעשה העולם⁵⁹ (עולם חסד יבנה⁶⁰); ובמיוחד - ה"ז נפעל ע"י גילוי התורה (שמתגלית לאחר

"גאולה" (לגבי "גולה") - ישנם כמה פירושים: (א) אל"ף מלשון אלוף, אלופו של עולם. (ב) אל"ף מלשון אולפנא ולימוד, אאלפך חכמה⁶⁰ אאלפך בינה. (ג) אל"ף אותיות פלא.

בעבודה דלהפוך גלות ("גולה") לגאולה ישנם בכללות שלשה ענינים, שלש דרגות ושלוש: גילוי אלקות בתוך ובערך לעולם (אלופו של עולם). גילוי אלקות שלמעלה מהעולם אבל יש לו איזה ערך ויחס לעולם, ובמיוחד - ע"י תורה שקדמה לעולם (אולפנא). וגילוי אלקות שלמעלה לגמרי מהעולם, באופן מופלא ומובדל, ובמיוחד - ע"י הנפלאות שבתורה⁶¹ שיתגלו בגאולה האמיתית והשלימה⁶² (פלא).

הדבר הראשון⁶³ מתבטא בלגלות בכל עניני העולם (- בגלות) את האל"ף דאלופו של עולם, אך שהקב"ה הוא האלוף והבעה"ב של העולם ובעולם: העולם - מלשון העלם והסתרה⁶⁴ - נברא באופן שהוא (מצ"ע) מכסה על אלקות, הדבר ה' שתמיד מהה, מחי' ומקיים אותו⁶⁵. והעבודה

(56) תהלים ה, ד.

(57) במכ"ש ממעשה בשר ודם "שהוא יש מיש", ו"כאשר יצא לצורף כלי שוב אין הכלי צריך לידי הצורף" (שעיהו"א רפ"ב), שגם שם ישנו כח הפועל בנפעל, "כידוע בהרב המגיד ז"ל . . . שאמר בפירוש על מה שהכיר לפועל הכלי מתוך הכלי כו'" (שער האמונה ספכ"ז), ועאכו"כ ב"מעשה ה' עושה שמים וארץ", "שהוא יש מאין", ו"צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו" (שעיהו"א שם).

(58) תפלת העמידה דר"ה (ברכת "אלקינו כו' מלוך כו").

(59) אוה"ת תבוא ס"ע תתשיו ואילך. וראה ספר הערכים: חב"ד שבתערה 49 ע' עג. וש"נ.

(60) תהלים פט, ג. וראה סה"מ תש"ח ריש ע' 273. וש"נ.

הערכים: חב"ד מערכת אותיות - אל"ף (ע' עב ואילך). וש"נ.

(60) לשון הכתוב - איוב לג, לג.

(61) ראה רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ע' תסא. ובארוכה - ד"ה גל עיני תשל"ז (סה"מ מלוקט ח"ה ע' רעא ואילך). וש"נ.

(62) ראה שער האמונה פ"ס.

(63) בהבא להלן - ראה אמרי בינה פתח השער פ"א. שם ספ"ה.

(64) ראה לקו"ת שלח לו, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' שג. ח"ג ע' אינט. וראה לקו"ש חל"ד ע' 112 הערה 63. וש"נ.

(65) שער היחוד והאמונה פ"א.

המוחין (חכמה ובינה), מוחין השייכים למדות, שזה למעלה מעולם, אבל עכ"ז ההתחלה ומקור לעולם⁶⁸. (ג) פלא הוא בחי' מוחין (חכמה) מצ"ע, עצם המוחין⁶⁹, עד כפי שזה קשור עם כתר (עד עם פנימיות הכתר), שמופלא ונבדל לגמרי מעולם⁷⁰.

וידוע⁷¹ שכעת עיקר העבודה היא בבירור השבע מדות (כיבוש שבע ארצות), ובמוחין השייכים למדות; משא"כ בגאולה האמיתית והשלימה יהי' (גם) העבודה דמוחין מצ"ע (כיבוש שלש ארצות, קיני⁷² קניזי וקדמוני⁷³).

ועד"ז גם בגילוי אלקות בגאולה האמיתית והשלימה: נוסף לגילוי דכה הפועל בנפעל, וגילוי אלקות שלמעלה מהבריאה, יהי' גם הגילוי דעצמותו ית' למטה, ואדרבה - כח העצמות יתגלה דוקא ביש הנברא⁷⁴.

ה. עפ"ז מובן שהפעולה של גאולה - „גולה” בתוספת אל"ף - כוללת את

הגאולה), ד„אלפיים שנה קדמה תורה לעולם”³⁵, „אלפיים” גם מלשון אאלפך, אאלפך חכמה אאלפך בינה⁶¹.

ואחר כך מגיעים לענין נעלה יותר באל"ף - אותיות פלא - גילוי הנפלאות בגאולה, כמ"ש²³ „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות” (נפלאות אפילו בערך הנפלאות בגאולת מצרים⁶²), כולל ובמיוחד - הנפלאות שבתורה⁵¹ („גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך”⁶³), גילוי פנימיות התורה, „סוד טעמי ומסתר צפונותי”⁶⁴, שהם מצ"ע מופלאים ומובדלים (עד - בתכלית ההעלם⁶⁴), וגם זה מתגלה, עד באופן דאולפנא ולימוד, עד ב(אלופו של) עולם⁶⁵.

ובלשון החסידות - בספירות למעלה: (א) אלופו של עולם הוא כנגד ספירת המלכות, גילוי מלכותו ית' בעולם - „אחד”⁶⁶, „אמליכת” למעלה ולמטה ולארבע רוחות⁶⁷. ובכללות יותר - ענין המדות, שמהם הוא המקור על הנהגת העולם. (ב) אולפנא ולימוד (אאלפך חכמה אאלפך בינה) הוא בחי'

(68) ראה אמרי בינה שבהערה 53.

(69) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' נה. ספר הערכים שם ע' קכ. וש"נ.

(70) ראה אמרי בינה שם. ספר הערכים שם ע' קט ואילך. וש"נ.

(71) מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א בתחלתו (ע' ג ואילך).

(72) לך לך טו, יט. ובפרש"י: עתידים להיות ירושה לעתיד.

(73) וי"ל שגילוי הג' מוחין מצ"ע (בחי' פלא) דלע"ל נעשה דוקא ע"י בירור (חכמות) העולם, קיני קניזי וקדמוני שלמטה (שנשתלשלו לאחרי צמצום ופרסא כו' מג' מוחין) - ע"ד שגאולה נעשית דוקא ע"י גילוי האל"ף שב„גולה”. וע"ד המבואר לקמן בפנים (ס"ו) בענין „ותרב חכמת שלמה . . מכל חכמת מצרים”.

(74) ראה לקמן ס"ט.

(61) לקו"ת שה"ש א, סע"ד. המשך והחרים תרלי"א ע' כו. סה"מ תש"ח ס"ע 273.

(62) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"נ. (63) תהלים קיט, יח.

(64) ומתאים גם עם זה שאל"ף אותיות „אפל” בחי' חושך (ישת חושך סתרו - תהלים יח, יב) שלמעלה מאור וגילוי (אוה"ת יתרו ע' תתקלג).

(65) ראה ספר הערכים שם ע' עב. ע' צה. ע' קט. ע' קכט. וש"נ.

(66) שוהו גימט' של א'.

(67) ברכות יג, ב. וראה ספר הערכים שם ע' עט. וש"נ.

ז.א. - לא מסתפקים בזה שמגלים ב"גולה" בחי' אלופו של עולם (אלקות בערך הבריאה), ע"י שמשמשים בעניני העולם, "לשם שמים"⁷⁶ ובשביל "דעהו"⁷⁷, אלא ששם גם מגלים וממשיכים בחי' אולפנא (מוחין השייכים למדות), ע"י לימוד התורה, ועד גם - בחי' פלא, ע"י לימוד פנימיות התורה (נפלאות שבתורה), כדלקמן (ס"ח ואילך).

ויש לומר, שנוסף על העבודה (דלימוד פנימיות התורה) בגלות, ה"ז נפעל גם ע"י עצם הענין (ירידה) ד"גולה" (ע"י גילוי האל"ף בגולה, הכוונה העליונה בירידה) - כמ"ש⁷⁸ "ואמרת ביום ההוא אורך ה' כי אנפת בי", דלכאורה: במה מתבטאת ההודאה ע"ז ש"אנפת בי"?! אאפ"ל שההודאה היא עמש"כ בהמשך הכתוב "ישוב אפך ותנחמני", כי אז אי"ז הודאה בשלימות: אם ההודאה היא ע"ז ש"ישוב אפך"

כג, טז) - לגילוי שער הנו"ן (דבינה) שבערך להמ"ט שערים (ע"ד בחי' מוחין השייכת למדות), ועד לבחי' הב' בשער הנו"ן שהיא שלא בערך - מופלא ומובדל - מהמ"ט שערים (ראה בארוכה לקו"ת במדבר יב, א ואילך), בחי' נפלאות, נ' פלאות (וח"א רסא, ריש ע"ב) - שנתגלה במ"ת. אבל ביצי"מ ומ"ת הי' בגילוי לפי שעה. ובגלוי הי' במ"ת בעיקר הנתינה דתורה הנגלית (ראה תו"א ר"פ שמות), בחי' אולפנא ולימוד. משא"כ בגאולה האמיתית והשלימה תהי' שלימות הגילוי באופן תמידי ונצחי (ראה המשך תערי"ב ח"ב ע' תתקל ואילך), וגילוי פנימיות התורה (תו"א שם - נעתק לעיל הערה 46), בחי' נפלאות שבתורה.

76) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טוש"ע או"ח סרל"א.

77) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטוש"ע שם.

78) ישעי' יב, א.

כל שלשת הענינים דגילוי האל"ף (בעבודה בגלות): אלופו של עולם, אולפנא, פלא;

ודוקא ע"י העבודה בגלות, ע"י הכנסת האל"ף (שלשת הענינים שבו) ב"גולה" - נפעלת הגאולה, וכל שלשת הענינים והדרגות שבה (גם הענינים הכי נעלים שבה): גילוי כח הפועל בנפעל, "וידע כל פעול כי אתה פעלתו" (מלכות), גילוי שלימות האולפנא ולימוד התורה, גילוי אלקות שלמעלה מהבריאה (מוחין), עד לגילוי הנפלאות (מוחין בעצם, כתר)⁷⁵.

75) ומעין זה והתחלה בזה בגאולת מצרים - כנ"ל בפנים, שנוסף לגילוי אלופו של עולם במצרים (וידעו מצרים כי אני ה', אפילו בקרב הארץ" (וארא ה, יח)), כפי שבא לידי ביטוי גם בזה ש"ה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום" - היו שם נפלאות* (עד שמדמים ה"אראנו נפלאות" שלע"ל ל"כימי צאתך מארץ מצרים" - מיכה ז, טו), עד להגילוי ד"בכבודו ובעצמו" שהי' במצרים,

ועוד ועיקר, שגלות מצרים היא ההכנה למתן תורה, גילוי האל"ף ד"אנכי ה' אלקיך" (בחי' כתר), הכולל כל התורה כולה (תניא רפ"ט), גם פנימיות התורה, ואדרבה - במ"ת הי' גילוי מעשה מרכבה (ויראו את אלקי ישראל גו' ויחוו את האלקים" (משפטים כד, י"א. וראה גם שמור" פ"ג, ב. וש"ג), מעין הגילוי אלקות בגאולה האמיתית והשלימה, כמ"ש ואתחנן ד, (אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו", הראית ממש בראי' חושית" (תניא פל"ו - מו, א).

ובפרטיות יותר: הגילוי דמ"ת בא לאחר ההכנה דמ"ט ימים, ימי הספירה, שלאחרי יציאת מצרים, שענינם (בעבודת האדם) - בירור הו' מדות (ובשלימות - ז' מדות כלולים מזו) במ"ט יום, ועי"ז מגיעים - "תספרו חמשים יום" (אמור

(* ראה שמות ג, כ. ועוד).

ע"ד מ"ש⁷⁹, "אודה שמך כי עשית פלא", שזה קאי על אריכות הגלות שהוא דבר פלא, ו"אינו מושג בשכל כלל, זהו מכלל במופלא"⁸⁰ ממך אל תדרוש⁸¹, וזה גופא נמשך אח"כ בגילוי בבחי' "כי עשית - אלף"⁸², בשכל וחכמה (אאלףך חכמה)⁸¹. ודוקא ע"י העבודה בהתגברות על חושך הגלות מגיעים לשלימות הגילוי דפנימיות התורה בגאולה האמיתית והשלימה⁸³.

79 שם כה, א.

80 חגיגה יג, א.

81 ביאורי הוהר להצ"צ ע' תקלא.

82 ח"ג קצד, ב.

(הביטול ושליטה ד"אנפת ביי") הי' יותר טוב - והודאה יותר גדולה - שמלכתחילה לא הי' "אנפת ביי"! מזה מוכח, שההודאה היא דוקא ע"ז ש"אנפת ביי".

והביאור בזה, כיון שדוקא ע"י הירידה בגלות באופן ד"אנפת ביי" באה העלי' בהגאולה, עד לענינים הכי נעלים שבה - גילוי בחי' אל"ף אותיות פלא; וכאשר מגלים ב"גולה" את האל"ף (דפלא) - הכוונה העליונה שבזה - מתגלה ה"אודך הי'" ב"אנפת ביי", בחי' הודאה דוקא על דבר פלא שלמעלה משכל וחכמה (של האדם),

וכפי שרואים בשיחה דלקמן את ההדגשה, שדווקא על ידי העבודה בגלות מגיעים להמשכת העצם.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מקשה כ"ק אד"ש מה הקשר בין הנאמר למשה ששם הוי' לא נגלה לאבות לבין כך שאליו כן יתגלה שם הוי'; ומבאר שם שאמנם לאבות לא היתה ההמשכה בגילוי אך הם כן המשיכו את דרגה זו.

ובהמשך לכך מחדש בקטע זה, שכן הוא גם בעבודה כעת: מצד אחד לא נמשך העצם, שהרי עצם יכול להיות בגילוי ובכל מקום בשוה, ומצד שני בגאולה יתגלה שאנחנו המשכנו את העצם ב"העלם" על ידי העבודה במסירות נפש דווקא.

שיחה ג' לפרשת וארא, אות א.

שלא נמשך למטה (מלבד במצות מילה) ה"ז הוכחה שאין זה העצם, כן הוא גם בנוגע להמעלה דלעתיד לבוא לגבי זמן הזה, כי: העדר ההגבלה דהעצם היא לא רק בהמשכה למטה, אלא גם בהתגלות למטה, שהרי העצם אינו מוכרח להיות בהעלם, אלא בודאי יכול לבוא גם בגילוי. וכיון שבמעשינו ועבודתינו בקיום התומ"צ נעשית רק ההמשכה למטה, אבל הגילוי למטה בעוה"ז הגשמי יהי רק לעתיד לבוא (כמ"ש "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר גו'"), הרי, כל זמן שלא נעשה הגילוי למטה, ה"ז הוכחה שאין זה העצם.⁶

וכשם שעבודת בני" לאחרי מ"ת היא בכח עבודת האבות לפני מ"ת, כיון שלאחרי מ"ת מודגשת בעיקר ההמשכה בבחינת הגילויים, משא"כ לפני מ"ת מודגשת בעיקר העבודה שמצד העצם (כנ"ל ס"ה), כמו כן השלימות דלעתיד לבוא⁸ היא בכח העבודה בזמן הזה⁹,

א. ...ויש לבאר תוכן הענין ד"שמי הוי' לא נודעתי" (המעמד ומצב שלפני מ"ת) גם לאחרי מ"ת - שהרי התורה היא נצחית - דלכאורה: כיון שכבר עברו אלפי שנים מאז שנתגלה שם הוי' במתן-תורה, מה שייך עתה הענין ד"שמי הוי' לא נודעתי"?

ויש לומר הביאור בזה:

אע"פ שבמ"ת הי' גילוי שם הוי', כמ"ש "וידעתם כי אני הוי'", מ"מ, כיון ש"לעתיד לבוא כתיב והי' הוי' לי לאלקים, שיהי' גלוי ממקום עליון יותר עד דשם הוי' יהי' חשוב רק כאלקים", ויתגלה שם הוי' נעלה יותר, "עיקר ענין גלוי שמו הגדול"³, נמצא, שגם המעמד ומצב שלאחרי מ"ת הוא באופן ד"שמי הוי' לא נודעתי" בערך לגילוי שם הוי' דלעתיד לבוא, כשיהי' חידוש בכללות הענין דמ"ת, "תורה חדשה מאתי תצא"⁴, שאז תהי' שלימות הנישואין דכנס"י עם הקב"ה, כמארו"ל⁵, "העולם הזה אירוסין היו . . . לימות המשיח יהיו נישואין".

וההסברה בזה:

כשם שנתבאר לעיל בנוגע למעלת עבודת בני" לאחרי מ"ת לגבי עבודת האבות לפני מ"ת, שדוקא ע"י ההמשכה למטה (לאחרי מ"ת) בא העצם, וכל זמן

6 ישע"י מ, ה. וראה תניא ספלו"ו.

7 ראה לקו"ש ח"ה ע' 245.

8 וגם ההתגלות ד"תורה חדשה מאתי תצא" נכללת (בכח) במתן-תורה, כידוע שמ"ת הוי' ע' תד-פעמי וכולל גם התורה חדשה דלעתיד לבוא (המשך תרס"ו ע' כג. תקמו).

9 ראה תניא רפלו"ו: "תכלית השלימות . . . של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות", והרי הדבר הגורם הוא חזק יותר מהדבר שנעשה על ידו (כנ"ל הערה *).

1 תניא רפ"ו. ובכ"מ.

2 ויצא כח, כא.

3 תו"א שמות נ, רע"ג.

4 ישע"י נא, ד. ויקר' פי"ג, ג.

5 שמו"ר ספס"ו.

(* בתחילת השיחה, וש"נ להמשך וככה תרל"ז

פס"ו. המו"ל.

כמארוז"לוי, "שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא. . אברהם דכתיב ב"י בכל, יצחק דכתיב ב"י מכל, יעקב דכתיב ב"י כל", ועיקר שלימות גילוי זה (לא רק "מעין העולם הבא") יהי לעתיד לבוא, שאז תהי' תכלית השלימות ד"בכל מכל כל" (לא רק אצל האבות, אלא גם) אצל כל בני"י (כיון שהשלימות דלעתיד לבוא נעשית ע"י מעשינו ועבודתינו דכל בני"י, בכח האבות).

(11) ב"ב טז, סע"ב ואילך.

כיון שלעתיד לבוא מודגש בעיקר הגילוי בעולם, ואילו בזמן הזה ובפרט בזמן הגלות מודגשת בעיקר העבודה שמצד העצם, כידוע¹⁰ שעיקר העבודה באופן של מסירת-נפש (שמצד העצם) היא בזמן הגלות.

ולהוסיף, שגם השלימות דלעתיד לבוא כלולה בכח אצל האבות -

(10) ראה סה"מ תרמ"ח ע' קפו ואילך. תרפ"ה ע' רנח ואילך. וראה סה"מ מלוקט ח"ד ע' קפח. וש"נ.

ובצורה עמוקה יותר מבאר כ"ק אד"ש, שהחידוש של דירה בתחתונים הוא בדבר הכי גשמי והכי מוגבל שיכול להיות, ודווקא בו יהיה את הגילוי הכי נעלה.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מבאר כ"ק אד"ש את החידוש שהקב"ה היה צריך לבוא עם משה לפרעה ("בא אל פרעה").

ותוכן העניין, שפרעה רומז על "פרעה דקדושה" שכל האורות יוצאים ממנו ובאופן פרוע וממילא פחד משה שהוא לא כלי לאורות אלו, ועל זה נענה שהקב"ה יבוא איתו כי רק בכח העצמות אפשר להחדיר את אורות עליונים אלו בתחתון שאין למטה ממנו וע"ד משה שקיבלם כנשמה בגוף.

ובקטע זה מפרט כ"ק אד"ש שזהו כללות מעשינו ועבודתנו בזמן הגלות - להכניס את הקב"ה ואת האורות הנעלים ביותר בתוך הדברים הכי נמוכים דווקא; ואפילו על ידי היהודי הפשוט ביותר.

ד"מ ש"פ בא תשנ"ב, אות ח.

שבנ"י נמצאים כנשמות בגופים הם "כולא חדר" עם הקב"ה.

ועד"ו נמשך גם בעולם - החיבור דעליונים ותחתונים שנפעל במ"ת, עד לגילוי העצמות בתחתונים.

והיות שזהו חידוש גדול (שנברא נשמה בגוף מוגבל התאחד עם בלי גבול, עד להעצמות), כפי שמשה התפלא על כך ו"דחיל מיני" - לכן, כהכנה והקדמה לזה ה"י ו"יאמר ה' אל משה בא אל פרעה", שבהיותו נשמה בגוף (משה), כפי שנמצא במדידה והגבלה ובמצב שיכולה להיות סכנה (בגלל פרעה דלע"ז), הוא נכנס בפנימיות לפרעה דקדושה ומקבל את הגילויים הכי נעלים מעצמותו ית', ש"אתפריעו ואתגליין מיני" כל נהורין כו"י⁸.

ועי"ז שכן ה"י אצל משה, מזה נמשך הכח לכל בני", שיוכלו לקבל את הגילוי דמתן

(ו"א) הוא "קצה אוא"ס", ומלכות (שרגלי ירדות) הוא מקור לעולמות ב"ע (תו"א תרומה פא, א). ובבגדי כהונה שהם "לכבוד ולתפארת" נעשה חיבור שניהם יחד.

(8) וי"ל שמוה נמשך הכח גם ל"בא אל פרעה" כפשוטו, כדי לבטל ולשבור קליפתו, שהרי תוקף הקליפה בא מהקב"ה, שלכן נאמר (בהמשך ל"בא אל פרעה") "כי אני הכבדתי את לבו" (ולכן דחיל ממנו משה), והכוונה פנימית בזה היא - כדי לבטל הקליפה והי"י יתרון האור כו' (סד"ה בא העת"ר), ולכן ע"י "בא אל פרעה" בשרשו בקדושה - גילוי "כל נהורין" מעצמותו ית', נעשה גם הכח ל"בא אל פרעה" (יחד עם הקב"ה) להלחם עמו ("לאגחא ב"י קרבא") ולבטלו מכל וכל, שזהו רק "ביכלתו ית' שהוא כל יכול" (אוה"ת וארא ע' רלא. ד"ה ראה נתתיך תרל"א, עזרת" (ע' קלד), תשט"ו. וראה לקו"ש חט"ז ע' 74 ואילך).

ח. עפ"ז יובן ג"כ מדוע "בא אל פרעה" הוא הקדמה והתחלת הגאולה,

[נוסף לפירוש הפשוט, שע"י "בא אל פרעה" דלע"ז נעשה ביטול ושבירת קליפת פרעה כפי שהוא בתקפו בארמון המלך, שזוהי התחלת הגאולה - ישנו בזה ענין עיקרי]:

השלימות דגאולת מצרים היא - להביא את מתן תורה (למלאות את הכוונה דדירה בתחתונים - גילוי העצמות ("אנכי") למטה לבנ"י נשמות בגופים, נשמה בריאה בגוף בריא [כידוע² שבמ"ת התרפאו כל בני"י (כולל משה, כנ"ל). וי"ל שזה מרומז גם באמירת הקב"ה לבנ"י קודם מ"ת ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש³, שגם כפי שהם "גוי" בעולם הזה הגשמי, הם "קדוש" ועד לדרגת "ממלכת כהנים" - "כהנים גדולים"⁴, שכהן גדול צריך להיות שלם הן בגופו והן בממונה⁵, ואפילו לכושיו - "לכבוד" ולתפארת⁶], שכפי

(1) ראה בארוכה ד"ה בא העת"ר (המשך תער"ב ח"ב ע' תתמא). תש"ד (ע' 127). סה"ש תנש"א ח"א ע' 274 ואילך. וש"ב.

(2) תנחומא יתרו ת. במדב"ר רפ"ז. וראה גם מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ יתרו כ, טו. ובכ"מ.

(3) יתרו יט, ו.

(4) בעה"ט עה"פ. וראה אגדת בראשית פע"ט [פ].

(5) ראה יומא יח, א. וש"ב. רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ה.

(6) תצוה כח, ב.

(7) ויש לומר, שבדרגת הספירות, "כבוד" ו"תפארת" (מלכות ותפארת, הכוללות כל הספירות) הם ע"ד בלי גבול וגבול, כידוע שתפארת

וההגבלות הקשורות בזה, צריך הוא להיות באופן דלמעלה ממדידה והגבלה, לא רק מצד חלק הנשמה שלו ש"נשמה שנתת בי טהורה היא"¹⁴ ולמעלה מהגבלת הגוף, אלא אפילו כפי שנמצא למטה במדידה והגבלה אמיתית (בגופו הגשמי), בו הוא זקוק ל"ואתה משמרה בקרבי"¹⁵ - יכול וצריך להיות אצלו "בא אל פרעה", "דאתפריעו כו' מיני' כל נהורין", שהוא מקבל "כל נהורין", ויתירה מזו - שהגבול שלו עצמו הוא באופן ד"אתפריעו", למעלה ממדידה והגבלה.

והטעם ע"ז הוא, כי "ישראל וקוב"ה כולא חד" - לא רק מצד נשמתו למעלה (או חלק מנשמתו), אלא כל מציאותו - כנשמה בגוף יחד - היא "כולא חד" עם הקב"ה, כביכול, כי העצם כשאתה תופס בחלקך אתה תופס בכולו¹⁶.

וכמוכן גם מהפס"ד (וכדעת הרמב"ן¹⁷) שתכלית שלימות השכר (במילא) שלימות כל הענינים היא דוקא לנשמות בגופים, בתחיית המתים (ולא לנשמות בלי גופים, כדעת הרמב"ם¹⁸). ואדרבה - לע"ל הנשמה ניזונית מן הגוף¹⁸.

(ד"מ ש"פ בא תשנ"ב, אות ח)

תורה, כשנפעל החיבור דגבול וכלי גבול, "אתפריעו כל נהורין" ד"נר מצוה ותורה אור"¹⁹, ש"כל נהורין" (גבול) הם באופן ד"אתפריעו" (כלי גבול),

כידוע שתורה ומצוות מצד עצמן הן בעצם למעלה ממדידה והגבלה (חכמתו ורצונו של הקב"ה²⁰). והחידוש בזה הוא - שלא רק כפי שהם מצד עצמם, אלא גם כפי שהם יורדים למטה (במ"ת) במדידה והגבלה, וקיומם ושלימותם תלוי' דוקא במדידה והגבלה - הרי המדידה והגבלה שלהם גופא היא למעלה ממדידה והגבלה: הן בתורה - הן תורה שבכתב שיש לה הגבלה: מספר מסויים של אותיות וכו', והן תורה שבעל פה שלימודה צריך להיות דוקא בשכלו והבנתו המוגבלת של האדם (שדוקא אז אפשר לברך ברכת התורה)²¹, ועאכ"כ במצוות, שלכל מצוה יש מדידה והגבלה (ריבוי פרטי הדינים (והחידושים) בכל מצוה לפי ענינה) - הרי המדידה והגבלה גופא ד"כל נהורין" ("נר מצוה ותורה אור") היא באופן ד"אתפריעו" למעלה ממדידה והגבלה [ע"ד "והי' מספר גו' אשר לא ימד ולא יספר מרוב"²², וע"ד "מקום ארון אינו מן המדה"²³].

ומזה לומדים גם בעבודתו של יהודי מקבל התורה והמצוות, שגם כפי שהוא נמצא כנשמה בגוף למטה, עם כל המדידות

9) משלי ו, כג.

10) תניא פ"ד ואילך.

11) הלי' ת"ת לאדה"ז ספ"ב, וש"נ.

12) הושע ב, א.

13) יומא כא, א. וש"נ.

14) נוסח ברכות השחר.

15) כתר שם טוב בהוספות סקט"ז, וש"נ.

16) שער הגמול בסופו. וראה הנסמן בסה"מ

מלוקט ח"ה ע' קסה הערה 126.

17) הלי' תשובה פ"ח ה"א"ב. פיה"מ סנהדרין פ'

חלק ד"ה ועתה אהל.

18) המשך וככה תרל"ז פפ"ח ואילך. סה"מ

תרח"ץ ע' ריט. וראה גם סה"ש תורת שלום ס"ע

127 ואילך. סה"מ קונטרסים ח"ב תיג, ב. ובכ"מ.

לסיכום

לסיכום הענין הבאנו קטע מ"קונטרס ענינה של תורת החסידות", בו מפרט כ"ק אד"ש מה"מ חלק מהרבדים והעומקים הקיימים מהותה של גאולת ישראל.

קונטרס 'ענינה של תורת החסידות', אות ד.

. . . בביאת המשיח יתחדשו כמה וכמה ענינים נעלים. וכמו: גאולת ישראל (והשכינה) מהגלות; למעלה מזה: "יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כו' מלאה הארץ דיעה את הוי' כו'"; למעלה מזה: שינוי וחידוש במעשה בראשית. (ומה שאמרו "אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד" הוא רק בתחלת הזמן של ימות המשיח. ובפרט ע"פ מ"ש בר"מ, שמאמר זה נאמר בנוגע לעמי הארץ, משא"כ בנוגע לתלמידי חכמים);

בחי' האלקות שלמעלה מהטבע יהי' אז בגילוי (שלכן יהיו קוראין את השם ככתבו, כי בכל העולם כולו יהי' גילוי בחי' שם הוי' - הי' הוה ויהי' כאחד שלמעלה מזמן ומקום, בדוגמת הגילוי שהי' בביהמ"ק).

ותוכן ענינים אלו יתחדש לא רק בעולם הזה אלא בכל העולמות. כי סדר ההנהגה בעולמות העליונים הוא כפי ההנהגה בעוה"ז [וע"ד הקביעות דר"ח ומועדים (שבהם נמשכת תוספת אור) למעלה, שהוא כפי אופן קביעותם למטה]. ומכיון שבביאת המשיח ישתנה כללות המצב בעוה"ז ופרטיו, הרי שינוי דוגמתו יהי' גם בעולמות העליונים.

"העבודה של כל ישראל יחד במשך כל הדורות
היא בגדר שכירות אחת, שענינה ותכליתה הוא
לפעול דירה לו יתברך בתחתונים"

(לקו"ש חכ"ט, ע' 140).

סוגיא ב'

קיום הדרגות בפועל בגאולה

בסוגיא זו נלמד כיצד כל הדרגות והרבדים שהוסברו לעיל
בסוגיה א' יבואו לידי ביטוי בפועל בגאולה, וכן מהו התיווך בין כל
הדרגות הללו.

הביטוי המעשי של הדרגות בגאולה

בדרגה א' בשער הקודם, התבאר שהגלות היא היפך הטוב וחייבים לצאת ממנה כמה שיותר מהר, ולדרוש ולצעוק "עד מתי וכו'". בהמשך לכך מובאת שיחה בה מבאר כ"ק אד"ש שמכיון שהגלות היא "שעבוד", אין לה מציאות והיא תבטל בגאולה.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מביא כ"ק אד"ש הבדל בין דברי הירושלמי "שלושה דברים ברא הקב"ה ותהא שבראם", לבין דברי הבבלי "ארבעה מתחרט עליהם הקב"ה".

ובקטעים אלו מבאר, שאם מלכתחילה מדברים על החיוב, "ברא הקב"ה", אלא שיש בזה גם שלילה ש"תהא" שבראם - אכן יש רק ג' דברים; אך אם מלכתחילה מסתכלים רק על השלילה "מתחרט שבראם" אכן ישנם ד' דברים.

והיינו, שאכן "גלות כשדים ויצה"ר" ייהפכו לטוב ולכן שייך לומר עליהם "ברא הקב"ה" בלשון חיובית (אלא שיש בהם גם שלילה בזמן הגלות), אך הבבלי שמדבר על השלילה מוסיף גם את ה"גלות" - כי בה יש רק שלילה, והיא תבטל לגמרי בגאולה.

שהקב"ה משנה את דעתו ומתחרט ח"ו על מה שעשה³⁵, אלא הכוונה היא לומר שיש ענין שלילי בזה; לאידך, הרי מובן, שבוה שאומרים שזהו דבר ש"ברא הקב"ה"³⁶ מדגישים את הצד הטוב שבוה.

ונמצא, שבבבלי מדובר רק על הצד השלילי, היפך הטוב, שישנו בארבעת הענינים, ואילו בירושלמי מודגש ביחד עם זה גם הצד הטוב שבהן.

ענין זה (כמו כל ענין) שנכתב בתורה (בתורה שבכתב או בתורה שבע"פ), לא נאמר (רק) סתם לספר את הנהגת ויחס הקב"ה (וכ"ש - שלילי) לנבראים שהוא ברא, אלא ה"ז (נוגע לדעת מציאות נבראים אלו כדי לקחת מזה) הוראה³⁷ בעבודת האדם לקונו.

וזהו החילוק אם כתוב רק ש"ארבעה מתחרט עליהן הקב"ה שבראם", או שמקדימים לזה ש"שלשה ברא הקב"ה": "מתחרט עליהן" ותו לא - מלמד שד' הדברים אינם מציאות אמיתית, וסו"ס הם יתבטלו, כיון שהקב"ה "מתחרט" עליהם - אין בהם את רצונו הפנימי של הקב"ה.

אבל כאשר אומרים כהקדמה להענין "ברא הקב"ה", ה"ז מדגיש שבהם ישנה הבריאה - ובמילא הרצון - של ה', ובמילא יש בהם ענין של נצחיות (מצד הניצוץ האלקי שבהם) כמו בכל

שיחה א' לפרשת תבא, אותיות ז-ח.

ז. וי"ל הביאור בכל זה:

החילוק בין הבבלי והירושלמי אינו רק במספר הדברים (שהבבלי מונה ארבעה דברים והירושלמי - שלשה), אלא יש גם חילוק ביניהם בלשון ובמילא גם בענין והתוכן:

לשון הבבלי היא: "ארבעה מתחרט עליהן הקב"ה שבראם כו", ולשון הירושלמי היא "שלושה ברא הקב"ה ותהא שבראן":

היינו, בבבלי ה"ז מובא כענין אחד: הקב"ה "מתחרט" (שבראם); ובירושלמי מודגשים שני ענינים: א) "בראם הקב"ה", ב) "תהא שבראן".

וזהו חילוק בתוכן: מובן ופשוט, שחרטה למעלה אינה כפשוטה, ח"ו,

35) ענין הנחמה וחרטה אצל הקב"ה ע"ד הפשט - ראה לקו"ש חט"ו ע' 27 ואילך. וש"נ.

36) ובפרט ע"פ הנ"ל (ס"א) שכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו.

37) דתורה מלשון הוראה (וח"ג נג, ב).

34) והרי לכמה גירסאות בא גלות אחר כשדים ושמעאלים ולפני יצה"ר (כנ"ל הערה 14).

והמעלה שביצה"ר שעל־ידו (ע"י ההתגברות עליו) מגיעים ישראל למעלה ומדריגה נעלית יותר (שהרי כעין זה הוא גם בגלות), אלא מצד זה שהיצה"ר עצמו יהי' קיים לעת"ל כיון שאז הוא יתהפך לטוב⁴¹, וע"ד מ"ש בירושלמי⁴² בנוגע לאע"ה, "ומצאת את לבבו נאמן לפניך"⁴³, שאברהם אבינו, "עשה יצר הרע טוב"⁴⁴. ועד"ז בכל יהודי בנוגע לפועל ולפי שעה: בכל לבבך - בשני יצריך⁴⁵.

אך הבבלי מדגיש את הענין השלילי שבהם - "מתחרט עליהן" - שהם סו"ס יתבטלו, היינו שהוא מדבר על הלא-טוב שבהם שיתבטל;

ולכן מוסיף הבבלי גם את הפרט הרביעי, גלות, ומהאי טעמא גופא הוא קובעו כראשון - כי ענין השלילה והביטול הוא בגלות באופן מוחלט יותר משאר הפרטים: אע"פ שהגלות מביאה את ישראל למעלה ושלימות נעלית יותר (שלולא הגלות אינם יכולים להגיע לגילוי כזה של כח המס"ג וכו', כמבואר בכ"מ⁴⁶) - אבל זוהי תועלת

הענינים ש"ברא הקב"ה"; אלא שביחד עם זה מוסיפים שיש בהם גם צד שלילי, ואדרבא - ענין זה שבהם אינו מציאות אמיתית והוא יתבטל.

ח. עפ"ז מובן טעם השינוי בין הבבלי והירושלמי:

בירושלמי מדובר על דברים שיש בהם נצחיות, מאחר שהקב"ה בראם ("ברא הקב"ה"), ולכן יהי' להם קיום גם לעת"ל, אין זה אלא שהצד הלא-טוב שבהם, הענין השלילי, יתבטל - "ותהא שבראן".

ולכן משמיט הירושלמי את הפרט דגלות, היות שגלות בפועל היא כולו ענין שלילי ותתבטל לעת"ל לגמרי; ומונה רק ג' דברים: "כשדים וישמעאלים ויצה"ר", שהרי גם לעת"ל יהיו אוה"ע; אלא שאז הם יהיו באופן שלא רק שלא יזיקו לישראל ח"ו, אלא אדרבא, הם יתהפכו לטוב, ועוד יעזרו לישראל, כמ"ש³⁸, "ועמדו זרים ורעו צאנכס", וכמ"ש³⁹, "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד",

וכן הוא גם בנוגע ליצה"ר, שלעת"ל, יתבטל ענין הרע דהיצה"ר, אבל הכח והחיות שלו יתהפכו לטוב והיהו לעת"ל.

וע"ד שהי' קודם החטא - שמש גדול⁴⁰, - ועוד יותר, בדוגמת היתרון שבא ע"י תשובה.

היינו, שאין זה (רק) מצד התועלת

41 ראה בהנסמן בהערה 16. ד"ה חייב אדם לברך תרל"ח פלא"א (ושם הובא גם מאמר הגמ' שבסוכה - ראה לקמן הערה 48). ובכ"מ.

42 ברכות פ"ט, ה"ה.

43 נחמ"ט, ח.

44 ראה תניא פ"ט י"ד. פכ"ז (לד, סע"א ואילך). ובכ"מ.

45 ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א. ספרי ופרש"י שם.

46 ראה בארוכה ספר המאמרים אידיש בתחלתו. ד"ה אין הקב"ה בא בטרונא תרפ"ה (סה"מ קונטרסים (ח"ג) ע' קיט ואילך). ד"ה אני ישנה תש"ט. ובכ"מ.

38 ישע"י סא, ה.

39 צפני' ג, ט. רמב"ם ספ"א מהלי' מלכים.

40 סנהדרין נט, ב.

מציאות אמיתית והוא יתבטל לגמרי⁵⁰.

האש כו" (ראה קה"ע שם), והרי ה' הוא האלקים ב"פ דאליהו ענינו - אתהפכא ועבודת התשובה כידוע (ראה אוה"ת מ"א שם).

ועפ"ז י"ל שהחילוק בין דעת הבבלי והירושלמי הוא לא רק שבבבלי מדובר רק בחלק השלילי שבהם, ובירושלמי הוא גם בצד הטוב, אלא שלדעת הבבלי „כשדים וישמעאלים ויצה"ר" יתבטלו לגמרי לעת"ל בדוגמת הגלות (כי אף שבנוגע לכללות האומות נאמר „אז אהפוך אל עמים גו" כנ"ל, האומות שכל כולם רע ע"ד עמלק שאחריתו עדי אובד (בלק כד, כ. ונתבאר בד"ה ראשית גוים עמלק תר"פ. ד"ה זכור תרצ"ד (בסה"מ קונטרסים ח"ב). ובכ"מ. וראה ס' הליקוטאים (צ"צ) ע' עמלק, וש"ג) יתבטלו כהיצה"ר), ולדעת הירושלמי גם ג' אלו יתהפכו לטוב כנ"ל.

או י"ל (כדי שלא לאפוש במחלוקת, ובפרט במציאות), דגם לדעת הבבלי יהי אנשי כשדים וישמעאלים קיימים לעת"ל, אבל לא יהיו קיימים בתור אומות, ועצ"ע. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 172 ואילך.

50) וי"ל דהחילוק בין הבבלי והירושלמי הוא גם (בסגנון תורת החסידות) חילוק באופן הגילוי דאחדות הוי', אין עוד מלבדו, שע"י הקליפות „כשדים כו' יצה"ר" (ראה לקו"ש ח"ה ע' 67, וש"נ):

בבבלי (בחי' או"ח מלמטה למעלה - ראה בהנסמן לקמן הערה 54) מבואר שהרע אין לו שום מציאות, בחי' „העדר", ובמילא אינו בסתירה לאחדות הוי', והו' שמתחרטים עליהם, שסו"ס מתבטלים; ובירושלמי (בחי' אור ישר מלמעלה למטה - ראה בהערה שם) מבואר שגילוי האחדות הוא (לא רק בזה שכאשר מתבטל חלק הרע נראה דאין עוד מלבדו, כ"א שהגלוי הוא) בהם גופא שהם עצמם (מצד הנצוצי קדושה שבהם) נהפכים לטוב. וראה לקו"ש חט"ז ע' 413 ואילך. ואכ"מ.

הבאה כתוצאה מהגלות, אך בנוגע להגלות גופא, הרי מציאות הגלות תתבטל לגמרי לעת"ל ותהי' גאולה נצחית שאין אחרי' גלות⁴⁷.

ובקהדמת הגלות בא הבבלי ללמד על שאר ג' הדברים⁴⁸, שאין המדובר כאן בנוגע לענין הטוב שבהם, זה ש„הקב"ה בראם" (שמצד זה יש בהם ענין של נצחיות), אלא בנוגע לחלק השלילי שבהם⁴⁹, זה שאין בו שום

47) ראה מכילתא בשלח טו, א. שמו"ר פכ"ג יא (וביפ"ת שם). תוד"ה ונאמר פסחים קטז, ב.

48) להעיר מהלשון בד"ה חייב אדם לברך שם: והן אמת שארו"ל כו' ארבעה הקב"ה מתחרט כו' (ראה הערה 12) ואחד מהן הוא היצה"ר כו', מאמר זה צריך פירוש, אבל עכ"פ נראה שנברא כדי לבחון בו האדם כו'. ולאח"ז מבאר „או שאדרבא עי"ז יהי' בירור כו' יצה"ר לאחר הבריר".

49) ומתאים לכללות המשך הסוגיא שלפנ"ז בבבלי שם, שמתחיל (נב, רע"א), ומה לעת"ל . . שאין יצה"ר שולט בהם (כדקאמר קרא יחזקאל לו, כו) והסירותי את לב האבן - פרש"י שם) . . יצה"ר שנהרג . . לעת"ל . . ליצה"ר ושוחטו כו"י* ומאריך בהגמרא בפרטיות בהרעה שהיצה"ר גורם להאדם וכו' עי"ש בארוכה, משא"כ בירושלמי תענית שם.

[ולהעיר שבירושלמי שם לפני מאמר זה אי' ש„אילולי שאמרו ישראל בהר הכרמל (מ"א יח, לט) ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים לא ירדה

(* אבל מה שנתבאר בלקו"ש חכ"ג (שם ע' 100) בפ"י ענין „וישחטם", אי"ז ביטול המציאות, עי"ש).

בהמשך לדרגה הג' בסוגיה הקודמת בה נתבארה שיטת הרמב"ם שהגאולה באה להביא את העולם לתכלית השלימות בקיום המצוות, מבאר כ"ק אד"ש את דעתו של הרמב"ם בנוגע ל"תכלית הגאולה" - שאין עניינה שכר אלא שלימות העבודה (ועיין בהדרן תנש"א הערה 69 שמקשר זאת).

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש את הפסוק "וקרקר כל בני שת", שאין לומר שיהרוג את כל הגויים מאחר וחלק ממטרת הגאולה היא שגם הגויים יעבדו את ה'. ובקטע זה מוכיח זאת מדברי הרמב"ם המסביר בהל' מלכים את נבואת הגאולה "וגר זאב עם כבש" - שרשעי העולם יחזרו לדת האמת; ומכיון שהיה חשוב להכניס זאת לספר הלכות מוכח שזה עניין עיקרי בגאולה. ומוסיף, שזה נוגע גם למעשה בפועל בזמן הגלות - לתקן את הגויים כהכנה לגאולה.

שיחה ו' לפרשת בלק, חלק מאות ג.

כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר¹⁵ אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו³² שכם אחד". ובפרק שלאח³³ מסביר הרמב"ם את נבואת ישעי'³⁴, "וגר זאב עם כבש" - "שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי

הרמב"ם פוסק בספר היד (ספר הלכות שלו) בהלכות מלכים²⁸ ומלחמותיהם²⁹, שאחת מפעולותיו של משיח תהי'³⁰ - "ויתקן³¹ את העולם

(28) פ"א ה"ד.

(29) זהו השם המלא - כבהקדמת הרמב"ם ב"מנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם" ובהכותרות בריש ספר שופטים וריש הל' מלכים. וראה לקו"ש ח"ח ע' 276 (לעיל ע' 174) ובהערה 38* שם.

(30) כ"ה הפי' לפי הדפוסים שלפנינו. אבל בכת"י ודפוסים שלא שלטה בהם בקורת הצנזור לא קאי בהמשך להפעולה של משיח - ראה לקו"ש שם הערה 37. אבל גם לפ"ז מובן שזהו אחד מהענינים שהי' בזמן מלך המשיח, כסיום לשון הרמב"ם (בכת"י ודפוסים הנ"ל - הועתק בלקו"ש שם ס"ע 283 (לעיל ע' 182): "וכשיעמוד המלך המשיח באמת כו' מיד הם כולן

חורין ויודעים ששקר נהלו אבותיהם ושנביאייהם ואבותיהם הטעום". שלכן הרי "כל הדברים האלו של ישוע הנוצרי ושל זה הישמעאלי... אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו כו". עיי"ש.

(31) ראה לקו"ש שם השינויי נוסחאות בהמשך לשון הרמב"ם שם.

(32) בפסוק "לעבדו" (בלא וא"ו), אבל כ"ה בדפוס וכת"י הרמב"ם. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 103 (לעיל ע' 56) הערה 79.

(33) פ"ב ה"א.

(34) יא, ו.

בודאי" קשור להלכות בקשר לידיעה והכרה ד, משיח בודאי":

יש לדעת שמשיח יבנה, מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל ויביא גאולת כלל ישראל, ובמילא תהי שלימות הלכות ומצות התורה, כפי שהוא מפרט בריש פרק יא שם (כמדובר בארוכה במקום אחר)⁴⁰, וצריכה להיות גם האמונה והידיעה שהוא יפעל את הגאולה בכל העולם כולו: „ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד".

ויש לומר יתירה מזו, שענין זה נוגע לא רק לאמונה וידיעה של ישראל במשיח, אלא גם להנהגה של בני בזמן הזה: הרמב"ם פוסקי⁴¹, „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח". והיות שמשיח יפעל „ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' . . אהפוך אל עמים וגו", נמצא, שענין הפעולה על אוה"ע „לכופ את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח" הוא מעין והכשרה⁴² לביאת ופעולת משיח צדקנו בזה⁴³.

(40) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 277 (לעיל ע' 175) ואילך. וראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 249 ואילך.

(41) הל' מלכים פ"ח ה"י.

(42) כי דין זה „לכופ את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח" הוא בכל זמן, ולא רק בזמן שהיובל נוהג כדין גר תושב שאין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג (רמב"ם הל' ע"ז פ"י ה"ו, הל' מילה פ"א ה"ו, הל' איסורי ביאה פי"ד ה"ח), כמדובר כמ"פ. ונת' בארוכה בלקו"ש חכ"ו ע' 134 ואילך. ואכ"מ.

(43) ולכן נוגע ביותר בסוף זמן הגלות שכל אחד ישתדל להשפיע על אוה"ע (בדרכי נועם ובדרכי שלום) שיקיימו את המצות שלהם, כמשנת כמ"פ (וראה לקו"ש שם ע' 140 ואילך).

העולם³⁵. . . ויתזרו כולם לדת האמת ולא יגזלו ולא ישחיתו אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל³⁶.

ספר היד אין ענינו לכתוב מאורעות שיקרו לעתיד לבא, או אפילו לספר סתם מה משיח יעשה, אלא – „הלכות הלכות"³⁷ מלבד המאורעות שנוגעים להלכה³⁸ (בפועל).

וצריך לומר, שלא רק הענינים בהתחלת ההלכה, בהם מתאר הרמב"ם את אופן וסדר גילוי המשיח והסימנים שלו

[„ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כו' ויכופ כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה' הרי זה בחזקת שהוא משיח אם עשה והצלית ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי"].

נוגעים להלכה – לדעת לפי הסימנים כו' שהוא „משיח בודאי"³⁹ – אלא גם סיום ההלכה (מה הוא יעשה לאחרי שכבר ידעו, שהוא „משיח

(35) בדפוס הנפוץ „רשעי עכו"ם" (מיראת הצענזאר?), אבל בדפוס רומי ר"מ הוא כפנים. וברמב"ם הוצאת שולזנינגער בסופו „רשעי אומות העולם".

(36) בדפוס רומי הנ"ל „כישראל".

(37) הרמב"ם בסוף הקדמתו לס' היד.

(38) להעיר דבהכותרת לפרקים יא"ב דהל' מלכים בדפוס ויניציאה רפד, שי – הל' מלכים ומלחמות ומלך המשיח.

(39) שבפשטות זוהי ההלכה שבוה לידע סימני משיח, ובסדר זה דוקא. וראה לקו"ש ח"ה ע' 149.

בהמשך לדרגה ו' בה נתבאר דלשיטת תורת החסידות תפקיד הגאולה הוא גילוי עצמות בעולם, יש לקשר זאת לביאור כ"ק אד"ש מדוע חז"ל כה הרבו לדבר על ייעודים גשמיים; והביאור - כי כך מתבטא הגילוי של עצמות בדברים הכי גשמיים.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מביא כ"ק אד"ש את קושיית האחרונים מדוע חז"ל הפליאו כ"ק בתיאורים על ייעודים גשמיים ולא התעסקו בייעודים רוחניים. ובקטעים אלו מבאר, שהתורה אינה דבר נוסף על היהודי אלא "עצם מציאותו". וכיון שכן, צריכה לפעול בכל דרגותיו מהראש ועד הרגליים; ואדרבא - זה שחודרת גם ברגליים (בדברים הגשמיים שלו) מוכיח שזה אכן העצם וחודר בכולו.

שיחה א' לפרשת בחוקותי, אותיות ד-ה.

וכו', וכן החושים דראי' ושמיעה כו', והגוף הוא כלי ומשכן למדות שבו וכיו"ב, ואילו ברגלים ישנו רק כה ההילוך שהוא הכת התחתון ביותר, שלא ניכרת בו מעלת האדם. אמנם כ"ז הוא בשייכות לכחות פרטיים של האדם, אבל עצם החיות הנפשי שלו, שהוא למעלה מהכחות הפרטיים, נמצא בכל הגוף בשוה, מראשו ועד רגליו³⁰.

וטעם הדבר, לפי שחיות הנפש היא מהותו של האדם, ולכן נמצאת בכל נקודה ונקודה של הגוף בשווה.

[וע"ד סיפור הגמרא³¹ לגבי התענוג שבנפש, שפועל גם על ובהעקב

ד. וי"ל הביאור בזה:

על התורה נאמר²⁷ „הוא חייך ואורך ימיך“, ופירושו, לא רק שהתורה מביאה חיים להאדם בעוה"ז ובעוה"ב, אלא שהיא היא החיים של כל או"א מישראל, והיינו שבנוגע לאיש ישראל אין התורה דבר נוסף על מציאותו ואחד משאר פרטים בחייו, אלא היא מהותו וחיי ממש²⁸.

והנה האדם²⁹ נחלק לכמה חלקים, ובכללות - ראש גוף ורגל, הראש הוא מקום משכן כוחותיו הנעלים, השכל

27 נצבים ל, כ. ברכות סא, ב. ובברכת אהבת עולם דק"ש של ערבית „כי הם חיינו ואורך ימינו“.

28 ראה ע"ז ג, סע"ב (וראה ברכות שם. זח"ג מב, א. רעה, ב) מה דגים שבים כו'.

29 בהבא לקמן - ראה בארוכה המשך ר"ה תרס"ג (בתחלתו). תש"ח (ספ"ב ואילך). ד"ה אשרנו ה'ש"ת ספ"א ואילך. ובכ"מ.

30 ועד כ"כ, שבוה כולי עלמא שוין (בנ"א רגילים ועד לעוג מלך הבשן) דבככותבת „מיתבא דעתי“ - יומא פ, ב. וראה ד"ה כי עמך ה'ש"ת פ"ו וד"ה בלילה ההוא תש"ח פ"ג ובהערה שם. לקו"ש חכ"ז ע' 105 ואילך.
31 גיטין נו, ב.

שלא כן הוא שכר רוחני תמורת עבודתו הרוחנית; אבל כאשר נשפעים לו טובות גשמיות בגלל עבודתו הרוחנית בתומ"צ, ונתתי גשמיכם בעתם ועץ השדה גו", אזי נראה וניכר שתורה ומצוות אינם רק לימוד ועשי' הנוספים על מציאותו או עכ"פ רק פרט במציאותו, אלא התורה היא כל מהותו וחיותו, ולכן העסק בה מביא טובה ותועלת בכל עניניו, גם בענינים גשמיים דעוה"ז.

והנה סיבת הדבר שהתורה היא חיותו ומהותו של האדם, הוא לפי שאורייתא וקוב"ה כולא חד³³, ולכן, כשם שהקב"ה הוא אמיתית המציאות, שמאמיתת המצאו נמצאו כל הנמצאים³⁵, שממנו באו כל המעלות וסוגי השלימות שבכל הבריאה כולה, עד"ז הוא בנוגע לתורה, שהיא מביאה טוב ותועלת בכל הנמצאים כולם³⁶, כל סוגי תועלת, הן רוחניות והן גשמיות.

ועפ"ז נמצא, שאדרבה, דוקא בהענין דשכר גשמי מודגש שהתורה היא באופן של "בחוקותי" - מלשון חקיקה, שהתורה חקוקה בו, עד שנעשית מציאותו ממש.

שברגל, "שמועה טובה תדשן עצם"³². לפי שהתענוג הוא ממהות הנפש ולכן הוא נמצא ופועל בכל האדם עד אפילו לעקבו].

ויתר על כן: ההוכחה והבחינה אם דבר מסויים מקורו החיות שהיא מהות האדם, היא מזה שבא לידי גילוי לא רק בכוחות הנעלים שלו, אלא גם בכחות הפחותים עד לעקב שברגל.

- מעין דוגמא לדבר: אדם המתבונן בדבר המביא לידי שמחה, הרי ההוכחה לזה שהשמחה חדרה בכל מהותו והוא שמח באמת, היא כאשר השמחה מתבטאת לא רק במחשבתו ודיבורו אלא גם במעשיו עד לריקוד ברגלים. ועד"ז בשאר המדות כגון אהבה ויראה או להבדיל צער וכיו"ב. -

ומזה יובן גם בנוגע לזה שהתורה היא חיינו - שהגילוי והביטוי של זה שהתורה היא חיותו וכל מהותו של האדם, היא כאשר התורה פועלת ומשפיעה לא רק על עניני נשמתו, ענינים רוחניים ונעלים, אלא גם בענינים גופניים ובכל עניניו הגשמיים השייכים אליו:

אם השכר על לימוד התורה לשמה ה' רק שיזכה למעלות רוחניות וענינים נעלים³³, אין כאן ביטוי שלם שהתורה היא כל מציאותו, כי השכר הוא כמו תוצאה טבעית מעסק התורה שלו,

(32) משלי טו, ל.

(33) המבוארים באבות רפ"ו.

(33) המבוארים באבות רפ"ו.

(34) זהר תובא בתניא פ"ד. רפכ"ג. ובכ"מ. וראה זח"א כד, א. זח"ב ס, סע"א. ת"ז ת"ו (כא, ב). תכ"ב (סד, א).

(35) רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

(36) ראה לקו"ש חט"ו ע' 312. ח"ז ע' 330.

קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ג.

ובמקום אחר מבאר כ"ק אד"ש שזאת הסיבה מדוע בגאולה כל ישראל יהיו שווים.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מביא כ"ק אד"ש את דברי אדמו"ר הרי"צ שחג הגאולה הוא עבור כל יהודי, אפילו כזה אשר "בשם ישראל יכונה".

ובקטעים אלו מבאר זאת, שזהו מכיון שה"עצם" קשור עם הקב"ה ולכן כאשר יש גזירה ומתעורר ה"עצם" של היהודי, ממילא כל יהודי רוצה אלוקות. ועפ"ז מבאר מדוע עבוד כל יהודי י"ב תמוז זהו "חג".

ועפ"ז מבאר גם את עניין הגאולה - גאולת וגילוי מציאותו האמיתית של כל יהודי. ועל פי זה מוכיח שבגאולה כל ישראל יהיו שווים, שהרי אם אין כולם שווים נמצא שלאף אחד אין גילוי העצם מאחר ש"עצם" נמצא בכל מקום בשוה.

שיחה לפרשת חוקת - י"ב-י"ג תמוז, אותיות ג-ה.

העצם של כל יהודי - נקודת היהדות - קשורה תמיד עם הקב"ה, יהודי, אינו רוצה ואינו יכול להנתק

ג. ויובן זה ע"פ מה שכתב בעל הגאולה במכתב, ש"כל איש ישראל, מבלי התחשב עם מצבו הפרטי בשמירת וקיום המצות, לבו תמים עם ה' ותורתו" (ולכן שייכת הגאולה לכל יהודי)¹⁴:

יכונה" (כבערה 10), כ"א גם הסברה בפעולת הגאולה בכל ישראל (גם במי אשר בשם ישראל יכונה) - לגלות אמיתית מציאותו, שגם בכחות ובחיצוניות שלו יהי ניכר פנימיות לבבו, שלבו תמים עם ה' ותורתו.

14 ע"פ הביאור דלקמן יש לומר, שההוספה „כי כל איש ישראל כו' לבו תמים עם ה' ותורתו" היא לא רק הסברה על זה שהגאולה (דהרבצת התורה כו') שייכת גם למי „אשר בשם ישראל

האמת דאלקות, יהודים ותורה ומצות¹⁹, ועד כדי כך ש„מותרת היא ע"פ חוקי המדינה“, ז.א. שזהו אמת (לא רק מצד התגברות הקדושה, אלא) גם מצד גדרי וחוקי העולם – הרי עי"ז נתגלה העצם של היהודים, כפי שהם קשורים והם דבר אחד עם הקב"ה, וע"י הקשר העצמי נעשים הם נצחיים בכל זמן ובכל מקום כביכול כמו שהקב"ה הוא נצחי, כמ"ש²⁰, „אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם“.

וזהו התוכן האמיתי של גאולה בכלל: ענינה של גאולה הוא, שנגאל ומתגלה מציאותו האמיתי של האדם שהי' בגלות. בגלות לא נמצא האדם במקום ומעמד ומצב (הרגיל) שלו, ובמילא הוא מוגבל ואינו יכול להתפשט ולהתנהג בטבעו ורגילותו (מצד הפנימיות והעצם שלו) כמו שהוא נוהג לעצמו בבית שלו. וגאולה פירושה שמשחרר מכל ההגבלות, וחוזר למקומו ומעמדו ומצבו האמיתי והנכון, ובמילא יכול הוא להתבטא ולהתנהג בהתפשטות ובהרחבה, כפי שנראה לו.

וכאשר מדובר אודות גלות של יהודי, ועאכו"כ של נשיא בישראל בנוגע לעבודתו הכללית כמנהיג ישראל בהרבצת התורה והיהדות, מובן שהגלות מעלימה ומסתירה (לפי שעה)

מאלקות¹⁵. כפס"ד הרמב"ם¹⁶, שיהודי בטבעו רוצה לקיים את רצון ה'.

אך בגלל ירידת הנשמה בגוף גשמי, ובעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו, נעשה לפעמים (לפי שעה) העלם על מציאותו ורצונו האמיתי של היהודי, הקשר העצמי שלו עם הקב"ה.

וכל זמן אשר „עולם כמנהגו נוהג“, יכול הדבר להישאר בעלם. ועד שגם בנוגע לשומר תומ"צ, יכול אז להיווצר מצב שהוא מקיים תומ"צ עם כחותיו הגלויים כו', אבל לאו דוקא עם עצם הנפש שלו.

אך בשעה שישנה גזירה וכיו"ב אשר יכולה לגעת ח"ו באמונה של היהודי, הרי מבאר אדמו"ר הזקן בתניא¹⁷, שאז אפילו קל שבקלים מוסר נפשו, מכיון שהנסיון של קידוש השם מעורר את עצם הנפש שלו.

ד. עד"ז מובן גם בנוגע למאסר והגאולה של י"ב תמוז:

הגזירה והמאסר והגלות בשנת תרפ"ז העמידו בסכנה את המשך קיום היהדות ר"ל, כי זה הי' העלם על כללות קיום והפצת התורה והיהדות של נשיא הדור ובמילא של כל היהודים (כי הנשיא הוא הכל), אשר בזה תלוי הקיום של עם ישראל¹⁸.

ומזה מובן שע"י הגאולה – שגילתה „נודע גלוי לעין כל“⁴ הנצחון של

(19) ומובן שנוסף להצד השווה שבכל הגאולות (שע"י כולם נתגלה אמיתית הדבר), הרי כל גאולה מגלה בפרט האמת בענין זה שבו הי' המאסר והגלות, ובנדוד – ע"י גאולת י"ב תמוז נתגלה („נודע גלוי לעין כל“) האמת בדרך העבודה שחידש בעל הגאולה בהרבצת התורה וחיוק היהדות.

(20) מלאכי ג, ו.

(15) „היום יום“ כא סיון.

(16) הלי' גירושין ספ"ב.

(17) פ"ח ח"י"ט.

(18) וכמאמר הרס"ג (האמונות והדעות מ"ג

פ"ז), „אומתנו איננה אומה כי אם בתורת“.

ד, "אמיתת המצאו" בכל הנמצאים הוא דוקא כאשר הוא מתגלה ותודר כל פרט ופרט של כל נמצא (ובלשון הכתוב²² – אין עוד מלבדו), כי באם ישנה מציאות (אמיתית) נוספת אשר בה לא ניכר (האמת) שהיא מ, "אמיתת המצאו", אפילו אם היא מציאות טפלה, ה"ז מורה על "שינוי" בהאמת ד, "אמיתת המצאו" (שאי"ז אמת בכל מקום (מקום גם מלשון מעלה) וענין, כי ישנו דבר נוסף שהוא כביכול "חוק" מ, "אמיתת המצאו" ח"ו),

עד"ז מובן גם בנוגע לענין הגאולה – שענינה הוא גילוי ההתקשרות העצמית שבין ישראל להקב"ה – שבאם אפילו יהודי אחד נשאר בגלות ה"ז מורה שהגאולה אינה גאולה אמיתית:

בתי עם ישראל היו גאולות דאיש פרטי, משבט או מחלק דבנ"י. אשר להיותה גאולה, ה"ז גילה את האמת דהאיש הפרטי או השבט, או החלק – גאולה בתפקידים המסויים, שיוכלו לקיים שליחותם בעולם באופן של חירות, ובמילא בשלימות.

אעפ"כ אי"ז נקרא גאולה אמיתית, כי היא לא נגעה, עכ"פ לא גאלה את כל בנ"י. משא"כ הגאולה העתידה נקראת "גאולה האמיתית והשלמה", כי היא תהי' גאולה דכל בנ"י (ודכל העולם כולו).

ויש לומר שמעין זה הי' גם בגאולה די"ב תמוז²³, שהיא גאולה עבור ושל

על האמת של יהודים, תורה ומצוות ואלקות ועל הקשר האמיתי שבין ישראל והקב"ה (כי מצד האמיתיות והנצחיות שלהם, הם היו צריכים להיות בגלוי בכל זמן ומקום, בלי שינויים);

וע"י הגאולה – נתגלה הקשר העצמי בין ישראל להקב"ה, כנ"ל.

ה. עפ"ז מובן גם מדוע גאולה זו היא גאולתם של כל ישראל, "לא אותי בלבד כו", כי אם את כל כו", ועד גם את אשר "בשם ישראל יכונה";

כאשר ישראל עובדים עבודתם ע"ד הרגיל ישנם חילוקים ביניהם בדרגת העבודה שלהם: מרביצי תורה, מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, ועד כזה אשר "בשם ישראל יכונה";

אבל בנוגע להנצחם של יהודי, בזה כל ישראל שווים.

עד"ז מובן גם לאיך גיסא: באם הגאולה אינה פועלת על כל ישראל, וישנם יהודים (כגון "בשם ישראל יכונה") שנשארים בגלות – הרי זו ראי' שאי"ז גאולה אמיתית (באמת לאמיתתו) הקשורה בעצם ההתקשרות בין הקב"ה וישראל (כי מצד קשר זה הרי "אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב (כל יהודי, ללא יוצא מהכלל) לא כליתם").

ע"ד כביכול כמו שהוא בנוגע להאמת של הקב"ה עצמו – "אמיתת המצאו" (ובפרט ש, "כל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו"²¹):

כשם שהאמת של הקב"ה היא "לא שניתי", ושליומות גילוי האמת

(22) ואתחנן ד, לה.

(23) ולהעיר שכל עניני גאולה שייכים זל"ז – "כיון דשם גאולה עלה" (פרש"י ד"ה אתחלתא – מגילה יז, ב), ועאכו"כ גאולת י"ב תמוז שהיא גאולה של כל בנ"י, ככפנים.

התיווך בין כל הדרגות

בהמשך למבואר בסוגיה הקודמת שניתן לראות את מטרת הגאולה בכמה וכמה אופנים זה למעלה מזה, מובאת כאן שיחת כ"ק אד"ש המבארת שאכן הגאולה בתחילה "תבטל" את הגלות, אך היא גם "תעלה את הגלות" (שלבים אלו הם אמנם זה למעלה מזה במעלה, אך (חלקם) הם גם שלבים בזמנים שונים).

בשפה ברורה

במהלך השיחה מדייק כ"ק אד"ש מדוע הרמב"ם מביא את הפסוק "צום הרביעי... היה לבית יהודה לששון" ולא את הפסוק "הפכתי אבלם לששון". ומבאר בקטעים אלו, שבפסוק אותו מביא הרמב"ם יש חידוש, מכיון שמרומזים בו ב' עניינים שיתקיימו בב' זמנים: זמן ראשון בו הצום רק יתבטל (וגם ישמחו מכך שזה התבטל), ולאחר מכן יגיע זמן שני בו הצום עצמו יהיה שמחה. וממשיך ומבאר כ"ק אד"ש (באות יא) שלדעת הרמב"ם ב' עניינים אלו יקרו בב' תקופות בימות המשיח עצמם: בתחילת ימות המשיח "עולם כמנהגו נוהג" ולכן לא שייך שישמחו מהצום עצמו (אלא רק מביטולו); אך בתקופה השניה כבר יבטל מנהג העולם ויהיה שייך לשמוח מ"הצום עצמו". וזו הסיבה בשלה הביא הרמב"ם את הפסוק "צום הרביעי כו".

שיחה א' לעשרה בטבת אותיות ו, יא

(א) הצומות יתבטלו, היינו שמכיון שיהי' אז המצב ד"ש שלום"²⁵, יתבטל החיוב לצום כו' (כהפסק' דין²⁵ דכש"ש שלום", אין מתעניין").

ו. ויובן זה בהקדים ביאור החילוק בתוכן שבין [שני הכתובים הנ"ל] "יהי' גו' לששון גו" ו"הפכתי גו". בהשינוי שיתחדש לעתיד לבוא בהצומות יש ג' עניינים:

(25) ר"ה יח, ב. טור או"ח ר"ס תקנ.

בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג⁵³.
 (ב) תקופה לאחרי זה⁵⁴ (שבה יהי תחיית המתים) כשיבטל (גם לדעת הרמב"ם⁵⁵) מנהגו של עולם ויהי חידוש במעשה בראשית⁵⁶ [אלא מכיון שענינים אלה „לא ידע האדם איך יהיו עד שיהיו שדברים סתומין הן כו”⁵⁷ ו„אין סודר הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת”⁵⁷ - לכן אינו מביא ענין זה בספר היד⁵⁸].

ועפ”ז מובן הטעם שהרמב”ם מחלק הלכה זו בסוף הל’ תעניות בשתי בבות

(ב) לא זו בלבד שהם לא יהיו אז ימי צום, אלא שיהיו גם ימים טובים וימי שמחה; ויש לומר שזה גופא שיוצאים ממצב המצער („גזירת המלכות” ו„אין שלום”)²⁵ ונמצאים במצב ד„יש שלום”, זה מביא לידי שמחה²⁶.

(ג) לא זו בלבד שימי הצומות יהיו ימים טובים בזמן דלעתיד, אלא יתירה מזו: (ענין) הצום גופא יתהפך לששון ולשמחה²⁷ [ע”ד מ”ש²⁸ „אורך ה’ כי אנפת ביי” - שלעת”ל יהי” „אורך” מפני ש„אנפת ביי”].

יא. כבר נתבאר במקום אחר⁵¹ בארוכה בשיטת הרמב”ם בענין ימות המשיח - שלשיטתו יהיו בזה שתי תקופות כלליות.

(א) התקופה דתחילת ימות המשיח, שעליו אמרו „אין בין העוה”ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד”⁵² - לא יבטל אז „מנהגו של עולם” ולא יהי” אז „חידוש במעשה

26 ראה מצו”ד זכר”י שם.

27 ע”ד מכות בסופה: לכך אני מצחק. נת’ בארוכה בלקו”ש חיי”ט ע’ 67 ואילך.

28 ישע”י יב, א.

50 אלא שמ”מ יש מקום לקושית הש”ס (ואפ”ל שכונת הפסוק היא שענין הצום יהפך לששון כו” - דאי”כ „הל”ל צום הרביעי כו” יהפך לששון כו” . . ומדקאמר קרא יהי” לששון משמע דהצום לא יבטל לגמרי אלא שיהי” לששון וזה א”א” (ט”ו לשו”ע או”ח שם).

51 לקו”ש חכ”ז ע’ 197 ואילך. וראה הוספה לד”ה לא יצא האיש (קה”ת תשט”ז. סה”מ - מלוקט ח”א ע’ תפה) ובהערה שם. קונטרס ענינה של תורת החסידות הערה 27. הגש”פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה”ת תשמ”ו) ע’ תרנג בהערה. - ולהעיר ג”כ מצפ”ע ע”ה”ת הפטורת פרשתנו ויהי מט, ט.

52 כמ”ש בהל’ תשובה ספ”ט. הל’ מלכים פי”ב ה”ב.

53 הל’ מלכים רפ”ב.

54 ועל פי זה יש לתרץ כמה קושיות בשיטת הרמב”ם [ומהן: קושיית הלח”מ בהל’ תשובה פ”ח ה”ז] כמשנת בארוכה בלקו”ש שם.

55 ומה שמפרש „וגר זאב עם כבש . . . משל וחידה” (רמב”ם שם) - כי כתוב זה איירי בתחילת ימות המשיח כאשר „יצא חוטר מגזע ישי גוי” (ישע”י יא, א). וראה מאמר תחיית המתים להרמב”ם.

56 וכדמוכח מענין דתח”מ גופא, שהו”ע ביטול מנהגו של עולם וחידוש במעשה בראשית [ראה מאמר תח”מ הנ”ל. ולהעיר מאוה”ת ויחי שצא, ב].

- הוכחה זו היא רק לשיטת הרמב”ם (הל’ תשובה פ”ח) שעוה”ב היא רק לנפשות (ולא עולם התחי’), שלפ”ז עכצ”ל שתח”מ היא תקופה בימוה”מ גופא; משא”כ לדעת הרמב”ן (בשער הגמול) ועוד שעוה”ב הוא עולם התחי’ - אין הכרח מענין דתח”מ שיש תקופה שני’ בימוה”מ. 57 רמב”ם הל’ מלכים שם ה”ב.

58 וכמו שלא הזכיר הענין דתח”מ (וכ”ש - לא פרטיו) בהל’ מלכים* והל’ תשובה (רק שהכופר בתח”מ אין לו חלק לעוה”ב - הל’ תשובה פ”ג ה”ו). וראה מאמר תחיית המתים.

(* דמ”ש שם (פ”א ה”ג) „מח”י מתים” - אין הכוונה לתח”מ כמשנת בארוכה בלקו”ש שם. וראה מאמר תחיית המתים.

בתקופה הראשונה, כשיהי' שלום בעולם, יבטלו הצומות (ובדרך ממילא – יהיו הצומות לימים טובים כו', כנ"ל ס"י); אבל הענין השני, שהצומות עצמם (שה, צום עצמו צער יגון ואנחה הוא"ו⁶¹) יהפכו לששון ולשמחה, זהו בבחינת ביטול „מנהגו של עולם” – ולכן יהי' רק בתקופה השני' שבימות המשיח.

– כי שני הענינים בביטול הצומות לימות המשיח יהיו בשתי תקופות⁶² (נפרדות⁶³):

59 ועפ"ז מובן מה שהטור (ושו"ע) לא חלקו הדין לב' בבות – כי מכיון שלא הביא הדינים השייכים לימותה"מ לא כתב רק כללות הענין, מה שנוגע לדינא בזמן הזה (כנ"ל בפנים סעיף ח').
60 ומתורץ עפ"ז מה שבבבא הב' (ולא עוד כו') מוסיף הרמב"ם עוה"פ תיבת „עתידיים” – ולא כתב בקיצור „שיהיו ימים טובים כו'” – כי זה ש„עתידיים להיות ימים טובים כו'” יהי' לאחרי העתידים דיבטלו הצומות.

בשיחה נוספת מבאר הרבי ומחבר בין הדרגה הבסיסית בה הגאולה היא יציאה משעבוד וגלות לב' הדרגות ד' וה' בהם מבואר שהגלות היא חלק ממטרת הבריאה; ומבאר שאכן יש מטרה בגלות, אך הקב"ה העלים אותה כדי שהיהודי ירגיש את צער הגלות וממילא ידרוש את הגאולה.

בשפה ברורה

החל מסעיף טו בשיחה זו (בלתי־מוגה, מובא מתוך התוועדויות תשד"מ) מבאר כ"ק אד"ש את עניין "חיבוט הערבות" בהושענא רבא; שלוקחים ערבה שאין לה לא טעם ולא ריח, ולוקחים דווקא ערבה שלא קשורה לשאר המינים וממילא זה תחתון שאין תחתון למטה ממנו, ועי"ז ממתקים את הגבורות (התחתון). כלומר – מגלים את הטוב שבגבורות ובצמצומים.

ובאות זו ממשיך, שוודאי העליה העיקרית של "מיתוק הגבורות" היא מיתוק הגלות בגאולה, שאז יודו לה' על הגלות.

אך מוסיף שעניין זה שבגאולה יודו לה' על הגלות הוא באופן של אמונה בלבד כי הגלות היא דבר לא הגיוני! (בקטע זה בשיחה בכה כ"ק אד"ש מה"מ בכיות נוראות) ומה שהקב"ה לא הכניס זאת בהבנה כעת בזמן הגלות, הוא בכדי שיהודי באמת יבקש גאולה בלב שלם ולא יחשוב לרגע אחד שעדיף להשאר בגלות.

חלק משיחת הושע"ר תשד"מ

יט. והנה, ע"פ האמור לעיל שע"י חיבוט ערבה פועלים מיתוק "כל הגבורות", מובן, שבודאי (ולכל לראש) נפעל מיתוק הגבורה העיקרית — כללות ענין הגלות, תכלית הירידה.

כלומר: מכיון שירידה היא צורך עלי', וככל שהירידה היא למטה ביותר הרי תכליתה לבוא לעילוי גדול יותר — מובן, שלאחרי גודל ירידת הגלות למטה מטה ביותר, באים לתכלית העילוי שאין למעלה ממנו, ועד שע"ז נפעל מיתוק הגבורות — שהרי לעתיד לבוא יאמרו "אודך הוי' כי אנפת ביינו, שלעתיד לבוא יודו בנ"י להקב"ה על ענין הגלות, לפי שאז יראו את גודל העילוי שנפעל ע"י ירידת הגלות.

ובהקדים*:

לאחרי כל הביאורים דירידה צורך עלי' — הרי כללות ענין הגלות, ובפרט **אריכות** הגלות, עד ש"כלו כל הקיצין" ועדיין לא נושענו, אין לו מקום והסכרה בשכל (אפילו שכל דקדושה) כלל וכלל, דמכיון שהקב"ה הוא "כל יכול", הרי בודאי שביכלתו להביא את כל ה"שטורעם" של העלי' למעלה מעלה ביותר **ללא צורך** בענין של גבורות!

ובפרט שהמדובר הוא אודות גבורות כפשוטם — היינו, לא הארה והשפעה אלקית דמדת הגבורה שלמעלה, כי אם ענין הגבורות כפי שהם בעולם דלמטה — ענינים בלתי־רצויים, וכזה גופא — באופן של ירידה למטה מטה ביותר!

ועפ"ז — הענין ד"אודך הוי' כי אנפת ביי", שלעתיד לבוא יודו בנ"י להקב"ה על ענין הגלות, אינו שייך להכנה והשגה בשכלו של האדם, אלא ענין זה הוא באופן של **אמונה** בלבד.

וכאמור — מצד השכל אין מקום כלל לענין הגלות: לשם מה צריכים את כל ה"מאטערניש"... **דשכינתא** בגלותא, **משיח** בגלותא, **וכל אחד ואחת מישראל** בגלותא... ובאופן דהולך ומוסיף — שלא למעליותא, "בכל יום ויום... מרובה כו' משל חבירו"?!...!

(* מכאן ועד סוף הסעיף — הי' הדיבור במרירות עצומה, ומידי פעם כפעם — נקטעו הדברים בכבדות!)

לעתיד לבוא תתגלה מעלת הגלות, אבל בזמן הזה — אין זה בגילוי. דנה, אף שכל עניני התורה, "תורה אור", הם באופן של גילוי, ועד שכו"כ ענינים באים בהבנה והשגה בשכלו של האדם, אפילו בשכל האנושי, ועאכו"כ בשכל דנה"א — הרי ענין זה (ביאור מעלת הגלות) אינו בגילוי, ועד שאינו יכול לבוא לידי גילוי, מכיון שענין הגלות בכללותו, ובפרט הגלות דעקבתא דמשיחא, לאחרי שכבר עברו יותר מ-1900 שנה... ועדיין לא נושענו... — אין לו מקום כלל... בכל סדר ההשתלשלות... ובלשון הידוע: "לבא לפומא לא גליא" — אפילו לפומא של הקב"ה כביכול!...

וטעם הדבר (שהקב"ה העלים ענין זה) — מכיון שרצונו של הקב"ה שיהודי יבקש ויצעק באמיתיות... "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח... כי לישועתך קוינו כל היום"... ואם תהי' איזו נקודה בשכל דנה"א (אפילו בנקודת השכל בלבד...) ששם מובן שיש ענין טוב בגלות... שוב לא יוכל לצעוק "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח" באמיתיות ובכל ה"שטודעם"!

הקב"ה רוצה אמנם שיהודי יאמין באמונה פשוטה... ש"טוב וישיר הוי"..." ויאמין שלעת"ל יאמרו "אודך הוי" כי אנפת בי", אבל ח"ו שענין זה יונח בשכל (אפילו בנקודת השכל בלבד), שהרי אז לא יוכל לקיים את רצונו של הקב"ה לצעוק באמיתיות "כי לישועתך קוינו כל היום", כל רגע ורגע שביום! ונמצא, שתובעים מיהודי דבר והיפוכו: מצד אחד עליו להאמין שלעת"ל יאמרו "אודך הוי" כי אנפת בי", וכיחד עם זה — עליו לצעוק בכל כחות נפשו האלקית שרצונו לצאת מהגלות!...

כלומר: לא זו בלבד שנפשו הבהמית צועקת שרצונה לצאת מן הגלות — דמאי קמ"ל, "זי וויל ניט זיין קיין בהמה"... אלא החידוש בזה הוא — שגם נפש האלקית צועקת שרצונה לצאת מן הגלות, דלכאורה, כאשר מדובר אודות "חלק אלקה ממעל ממש", אלקות ממש, הרי למאי נפק"מ עבודה המקום שבו נמצאת? ! ואעפ"כ, גם הנפש האלקית צועקת שרצונה לצאת מן הגלות!

ובפרט כאשר נמצאים בסוף זמן הגלות, חושך כפול ומכופל, כאשר "החושך יכסה ארץ" — הנה אף ש"עליך יזרח הוי"...", רצונה של הנשמה... שגם הגוף יאיר, ולא רק באופן שמאיר בו אור אחר (אור הנשמה), אלא שיאיר באורו העצמי — כפי שאכן יהי' לעתיד לבוא, שמה מוכן, שבעצם ישנו ענין זה בגוף גם עתה, ולא רק באופן שצריכים להמשיך זאת מבחי' העולם (העלם שישנו במציאות, או העלם שאינו במציאות כו'), אלא ענין זה ישנו כבר בפועל, אלא שהדבר מכוסה במכסה בלבד.

ןוע"ד המבואר בכ"מ בנוגע לכל הגילויים דלעת"ל, שמכיון שענינים אלו נפעלים ע"י מעשינו ועבודתנו בזמן הגלות, בהכרח לומר שגם בזמן הגלות ישנם כבר ענינים אלו בפועל, אלא שהם ברוגמת האוצר המונח בתוך קופסא הסגורה במכסה כו'.

ומכיון שכבר ישנו ענין זה בפועל, הרי גוברת הטענה — מהו הצורך לכסות על ענין זה?!

ולאוד כל האמור לעיל — הדי בודאי הגיע כבר הזמן שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, שאז יקויים היעוד "ואמרת ביום ההוא אודך הוי' כי אנפת ביי", וכאמור — ענין זה מודגש ביותר בחיבוט ערכה, שענינה — מיתוק הגבורות.

בהמשך למבואר לעיל בדרגה הג' שעניינה של הגאולה הוא "שלימות התורה והמצוות", יש לעיין כיצד דבר זה מסתדר עם המבואר בשיחה אחרת בה מוכיח הרבי, שאף הכרעת הרמב"ם היא כתורת החסידות, שהגאולה אינה רק זמן יותר טוב לקיום מצוות כדי לקבל שכר בעולם הבא, אלא הגאולה באה לזכך את כל העולם כמטרה בפני עצמה.

בשפה ברורה

בשיחה זו (הנ"ל בתחילת הסוגיה), מבאר כ"ק אד"ש את הפסוק "וקרקר כל בני שת", שאין הכוונה למיתה ח'ו.

ומוסיף באותיות אלו, שלא יכול להיות שגם בהמשך ימות המשיח תתבטל מציאותם באופן טבעי שימותו בזמנם - שהרי בגאולה הגויים גם יעבדו את ה' ואף יהיו עבדים שלנו וכיצד ייתכן שלא יישארו גויים?

ומבאר עפ"ז, שהמחלוקת בגמרא אם הגויים יישארו היא בעצם האם יהיו כמציאות בעלת משמעות בפני עצמם, או שיתבטלו במציאות לגבי ישראל ויהיו רק עבדים.

ולאחמ"כ מוכיח מדברי הרמב"ם בכמה מקומות, וכן מדברי אדה"ז בתניא שאכן ברור הגויים הוא עניין בפני עצמו וגם להם בגאולה תהיה מציאות בפני עצמם אלא שמשיח "וקרקר" - ישלוט בבני האדם.

[וכפי שרש"י מפרש⁶⁹ את הפסוק „שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד": ה' שהוא אלקינו עתה ולא אלקי העובדי כוכבים הוא עתיד להיות ה' אחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ונאמר ביום ההוא יהי ה' אחד ושמו אחד].

בוה יש מקום לשקו"ט: עיקר הגילוי דלעתיד הוא לישראל, כמו שהגאולה היא בנוגע לישראל כיון שגלינו מארצנו - „וקבץ⁶⁸ נדחי ישראל"; וגאולת העולם כולו היא תוצאה ודבר טפל לגאולת ישראל -

כשם שכל הבריאה והמציאות שלהם היא „בראשית - בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו ראשית"⁷⁰.

ובוה יכולים להיות שני אופנים: מצב הגאולה בעולם, כולל אוה"ע, נרגש אצלם כפרט בגאולת ישראל; או שאצלם גאולתם נרגשת (גם) כענין בפני עצמו.

ההסברה בוה:

לפי האופן הראשון נמצא, שענינו של משיח ושל הגילוי דלעתיד הוא רק בשביל ישראל - כדי שישראל יוכלו ללמוד תורה ולקיים מצות בתכלית השלימות. ולכן אין די בכך שלא יהי על ישראל „שעבוד מלכיות", אלא על העולם כולו להיות כדבעי - „לא⁶⁶ יגזלו ולא ישחיתו" - עולם מוזכך - וכאשר העולם הוא באופן כזה, זהו מקום מוכשר לישראל לעבוד את

שיחה ו' לפרשת בלק, אותיות ז-ט

ז. וי"ל הביאור בוה:

לאחר הגאולה העתידה, כאשר יהי גילוי אלקות בעולם, כמו שהפסוק אומר⁶⁵ „והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד", הרי פשוט, שאז לא יהי' כל מקום לטומאה ורע בעולם (כמו שכתוב בזכרי'⁶⁴ (לפני הפסוק „פי שנים גו'") „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"). ומובן, שבנוגע לבני אדם לא תהי' לעת"ל כל מציאות של אויבי השם ורשעים; אלא לאחר שהאויבים והרשעים יקבלו את עונשם, כמבואר בכמה נבואות⁶⁷, יהי' „ויתקן⁶⁶ את העולם כולו (מדבר חי צומח דומם) לעבוד את ה'".

64 וראה אוה"ח כאן סוף פסוק יח: ולזה ויקרר כל בני שת ולא אמר ומחץ כי לא יתאבדו כל האומות לעתיד לבא ועליהם נאמר בנבואה הנער בן מאה שנה וגו'. וראה גם מ"ש שם פסוק יט.

65 זכרי' יד, ט. וראה פסחים ג, א.

66 יג, ב.

67 ראה לדוגמא בהקאפיטלעך שנסמנו

בהערה 13, 14.

68 רמב"ם שהובא לעיל סעיף ג.

69 ואתחנן ו, ד. וראה ספרי שם.

70 פרש"י ר"פ בראשית. וראה תנחומא

(באבער) בראשית יוד. אותיות דרע"ק ב.

והסברה זו היא הפירוש ב„וקרקר כל בני שת“ שמשיח שולט „בכל בני אנשא“ - שאוה"ע הם ב„גדר מציאות“⁷⁴, שלכן שייך עליהם (בפ"ע) ענין השליטה של משיח.

ולדעת ר' יוחנן (כפירוש הא' שהובא לעיל ס"ב) גם עליהם נאמר „לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי“: אצל הקב"ה, בתור „מרייהו“ דאוה"ע, „לא ניחא“ שלא תורגש בהם הגאולה. לכן הוא אומר שגם אוה"ע נכללים ב„והשלישית יותר בה“.

ט. עפ"ו נמצא, שלהלכה, לדעת הרמב"ם, ועד"ז בתורת החסידות, מבואר כאופן הב' הנ"ל:

הרמב"ם מדגיש בכמה מקומות, שהחידוש והגאולה ועניני' לעת"ל יהי' גם בשייכות לאוה"ע, ובכל המקומות הוא אומר זאת כענין בפ"ע - לא כפרט בגאולת ישראל; בשני המקומות הנ"ל⁷⁵: בסוף פי"א מהל' מלכים: „ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כו"ו, וברפ"ב: „שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי העולם“⁷⁵ כו' ויתזרו כולם לדת האמת“

הקב"ה. ובשלימות בזה, שגם האומות מסייעים לישראל, בכ"ז, כנ"ל (סעיף 1')

ואפשר לומר שהגאולה כפי שהיא בשייכות להעולם אין זה רק כפרט בגאולת ישראל, אלא גם ענין בפ"ע; ז.א. בהעולם כולו - כל פרט ממנו - נרגש, שהכוונה העליונה בבריאתם וגאולתם היא (גם) הבירור והזיכוך שלהם. כי גם הם בריאתו של הקב"ה⁷⁶.

ה. ועפ"ו יש לומר שבהתאם לשני האופנים הנ"ל הם שני הפירושים הנ"ל (ס"א) ב„וקרקר כל בני שת“; ועד"ז בפירוש (בס"ב) של „פי שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יותר בה“, אם „והשלישית“ כולל גם את אוה"ע או לא:

לפי האופן הראשון, שגאולת העולם כולו (כולל - אוה"ע) היא פרט ובשביל גאולת ישראל, נמצא, שמציאות אוה"ע בפ"ע תאבד, „יכרתו ויגועו“; ולא רק בתור אומה, אלא גם כחידים [וי"ל דוגמא בהלכה - מציאות של עבד, שאין לו כל מציאות בפ"ע, כי כל מה שקנה עבד קנה רבו⁷⁷].

אבל לפי האופן השני, שישנו חידוש ותכלית מיוחדת בהבירור והזיכוך שלהם (לא רק כפרט בגאולת ישראל), נמצא, שלעת"ל מציאותם לא תתבטל;

71) להעיר מפרש"י נצבים ל, ג: ואף בגליות שאר האומות מצינו כן כו'. וראה לקו"ש ח"ט ע' 180 ואילך.

72) להעיר ממרו"ל מגילה (י, ס"ב): אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה.

73) ראה קידושין כג, ב. וראה רשב"א שם.

74) ראה לקו"ש ח"ח ס"ע 165 ואילך. ח"כ ס"ע 139 ואילך.

75) וראה גם רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב: ולפיכך ילמד כל העם כו' ויבואו כל הגויים לשומעו שנאמר והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים. פיה"מ להרמב"ם סנהדרין בהקדמה לפ' חלק.

75*) ראה לעיל הערה 35.

76) דמהמשך לשון הרמב"ם בהל' מלכים שם משמע דאין כוונתו בזה שיתגירו ויקבלו דת ישראל* (ראה רש"י בזכרי' שם בפ"ו והשלישית

(* אבל בדרשות הר"ן (דודו ז') מביא ראי'

וכתיב⁸¹ בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וכתביב⁸² ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וגו' וכתביב⁸³ לבוא בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעי' מפני פחד ה' והדר גאונו וגו' וכמ"ש⁸⁴ והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך וגו'."

בכך שאין הוא מסתפק עם מה שהוא אמר לפני כן "שאז יודרך גשמיות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עזו", שמכך משמע שזיכוך הגשמיות (של הגוף והעולם) נוגע לישראל למטה, שיוכלו לקבל גילוי אור ה';

אלא הוא מוסיף עוד ענין: "ומיתרון ההארה לישראל יג'י חשך האומות כו"י -

מדגיש אדה"ו, כנ"ל, שה"יג"י חשך האומות אין זה רק חלק ופרט שנוגע לעילוי וזיכוך ישראל, אלא זהו ענין שנוגע לאומות העולם גופא; ולכן, למרות שה"יג"י חשך האומות" מגיע מיתרון ההארה לישראל (כפשוטו, שהרי עיקר הגילוי הוא לישראל שישאל וקוב"ה כולא תד), אבל נפעלת פעולה פנימית, גילוי אור אלקי, תנועה של יראה וביטול באוה"ע, עד שנהי' "והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך וגו'", שהקב"ה יתגלה על כל יושבי תבל (שהיא) ארצך.

יו"ד. מהו הענין המיוחד בזה שאומרים שישנו ענין וגילוי בזמן

ולא יגזלו ולא ישחיתו אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל";

ועד"ז בסיום וחותרם ספרו, בו הוא אומר: "ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", שמפשות לשונו מובן⁷⁶ שהכוונה גם לאוה"ע⁷⁷.

וי"ל שבוה שהרמב"ם שסובר שהגאולה העתידה תפעל חידוש ועילוי באוה"ע גם בפ"ע, אזיל לשיטתו: הרמב"ם אומר⁷⁸: "כל המקבל שבע מצות ונוהר לעשותן הרי זה מחסידי אוה"ע ויש לו חלק לעוה"ב והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו כו"י. ז.א. שמ"ת פעל עילוי נוסף בז' מצות בני נח (עליהם נצטוו ב"נ מלפנ"ז), ובמילא גם במציאות דאוה"ע - ולכן יש להם שכר בפ"ע.

וכך מובן גם מזה שאדה"ז אומר בתניא⁷⁹ ש"מיתרון ההארה (שיתגלה) לישראל (לעת"ל) יג"י חשך האומות גם כן כדכתיב⁸⁰ והלכו גוים לאורך וגו'

יותר בה), אף שבכ"מ ברמב"ם (הל' מתנ"ע רפ"י. הל' חגיגה פ"ג ה"א וה"ו) מוכח שדת האמת היינו דת ישראל. וכן צ"ע בלשון "דת האמת" שבספ"ד דהל' מלכים. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 195 ובהערה 45 ואכ"מ.

⁷⁶ (76) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 246 ואילך. ⁷⁷ שלכן ממשיך, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים כו"י, ישראל ולא אומות.

⁷⁸ הל' מלכים פ"ח ה"א.

⁷⁹ סוף פל"ו.

⁸⁰ ישע"י ס, ג.

81 שם ב, ה.

82 שם מ, ה.

83 שם ב, כא (ושם: בנקרות . . ומהדר).

84 נוסח תפלת שמו"ע דר"ה.

מע"ז (כד, א), שכל האומות ישובו לאמונתנו בכל פרטי המצות ודקדוקיהן. - ולהעיר מהג"י ברמב"ם "ויחזרו בתשובה כולם".

אך נראה שבשיחה דלקמן הרבי מתווך לכאורה בין ב' האופנים הנ"ל - ששלימות התורה והמצוות תביא לאפשרות זיכוך העולם בצורה יותר עצמית וממילא העולם ישתנה. וזהו טעמו של הרמב"ם שלדעתו כל ייעודי הגאולה הקשורים על "ביטול מנהגו של עולם" לא יהיו בתקופה הראשונה בה המטרה היא "קיום המצוות בשלימות" אלא בתקופה השנייה בה המטרה היא "זיכוך העולם".

ומוסיף, שאכן ייתכן שזיכוך העולם יתבצע כבר בתחילת הגאולה ולא יצטרכו את קיום המצוות בשלימות בדרך הטבע בשביל לעבור לשלב השני.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מקשה כ"ק אד"ש על דעת הרמב"ם שבימות המשיח "עולם כמנהגו נוהג" מכמה מקומות בהם מוכח שלכו"ע יהיה ביטול מנהגו של עולם, כמו למשל תחיית המתים. ומבאר שם, שלשיטת הרמב"ם יהיו 2 תקופות בימות המשיח עצמם (נוסף על הזמן השלישי שנקרא "עולם הבא").

ובאותיות אלו מקשה, דמכיון שגדרו של משיח הוא "עולם כמנהגו נוהג" מדוע צריכים "ביטול מנהגו של עולם"? ומביא את דברי הגמ' שהגאולה יכולה לבוא בב' אופנים: "זכו" ו"לא זכו".

ועפ"ז מבאר בכמה אופנים: א. כל המבואר בהלכה הוא במצב של "לא זכו" אך ב"זכו" שייך ביטול מנהגו של עולם, ב. המצב של "זכו" הוא אכן לא חלק מגדרו של משיח אך עניינו להראות חביבות הקב"ה לישראל.

ומסיים, שוודאי גם אם יבוא משיח באופן של "לא זכו", הרי בתקופה הראשונה יוכלו לקיים מצוות בשלימות ועי"ז יזכו תוך כדי הגאולה לעבור למצב של "זכו" ולקבל את גילוי אהבת ה' לישראל ע"י ביטול מנהגו של עולם. וא"כ וודאי שהתקופה השנייה תגיע גם לדעת הרמב"ם.

תחיית המתים שלי⁸³ שמה שפירש את היעודים דלעתיד (וגר זאב עם כבש וכיו"ב) שהם דרך משל וחידה „אין דברנו זה החלטי⁸⁴ כו' שהם משל" ואפשר שיתקיימו כפשוטם⁸⁵.

ולכאורה, לפמשנ"ת (יא-יב) הרי הכרח לפרש את היעודים הקשורים במשיח וביאתו שאינם ביטול דבר ממנהגו של עולם, לפי שגדרו של משיח הוא לפעול בעולם כפי שהוא „כמנהגו נוהג" דוקא כנ"ל?

יז. ויש לומר הביאור בזה:

הנה ידועים דברי הגמ'⁸⁶ לגבי סתירת הפסוקים: „כתיב⁸⁷ וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתה וכתיב⁸⁸ עני ורוכב על המור, זכו עם ענני שמיא לא זכו עני ורכב על המור" (ועד"ז מתרצת הגמ'⁸⁹ סתירות של פסוקים אחרים וכיו"ב).

ומובן מזה לגבי שאר ענינים שבימות המשיח, שבשעה שישראל יהיו במצב של „זכו" יהיו כל הענינים באופן אחר לגמרי, אופן נסי⁹⁰.

[שזהו אחד מאופני התיווך במחלוקת לגבי בנין המקדש דלעתיד: שבכמה

שיחה ב' לפרשת בחוקותי, אותיות טז ואילך

טז. אלא שלאחרי כל הנ"ל עדיין צריך ביאור: כיון שגדר ימות המשיח (שבא בהמשך לביאת המשיח) קשור לדעת הרמב"ם בכך שעולם כמנהגו נוהג, מדוע מוכרח הדבר שבימות המשיח עצמם תהי' תקופה נוספת שבה ייבטל מנהגו של עולם? ועוד (ועיקר) מהי אותה סיבה נפלאה שתביא ותגרום לחידוש נפלא זה של הנהגת התקופה השני'?

ויובן בהקדם דברי הרמב"ם באגרת

(81) הלי' תשובה פ"ז ה"ד.

(82) טעמו של הרמב"ם לפסוק כרב אבהו (וכן מובא בפשיטות בכמה מקומות בדא"ח) - ראה לקו"ש ח"ד ע' 361 ואילך.

(83) את ו'.

(84) כ"ה בתרגום קאפה. ובתרגום ר' שמואל אבן תיבון „אין דברנו זה גזירה".

(85) עיי"ש בפרטיות.

(86) סנהדרין צח, א.

(87) דניאל ז, יג.

(88) זכרי' ט, ט.

(89) סנהדרין שם.

(90) ראה כ"פ (י"ד סק"י סוף בית הספק); אוצר בלום לע"י סנהדרין שם - שבזה תלוי ג"כ אם אליהו בא מאתמול לפני ביאת המשיח. וראה רמב"ם הלי' מלכים פ"ב ה"ב.

ממנהגו של עולם, הוא כיון שענין משיח וביאתו והגאולה בכלל, הוא הלכה, הלכה ברורה ופסוקה, וכך הוא גם האופן בוה שהוא אינו תלוי באופן דמעשה בני"א (משא"כ הגאולה באופן דארו עם ענני שמיא וכיו"ב שתלוי בוה שישראל הם במצב של „זכו" שאינו ברור ומוחלט כי הכל בידי שמים חוץ מיר"ש⁹⁷ והרשות לכל אדם נתונה כו'⁹⁸),

ולכן הרמב"ם מתאר את הגאולה באופן כזה שהוא הלכה, מוכרח להיות (ללא תלות במצבם של ישראל).

יח. בעומק יותר: זה שהרמב"ם מתאר את הגאולה באופן שלא יהי ביטול דבר ממנהגו של עולם הוא (לא משום שמתאר את הגאולה שתבא באופן של „לא זכו" ח"ו, אלא) משום שהוא מפרש שמה שאמרו חז"ל שבמצב של „זכו" יהיו כו"כ צילויים בהנהגה נסית כו', הרי זה ענין נוסף לעצם גדרו של משיח.

כלומר: מצד גדרו של משיח וביאתו הסדר הוא של עולם כמנהגו נוהג, כי כאמור חידושו של ביאת המשיח בהלכה הוא שעל ידו תבא שלימות קיום מצות והלכות של תורה (שקשור בעולם שכמנהגו נוהג).

אלא שבשעה שישראל הם במצב נעלה של „זכו" יהי ענין נוסף, שהקב"ה יראה נסים וכו' להראות תוספת החביבות והמעלה של ישראל.

[ועד"ז בענין תיווך הנ"ל בבנין

מקומות איתאי⁹⁹ שהמקדש השלישי „בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים"⁹² ובמק"א נאמר⁹³ (וכן פסק הרמב"ם⁹⁴) שמשו"ח בונה מקדש;

וזהו תלוי בשני אופני גאולה הנ"ל, אם „זכו" הרי „יגלה ויבוא משמים" משא"כ אם „לא זכו" יהי הבנין בידי אדם⁹⁵ (ע"י משיח⁹⁶).

וזה שבס' היר, ספר „הלכות הלכות" פסק הרמב"ם שלא יהי ביטול דבר

91 פרש"י סוכה מא, סע"א. ר"ה ל, סע"א. וכ"ה בתוס' סוכה שם. שבועות טו, ריש ע"ב ד"ה אין, ומסיים „וכן מפרש במדרש תנחומא" (וי"ל שהכוונה לתנחומא פקודי יא). וח"א כה, א. ח"ב נט, סע"א. קח, סע"א. ח"ג רכא, א. יל"ש תהלים רמו תתמא בסופו, תתמח בסופו. וראה תנחומא (באבער) בראשית יז (בסופו).

92 ל' רש"י סוכה שם.

93 ירושלמי מגילה פ"א ה"א. ויק"ר פ"ט, ו. במדבר"ר פ"ג, ב. וראה גם ירושלמי פסחים פ"ט ה"א (תוספתא פסחים פ"ח, ב) – לגי' ופי' המנ"ח מצוה שפ.

94 הל' מלכים רפ"א ובסופו.

95 עפ"ז מתורצת ג"כ הדיעה הנ"ל שהמקדש יגלה ויבוא משמים, ולכאורה: הרי מסופר במדרש (ב"ר פספ"ד) ש„בימי ריב"ח גורה מלכות הרשעה שיבנה ביהמ"ק הושיבו כו' והיו מספקין לעולי גולה כסף והוב וכל צרכם כו'" כדי לבנות ביהמ"ק (ולא ציפו שיגלה ויבוא משמים) – ותמות דעה הנ"ל, שה"ז מעשה רב שיבנה בידי אדם (וראה גם מנ"ח מצוה צה) –

אלא דבימי ריב"ח ה"י מצב דלא זכו (וכדמוכח מזה גופא שהיו זקיקים לזה שתגור מלכות הרשענה), ולכן ה"י ביהמ"ק נבנה ע"י בני"א דוקא. 96 כלשון הרמב"ם שם. והוא דעת ר' אליעזר

בויק"ר ובמדבר"ר שם – משא"כ בשאר מקומות הנ"ל (הערה 93) לא נאמר שיהי ע"י משיח דוקא. ובוה מתורץ זה שבימי ריב"ח רצו לבנות ביהמ"ק בלא משיח – כי זה שמיח (דוקא) יבנה ביהמ"ק הוא חידוש התלמיד ותיק – ר"א שיהי' לאחר זמן ריב"ח.

97 ברכות לג, ב.

98 רמב"ם הל' תשובה רפ"ה.

בלבד ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים כו' כמים לים מכסים¹⁰⁵, שזהו שלימות המצב של „זכו” – הרי שזה יביא בהכרח תקופה (שני') (בימות המשיח גופא) בה יהי' ביטול מנהגו של עולם, ההנהגה הנסית (כולל הענין היסודי – כלשון הרמב"ם¹⁰⁶ – תחיית המתים).

ולכן, בספר היד, שבו מסביר הרמב"ם את גדרו של משיח וביאתו ע"פ הלכה, הוא מסביר איך יהי' מצב העולם בזמן ואופן של „עולם כמנהגו נוהג” (בהתאם לענינו וגדרו של משיח);

אבל באגרת תחיית המתים הוא מוסיף (ביאור בספר היד) כי „אין דברנו זה החלטי” שהרי במצב של „זכו” הרי עוד בהיותם בגלות תהי' בפועל, מיד בתחלת הגאולה הנהגה מיוחדת, מלמעלה של ביטול מנהגו של עולם, וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות¹⁰⁷.

המקדש דלעתיד: הפירוש בזה הוא ולא שמה ש„יגלה ויבוא משמים” סותר ל„משיח בונה מקדש” אלא שמצד גדר ההלכה, ענין בנין ביהמ"ק הוא חיוב מצוה על ישראל, וכמש"נ ועשו לי מקדש⁹⁹, ולכן פוסק הרמב"ם שמשיח – שעל ידו „חזרין¹⁰⁰ כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם” ומונין מלך (ואח"כ) בונה ביהמ"ק¹⁰¹ – מלך המשיח יבצע את מצות בנין ביהמ"ק;

והמצב של „זכו” פועל הוספה, שבתוך ה„מקדש דלמטה” יבא ויתלבש ה„מקדש דלמעלה” ש„יבא ויגלה משמים”¹⁰²].

יט. ועפ"ז מובן ההכרח לתקופה השני' שבימות המשיח, כי לאחר ביאת המשיח (באיוזה אופן שהוא) לא יהי' לישראל „נוגש ומבטל”¹⁰³ ש„אינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן”¹⁰⁴, ואדרבה יהיו „פנויין בתורה וחכמתה”¹⁰⁵ עד שאפילו „עסק כל העולם (כל האומות) יהי' „לדעת את ה'

99) ראה רמב"ם הל' ביהמ"ק בתחלתן; ועשו לי מקדש כו' בנין העתיד להבנות כו'.

100) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

101) רמב"ם הל' מלכים בתחלתו. וראה

לקו"ש חט"ז ע' 304 והערה 49 שם.

102) ראה גם לקו"ש ח"יה ע' 418 ואילך ובהנסמן שם.

103) רמב"ם הל' מלכים פי"ב ה"ד.

104) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

105) רמב"ם סוף הל' מלכים. וראה לקו"ש

חכ"ז ע' 246 ואילך.

106) פיה"מ בהקדמתו לפ' חלקי; הוא יסוד

מיסודי משה רבינו ע"ה. ובתרגום קאפח:

מיסודות תורת משה רבינו. וראה לעיל הערה 61 המשך לשונו.

107) מיכה, ז טו. וראה חז"א השמשות סכ"ה.

אוה"ת להצ"צ (נ"ך כרך א') ע' תפו סק"ז"ה.

בשיחה נוספת הרבי מעמיק יותר ומחבר את דרגה הג' "שלימות קיום התורה והמצוות" עם דרגה הו' ד"דירה בתחתונים", ומבאר ששלימות זו של קיום התומ"צ היא רק הקדמה לשלימות נעלית יותר שלמעלה מגדרי העולם; ולכן בהמשך הגאולה גם לדעת הרמב"ם יהיה שינוי מנהגו של עולם.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מקשה כ"ק אד"ש על דברי הרמב"ם שמפסיק בתיאור ימות המשיח (בין התיאור של ייחוס המשפחות לתיאור של, לא יהיה שם רעב וכו') בתיאור תאוות חכמים לגאולה בזמן הגלות - "לא נתאוו חכמים לימות המשיח כו". ומבאר שם, שהם ב' סוגי ייעודים בימות המשיח: לפי התיאור הא' הקב"ה ייתן לנו שפע כדי שנוכל ללמוד תורה, אך לפי תיאור הב' תהיה שלימות נעלית בעולם ש"לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד". ולכן "לא נתאוו" מבדיל בין התיאורים, כי "לא נתאוו" הוא רק בהמשך לתיאור הא' שמדבר על עולם שאינו בטל; אך בדרגה הב' שהעולם יהיה בטל לגמרי וודאי לא שייך שלזה "יתאוו".

ועפ"ז מבאר באותיות אלו, שבאופן גלוי מדבר הרמב"ם בספרו - ספר הלכה - על האופן הא', כי הוא המחוייב מצד גדרי ההלכה. אך לאחרי מסמתימות פעולת ה"הלכה בעולם" בסיום וחותם ספרו, מגיעים לדרגה הנעלית שהעולם בטל להקב"ה ולגילוי אלוקות וממילא נהיה שינוי מנהגו של העולם.

הדרן על הרמב"ם ה'תנש"א, אות ט.

הלכות התורה בשלימות, החל מכללות ענין הגלות - ביטול שעבוד מלכיות (שאינן מניחות לעסוק בתומ"צ כהוגן), קיבוץ גלויות ובנין ביהמ"ק (שאו "חוזרים כל המשפטים" . . כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות ועושיין שמיטין ויובלות'ככל מצותה

ט. עפ"ז יש לבאר דברי הרמב"ם בנוגע לשלימות העולם בימות המשיח:

ב"הלכות מלך המשיח" שבסיום ספר ההלכות מבאר הרמב"ם גדרו של המלך המשיח (וימות המשיח) בהלכות התורה - שעל ידו יהי' קיום כל הלכות התורה ופעולתם בעולם בשלימות, כיון שיתבטלו כל הענינים המונעים ומעכבים לקיום

(1) שתלויים בקיבוץ נדחי ישראל, שהרי אין היובל נוהג אלא כשכל יושבי' עלי' (רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח. וראה כס"מ שם פ"ד הכ"ה).

מצב העולם בימות המשיח הוא באופן שלא יבטל דבר ממנהגו של עולם.

אבל כשמתגלה ה"כלל" הדלכות התורה ופעולתם בעולם (בגמר ושלימות ספר ההלכות), שענינם העיקרי הוא (לא הפעולה בעולם, אלא) חכמתו ורצונו של הקב"ה, ומציאות העולם אינה אלא בשביל קיום הלכות התורה - אזי נעשית השלימות האמיתית שלמעלה מהעולם, ובמילא, ניתוסף גם במצב העולם בימות המשיח שלימות נעלית יותר שהיא שינוי מנהגו של עולם³.

וענין זה מוסיף הרמב"ם (בקיצור וברמז) בהלכה האחרונה - "ובאותו הזמן לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות", שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדינים (3) ועפ"ז יש לבאר דיוק לשון הרמב"ם "ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים כו'", "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם כו'" (ואינו כותב בקיצור "המלך המשיח אינו צריך לעשות אותות ומופתים"^{*}, "בימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם") - שבו מודגש שהשלימה דביטול מנהגו של עולם היא ביחס לדעתו ולבו של האדם הלומד הלכות התורה כדי לפעול בעולם, ששלימותו היא בגדרי העולם ומנהגו של עולם, אבל מצד השלימות שלמעלה מהעולם ישתנה מנהגו של עולם (דלקמן בפנים).

* ע"ד מ"ש בנוגע לנביא - "כל נביא . . אינו צריך לעשות אות כאחד מאותות משה רבינו . . שיש בהם שינוי מנהגו של עולם" (הל' יסוה"ת רפ"י).

(4) להעיר גם מהמבואר ב"הדרן על הרמב"ם תשמ"ו בסופו (לקו"ש חכ"ז ע' 259, שפרטי הענינים דרעב מלחמה קנאה ותחרות (ברוחניות) שייכים רק בלימוד התורה בתור אמצעי לענין אחר (לפעול שהעולם יהי' כפי התורה), משא"כ בלימוד התורה כשלעצמו (חכמתו ורצונו של הקב"ה), עיי"ש.

האמורה בתורה").

ובהמשך לזה מבאר שהמלך המשיח אינו צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם, ועד"ז בנוגע למצב העולם בימות המשיח שלא יבטל דבר ממנהגו של עולם או חידוש במעשה בראשית, עד לסיום הענין, "לא נתאו . . ימות המשיח . . אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה . . כמו שביארנו בהלכות תשובה" - כי, בשביל השלימות הדלכות התורה ופעולתם בעולם אין צורך בביטול מנהגו של עולם וחידוש מעשה בראשית.

ובהלכה האחרונה הדלכות מלך המשיח, שהיא גם סיום וחזתם כל הלכות התורה (גמר ושלימות הלכות התורה ופעולתם בעולם), מוסיף הרמב"ם ענין חדש - ה"כלל" (סך-הכל) הדלכות התורה ופעולתם בעולם:

מצד פעולת הלכות התורה בעולם, גם לאחרי שנשלמת הפעולה דכל הלכות התורה שהעולם כולו מתנהג בפועל כפי הוראת התורה, נשאר העולם בגדרי מציאותו, מציאות לעצמו², ובמילא, גם

(2) ועד שמצד עצמו (ללא פעולת התורה) ה"ה בניגוד לתורה - ועפ"ז יומתק לשון הרמב"ם "כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה ולא יהי' להם נוגש ומבטל" [אף שבפשוטו צ"ל בסדר הפוך, "כדי שלא יהי' להם נוגש ומבטל ויהיו פנויין בתורה וחכמתה", כלשונו בהלכות תשובה: "כדי שינחו ממלכיות שאינן מניחות אותן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה"] - כי, גם כ"שהיה פנויין בתורה וחכמתה" יהי' מצב העולם באופן שיש מקום ל"נוגש ומבטל" (כיון שהעולם נשאר במציאות בניגוד לתורה), אלא שבנוגע לפועל "לא יהי' להם נוגש ומבטל".

"לדעת את ה' בלבד".

וטעם הדבר, "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", היינו, לא זו בלבד ש"דעה את ה'" ממלאת את מציאות הארץ שנשאת מציאות בפ"ע, אלא עוד זאת, שמתבטלת מציאות הארץ ונעשית "ים", שכל ענינו אינו אלא "מקום המים", ויתירה מזה, שהים מכוסה ובטל⁶, היינו, שמתגלה ונרגש בהעולם שכל מציאותו אינה אלא המקום שבו יהי' הקיום דהלכות התורה, שענינם העיקרי הוא חכמתו ורצונו של הקב"ה, "דעה את ה'".

(7) פ"י הרד"ק ומצו"ד עה"פ.

(8) בפרטיות יותר - ראה לקמן סי"ב.

מצויין כעפר, ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים:

"לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה . . . שהטובה תהי' מושפעת הרבה כו" - שמשתנה מציאות העולם באופן שגם מצד עצמו⁵ לא יהיו בו ענינים בלתי-רצויים (רעב ומלחמה), כי אם ריבוי מופלג של טובה ותענוג.

"ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד" - שמשתנה מציאות העולם עד כדי כך שה"עסק" דכל העולם אינו אלא (5) ולא מצד התגברות פעולת הלכות התורה, ובמילא, רק לצורך קיום הלכות התורה, "שיסיר ממנו . . . מלחמה ורעב . . . וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה".

(6) (ועפ"ז י"ל שהפירוש ד"לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה" הוא באופן דביטול מנהגו של עולם ממש - שיבטלו כלי זיין ("לא מלחמה"), ויבטל המצב דעני ואביון ("לא רעב").

בהמשך לכך שתוכן הגאולה אינו רק יציאה של היהודי מהגלות (דרגה א') אלא היא "גאולה" של מטרת הבריאה ועשיית דירה בתחתונים (דרגה ו'):

מבואר בריבוי מקומות בתורת הנגלה, ואף בארוכה בדברי הרמב"ם בהל' תשובה, שהגאולה היא "שכר" לעם ישראל על קיום המצוות; והיינו שה"פדיה" מהצרות היא דבר המגיע לנו על עבודתנו.

בשיחה דלקמן מודגש הרבי, שאכן הגאולה היא גם נקראת שכר כפשוטו לעם ישראל על עבודתו בזמן הגלות; אלא שאין זה תכלית עניין הגאולה (ואף לא תכלית השכר לדעת הרמב"ם שהוא יהיה בגן עדן כנ"ל).

בשפה ברורה

במהלך השיחה מביא כ"ק אד"ש את הקושיא כיצד מקיים הקב"ה "ביומו תתן שכרו" אם האדם מקבל את שכרו רק בגן עדן, ובפרט אם השכר האמיתי הוא רק בגאולה.

ובאותיות אלו מבאר, שכל ישראל עושים עבודה אחת שלימה של "זיכוך" והמשכת אור אלוקי לעולם, וממילא הקב"ה משלם מיד בסיום העבודה - בגאולה. (ומוכח, שאף שתכלית הגאולה היא סיום העבודה - דירה בתחתונים וזיכוך העולם, מ"מ וודאי שהגאולה תהיה קבלת שכר ג"כ)

שיחה א' לפרשת תצא, אותיות ג-ד.

בענין הסתר אורו ית"י יאיר, אור ה"י ללא שום הסתר²⁵.

וענין זה נפעל ע"י מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות²⁶ (ובמשך כל זמני העבודה בכלל), כי כל פעולה של יהודי בעבודת התומ"צ פועלת זיכוך בגשמיות גופו וחלקו בעולם (והמשכת אור אלקי בעולם) - כך, שבצירוף עבודת כל בני ישראל במשך כל הדורות נשלם בירור וזיכוך כל עולם הזה וכל העולם נעשה "דירה לו יתברך".

ג. וי"ל - ששאלה זו מתורצת לפי ביאור אדה"ז בספר התניא:

אדמו"ר הזקן²³ מביא את מאמר רז"ל²⁴ ש"תכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאזה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", היינו שבעולם הזה התחתון "שאינ תחתון למטה ממנו

(22) אף שישנו השכר דג"ע - אי"ז עיקר שכון של מצות (לדעת הרמב"ן כו.). וראה סהמ"צ להצ"צ שם (ובכ"מ) דבג"ע הוא (בעיקר) השכר על לימוד התורה, ובתח"מ הוא מתן שכון של מצות. ע"ש.

(23) תניא רפ"ו.

(24) תנחומא נשא טז. ועוד.

(25) תניא שם (פ"ו).

(26) ל' התניא רפ"ז.

ישראל כאחד^{28*} עבור עבודתם לעשות מהעולם דירה לו יתברך; ושכר זה יקבלו ישראל תיכף לאחר סיום העבודה שלהם דלעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

ד. לפי הסבר זה בתוכן שכר המצות - אפשר לבאר עוד ענין בשייכות לשכר המצות:

ידוע מה שמבאר הרמב"ם²⁹ בנוגע להבטחות והיעודים הטובים בגשמיות, שמצינו „בכל התורה כולה“ (דלכאורה, כיצד מתאים הדבר עם זה ש„מתן שכרן של מצות . . . היא חיי העולם הבא“?) - ש„אין אותן הטובות הם סוף מתן שכרן של מצות . . . אלא . . . הקב"ה נתן לנו תורה . . . והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה . . . יסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה . . . וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה . . . כדי . . . (ש)נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנוכח לחיי העולם הבא“.

משטחיות לשון הרמב"ם משמע, שהשפעת „כל הטובות“ בענינים גשמיים שהקב"ה מבטיח, אינן בתור תשלום שכר, אלא ענין צדדי, הבא מצד חסד ה' - היות שישראל מקיימים תומ"צ (בשמחה), הרי ההנהגה מלמעלה היא באופן שהקב"ה מסיר את הדברים המונעים ומשפיע „לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו“ על מנת שיהי

[וכפי שאדה"ז מבאר²⁷, ש„כללות העולם“ נחלק לששים רבוא חלקים, כנגד „ששים רבוא נשמות“ (שזהו מספר הנשמות הכלליות שהם ה„שרשים“ דכל נשמות ישראל - שכל נשמה פרטית היא ניצוץ של אחד מה„ששים רבוא . . . שרשים“) - והיינו, שלכל נשמה פרטית, לכל יהודי יש חלק בעולם שהוא „שיך לו“, וע"י עבודתו בתומ"צ הוא מזכך את החלק „שלו“ בעוה"ז;

ועי"ז שכל ששים רבוא נשמות ישראל משלימים את עבודתם, מודכך „כללות העולם“ ונעשה דירה לו יתברך].

ולמצב זה של תכלית הזיכוך והעלי' יגיע העולם לעתיד לבא - לימות המשיח, ובעיקר ובשלימות - בתחיית המתים, שאז יתבטל לגמרי הרע דעולם הזה ותהי' „התגלות²⁸ כבודו וראו כל בשר יחדיו ויופיע עליהם בהדר גאון עוזו וימלא כבוד ה' את כל הארץ“.

לפ"ז נמצא, שהעבודה של כל ישראל יחד במשך כל הדורות היא בגדר „שכירות“ אחת, שענינה ותכליתה הוא לפעול דירה לו יתברך בתחתונים. וי"ל יתירה מזו: ישראל בתפקיד זה הם (לא בגדר של „שכיר“, אלא) בגדר „קבלן“: הקב"ה מסר את עולמו בידי ישראל כדי שיעשו מהעולם דירה לו יתברך.

בזה מתורץ מדוע עיקר ענין השכר ישולם רק לעתיד לבא (בימות המשיח, ובעיקר - בעולם התחי') - כי השכר דעולם הבא הוא התשלום הכללי לכל

^{28*} משא"כ השכר דג"ע הוא על עבודתו הפרטית של כאו"א, ולכן בא לו לאחר גמר עבודתו (כנ"ל ס"ב). וראה לעיל הערה 22. - ולהעיר מאגה"ק סי"ז.

(29) הלי' תשובה פ"ט ה"א.

(27) תניא פל"ז (מה, א).

(28) ל' התניא שם (מו, סע"ב ואילך).

ולכן מסתבר לומר, שגם ענין השפעת „כל הטובות” המבואר ברמב”ם (המחזיקות את ידינו לעשות התורה), הוא בגדר שכר³¹ ובמילא ענין של הלכה, שמצינו דוגמתה בחיובי הבעה”ב לפועל.

אפשר להוסיף עוד יותר בעבודתם בתומ”צ.

אבל קשה לומר כך, כי לפ”ז נמצא, שבכל המקומות בהם חז”ל משווים את ענין שכר המצות לתשלום שבעה”ב מחוייב לשלם לפועל, הכוונה היא רק לשכר העוה”ב - ולא לריבוי עניני השכר המפורשים בתורה שבכתב³⁰!

31) ולהעיר מלשון הרמב”ם שם „אין אותן הטובות כו’ טוֹף מתן שכרן של מצות”.

30) ראה גם לקו”ש חכ”ט ע’ 42-43 (לעיל ע’ 6-85).

"ע"פ כל הסימנים שבדברי חז"ל אודות דרא
דעקבתא דמשיחא, דורנו זה הוא דור האחרון של
הגלות ו(במילא) דור הראשון של הגאולה לכן,
גם בבוא הזמן שאירע החורבן והגלות (החל מי"ז
תמוז) מודגש בעיקר (לא תיקון הענין הבלתי-
רצוי שבזה, אלא) ה"טוב" שבדבר, שזוהי ההכנה
לגאולה האמיתית והשלימה"

(ד"מ ש"פ בלק תנש"א).

סוגיא ג'

שלבי הבאת הגאולה

בסוגיא זו נלמד כיצד מתקדם העולם ועם ישראל לקראת
הגאולה, ומה עליו לעשות על מנת לפעול ולהביא אותה,
בהמשך לכל המתבאר לעיל. בסוגיה זו נוספו כותרות בתחילת
כל ענין המתארות מה יבוא בו.

הציפיה והתשוקה לגאולה

מדוע הכרחית ונצרכת

בהמשך למבואר לעיל במהות הגאולה (הן הדרגות שבה, והן כיצד יקרה הדבר בפועל בגאולה), וממילא מובנת הכרחיותה וחשיבותה - דבר האמור להביא בדרך ממילא את ה"ציפיה" לגאולה, מובאת כאן שיחת כ"ק אד"ש המדגישה את מהות ה"ציפיה לגאולה" עצמה - הקב"ה מחכה שנצפה ונבקש שיביא לנו את הגאולה.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש בארוכה את דברי המדרש ורש"י "ביקש יעקב לישב בשלוה" שאין בזה חיסרון ח"ו אלא רק מעלה, שהביאה מעלה נוספת של "רוגז" ליעקב כמכירת יוסף בשביל להגיע בסוף לשלימות בארץ מצרים.

באות זו מוסיף, שלכאורה אם מכירת יוסף היא דבר כ"כ נעלה, מדוע חיכה הקב"ה עד שיעקב ירצה לשבת בשלוה", ומבאר שהקב"ה "מתאווה לתפילת הצדיקים" וחיכה שיעקב "יבקש" את השלימות של ישיבה בשלוה.

ומכאן לומד הוראה למעשה - שכמו אצל יעקב אבינו, הקב"ה מחכה לזעקתנו ותביעתנו, וממילא צריך לבקש ולזעוק גאולה, וזה עצמו מביא את הגאולה, והפעם ללא ענייני "רוגז" בדרך לשלימות השלוה.

שיחה א' לפרשת וישב, אות ט.

נפלו אלא על שלא תבעו בנין בית המקדש . . ומה אם אלו . . אנו . . על אחת כמה וכמה, לפיכך התקינו חסידים הראשונים שיהיו מתפללים . . בכל יום . . השב שכינתך לציון וסדר העבודה לירושלים, ותקנו בונה ירושלים ברכה בפני עצמה בתפלה, ובברכת המזון".

והובא (גם) להלכה⁵⁵, וז"ל: הטעם שצריך להזכיר מלכות בית דוד בברכה זו (בונה ירושלים) . . לפי שצריכים אנו להזכיר מלכות שמים ומלכות בית דוד ובית המקדש . . ואין (ישראל) נגאלין עד שיתודו ויתבעו שלשתן.

אלא שבזמנו של יעקב הוצרך ל"קפץ עליו רוגזו של יוסף" כהקדמה כדי לקבל שלווה זו; משא"כ בזמנו אנו, הרי כבר עברו כל עניני "רוגזו" ר"ל על בני ישראל, הגזירות והשמדות ל"צ⁵⁶, עד להשמדות האחרונות ר"ל בדורנו אנו.

והקב"ה מתאוה לתפילתם של ישראל, שירבקשו הגאולה - "ביקש לישב בשלוה" - וזה מביא ומזרו עוד יותר את הגאולה; וכמ"ש החיד"א⁵⁷ "אמרו בילקוט תהלים רמז תשל"ו⁵⁸ אפי' אין ביד ישראל אלא הקיווי כדאי הם לגאולה בשכר הקיווי וכו' . . ובוה

(55) ב"י לטאו"ח סקפ"ח (ד"ה וכתב הרמב"ם) משבלי הלקט דין סדר ברכת המזון סקנ"ז. וברוקח הל' תפלה ס' שכב הובא מחז"ל שבהערה הקודמת.

(56) ראה שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי (ה, ב. וראה גם אשל אברהם (בוטשאטש) או"ח סס"ח) שכבר, "בטלו השמדות ולא יהי עוד".

(57) מדבר קדמות מערכת ק' אות טז.

(58) ממדרש תהלים מזמור מ. הובא גם באבודרהם ס' תפלות יוה"כ פ' בסופו.

ט. ועדיין יש מקום לתמי': לפי הנ"ל שהשלוה שניתנה ליעקב אינה אותה השלוה שביקש, אלא הוא ענין מיוחד לעצמו, מה שרצה הקב"ה להטעימו מעין השכר דעוה"ב - א"כ מדוע חיכה הקב"ה בזה עד שביקש יעקב לישב בשלוה (וכנ"ל מהמדרש, דהא דקפץ עליו רוגזו של יוסף הי' תוצאה מבקשתו של יעקב לישב בשלוה)?

וי"ל טעם הדבר (בפנימיות) - כי הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים⁵², ולכן כל זמן שלא ביקש יעקב לישב בשלוה - לא ניתנה לו השלוה המגיעה לו; ורק כש"ביקש יעקב לישב בשלוה" - דיי"ל ד"ביקש" כאן הוא (לא רק - רצה, אלא) לשון בקשה ותפלה - הרי לא זו בלבד שנתמלאה בקשתו, אלא עוד זאת - שניתנה לו השלוה בשלימותה, עוה"ב.

ומכאן למדנו יסוד גדול והוראה בעבודתנו בזמננו אנו, עד כמה נוגע ענין בקשת הגאולה⁵³, שעל כאו"א מבנ"י ללמוד מהנהגתו של יעקב לבקש לישב בשלוה, שכל זמן שעדיין משיה לא בא, צריך כאו"א מישאל לבקש, ועוד יותר - לתבוע שיבוא משיה צדקנו, כלשון חז"ל⁵⁴ (שהובא כמ"פ) "תני ר' שמעון בן יוחי . . כל אותן אלפים שנפלו במלחמה בימי דוד, לא

(52) יבמות סד, סע"א.

(53) ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 233 (לקמן ע' 374) ואילך. ושם - לענין "בקש יעקב לגלות את הקיץ".

(54) מדרש תהלים (הוצאת באבער) מזמור יז. ועד"ו במדרש תהלים שם לפנינו. מדרש שמואל ספ"א, הובא ברד"ק סוף ש"ב.

פירש . . מטבע ברכת את צמה דוד מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום דאומרו כי לישועתך אינו מובן מה נתינת טעם היא . . אבל ע"פ האמור א"ש והכי פירושה את צמה דוד וכו' וכי תימא שאין לנו זכות מ"מ תצמיח כי לישועתך קוינו ויש לנו הקיווי ובשכר הקיווי כדאי שתגאלנו".

(59) כלשון הרמב"ם בספרו של "הלכות הלכות": ומיד הן נגאלין (הל' תשובה פ"ז ה"ה).

ובפשטות: כאשר בני"י יבקשו כדבעי

מהו גדר הצפי לגאולה

בנוסף לכך, כ"ק אד"ש מבאר במקום אחר כיצד אמור להתבטא בפועל רגש הציפיה למשיח.

בשפה ברורה

בתחילת השיחה מביא כ"ק אד"ש את דברי הרמב"ם שט' פרות אדומות עשו והעשירית יעשה מלך המשיח. ומקשה שהרמב"ם הוא ספר הלכות ומה נוגע להלכה כמה פרות היו? וכן קשה מדוע מוסיף שם על משיח "מהרה יגלה אמן כן יהי רצון".

ומבאר שם בדעת הרמב"ם שיש עניין בכל דור ודור שיהיה עניין של "פרה אדומה" למשמרת, ולכן מביא שכל הדורות עשו פרה אדומה (ט' פרות); ומוסיף "מהרה יגלה" - שההלכה עצמה דורשת שיבוא משיח כדי שיוכלו להמשיך את העניין של "למשמרת".

ובאותו זמן מוסיף ביאור נוסף, שהחיוב להאמין במשיח הוא גם לצפות לביאתו וממילא זה חיוב הלכתי על הרגש. וכאשר הוא באמת מחכה למשיח, ממילא כאשר לומד על משיח הוא יאמר "מהרה יגלה אכ"ר". ונמצא שמשפט זה הוא לימוד הלכה ממש עד היכן צריך להגיע הרגש.

ומוסיף, שלכן הרמב"ם כתב את משפט זה (פעם אחת) ולא בהלכות מלכים - כדי ללמד שזוהי הלכה בכל מקום שנזכרים אפילו בדרך אגב.

שיחה א' לפרשת חוקת, אות ה.

חסרונו³⁸ - שהוא יזכה מהרה, בהקדם, תיכף לביאת המשיח.

וזהו כוונת הרמב"ם (א) בהכניסו את התפלה, "מהרה יגלה אכ"ר" בכלל, (ב) בהוסיפו, "מהרה" לפנ"ז, (ג) דוקא שלא במקומה, בהלכות פרה אדומה - בזה מדגיש הרמב"ם הלכה, עד כמה צריך להיות ה"מחכה לביאתו", שאפילו כאשר הענין של משיח בא בדרך אגב, תוך כדי ענין אחר³⁹, צריכה מיד לפרוץ מהיהודי התפלה, "מהרה יגלה אכ"ר"!

[וכמובן שאין מקום לשאול: מדוע מוסיף הרמב"ם את התפלה (מהרה יגלה אכ"ר) דוקא בהלכות פרה אדומה ולא בכל פעם שהוא מזכיר בס' היד על משיח? כי, כנ"ל, הרמב"ם הוא ספר הלכה, היינו שענינו להודיע הלכות התורה. ועד"ז בעניננו: זה שהרמב"ם הוסיף את התפלה זהו (לא פרט בהנהגת הרמב"ם - שאז ה' מקום לשאלה מדוע לא נהג כך הרמב"ם בכל פעם ופעם - אלא) כדי להודיע את ההלכה שבזה; ובמילא יש לעשות זאת פעם אחת (כמו כל שאר ההלכות בספר היד שנאמרו רק פעם אחת)⁴⁰].

38 שווה מצות (ותוכן ענין) התפלה - בקשת צרכיו - כהערה הקודמת.

39 ומה שהודיע הלכה זו דוקא כאן בהל' פרה אדומה (ולא כשזכר ביד ע"ד משיח בפעם הא') - כי בוחר במקום שיש שייכות בתוכן כו', כדלקמן סעיף ו.

40 דוגמא לדבר - גם בפרש"י עה"ת (פשוטו של מקרא): אלה תולדת נח נח איש צדיק (ר"פ נח), ובפרש"י, "הואיל והזכירו ספר בשבתו שנאמר (משלי י, ז) זכר צדיק לברכה" - ומ"מ לא מצינו שבכל פעם שזכר צדיק בתורה, "ספר בשבתו"⁴¹: והתירוץ בפשטות - כי כוונת התורה (לשון הוראה) היא ללמדנו הנהגתו זו, ולזה די לכתוב כן במקום אחד. וק"ל.

ה. ויש לומר הביאור בזה:

בנוגע לחיוב להאמין בביאת המשיח פוסק הרמב"ם בהלכות מלכים³⁶, "וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מזכרה לביאתו... הוא כופר... בתורה ובמשה רבינו". כלומר, אין זה מספיק להאמין בביאת המשיח, אלא יש חיוב לקוות ולצפות לביאת המשיח.

וא"כ מובן, שכשם שענין האמונה בביאת המשיח הוא ענין תמידי, עד"ז החיוב ה"מחכה לביאתו" הוא חיוב תמידי, יהודי חייב תמיד לקוות ולצפות למשיח, ויתירה מזו, כפי שאומרים בתפלה - "כי לישועתך קוינו כל היום".

הענין ד"מחכה לביאתו" שכפשוטות לשון ההלכה הוא רגש (ולא ידיעה בעלמא) בא מכך שיהודי מרגיש שאין הוא יכול להיות בשלימות בלי ביאת המשיח, ובמילא הוא עומד בתקוה תמידית לביאת המשיח, בהרגישו שללא זה הוא "חסר". ומכך מובן, שכאשר אחד - שמזכרה לביאת המשיח - מזכיר ענין בשייכות למשיח, אפילו שיהי' זה בדרך אגב - הוא אינו יכול, "להעביר" זאת, אלא זה מעורר בו מיד רגשי הצפי' למשיח, זה נעשה צרכו³⁷, הוא צריך להתפלל ע"ז, לומר תפלה על מילוי

35 אבל להעיר שבדפוס רומי רמ ליתא. וכן ליתא במדרש הגדול פרשתנו יט, ט. קרית ספר על הרמב"ם כאן.
36 פ"א ה"א.

37 ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב, "חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם כו' ואח"כ שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתנה" (וראה שם ה"ד - נעתק לעיל סעיף א). וראה שהמ"צ להצ"צ שורש מצות התפלה בתחלתו (וש"נ).

בשיחה אחרת מוסיף הרבי ומבאר את דיוק לשון התפילה "את צמח דוד . . קוינו כל היום" - שכל מילה ומילה מבטאת גדר וחיוב נוסף בציפיה לגאולה.

בשפה ברורה

שיחה זו נאמרה על ידי כ"ק אד"ש מה"מ לילדים, ובה מבאר שעם ישראל תמיד ביקש משיח, ומבאר בארוכה את תוכן תפילת כל יהודי כמה פעמים ביום "את צמח דוד כו" - שכל היום מחכים לגאולה, וגם אם אמר בבוקר ממשיך גם אח"כ וכו', ואפילו בין התפילות או בשבת שאינו אומר את המילים, עדיין דורש הוא מהקב"ה את הגאולה באמת גם בלי לומר את המילים.

משיחת כ"ה כסלו, אור לב' דחנוכה ה'תשמ"א. מוגה, תרגום מאידית (נדפסה בשיח"ק גאומ"ש ע' 101-100).

ג. תמיד היתה זו הבקשה והתביעה של יהודי - שמישיח יבוא מיד, במהרה. ולכן אין מקום כלל שיהודי יאמר ח"ו, שהוא איננו רוצה, או איננו אוהב בזה, או שלא "ניחא" לו - שיכריזו ויבקשו "ווי וואנט משיח נאו":

כל יהודי מתפלל ומבקש במילים ברורות בשמונה עשרה, כשעומד לפני הקב"ה בעצמו - שאז הוא בודאי דובר אמת, וכאשר אומר להקב"ה עצמו מה הוא מבקש ממנו - ודאי שרוצה זאת באמת ולא מהשפה ולחוץ ("נאר געזאגט") ח"ו -

"את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", שממש תיכף, באופן ד"מהרה", יצמח ויתגלה "צמח דוד עבדך", שזה הולך על משיח (ש"צמח שמו", כמובא בגמרא).

ותירה מזו לאחמ"כ מוסיפים: "לישועתך [שהישועה מתבטאת ב"צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", כפי שאומרים לפני"ז - "וקרנו (של משיח, "צמח דוד עבדך") תרום בישועתך"] קוינו כל היום" - כל היום הוא מקוה ומבקש שתהי' ה"ישועתך", "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח",

[ודוקא ע"י אמירת כלי"זה - תפלתו היא תפלה שלימה, כפי שאנשי כנסת הגדולה תקנוה]:

אפילו לאחר שהתפלל תפלת שמונה-עשרה בשחרית, וביקש אז "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", הנה באם עכשיו, באותו יום, הגיע הזמן לתפלת מנחה ומשיח עוד לא הגיע

- אזי מכיון ש"לישועתך קוינו כל היום" - הוא מקוה ומבקש שוב גם בזמן מנחה: "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", שמישיח יבוא "מהרה", "נאו".

ואם ח"ו ה"מהרה" התעכב עוד כמה שעות - אזי "לישועתך קוינו כל היום" - הוא תובע זאת עוד פעם באותו יום בתפלת ערבית.

"כל היום" מבקשים ותובעים מהקב"ה, כפי שילד מבקש מאביו שבשמים שימלא את מבוקשו - "ווי וואנט משיח נאו", "מהרה":

מבקשים ממנו בתפלת שחרית, בבוקר, שיהי' "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח"; ואם ח"ו משיח לא בא עד הזמן דתפלת מנחה באותו יום, הוא איננו מסתפק בזה שבתפלת שחרית הוא כבר ביקש זאת, אלא מבקש שוב בתפלת מנחה, בזמן דמנחה; ובאם ח"ו משיח לא הגיע עד לזמן דתפלת ערבית, הוא שוב מבקש זאת.

ומקוה לזה "כל היום" (לא רק בשעת התפילה):

אע"פ שמתפללים (במשך השבוע) רק שלש פעמים ביום, ובמשך היום ישנן שעות נוספות שאז אינו אומר את המילים "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח כו'" - הרי זה רק שאינו אומר מילים אלו במשך כל היום;

אבל כיון שכל יהודי בתפלתו, כשעומד לפני הקב"ה ואומר לו את האמת - תובע שמישיח יבוא "מהרה", "נאו", ותובע זאת ומקוה "כל היום" - אזי התקוה שלו שמישיח יבוא "נאו", היא כל היום; וכל היום הוא מקוה שהקב"ה ימלא את תפלתו שיהי' "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח".

(משיחת יום ד', כ"ה כסלו, אור לב' דחנוכה ה'תשמ"א - ל"צבאות השם" - בביהכנ"ס, אחרי תפלת מנחה והדלקת נר חנוכה - מוגה, תרגום מאידית. נדפסה בשיחור"ק גאומ"ש ע' 101-100)

ועד כדי כך מגיעה הדרישה לגאולה, שעל היהודי להשיב את הקב"ה שיוציא אותו מהגלות, כמו שמבאר כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה דלקמן.

בשפה ברורה

בקשר לפרשת ויחי מבאר כ"ק אד"ש את העניין של "ויחי יעקב בארץ מצרים", ותוכנו הוא שגם בגלות ניתן לחיות, כאשר לומדים תורה כמבואר בפרשת ויגש שיעקב שלח את יהודה "להתקין לו בית תלמוד".

בקטע זה מבהיר, שגם כאשר טוב ליהודי בגלות, עדיין צריך הוא לצעוק להקב"ה כיעקב אבינו ליוסף "ונשאתני ממצרים". כמו שיעקב לא הסתפק בכך שיוסף וודאי יודע שהוא צריך להגיע לארץ ישראל, אלא ביקש "ונשאתני ממצרים" ואף השביע את יוסף ע"כ; כמו"כ צריכים אנו לא לסמוך על הקב"ה שיוציאנו מהגלות אלא לתבוע את הקב"ה עד כדי שבועה - רצוננו לצאת מהגלות!

משיחת עשרה בטבת תשמ"ג.

טו. והנה, גם כאשר נמצאים במצרים בסוף זמן הגלות במעמד ומצב ד, "ויחי" (ע"י ההנהגה ע"פ הוראת התורה,, בית תלמוד שמשם תצא הוראה") - ח"ץ לחשוב שהגלות הוא המקום המתאים ליהודי, יהודים בגלות הם במעמד ומצב ד, "בנים שגלו מעל שולחן אביהם"! ולכן, כל זמן שיהודי נמצא עדיין במצרים הרי הוא מכריז וצועק ללא הרף: "ונשאתני ממצרים!!" - מה יש ליהודי להיות במצרים?!

וכמודגש בסיפור שבהתחלת פ' ויחי - שיעקב אבינו שלח לקרוא ליוסף, וביקש ממנו: "אל נא תקברני במצרים. ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם" (במערת המכפלה), ועד שביקש ממנו, "השבעה לי":

יעקב אבינו לא הסתפק בזה שיוסף בנו יבין מעצמו (ובפרט בהיותו, בן זקונים) שאין מתאים לקברו במצרים בה בשעה שישנה,, מערת המכפלה" [ובפרט שמספר המקומות ב,,מערת המכפלה" הי' מתאים בדיוק לד' זוגות - עד ליעקב ולאח], ואף שיוסף לא הי' זקוק לזירוז מיוחד בענין זה, שלח יעקב לקרוא ליוסף (מבלי להתחשב בכבוד המלכות) וביקש ממנו, "אל נא תקברני במצרים. ונשאתני ממצרים", ויתירה מזו: יעקב אבינו לא הסתפק בהבטחתו של יוסף, "אנכי אעשה כדברך", אלא הוסיף לבקש ממנו, "השבעה לי" - הבטחה באופן של שבועה!

וכמדובר כמ"פ - כל סיפורי התורה אינם סיפורים בעלמא ח"ו, כי אם הוראות בנוגע להנהגה בפועל לכאור"א מישראל (לא רק ל,,יחדי סגולה"), ובכל הזמנים כולם, מכיון ש,,התורה היא נצחית":

יהודי צריך לבקש ולצעוק להקב"ה ללא הרף - "ונשאתני ממצרים"! הוא נמצא אמנם במעמד ומצב ד, "ויחי", הוא לומד תורה ומקיים מצוות, נותן צדקה וכו' - אבל הגלות אינו מקומו ומעמדו ומצבו האמיתי, ולכן מבקש הוא מהקב"ה - ומשביעו (כביכול) - "ונשאתני ממצרים"! רצוננו לצאת מהגלות!!

ואינו מסתפק בזה שכתוב ב„ספרים“ אודות ביאת משיח והגאולה העתידה, אלא הוא בעצמו מבקש מהקב"ה - ללא הרף - על ענין הגאולה: „ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים!“ וגם לאחרי שביקש זאת בתפלת מנחה, הרי בתפלת מעריב שלאח"ז (בסמיכות זמן) חוזר הוא ומבקש על ענין הגאולה, וכן הלאה. כלומר, שהוא מבקש ללא הרף - „ונשאתני ממצרים!“

והדיוק בזה הוא - „ונשאתני ממצרים“, לשון המורה על ענין של עליי, מכיון שדוקא ע"י ירידת הגלות נפעל עליוי גדול ביותר - כיתרון האור מן החושך. וע"ד שאמר הקב"ה ליעקב אבינו בקשר עם ירידתו למצרים - „ואנכי אעלך גם עלה“ (ויגש מו, ד), כלומר, שע"י הירידה למצרים נפעל עליוי גדול יותר - ב' עליות, „אעלך גם עלה“.

מה פועלת ומעוררת הציפי' בכאו"א

וב'שיחה הידועה' - שיחת כ"ח ניסן תנש"א, מוסיף הרבי ותובע, שכאשר ישנו מצב זכאי בנוגע לגאולה, הרי ה"ציפיה לגאולה" הקיימת תמיד, אמורה לפעול אצל בני ישראל התעוררות מיוחדת לפעול את ביאתו.

בשפה ברורה

לאחר שבמהלך השיחה מפרט כ"ק אד"ש מה"מ את מעלת היום וכמה הוא מסוגל לגאולה, זועק כיצד ייתכן שיש כל כך הרבה יהודים שלא עושים כל שביכלתם להביא את משיח, וגם כשמבקשים משיח זה רק בגלל הצייווי ולא שבאמת הם רוצים שמשׁיח יבוא.

ד"מ כ"ח ניסן תנש"א, אותיות ו ואילך.

ו. ע"פ האמור לעיל ע"ד הדגשת ענין הגאולה (במיוחד) בזמן זה - מתעוררת תמיהה הכי גדולה: היתכן שמבלי הבט על כל הענינים - עדיין לא פעלו ביאת משיח צדקנו בפועל ממש?! . . . דבר שאינו מובן כלל וכלל!
ותמיהה נוספת - שמתאספים עשרה

(וכו"כ עשיריות) מישראל ביחד, ובזמן זכאי בנוגע להגאולה, ואעפ"כ, אינם מרעשים לפעול ביאת המשיח תיכף ומיד, ולא מופרך אצלם, רחמנא ליצלן, שמשׁיח לא יבוא בלילה זה, וגם מחר לא יבוא משיח צדקנו, וגם מחרתיים לא יבוא משיח צדקנו, רחמנא ליצלן!!

ולכן) וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו" - להביא בפועל את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש³.

ז. וכדי למהר ולזרוז עוד יותר ע"י הפעולה שלי - אוסיף ואתן לכאור"א מכם שליחות מצוה ליתן לצדקה, ו"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"⁴.

ואני את שלי עשיתי, ומכאן ולהבא תעשו אתם כל אשר ביכלתכם.

ויה"ר שימצא מכם אחד, שנים, שלשה, שיטכסו עצה מה לעשות וכיצד לעשות, ועוד והוא העיקר - שיפעלו שתהי' הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

סע"ב. לקו"ת בלק סו, ד.

(3) להעיר, שהפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" הוא תשובת הקב"ה לתפלת הנביא על הגאולה (רד"ק ומצור"ד עה"פ).

(4) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.

גם כשצועקים "עד מתי" - ה"ז מפני הציורי כו', ואילו היו מתכוונים ומבקשים וצועקים באמת, בודאי ובודאי שמישיח כבר הי' בא!!

מה עוד יכולני לעשות כדי שכל בני ירעישו ויצעקו באמת ויפעלו להביא את המשיח בפועל, לאחרי שכל מה שנעשה עד עתה, לא הועיל, והראי', שנמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר - בגלות פנימי בעניני עבודת השם.

הדבר היחידי שיכולני לעשות - למסור הענין אליכם: עשו כל אשר ביכלתכם - ענינים שהם באופן דאורות דתוהו, אבל, בכלים דתיקון - להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש!

ויה"ר שסוכ"ס ימצאו עשרה מישראל ש"יתעקשו" שהם מוכרחים לפעול אצל הקב"ה, ובודאי יפעלו אצל הקב"ה - כמ"ש "כי עם קשה עורף הוא (למעליותא)²,

(1) תשא לד, ט.

(2) ראה שמור"ר ספמ"ב. הובא בתו"א מג"א קכג.

ובשיחה ידועה אחרת מבאר הרבי, שיהודי צריך להרגיש את עצמו בכל רגע כאילו רואה את בית המקדש נחרב מולו, וממילא הציפיה לגאולה ורגש הזעזוע מהחורבן יגרמו לו "להפוך את העולם".

בשפה ברורה

בשיחה מבאר כ"ק אד"ש מה"מ עניין מהשיעור היומי (בשעתו) ברמב"ם בהלכות גירושין - שיש לאלמנות דין קדימה אף בקבלת מזונות מהיורשים (לפי סדר נישואיהן), אך הראב"ד חולק על כך. ובטעם הדבר מבואר שנחלקו אם חיוב המזונות הוא כל יום מחדש (וממילא כולם שוות) או שהוא חיוב משעת הנישואין (וממילא יש דין קדימה).

ובקטע זה, מקשר זאת כ"ק אד"ש עם העניין של החורבן, שלכו"ע אינו מאורע "חד פעמי" אלא מאורע של כל רגע מחדש, כמ"ש בירושלמי ש"כל דור שאינו נבנה בימיו . . . כאילו "כך וכך" (החריבו רח"ל..).

וא"כ, הרי אם יהודי היה רואה את בית המקדש "נחרב" לו מול העיניים - הרי אפילו אם ליבו לב אבן הוא היה מרעיש עולמות ("ער האט גע'קער'ט א וועלט"), וא"כ גם אנחנו כעת צריכים להרעיש עולמות להבאת הגאולה.

וכמו שאצלנו זה חורבן מדי רגע, כך גם להקב"ה זה חיוב בניה כל רגע ורגע וממילא צריך הוא לבנות לנו את בית המקדש!

משיחת י"ב תמוז תשד"מ.

לג. ויש לקשר זאת עם ענין נוסף הקשור עם עקבתא דמשיחא :

בנוגע לחורבן ביהמ"ק כותב הרגצ'ובי¹⁴⁵ שזהו דבר הנמשך, היינו, שאין זה מאורע שאירע לפני למעלה מ-1900 שנה, ובמילא האבילות על החורבן (בג' השבועות, בתשעה באב, וכיו"ב) והבקשה שמבקשים בכל יום "ותחזינה עינינו בשוכך לציון", היא בבחינת אבילות ישנה — אלא החורבן הוא דבר הנמשך בכל יום ויום.

ומבאר שמפורש כן בירושלמי¹⁴⁶: "כל דור שאינו נבנה (ביהמ"ק) בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו", כלומר, למרות שכבר עברו 1900 שנה מאז חורבן ביהמ"ק, מ"מ, מכיון שביום זה, יום חמישי דפ' פינחס, לא נבנה ביהמ"ק (שהרי כבר התפללו תפלת ערבית דיום שלאחריו) — הרי זה כאילו נחרב ביהמ"ק ביום חמישי דפ' פינחס !!

ואין סתירה לדבר ממה שעושים "התוועדות" בקשר ל"חג הגאולה"... — שכן, בנ"י הורגלו כבר שתובעים מהם שעבודתם תהי' באופן ד"נמנע הנמנעות", ב' הפכים בבת אחת: מצד אחד אומרים ליהודי "על כרחך אתה חיי"¹⁴⁷, שכן, הוא מצדו נמצא בתנועה של "בכל מאדך"¹⁴⁸, וצריך להכריח את עצמו — בעל-כרחו — שהנשמה תשאר בגופו, ולא יבוא לידי כלות-הנפש ממש; וביחד עם זה אומרים לו שצריך לקיים את הציווי "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"¹⁴⁹ בשמחה וטוב לבב!

ועפ"ז מובן, שלאחרי שאתמול ושלשום ובימים שלפנ"ז צעקו בני"י "עד מתי... ואעפ"כ, ביום זה נחרב ביהמ"ק — הרי מובן עד כמה גדולה הצעקה "עד מתי" היום! !..."

וכאמור — אין זה "פשט"ל", כי אם הלכה ברורה בתורה, שכל מי שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב כו'!

והגע עצמך: כאשר יהודי עומד ורואה שביהמ"ק נחרב ונשרף עכשיו — הרי אפילו אם לבו כ"לב האבן", הי' "מרעיש עולמות"... הנה על כך אומרת לו התורה — תורת אמת ותורת חיים — "תרעיש עולמות" היום! ...

וכל זה — בד בבד עם העובדה שהנך חוגג את ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, ימים שאין אומרים בהם תחנון, ומהם לוקחים את הכח לענין ד"עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב"¹⁵⁰ במשך כל השנה, ואדרבה: ע"י ההוספה בשמחה של תורה ושמחה של מצוה ביתר שאת וביתר עוז — מהרסים ושורפים את שיירי הגלות, וממשיכים את האות אל"ף, אלופו של עולם, "אמיתת המצאו" שממנו נמצאו כל הנמצאים — בתיבת "גולה" (ענין הגלות), ואז נעשה מ"גולה" "גאולה"¹⁵¹, ושמו אשר יקראו לו בלה"ק — מהוה ומקיים את הגאולה בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

וכמו כן מובן בנוגע לחיוב שנתחייב הקב"ה לבנות את ביהמ"ק מחדש (לאחרי החורבן) — שזהו חיוב חדש בכל יום ויום, היינו, שבכל יום ויום חייב הקב"ה לבנות את ביהמ"ק מחדש, "בנה ביתך כבתחילה". ויתירה מזו: באופן נצחי, "מקדש אדניי כוננו ידיך"¹⁵²,

במהרה בימינו ממש, תיכף ומיד ממש, ובשמחה ובטוב לבב.

עבודת בני"י להבאת הגאולה

תשובה ועבודת הבירורים

באופן כללי ידועה הגמ' (סנהדרין צז, ב. הובא להלכה ברמב"ם, הל' תשובה פ"ז ה"ה) שעם ישראל צריכים לעשות תשובה לפני הגאולה "ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלים". אך בשיחותיו הק' מבאר כ"ק אד"ש ומוסיף על דברי הגמ' הנ"ל, שהגאולה מגיעה לא רק בזכות וע"י התשובה גרידא, אלא גם ובעיקר על ידי פעולה שנפעלת על ידי התשובה (ועל ידי שאר המצוות, שהיא עבודת הבירורים, כדלקמן).

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבואר באריכות מדוע שליחותו של אליעזר למצוא אשה ליצחק הייתה כה חשובה עד שאברהם השקיע בה את כל כולו.

ובאותיות אלו מבאר, שנישואי יצחק ורבקה הם ייחוד מ"ה וב"ן שזה מבטא את כללות עבודת האדם. ומקשה, מדוע א"כ צריכה התורה לפרט את כל הפרטים מה אברהם ציוה את אליעזר וכיצד עשה זאת וכו' (שהרי העיקר זה הנישואין עצמם), ומזה שפרטים אלו נכתבו לומד כ"ק אד"ש ששליח צריך להיות כמו אליעזר - מורכב מב' עניינים הפוכים: מצד אחד להיות מציאות נפרדת מהמשלח, ומצד שני להיות בטל למשלח לגמרי.

וממשיך שזהו תוכן עבודת היהודי שיש לו גוף "נפרד" כביכול והמטרה היא שיהיה בטל להקב"ה.

ד"מ ש"פ חיי שרה תשנ"ב, אותיות ו-ז, יא.

הגשמי⁵ והדבר הגשמי ייעשה קדוש, עד לחפצא של קדושה⁶. ושלימות יחוד זה (של מ"ה וב"ן), בתכלית השלימות והגילוי, יהי בגאולה האמיתית והשלימה [ואדרבה: אז יהי "נקבה תסובב גבר"⁷, כדלקמן סעיף י].

ובזה מבאר בלקו"ת, מדוע התורה מאריכה אודות שליחות אליעזר (עד ש"פרשה של אליעזר כפולה בתורה"⁸), שכן "זה הי' ענין שליחות דאליעזר, לברר ולהמשיך יחוד זה"⁹ של יצחק ורבקה (מ"ה וב"ן), זה הביא "להמשיך בחינת היחוד ממש, שהוא בחינת נישואין ופנימיות"¹⁰.

ובפשטות: רבקה היתה מצוי' בפדן ארם (בחוץ לארץ) אצל בתואל הארמי ולבן הארמי (כשושנה בין החוחים¹⁰), בחינת ב"ן. ושליחותו של אליעזר התבטאה בכך, שיוציאה משם ויביא אותה להיות אשה

1. הביאור בזה בפנימיות העיניים:

בלקוטי תורה בסופו (פ' ברכה) מבאר אדמו"ר הזקן, שנישואי יצחק ורבקה הם ענין הכי כללי בתורה ובכל סדר ההשתלשלות, המשקף את כללות עבודת האדם - יחוד מ"ה (יצחק) וב"ן (רבקה), היינו היחוד של הנשמה (מ"ה) והגוף (ב"ן) של כאו"א מישראל. עד - שלימות היחוד והנישואין בין ישראל (כנשמות בגופים) לקב"ה, ישראל וקוב"ה כולא חד², כפי שזה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה (לאחר ההתחלה בזה, באירוסין, במתן תורה³).

שבוה מתבטא כללות עבודת האדם בקיום התורה והמצוות בעולם הזה הגשמי - יחוד מ"ה וב"ן: החידוש של מתן תורה מתבטא בזה, שאז נתבטלה הגזירה שהפרידה בין "עליונים" ל"תחתונים" (רוחניות וגשמיות, מ"ה וב"ן), ואז ניתן הכח לחבר ולאחד גשמיות ורוחניות, שהגוף

(5) ראה תניא פמ"ט (סט, סע"ב ואילך) "ובנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי כו", והרי "ובנו בחרת" הי' במ"ת (ראה שו"ע אדה"ו או"ח סי' ס"ד).

(6) ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך. וש"נ.

(7) ירמ' לא, כא.

(8) פרש"י פרשתנו כד, מב, מב"ר פ"ס, ח.

(9) ל' הלקו"ת שם צו, ד.

(10) שה"ש ב, ב. ב"ר פ"ג, ד.

(1) בסוף ה"ביאור ע"פ (ברכה לג, ד) תורה צוה" - צו, סע"ג ואילך. וראה גם סה"מ תקס"ג ע' לו ואילך. תו"ח פרשתנו קלה, א ואילך. אוה"ת פרשתנו קכו, ב ואילך. סה"מ תר"ס ע' ל ואילך.

(2) ראה זח"ג עג, א.

(3) כמאחז"ל (שמו"ר ספט"ו) "העולם הזה אירוסין היו... אבל לימות המשיח יהיו נישואין".

(4) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

ז. אבל עדיין צריך הסברה¹⁸: עפ"ז (שהאריכות בתורה היא משום שנישואי יצחק ורבקה מורים על הענין הכללי של יחוד מ"ה וב"ן) עיקר האריכות הי' צריך להיות עיקר האריכות אודות השידוך של יצחק ורבקה (שאליעזר פעל), ולא אודות שליחותו ופעולתו של אליעזר, כהכנה ליחוד זה (מ"ה וב"ן); מדוע מאריכה התורה כ"כ אודות השליחות עצמה - כיצד אברהם השביעו וציווהו את כל הפרטים לאן יילך, וכיצד אליעזר קיים את שליחותו בפועל?

מזה גופא מובן, ששליחותו של אליעזר נוגעת לעצם הענין של יחוד מ"ה וב"ן שהוא פעל. ויש לומר אחד הביאורים בזה - ועפ"ז יובן הטעם (הפנימי) לכך שאליעזר הי' דוקא שליח (ולא שדכן) - שכן בכדי לפעול את העבודה וההמשכה של יחוד מ"ה וב"ן, צריך להיות כך גם אצל האדם שפועל זאת, שיהי' מציאות בפני עצמו (ב"ן), ומציאות זו תתבטל ותתאחד עם המשלח (מ"ה). שזהו ענינו של שליח דוקא¹⁹:

שליח מורכב משני ענינים הפוכים: (א) עליו להיות מציאות נפרדת מהמשלח, בר דעת בפני עצמו²⁰. (ב) עליו להיות בטל למשלח, להכיר שהוא שליח שלו, ולא לשנות מרצון ודעת המשלח. אם הוא משנה מדעת המשלח, הוא חדל להיות שליח²¹. עד

(18) ראה גם סה"ש ה'תשנ"ב ח"א ע' 130 ואילך.
 (19) ראה גם סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 60-62.
 סה"ש תשנ"ב ס"ע 131 ואילך.
 (20) גיטין כג, א.
 (21) רמב"ם הל' שלוחין ושותפין פ"א ה"ב

ליצחק (עולה תמימה²¹), בחינת מ"ה, באופן ש"היו לבשר אחד"²² (מ"ה וב"ן), שיבנו בית בישראל בעולם הזה הגשמי, כאשר התכלית היא - להוליד "תולדות" כפשוטן (וגם "תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים"²³), שמהם באים כל בני ישראל עד סוף כל הדורות.

ועפ"ז מובן, שהשליחות של אליעזר (השליחות הראשונה הכתובה בתורה) נתנה את הכח לפעול את העבודה של יחוד מ"ה וב"ן בעבודת השם, החל במתן תורה, ומשם נמשך בכל הזמנים ובכל המקומות, עד השלימות בזה בגאולה האמיתית והשלימה.

ויש לומר, שהשליחות הכללית של אליעזר מרומזת גם במה שאמר²⁴ "עבד אברהם אנכי": ידוע²⁵, שמאברהם החלה ההכנה למתן תורה. וזהו הרמז ב"עבד אברהם אנכי" - שבהיותו "עבד אברהם אנכי" יש לאליעזר את הכח לפעול את יחוד מ"ה וב"ן (נישואי יצחק ורבקה) גם ובעיקר כהכנה ל"תעבדון את האלקים על ההר הזה"²⁶ והגילוי של "אנכי (ה') אלקיך"²⁷ במ"ת.

(11) שם פס"ד, ג. פרש"י תולדות כה, כו, כו, ב.
 (12) בראשית ב, כד.
 (13) פרש"י ר"פ נח. וראה ב"ר פ"ל ו, ו.
 (14) פרשתנו כד, לד.
 (15) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 70 (לעיל ע' 26) ואילך. וש"נ.
 (16) שמות ג, יב.
 (17) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

שליח ישנה השלימות של יחוד מ"ה וב"ן, שהמציאות שלו נעשית כמותו דהמשלח (משא"כ שדכן).

ועפ"ז מובן ג"כ, מדוע נתן אברהם "כל אשר לו" למילוי שליחות זו (נישואי יצחק ורבקה) - שכן היחוד של מ"ה וב"ן - ששלימותו תהי' בגאולה האמיתית והשלימה - מקיף את כל הענינים של כל סדר ההשתלשלות וכל התורה ומצוות וכו', כך שאין שום דבר חוץ ממנו. לכן נתן אברהם לפני כן "כל אשר לו", ובפרט שגם הכח לפעול את יחוד מ"ה וב"ן (כפי שנתגלה במ"ת) בא מאברהם.

...

יא. ע"פ הידוע, שכאו"א מישראל יש בו מבחי' משה²⁶ ומבחי' משיח²⁷ - מובן שבכאו"א מישראל יש מעין שני הענינים הנ"ל:

כאו"א מישראל הוא שליח של הקב"ה "לשמש את קונו". וכללות שליחותו היא - "להאיר על הארץ"²⁸, להאיר את העולם כולו באור הקדושה ובאור האלקי. ובזוה יש בכללות שני אופנים, ע"ד "שני המאורות הגדולים", "מאור הגדול" ו"מאור הקטן"²⁹ [כידוע ש"את העולם נתן בלבם"³⁰, בכאו"א מישראל משתקפים כל עניני העולם] -

שהוא יודע שהוא הולך לקיים את שליחותו בכח זה שהמשלח מינהו לשליח, ושלוחו של אדם כמותו, עד כמותו ממש.

וזהו התוכן של יחוד מ"ה וב"ן: נשמתו (מ"ה) של יהודי היא מאוחדת בגלוי עם הקב"ה - "נשמה שנתת בי טהורה היא"²², עד שהיא "חלק אלוקה ממעל"²³. השליחות של יהודי - ע"י שהקב"ה שלח למטה את נשמתו בגוף הגשמי, בעולם גשמי (ב"ן), "אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה"²⁵ - היא, שהוא יפעל את היחוד של מ"ה וב"ן, של נשמתו עם גופו הגשמי, שגם כפי שהנשמה נמצאת בגוף, שמצד עצמו ובגלוי הוא מציאות ו"יש" בפני עצמו (הענין הראשון בשליח), יאיר בו אור הנשמה, והגוף יתבטל לנשמה (עושים נפשם עיקר וגופם טפל)²⁴, עד שהגוף והנשמה יתאחדו, ע"י העבודה דקיום תורה ומצוות, שהם דוקא בדברים גשמיים, להמשיך ולגלות את אור הקדושה בגשמיות העולם, כך שבכל ענין שיהודי עושה, תהי' ניכרת ההתאחדות של נשמתו וגופו (מ"ה וב"ן) עם הקב"ה, "שלוחו של אדם (העליון)²⁵ כמותו", עד "כמותו ממש" (הענין השני בשליח).

ולכן הי' אליעזר בגדר שליח דוקא כדי לפעול את נישואי יצחק ורבקה, שכן אצל

ואילך. שו"ע חו"מ סי' קפב ס"ב ואילך.

22) נוסח ברכות השחר. וראה לקו"ת האוניו עא, ג ואילך. דרושים ליוהכ"פ טט, א. ובכ"מ.

23) איוב לא, ב. תניא רפ"ב.

24) ראה תניא פל"ב.

25) ראה לקו"ת ויקרא א, ג.

26) תניא רפ"ב.

27) מאור עינים ס"פ פינחס.

28) בראשית א, טו.

30) קהלת ג, יא. וראה לקו"ת במדבר ה, ריש

ע"ב.

וע"פ המדובר לעיל, שהכח על ענין השליחות בכלל מגיע מהשליחות הראשונה שבתורה - השליחות ששלח אברהם את אליעזר לעשות את השידוך של יצחק ורבקה - מוכן גם כן, שכשם שבשליחות הראשונה נתן אברהם (המשלח) "כל אשר לו", הואיל וזה נוגע למילוי השליחות בשלימותה, שכל הפרטים והענינים יהיו חדורים בנקודה הכללית של יחוד מ"ה וב"ן (נישואי יצחק ורבקה), כמו"כ בכל שליחות ושליחות של יהודי "לשמש את קוני", הוא מקבל כביכול "כל אשר לו" מהמשלח (הקב"ה). עד הכח של עצמותו ומהותו יתברך (הכולל את "כל אשר לו") כדי לפעול את היחוד של נשמה וגוף של יהודי בעוה"ז הגשמי. ובאופן, שכל הפרטים ופרטי הפרטים בעבודתם של ישראל, נעשים חדורים בגלוי בנקודה והתכלית האחת והיחידה: הגילוי של משיח צדקנו (שלימות ענין השליחות, יחוד מ"ה וב"ן).

של תלמוד הבבלי, ירושלים תשכ"ד) במשנה וברייתא סוף קידושין. וכן הובא במלאכת שלמה למשנה שם. וראה גם יל"ש ירמ' רמז רעו.

עבודתו כמשפיע (שמש); ועבודתו כמקבל (לבנה), שע"ז נעשה גם "להאיר על הארץ" באור חוזר (ע"ד מתלמידי יותר מכולם³¹, וכיו"ב). ויש בזה מה שאין בזה.

ובפרטיות, אלה שני הענינים שצריכים להיות בשליח: (א) ביטול למשלח (ע"ד לבנה), ו(ב) מציאות בפני עצמו, בר דעת, שמברר בעצמו, באמצעות שכלו האישי, כיצד עליו למלא את שליחותו (ע"ד שמש) - "להאיר על הארץ".

ומזה שמשו ומשיח עומדים בהתאחדות ("גואל ראשון הוא גואל אחרון"), נמשך מעין זה גם בעבודתו של יהודי, שבתור שליח יתאחדו בו שני הענינים.

[ויש לומר, שזה מרומז גם בתיבת "שמש", שיש לה שני פירושים: שמש - המאירה (משפיע), "להאיר על הארץ", ו"שמש", מלשון שימוש - הביטול של השליח, מצד זה ש"אני נבראתי לשמש את קוני", עד ש"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני"³²].

(31) תענית ז, א.

(32) כ"ה גירסת הש"ס כת"י (אוסף כתבי-היד

ובשיחה נוספת מבאר הרבי מהי החשיבות של עבודת הבירורים והפצת המעיינות דוקא במקומות הנחותים ביותר.

בשפה ברורה

בהקשר לקביעות ר"ח אלול בימים שבת-קודש וראשון, מבאר כ"ק אד"ש בארוכה בשיחה ב' אופני עבודה: מלמעלה למטה (שבת המברכת את כל השבוע) ומלמטה למעלה (שמתחילים מיום ראשון עד שמגיעים לשלימות בשבת). ומבאר שיהודי מצד הנשמה פועל באופן של מלמעלה למטה, ומצד הגוף באופן של מלמטה למעלה.

ובאותיות אלו מוסיף, שעיקר עבודת היהודי היא באופן של "מלמטה למעלה" כי עיקר ירידת נשמתו לעולם היא בשביל דירה בתחתונים, ומבאר שלכן מתחילים את השבוע מיום ראשון ולא מיום שישי למרות שבו נברא האדם עצמו, כי העולם ("התחתונים") נברא ביום הראשון ויש ללכת מן הקל אל הכבד.

ומוסיף שאדרבא, הדירה היא דווקא במקום הכי תחתון - הגוף, העפר וכו' ועל ידי זה גם שאר העולמות הרוחניים נעשים דירה לה'.

וממשיך, שכן הוא גם בהפצת המעיינות, שאף שהופצו בכל מקום, הרי כל עוד שלא הגיע אפילו לעוורים - כנראה היה חסר משהו בשלימות העבודה עם ה"תחתון ביותר"; אך מכיון שעכשיו כבר הודפס תניא בכתב ברייל - וודאי צריכה הגאולה לבוא מיד ממש!

דבר מלכות ש"פ עקב, אותיות ז, יד-טז.

- שיהודי, נשמה בגוף, יעשה דירה לו יתברך בתחתונים.

ולכן עבודתו העיקרית והקבועה של יהודי - עם נשמתו כפי שהיא מלובשת בגוף, עבודה בדרך הטבע מוגבלת ע"פ גודל הגוף הגשמי וטבע העולם - עבודה מלמטלמ"ע, "אני לדודי". וגם העבודה ד"ודודי לי" (המשכה מלמעלמ"ט), דגילוי הנשמה, צריכה להיות לא באופן מובדל מהמטה, אלא בדרך המשכה מלמעלה למטה, "ודודי לי", במציאות האדם (הגוף).

ועפ"ז יש לומר הטעם לכך שעיקר מנין הזמן דבנ"י הוא - מיום ראשון בשבוע, דלכאורה: כיון שבריאת האדם היתה ביום הששי - וכל אדם הרי הוא ע"ד אדם הראשון (ש"לפיכך נברא אדם יחידי³⁶) - שאז באמת הי' "וייצר ה"א את האדם עפר מן האדמה", אבל באופן ד"ויפח באפיו נשמת חיים"³⁷, "חלק אלוהה ממעל ממש" - הרי הי' צריך שמנין הזמן ע"י האדם יתחיל מיום הששי (דהיינו, שיום הששי - "זה היום תחלת מעשיך"³⁸ - הי' צריך להיות יום הראשון)?! אלא היות שהכוונה

ז. והביאור בזה: הסדר הרגיל והקבוע בעבודת האדם הוא - העבודה ד"אני לדודי" (מלמטה למעלה), היות שנתאוהה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים³³, צריכה העבודה להיות ע"פ גודל התחתונים, והאופן בו קבע הקב"ה את סדרי העולם (תחתונים) בדרך הטבע הוא, שצריכים ללכת בסדר דמלמטה למעלה, מן הקל אל הכבד (ובלימוד התורה - בן חמש למקרא, בן עשר למשנה וכו'³⁴, וכיו"ב). ועפ"ז נמצא שאע"פ שהעבודה דעשיית דירה בתחתונים נפעלת הן ע"י העבודה מלמטלמ"ע והן ע"י העבודה מלמעלמ"ט - הרי זה בהדרגה יתירה בהעבודה מלמטה למעלה (לפי גודל התחתונים).

והגם שליהודי יש נשמה שהיא "מן העליונים"³⁹, "חלק אלוהה ממעל ממש" (שמצד זה יש לו כח לעבודה מלמעלה למטה, כנ"ל) - אבל הקב"ה הוריד נשמה זו למטה בגוף הגשמי, שהוא "מן התחתונים"⁴⁰ ("עפר מן האדמה"), בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו³⁵, כיון שבוה נמצאת תכלית הכוונה דכל הענינים

36 משנה סנהדרין לו, סע"א.

37 בראשית ב, ז.

38 תפילת מוסף דר"ה, מר"ה כ"ז, א. וראה

סה"מ מלוקט ח"ג בתחלתו. וש"נ.

33 ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקתי ג.

במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

34 אבות ספ"ה.

35 תניא שם.

החמה, לבנה וכוכבים - צבא השמים⁴⁵. ועד"ז י"ל בנוגע להגוף שנעשה מן העפר, כיון שבו (ביש הנברא) נמצא כח העצמות (יש האמיתי), לכן על ידו - ע"י התלבשות הנשמה בגוף - נמשכים כל הענינים, גם הענינים הנעלים בשמים ממעל (שבאים כולם מעצמותו ית'⁴⁶).

ודוקא ע"י העבודה והעלאת התחתון והמטה ביותר (הגוף), נפעלת שלימות העלי' גם דהעליון ביותר, ה"חלק אלוקה ממעל ממש". וכידוע המשל לזה⁴⁷ (מ"ושקל בפלס הרים"⁴⁸) שעליית הענינים הכי נעלים נפעלת דוקא ע"י העלאת התחתון ביותר⁴⁹.

45 ראה ב"ר פי"ב, יא.

46 וכידוע שכח הלידה (שהוא מעין יש מאין) ניתן דוקא לנשמה בגוף (ולא להנשמה בהיותה למעלה). וע"ד כח הצמיחה שניתן דוקא בעפר הארץ (ראה אגה"ק ס"כ - קלב, א).

47 ראה לקו"ת נצבים מה, א.

48 ישעי' מ, יב.

49 בתו"א בראשית ד, א מביא המשל ד"כשצריכים להגבי' איזה דבר מן הארץ ע"י כלי ההגבהה הנקרא ליווע"ד צריכים לאחוז בחלקים התחתונים שבו דוקא. . מש"א"כ אם הי' מתחיל מאמצע הכותל לא הי' מגבי' התחתונים כו". ומבאר בזה הטעם שנשתנתה יצירת גוף האדם משאר כל הנבראים, שגוף האדם נברא בפ"ע, "וייצר גו' עפר מן האדמה", ורק אח"כ "ויפח באפיו נשמת חיים" (לא כשאר בעלי חיים), כי האדם (תכלית הבריאה) מעלה כל סדר השתלשלות, ולכן נברא גופו "מבחי' דומם היותר תחתון מכולם".

אבל עפ"ז זהו נוגע רק לתחתונים, מש"א"כ ע"פ המשל שם (מהכף מאזניים, שככל שהכף שבה שוקלים יורדת למטה יותר, הגבהה המשא שבכף השני' היא למעלה יותר) נמצא שגם בעליונים

היא לעשות דירה בתחתונים, בתחתון שאין תחתון למטה ממנו, לכן צריכה העבודה להתחיל (לא בשלימות העבודה (דיום הששי), לאחר שלימות כל הבריאה, "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"³⁹), והכל ישנו בשלימות "כדי שיכנס (האדם) לסעודה מיד"⁴⁰, אלא) מהתחתון ביותר, מן הקל אל הכבד, מלמטה למעלה.

ואדרבה: דוקא בתחתונים נעשית דירה לו יתברך, לו לעצמותו⁴¹. ע"ד כפי שהוא בנוגע להתהוות הבריאה, שכח העצמות דיש האמיתי מתגלה דוקא ביש הנברא⁴², ש"הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו"⁴³.

ועד"ז יש לומר בנוגע להנשמה והגוף, ששלימות הגילוי דה"חלק אלוקה ממעל ממש" ("ויפח באפיו נשמת חיים") - שזה נותן את הכח שיהודי יוכל לעשות עבודתו בתכלית השלימות (באופן ד"רודי לי", מלמעלה למטה) - מתגלה דוקא בהנשמה כפי שהיא מלובשת בהגוף למטה (בעולם הממשות), וע"י העבודה מלמטלמ"ע ד"אני לדודי" (לפי גרדי הגוף).

וע"ד "הכל הי' מן העפר"⁴⁴, גם גלגל

39 בראשית א, לא.

40 נסמן בהערה 39.

41 המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ. - נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32.

42 ראה ביאורי זוהר לאדהאמ"צ בשלח מג, ג. ובכ"מ.

43 תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

44 קהלת ג, כ.

התחתון) - באופן נעלה יותר לגבי כפי שהי' לפנ"ז:

נוסף על כל הביאורים וההסברים וכו' בפנימיות התורה שנתוספו בדורנו זה (מיוסד על הכללים דפנימיות התורה שניתנו לפני זה⁵¹), נעשתה הפצת המעיינות חוצה⁵² באופן - שמקיף וחודר את חוגי היהדות הרחבים ביותר בכל מקום, יהודים מכל סוגי שכבות החיים; והפצה בכל קצוי תבל, בכל חלקי וקצות העולם. כולל ובמיוחד - ע"י התרגום של ענינים בחסידות ללשונות דאומות העולם, המאפשר את הגישה אליהם לכל אחד⁵³;

וע"י כל הנ"ל - הגיעו מעיינות תורת החסידות לכל סוג (עכ"פ) מבנ"י ב"חוצה", עד גם ב"חוצה" שאין חוצה הימנו, באופן שכאו"א מ"שאל" - באיזה מקום ודרגה שהוא רק לא יהי' - יש לו (עכ"פ) הכח והיכולת (אפילו אם לעת-עתה עדיין אין לו כל שייכות גלוי' לזה) להשתייך ולהתקשר למעיינות החסידות בחייו.

51 ע"ד שהוא בכללות התורה - כמארו"ל "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל ניתן למשה מסיני" (ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד). ומבואר במק"א, שבמ"ת ניתנו למשה כללי התורה, וה"תלמיד ותיק" מגלה פרטי הדבר, המיוסדים וכלולים (בהעלם) בהתורה שניתנה למשה מסיני (ראה לקו"ש ח"ט ע' 252 ואילך. וש"נ).

52 ושני הענינים תלויים זה בזה - כי דוקא ע"י הביאורים וכו' בתורת החסידות שנתגלו בדורנו זה, ישנו הכח להפיץ המעיינות בכל מקום ובכל דרגה, עד חוצה שאין חוצה הימנו.

53 ראה לקו"ש חל"ו ע' 44-43. וש"נ.

...

יד. ואולי יש לומר:

ידועה אגרת הבעש"ט⁵⁰ בה הוא מוסר את המענה של מלך המשיח על השאלה (דהבעש"ט) "אימתי אתי מר" - "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה". דהיינו, שביאת המשיח תלוי' בהפצת המעיינות חוצה, שמעיינותיך תורת החסידות יופצו ויגיעו עד ב"חוצה" - בפרטים והענינים הכי חיצוניים ורחוקים דהבריאה.

וכיון שלאחרי ריבוי הפעולות דרבתינו נשיאינו עד עתה בהפצת המעיינות חוצה, ובריבוי הכי גדול, עד בכל חוגי ישראל (כדלקמן) משיח עדיין לא בא - מסתבר אולי לומר, שישנו עוד סוג יהודים שאלהם הפצת המעיינות לא הגיעה, כדלקמן.

הרי לא צריכים להאריך עד כמה פעלו רבותינו נשיאינו במשך הדורות בהפצת המעיינות חוצה - כיון שכל אחד יכול לראות זאת,

החל מגילוי תורת החסידות ע"י הבעש"ט, ואח"כ - ההוספה שנתוספה בזה מדור לדור ע"י רבותינו נשיאינו, עד לדורנו זה, שבו העבודה דהפצת המעיינות חוצה נתרחבה - ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (ובפרט אחרי בואו לחצי כדור

מצד ענינם הם ניתוספו בגובה (ולא מפני ענין צדי) - ראה ר"ד משיחת מוצאי ש"פ חיי שרה תשל"ט ס"ו בהערה. סה"מ מלוקט ח"ד ע' קייקיא ובהערה 19.

50 נדפס בכש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

נהור"!)!

והגם שתניא זה לא הגיע לע"ע לכל בני"י השייכים לזה - הרי עצם הענין שישנה בעולם מציאות של ספר תניא ב"ברייל" - זה וכיון שלאחרי כל זה, כל ריבוי הפעולות בהפצת המעיינות חוצה עד עתה, ובריבוי הכי גדול, משיח עדיין לא בא - אולי יש מקום לומר (לכאורה), שעדיין נותר סוג וגופא מביא את ה"מעייין" דחסידות גם בסוג זה⁵⁶ ד"חוצה"; ונותן את האפשרות שלמעיינות החסידות תהי' גישה גם לאותם יהודים הנמצאים ר"ל במעמד ומצב זה, שבחייהם תהי' להם שייכות לתורת החסידות.

ובפרט - שתניא זה כבר הגיע לבית זה, בית הכנסת, בית המדרש, ובית מעשים טובים שנמצא בד' אמות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בעשר שנים האחרונות שלו בעלמא דין (ד"קדושה לא זזה ממקומה"⁵⁷) - המקור להפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל. וזכינו להמשיך את עבודתו בביהכ"נ וביהמ"ד ובית מעש"ט זה (גם ע"י עריכת התוועדות חסידיות וכיו"ב במקום), כולל ובמיוחד - העבודה דהפצת המעיינות חוצה, ובהוספה באופן דמעלין

תחום מסויים ב"חוצה" שאליו ה"מעיינות" עדיין לא הגיעו עד עתה. ואולי זוהי המניעה האחרונה ל"אתי מר" (שבא כתוצאה מהפצת המעיינות חוצה).

טו. ועלתה בדעתי סברא - שישנו סוג שלם דאותיות הכתב - שאליו עדיין לא הגיעו מעיינות תורת החסידות (ע"פ הידיעות שהגיעו לכאן):

עבור אנשים - ל"ע - שאין ביכולתם לראות ר"ל (בהיותם "סגינהור"⁵⁴), המציאו כתב מיוחד, שנקרא (בלשון המדינה) "ברייל", שבו אותיות הכתב בולטות, כך שגם אדם שהוא סגי נהור ר"ל, יכול למשש ולהרגיש באצבעותיו את האותיות, ועי"ז לדעת מה כתוב שם.

ומובן מאליו, שזהו מעמד ומצב גמור ד"חוצה", ויתירה מזה - "חוצה" שאין חוצה הימנו⁵⁵, כמובן מזה גופא - שלאחר כל ההשתדלויות ופעולות בהפצת המעיינות חוצה, שעל ידם הגיעו בכל מקום (כנ"ל סי"ד), לא הגיעו (עד עתה) ב"מקום" זה.

טז. ועכשיו נתוסף חידוש, שבימים האחרונים הודפס ספר התניא ב"ברייל" - ועי"ז נפעל חידוש בהפצת המעיינות, שזה הגיע גם לסוג חדש ד"חוצה" (עבור "סגי-

56 להעיר מתניא פל"ד (מג, ב): "ואף שאינו נותן אלא חומש הרי החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה' כו' ובקרבנות ה' כל החי עולה לה' ע"י בהמה אחת וכל הצומח ע"י עשרון סולת אחד בלול בשמן כו'".

57 ראה ע"ח שער ד פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק ביאור לסו"ך (קמו, א).

54 ראה ברכות נו, א. ירושלמי פאה פ"ה ה"ה. בר"פ"ל, טו. ויק"ר פל"ד, יג. ועוד. - נתבאר באוה"ת בראשית תתל"ח, ב. סה"מ תרס"ח ע' לב. המשך תער"ב ח"א ע' ערה. ח"ב ס"ע א"כד ואילך. 55 להעיר ממארו"ל דסומא חשוב כמו כו' (נדרים סד, ב). ולהעיר גם מנדרים כ, א. ועוד.

- חלק החמישי⁶², קונטרס אחרון⁶³, ע"ד ספר דברים (ספר החמישי), "משנה תורה" - שנקרא (והוא מקור ל)"תורה שבע"פ"⁶⁴.

62 ז"ע האם לקרות ל"קונטרס אחרון" חלק! וכמו קו"א בשו"ע להש"ך, דמודגש דאינו חלק*. (* ולהעיר שקו"א נקרא ג"כ אגה"ק - לקו"ת ויקרא ג, א. ועוד.

63 "אשר כתב (אדה"ז) בעת חיבורו הס' לק"א פלפול ועיון עמוק כו" (הסכמת הרבנים בני הגאון המחבר לס' התניא) - בדוגמת תושבע"פ שהיא "פירושה" לתושב"כ. ועוד וג"ז עיקר - שניתוסף לאחרי הסתלקות אדה"ז (ע"י בניו). ואולי י"ל, שגם אגה"ק ("שבכמה מקומות הציב לו ציונים בס' לקוטי אמרים שלו" כמ"ש בהסכמה הנ"ל, וגם היא ניתוספה לאחרי הסתלקותו) היא בבחי' תושבע"פ בתושב"כ דתניא גופא.

64 כמבואר בוהר (ח"ג רסא, א. וראה גם זח"א קמו, ב - בסתרי תורה). וראה לקו"ש חלו"ע' 42-43. וש"נ.

בקודש⁵⁸.

ויש להוסיף, דכיון שספר התניא הוא "תורה שבכתב דחסידות"⁵⁹, הרי מובן שבתניא כלולים כל הענינים דמעיונות הבעש"ט דתורת החסידות⁶⁰ [כפי שבתושב"כ כלולה כל התושבע"פ, "ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא"⁶¹]. ובפרט שיש לומר, שבתניא ישנה גם תורה שבעל-פה דחסידות (תושבע"פ - בתושב"כ גופא)

58 ברכות כח, א. וש"נ.

59 מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר - נדפס בקיצורים והערות לתניא ע' קיח ואילך. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' רסא ואילך. וראה שם ח"ה ע' ז.

60 ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 183. חכ"א ע' 449.

61 ראה זח"ג רכא, א.

"מעשה קטן מכריע את הכף"

בהמשך למבואר בחשיבות העניין של הבאת הגאולה, ובמהות העבודה שזה על ידי עבודת הבירורים, מבאר הרבי בשיחה שלפנינו כיצד אמורה להיות ההתעוררות לעבודה, וכיצד אפילו מעשה אחד קטן יכול להביא את הגאולה, כפסק דין הרמב"ם הידוע "יראה עצמו וכל העולם שקול..".

בשפה ברורה

במהלך השיחה מאריך כ"ק אד"ש אודות מעלת נשמת היהודי שמאוחדת עם עצמותו ית', ועל כך שהגאולה נמשלה ללידת הירח כיון שבדיוק אז זהו גילוי העצם (שהרי בט"ו בחודש מודגש הגילוי, ואח"כ מורגש העולם ולאחר מכן תחילת הגילוי מורה על גילוי העצם).

ובאותיות אלו מוסיף, שכיון שהגאולה תלויה בעבודתנו, צריך כל אחד לגלות את "עצם הנשמה" שבו כהכנה להתגלות העצם בגאולה, וזה נרמז במילים "כל ימי חיך להביא לימות המשיח" - כל רגע שאדם חי וכל החיות שלו היא סביב הבאת ימות המשיח.

וממשיך שעצם הנשמה מתגלה מיד כש"ניעור משנתו" (ע"ד הירח שהעצם מאיר במולד), ומשם ממשיכה הפעולה על כל היום; ומוסיף שגם באמצע היום ניתן לעורר את עצם הנשמה על ידי הוספת "מעשה קטן" בשביל להכריע את הכף ולהביא את הגאולה.

שיחה לפרשת תולדות ר"ח כסלו (ד"מ תולדות), סעיפים י-יב.

והן ועאכו"כ משיח הכללי, העצם דישראל שלמעלה מבחי' היחידה.

ויש לומר, שענין זה מרומז בלשון הכתוב "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו" - "מצאתי" (גם) מלשון "מצוי", שמורה על עצם המציאות שהוא למעלה מתואר וגדר כו', למעלה גם מגדר של מציאות, ורק מפני שמוכרחים להשתמש בביטוי מסויים משתמשים בלשון "מצוי" (כנ"ל ס"ה), היינו, ש"מצאתי דוד עבדי" קאי על העצם דנשמת משיח שלמעלה מתואר וגדר (למעלה גם מבחי' יחידה הכללית), שלכן נקרא בשם "מצוי" ("מצאתי"); ולאחרי זה "בשמן קדשי משחתיו", ש"שמן" מורה על בחי' היחידה הכללית שבנשמת משיח, שחודרת בכל עניניו, בדוגמת השמן

י. וע"פ הידוע שכל הענינים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁶⁶, מובן, שבעבודת ההכנה להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו צ"ל מעין ההתחדשות ש"עתידיים להתחדש כמותה", בדוגמת החידוש דמולד הלבנה, שהו"ע התגלות העצם דישראל, עצם הנשמה שלמעלה גם מבחי' היחידה:

נוסף על המדובר כמ"פ שהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו באה עי"ז שכאו"א מישראל מגלה ניצוץ משיח שבו, בחי' היחידה (כנ"ל ס"ב) - יש להוסיף ולתקן שעיקר הכוונה היא (לא לבחי' היחידה שהיא א' מחמשה שמות שנקראו לעצם הנשמה, אלא) להתגלות עצם הנשמה ממש, שזוהו אמיתת ענינו של משיח (הן ניצוץ משיח שבכאו"א מישראל,

66 בתהלים מזמור פ"ט - שממנו באים למזמור צדי"ק, השייך במיוחד לשנה זו, שנת הצדי"ק.

65 תניא רפ"ו.

ויש להוסיף בדיוק הלשון "להביא לימות המשיח" - "להביא" דייקא, ולא בלשון הרגיל "לרבות", ו"לימות המשיח" לשון רבים - שכאשר החיות דכאו"א מישראל הוא בענין המשיח הנ"ל, ה"ז מביא (בדרך ממילא) למעמד ומצב דימות המשיח, שהעצם דישראל יהי' בהתגלות בפועל ממש; ובוה גופא "לימות המשיח" לשון רבים, דיי"ל שרומזו על שתי התקופות הכלליות שבימות המשיח⁷⁰, ורומזו גם על כל ריבוי העליות שיהיו בימות המשיח באופן של הליכה מחיל אל חיל עד אין קץ. ובפרטיות יותר:

הענין ד"כל ימי חייו להביא לימות המשיח" מתבטא בכך שתיכף כשניעור עצם הנשמה (שמתגלה עצם מציאותו ורק העצם) מרגיש בנשימת האויר ענינו של משיח⁷¹ - אויר של משיח, ובלשון חז"ל⁷² "רוחו של מלך המשיח".

ויש לומר, ש"אויר (רוח) של משיח" הוא למעלה גם מ"אור⁷³ של משיח"⁷⁴, כי,

70 ראה לקו"ש חכ"ז ע' 198 ואילך. ועוד.
71 וגם בעת השינה נושם האויר של משיח, אלא שאינו מרגיש זה, ולכן, עיקר הענין ד"למען תזכור . . . כל ימי חייו להביא לימות המשיח" מתחיל כשניעור משנתו (ועי"ז נפעל גם בעת השינה).

72 ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.
73 זח"ג לד, ב. נת' בלקוטי לוי"צ לזח"ג ע' ריט ואילך.

74 כידוע ש"אויר" אותיות אור י', שהיו"ד הוא מקור ה"אור", וכפי שרואים במוחש שאור הנר הוא כשיש אויר סביב האור (ובלא אויר יכבה

שמפעפע בכל דבר⁶⁰.

וענינו בעבודת כאו"א מישראל - שגם לפני שפועל בעצמו התגלות בחי' היחידה, ביטול והודאה והתמסרות להקב"ה [ועד שנמצא במעמד ומצב שאין לו להרהר בדברי תורה⁶⁸, ובודאי לא בבחי' היחידה שבתורה, פנימיות התורה] - ישנה עצם מציאותו, עצם נשמה, ו"ידיעה" זו (רק - שניעור משנתו) פועלת ומביאה לכל עניני העבודה בפועל ממש כפי שחזוריים בהתגלות דעצם הנשמה, וזהו אמיתת הענין דביאת המשיח, שהעצם דישראל הוא בהתגלות בפועל ממש (כנ"ל ס"ט).

יא. ויש לומר שענין זה מרומז בלשון חז"ל "כל ימי חייו להביא לימות המשיח":

"כל ימי חייו" - פירושו בכל רגע ורגע שהאדם חי, הן ביום והן בלילה, הן ער והן ישן, שגם אז הוא חי ע"י נשימת האויר ("כל הנשמה תהלל ייה", "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם כו"⁶⁹) שמוכרח להיות בכל רגע ורגע (משא"כ אכילה ושת"י). ו"כל ימי חייו להביא לימות המשיח" - פירושו שהחיות שלו (בכל רגע ורגע) הוא בהבאת ימות המשיח, כלומר, לא רק בשעה שחושב ומדבר ועושה פעולות להבאת המשיח, אלא עצם חיותו ("חייו") הוא להביא לימות המשיח.

67 ראה חולין צו, רע"א. שו"ע יו"ד סק"ה ס"ה.

68 ראה שו"ע אד"ה מהדו"ת שבהערה 64.

69 תהלים בסופו. ב"ר ודב"ר שבהערה 61.

(מולד הלבנה).

יב. ובנוגע לפועל - "המעשה הוא העיקר"⁷⁶:

כיון שכבר הי' מולד הלבנה ("שהם עתידים להתחדש כמותה") בראש חודש כסלו ("ראש חודש של גאולה"), חודש השלישי (שקשור עם גאולה השלישית וביהמ"ק השלישי) דשנת ה'תשנ"ב (הי' תהא שנת נפלאות בה, בכל מכל כל) - צריך כאו"א מישראל להוסיף ביתר שאת וביתר עזו בהדגשת הענין ד"כל ימי חיך להביא לימות המשיח", עי"ז שכל מציאותו, תיכף כשניעור משנתו, תדורה בהחיות דמשיח (שווהי עצם מציאותו של כאו"א מישראל, משיח שבו) שמביאה לימות המשיח.

וענין זה יכול וצריך להיות גם ברגע זה - ע"י התעוררות מחודשת בתוקף מחודש דעצם הנשמה (ע"ד נייעור משנתו) "להביא לימות המשיח", עי"ז שמוסיף עוד "מצוה אחת" כדי להכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות ולהביא לו ולהם תשועה והצלה⁷⁷.

וכל זה - לאו דוקא בענינים נעלים הקשורים עם בחי' היחידה, כמו לימוד והפצת תורת החסידות, יחידה שבתורה, אלא גם (ובעיקר) בענינים פשוטים, כמו נתינת צרכיו הגשמיים של יהודי, הקשורים עם עצם מציאותו (נשמה בגוף)⁷⁸, כולל ובמיוחד הצרכים הנוספים

אור של משיח מורה על ההתגלות דמשיח ע"י פעולותיו (כמו "ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח"²³, וכיו"ב), משא"כ אויר של משיח מורה על העצם (חיות) דמשיח, כלומר, התגלות מציאותו (מציאות שקיימת גם לפני"ז למלכות⁷⁵) בתור מלך המשיח, ולאחרי התגלות מציאותו (אויר שבאין ערוך מאורו של משיח), מתחילה ההתגלות לעיני כל ע"י פעולותיו (אור של משיח).

ועפ"ז מובן שעיקר החידוש דביאת המשיח הוא בהתגלות מציאותו ("מצאתי דוד עבדי"), כי, כל פרטי הענינים שלאח"ז (התגלותו לעין כל ע"י פעולותיו לגאול את ישראל, וכל הענינים דימות המשיח), באים כתוצאה והסתעפות מהתגלות מציאותו, וכוללים בה, כשם שמולד הלבנה כולל התגלות אורה באופן של הוספה מרגע לרגע עד למילוי ושלימות הלבנה.

ויומתק בדיוק הלשון "כל ימי חיך להביא לימות המשיח" - שהחיות ("חיך") כשנתגלתה מציאותו מביאה (בדרך ממילא) לימות המשיח, כיון שמציאותו (חיותו) כוללת כל פרטי הענינים דימות המשיח, שכולם כלולים בהתגלות עצם מציאותו

ולא יאיר כלל), היינו, שהאויר הוא מקור האור (כמבואר בדרושי חנוכה (תו"א מקץ מב, ג. וראה גם ספר הערכים-חב"ד (כרך ב) מע' אויר. וש"נ)). (" שרומז גם על היו"ד שבנפש האדם, יו"ד עקב, נקודת היהדות, בחי' היחידה, ועד לעצם הנפש שלמעלה גם מבחי' היחידה.

⁷⁵ "מאותן הבאים מבני דוד ועדיין הי' להם ממשלה גם בגלות... כגון רבינו הקדוש" (חדא"ג מהרש"א לסנהדרין צח, ב).

⁷⁶ גוף גשמי, שהתהוותו מ"מהותו ועצמותו

חנוכה (כפי שנהגו רבותינו נשיאינו⁸¹), ולפנ"ז בסעודות והתוועדויות של שמחה דימי הגאולה יו"ד וי"ט כסלו.

דחודש כסלו, בימי חנוכה, "ימי שמחה והלל"⁷⁹, שמוסיפים בסעודות של שמחה⁸⁰, כולל גם המנהג דנתינת מעות . . (שהוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין" (תניא אגה"ק ס"כ), ובו דוקא היא בחירת העצמות (ראה תניא פמ"ט. ס' השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך).

(81) "היום יום" כ"ח כסלו. וראה לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שנת.

(79) רמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ג.
(80) ראה לקו"ש ח"י ע' 142 ואילך. וש"נ.

בשיחה נוספת מבאר, שהפעולות לגאולה צריכות להיות דווקא בדברים הכי "יומיומיים", שהרי תכלית הגאולה היא "דירה בתחתונים" וממילא העבודה להבאת הגאולה צריכה להיות בגדרי התחתון ולא ביציאה מהסדר הרגיל.

בשפה ברורה

לאחר שבשיחה ביאר כ"ק אד"ש את מהות הגאולה ש"מעלה" את הגלות וכו', מבאר באות זו כיצד צריך לנהוג בשביל להביא את הגאולה:
מצד אחד כמובן לא צריך להבהל מהגאולה כי הכל יישאר ולא יפסידו כלום ח"ו, רק שבכל העולם ופרטיו תהיה חדורה הנקודה של "אלופו של עולם (ה-א בגולה). מצד שני צריכים לנצל כל דבר בעולם בשביל לגלות על ידו את כבודו של ה'; וזה אפילו בדברים קטנים כמו צדקה וענייני הרשות, ובפרט על ידי הפצת התורה והיהדות ופרסום אלוקות בכל העולם - אפילו לגויים.

ד"מ ש"פ אחו"ק תנש"א, אות יא.

שכאו"א מישראל צריך לעשות ולפעול שהגאולה תבוא תיכף ומיד ממש (ובהיותם אנשים "פתוחים", מבטאים הם כדיבור את פליאתם ודאגתם): כאשר משיח יבוא מיד, מה יהי' - שואלים הם - עם כל הפעולות והעניינים שהם פעלו במשך כו"כ שנים בגלות: העסקים שהם הקימו, הרכוש

יא. ע"פ האמור לעיל ישנם כמה לימודים בנוגע לעבודת בני' בהבאת הגאולה, והאופן בו צריכים להתכונן לגאולה - בעמדנו עכשיו ממש בסוף זמן הגלות, "גולה", והנה הנה באה הגאולה.
קודם כל - ישנו מענה לכל אלו שמתפלאים ונבהלים מכך שמרעישים

להגאולה - אמנם באופן ד"שרית עם אלקים ועם אנשים", להלחם עם ההעלם והסתר דעולם, אבל באופן ד"ותוכל", "מלכותו ברצון קבלו עליהם".

החל מחלקו בעולם, ע"י הוספה בקיום המצוות, בדברים גשמיים, כולל ובמיוחד - מצות הצדקה ("עיקר המצות מעשיות"), שלוקח מהגשמיים שלו ומהעשירות שלו (בהם בירכו הקב"ה) ומסייע לאחר, שגם אצל הזולת יהיו מזון ולבושים, באופן ד"לכבוד ולתפארת", בהתאם ל"ממלכת כהנים", ועד"ו מסייע הוא למוסדות תורה וצדקה וכיו"ב.

וכמו"כ בעבודתו בעניני הרשות שלו - עושה הוא זאת באופן ד"כל מעשיך לשם שמים"⁸² ו"בכל דרכיך דעהו"⁸³.

ועוד וגם זה עיקר - ע"י הפצת התורה והיהדות, והפצת המענינות חוצה. כולל ובמיוחד - לעורר יהודים בכל העולם כולו, שיוסיפו עוד יותר בלימוד התורה וקיום המצוות,

וכן גם לפרסם ולגלות בכל העולם כולו "אלופו של עולם", כולל - ע"י השפעה על אוה"ע בנוגע לקיום שבע מצוות בני נח⁸⁴, והכנתם ל"והיתה לה' המלוכה"⁸⁵.

והנכסים שהם צברו, החברים והקשרים, הן בין בני"ה והן בין אוה"ע, שקשרו (ובפרט עסקני ציבור), ועוד כיו"ב?!

המענה על כך הוא, שאין מה לפחד, כיון שגאולה אין פירושה שמתבטל כל "מנהגו של עולם", הדברים הטובים שנפעלו (ע"פ תורה) בגלות; אדרבה: גאולה כוללת בתוכה את כל הענינים (הטובים) ד"גולה", באופן שהם מתעלים למצב דגאולה, למעלתם ושלימותם האמיתית - ע"י שמגלים בהם את (האל"ף) אלופו של עולם, הכוונה והתכלית האמיתית בכל הפעולות (שבזמן הגלות) - כפי שכל זה מגלה את "כבודו" של הקב"ה.

ובמילא אין מה לדאוג אודות הפעולות - אפילו בעניני רשות - שפעלו (ע"פ תורה) בזמן הגלות. ואדרבה: מזה ישנה הוראה - שכל בעל עסק וכיו"ב צריך לחפש דרכים כיצד לגלות בעניני עסקיו וכו' "כבודו" של הקב"ה, ולנצל את עסקיו ונכסיו וקשריו - להוסיף בתורה ומצוות.

ומזה מובנת גם ההוראה לאידך גיסא - לאלו החושבים שתוכן העבודה דגאולה הוא בלי שייכות ושליטת "מנהגו של עולם" - דאדרבא: הגאולה תלוי' דוקא ב"מעשינו ועבודתינו" בזמן הגלות⁸¹, ולכן צריך להיות "הסתכל בשלשה דברים": העבודה להביא את הגאולה צריכה להיות ב"שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל", לעשות דירה בתחתונים, ולהכין את העולם

82) אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

83) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם.

85) עובדי' בסופו.

הפצת המעיינות

בנוסף על החשיבות הכללית של העבודה בזמן הגלות, ידועים דברי הרבי מלך המשיח שליט"א לפני מאות שנים, לבעל שם טוב הקדוש (ראש השנה תק"ז) שהוא יבוא ויתגלה כמלך המשיח רק לאחר ש"יפוצו מעיינותיך חוצה".

בשיחה דלקמן מסביר הרבי מדוע הפצת המעיינות, ודווקא באופן של חסידות חב"ד, כה נצרכת בשביל הבאת הגאולה, היא מכינה את היהודי לקבל את הגילויים של הגאולה.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מביא כ"ק אד"ש את הסיפור אודות משל אדה"ז מה"אבן" בכתר המלך ששוחקים אותה בשביל להציל את בן המלך, ומקשה מדוע א"כ עדיין היה קטרוג על אדה"ז.

ומבאר די ש' ב' אופני גילוי: א. בשביל להציל את היהודים מהמכה הרוחנית הקשה הקיימת בעולם, ובשביל זה מספיק קצת חסידות; ב. בשביל להתכונן לגאולה, ובשביל זה צריך הרבה.

ועל פי זה מבאר באותיות אלו, שלימוד החסידות על ידי חסידי פולין אכן הציל אותם וזה העמיד רבבות יהודים יראי שמים, אך אדה"ז גילה חסידות בהרחבה כהכנה לימות המשיח ולכן התעורר עליו קטרוג חדש כיון שלא הסכימו עדיין מן השמים לגלות חסידות בכזאת רחבות.

שיחה ד' לי"ט כסלו, אות ד ואילך.

החידוש באופן גילוי החסידות על ידי רבינו הזקן לגבי הבעש"ט והמגיד ותלמידיהם - יש לראות בפשטות כשלומדים תורת החסידות שנתגלתה

ד. ע"פ כל הנ"ל יתבאר היטב הסיפור הנ"ל אודות הקטרוג ע"ז שרבינו הזקן אמר דברי חסידות בריבוי כו':

אבל כאשר רבינו הזקן התחיל לגלות את תורת החסידות (לא רק באופן של נקודה, „טיפה אחת“, אלא באופן של הרחבה, ע"י תורת חב"ד - אזי נתחדש הקטרוג למעלה, שהרי גילוי החסידות באופן של הרחבה, בהבנה והשגה דתורת חב"ד אינו (לכאורה) דבר המוכרח להצלת חייו של בן המלך.

וי"ל שזהו הטעם שנתעורר ספק אצל רבינו הזקן שאולי צריך להפסיק מגילוי דברי חסידות באופן כזה, וע"ז הורו לו רבותיו, שע"י מסירת נפשו ושיבתו במאסר פעל למעלה⁴⁹ שיוכל להמשיך לגלות דברי חסידות באופן של הרחבה, „ואדרבה, לכשתצא תאמר יותר“ - כדי „ליישר ישראל ולהכין לבם“ לגילוי „סוד טעמי“ ומסתר צפונותי⁵⁰ של תורה שיתגלו בביאת המשיח ועד כמים לים מכסים.

ה. והמעשה הוא העיקר:

לאחרי שניתנה ההוראה של הבעש"ט והמגיד לרבינו הזקן, שלא זו בלבד שלא יפסיק ח"ו מלומר דברי חסידות, אלא אדרבה, שיוסיף עוד יותר - הרי מובן, שזוהי הוראה לכאו"א מישראל, שחייב להכין את עצמו ל„אותו הזמן“ ש„לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד“ - על ידי לימוד פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה דוקא.

ומזה מובן, שגם מי שלפי דעתו לימוד פנימיות התורה, ובפרט באופן

לנו, שעניני חסידות שנתגלו ע"י הבעש"ט והמגיד ותלמידיהם הם באופן של „נקודות“ ובקיצור, ע"ד לשון המשנה שהיא דבר קצר, משא"כ ביאור הענינים שבתורת חסידות חב"ד שנתגלה על ידי רבינו הזקן הוא באופן של „הרחבה“ ושקו"ט, שבמאמרי ותורת חסידות שלו (החל מספר התניא) ביאר עניני תורת החסידות באופן של הבנה והשגה, וכשמה - „חסידות חב"ד“.

ושינוי זה באופן גילוי תורת החסידות, י"ל שהוא שגרם לקטרוג החדש על רבינו הזקן, גם לאחרי שנתבטל הקטרוג על המגיד על ידי הסברת המשל משחיקת אבן יקרה שבכתר המלך בשביל הצלת חייו בן המלך.

ובביאור יותר:

במשל רבינו הזקן ע"ד הצלת חייו של בן המלך ע"י שחיקת האבן הטובה שבכתר המלך - מודגש הצורך שתכנס לכה"פ „טיפה אחת“ לפיו של בן המלך, אשר טיפה זו תציל את חייו של בן המלך.

ודוגמתו בנמשל - גילוי החסידות (פנימיות התורה, האבן הכי יקרה שבכתר המלך) עכ"פ באופן של נקודה („טיפה אחת“), וכנ"ל, שגם נקודה אחת של פנימיות התורה יש בכחה להחיות את בן המלך.

וראי' לדבר - גילוי החסידות באופן של נקודה, ע"י הבעש"ט והמגיד ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדורותם - הועיל ופעל להחיות את בן המלך, והעמיד יראים ושלמים לאלפים ולרבבות כו'.

49 ראה אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' קמו (נדפס ג"כ בהוספה לקונטרס החלצו - תרנ"ט).

50 ל' רש"י שה"ש א, ב.

כל התורה כולה, „הן בפשטי ההלכות הן ברמזים ודרשות וסודות” (ויתירה מזה מ”ש במק”א⁵³ שכל נפש מישראל מחוייב „לחדש שכל חדש הן בהלכות הן באגדות הן בנגלה הן בנסתר”⁵⁴).

ועל ידי „יפוצו מעינותיך חוצה” – פירסום והפצת מעיינות החסידות, בכל מקום ומקום, עד שיגיעו גם חוצה – נזכה בקרוב (כהבטחת מלך המשיח להבעש”ט⁵⁵) לקאתי מר דא מלכא משיחא, שאז יקויים היעוד⁵⁶ „כי מלאה הארץ דעה את ה’ כמים לים מכסים”, ובמהרה בימינו ממש.

של „חב”ד” (לימוד בהרחבה, הבנה והשגה, „יתפרנסון”), אינו מוכרח להחיות נפשו – כי לדעתו⁵¹ אין חייו הרוחניים עומדים בסכנה ח”ו, ודי ומספיק עבורו לימוד נגלה תורה ולימוד דברי מוסר ולימוד דברי חסידות של הבעש”ט והמגיד ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, כדי להתגבר על החושך כפול ומכופל דעקבתא דמשיחא – איך יפטור עצמו מלימוד זה, כשפסק דין ברור הלכה למעשה בנגלה דתורה (בהלכות ת”ת של „הרב”, אדמו”ר הוקן⁵²) שכל נפש מישראל חייב ללמוד

53 תניא אגה”ק סכ”ו (קמה, א).

54 שמוה מוכן שגם הנסתר צריכים ללמוד באופן של חב”ד, דאל”כ אא”פ „לחדש שכל חדש”, כפשוט.

55 אגה”ק המפורסמת הבעש”ט – נדפסה

בריש ס’ כתר שם טוב. ובכ”מ.

51 אבל ממשנ”ת במקומות שבהערה 26 מוכן, שמפני ירידת הדורות (גם לגבי דור אדה”ו כו’), הרי עתה מוכרח לימוד פנימיות התורה באופן של דעת גם כדי לעבדה בלב שלם. ע”ש. 52 פ”א ס”ד. וש”נ (וע”ש עד היכן הדברים מגיעים).

החידוש שבדורנו זה

מעלת דורנו ובפרט תקופתנו או וימינו אלו

לאחר כל המבואר לעיל בחשיבות הציפיה והפעולה להבאת הגאולה, ומהו תוכן ומהות העבודה, נראה את דברי כ”ק אד”ש אודות דורנו זה - דור הגאולה, בו כבר הסתיימה העבודה והנה הנה באה הגאולה.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ”ק אד”ש את מעלת מתן תורה שבו יש התחדשות בעולם, ואת השבת שלאחר מתן תורה בה „עולים” כל ענייני השבוע וממילא יש בשבת זו עלייה נוספת של העולם בלימוד התורה.

ובאות זו מבאר, שבשנה זו פרשת נשא מיוחדת יותר - כיון שנמצאים בזמן שהתקיימו כל סימני הגאולה ו"כלו כל הקיצין" ונמצאים כבר אחרי 40 מנשיאות כ"ק אד"ש ושייך "נתן ה' לכם לב לדעת ואוזניים לשמוע", וממילא צריך להתפלל על הגאולה; וכהרמז של חג השבועות "בעינן נמי לכם" - צריכים להתפלל על ה"נמי לכם" (בגימטריא קץ).

ד"מ ש"פ נשא תנש"א, חלק מאות יג.

הסתלקותו) ש"קאי איניש אדעתי דרביי⁵,
 "לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁶
 - בודאי ובודאי שסיימו גם "לצחצח
 הכפתורים", ועומדים הכן לקבלת פני
 משיח צדקנו.

וענין זה מודגש ביותר וביותר בשנה זו
 - שנת ה'תנש"א, שסימנה מרומז בפסוק⁷
 "תנשא מלכותו" (דקאי על דוד ושלמה⁸,
 שמלך המשיח הוא מזרעם⁹) בכל העולם
 כולו, והר"ת שלה "הי' תהי' שנת אראנו
 נפלאות", "כימי צאתך מארץ מצרים
 אראנו נפלאות"¹⁰ - מתחיל מה"נפלאות"
 שכבר ראו (נוסף על אלה שיראו בעתיד,
 "אראנו") בפועל ובגלוי לעיני כל העמים
 בשנה זו, שבהם נתקיימו דברי הילקוט
 שמעוני¹¹: "שנה שמלך המשיח נגלה בו
 כל מלכיות אומות העולם מתגרים זה בזה,
 מלך פרס כו' מלך ערבי כו', ואומר להם

יג. ובכל זה ניתוסף עילוי מיוחד והדגשה
 מיוחדת בשבת שלאחרי מתן תורה, שבת
 פרשת נשא, בשנה זו:

ובהקדים המדובר כמ"פ שע"פ כל
 הסימנים שבדברי חז"ל אודות אחרית
 הימים (נוסף על ההודעה הכללית בזמן
 הגמרא ש"כלו כל הקיצין"), דורנו זה
 הוא דור האחרון של הגלות ודור הראשון
 של הגאולה, כפי שהעיד כ"ק מו"ח
 אדמו"ר נשיא דורנו - בקשר ובשייכות
 להכרזתו הידועה "לאלתר לתשובה
 לאלתר לגאולה"² - שבימיו (לפני עשרות
 שנים) סיימו כל עניני העבודה, וצריכים
 רק "לצחצח הכפתורים"³ ולעמוד הכן
 לקבלת פני משיח צדקנו⁴, ועאכו"כ לאחרי
 ריבוי העבודה והפצת התורה והיהדות
 והמעיינות חוצה מאז ועד עתה, כולל
 ובמיוחד השלימות דארבעים שנה (לאחרי

(5) ע"ז ה, ריש ע"ב.

(8) פרש"י עה"פ.

(9) סהמ"צ להרמב"ם מל"ת סכס. פיה"מ ר"פ
 חלק יסוד הי"ב. אגרת תימן.

(10) מיכה ז, טו.

(11) ישע"י רמז תצט.

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) "קול קורא" בהקריאה והקדושה דשנת
 תש"א-ג. אנ"ק שלו ח"ה ע' שסא ואילך. שעז
 ואילך. תח ואילך. ח"ו ע' תל ואילך. ועוד.

(3) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(4) ראה "היום יום" ט"ו טבת. ובכ"מ.

תפלה ובקשה, נמי לכם גימטריא¹⁴ קץ, היינו, שאז זמן המוכשר להתפלל שיתקרב קץ הגאולה, "קץ הימים" ו"קץ הימין"¹⁵, ובעמדנו בשבת שלאחרי ה"קץ" דעצרת, שבת פרשת נשא, "נשא" (ר"ת שנת אראנו נפלאות) שב"תנשא" - ה"ז הזמן הכי מוכשר להחידוש ד"תורה חדשה מאתי תצא", ו"השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה" - לא רק בלשון עתיד, אלא בלשון הווה, ועד שברגע שלאח"ז נעשה כבר בלשון עבר, כיון ש"הנה זה בא", וכבר בא.

14 א' מאופני הלימוד בתורה, כפי שמצינו בדין נזירות שבפרשתנו ש"סתם נזירות ל' יום . . אמר קרא קדוש יהי, יהי' בגימטריא תלתין הוו" (נזיר ה, א).

15 ראה אוה"ת ר"פ מקץ. וש"נ.

(הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו, כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם . . הגיע זמן גאולתכם", ומאז (ובפרט בחודש ניסן, חודש הגאולה) עומדים כבר "בשעה שמלך המשיח בא ("הנה זה בא") . . ומשמיע להם לישראל ואומר עונים הגיע זמן גאולתכם".

ובפרט בעמדנו בזמן מתן תורה וימי התשלומין שלו, כדאיתא בספרים¹² בהרמוז במארו"ל¹³ "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם", ש"עצרת . . הוא הזמן המוכשר לעת רצון להתפלל לקרב קץ הגאולה . . דבעינן לשון אם תבעינן בעו, והוא לשון

12 ספר מאמר מרדכי עמ"ס פסחים להרה"צ כו' הר"ר מרדכי מנדבורנא (סיגעט, תר"ס).

13 פסחים סח, ב.

ייחודיותה של התקופה בה חיים עכשיו

בפרטיות יותר, הדור שלנו אינו רק "נעלה" יותר מדורות אחרים, אלא זוהי תקופה ייחודית שלא הייתה כמותה מעולם. וכמובא רבות בשיחות הדבר-מלכות; וכדלקמן.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש את בכייתו של הרבי הרש"ב "מפני מה נראה ה' לאברהם אבינו ולנו אינו נראה" - שלכל יהודי בזכות קיום מצות מילה יש המשכת אלוקות כמו אברהם אבינו, אלא שזה "אינו נראה".

ומוסיף, שבגאולה כל יהודי יראה אלוקות בבשר הגשמי ובעיניים גשמיות, וא"כ צריך לומר שכבר היום יש לנו את זה אלא שאיננו רואים זאת. ומוכיח מהידוע שלכל יהודי יש ניצוץ מנשמת משיח וא"כ התפקיד שלנו הוא רק לגלות אותו וכך

לחיות כמו בגאולה. ומגלים אותו על ידי שעושים את שליחותו של הקב"ה בעולם ועל ידי ההשתוקקות לגאולה.

ובאותיות אלו מוסיף, שבדורות האחרונים נתוסף עילוי מיוחד בעניין זה של "גילוי היחידה". שהרבי הרש"ב השתדל לגלות אלוקות אצל כל אחד על ידי שייסד ישיבה בה לומדים חסידות, ועל ידי מאמרים רבים המסבירים את האלוקות שכביכול אפשר לראות אלוקות בעיני השכל וזה הכנה לגאולה בה יראו אלוקות גם בעיניים גשמיות.

ובזה נתוסף עוד יותר בדור שלנו בו נשלמה העבודה ומוכנים לגאולה, ובפרט שעברו 40 שנה מתחילת הנשיאות ובפרט שנמצאים בשנת צ' לכ"ק אד"ש שסיום פרק פ"ט בתהילים מראה כבר על ניצחון המלחמה ופרק צ' מורה על בניין בית המקדש ("ומעשה ידינו כוננהו"). ובשנה זו מתווסף שנמצאים בפרשת וירא ובחדש חשון וכו'.

ומוסיף, שכעת ישנה ממש ההתגלות של משיח וצריך רק "לקבל את פניו" - שיתגלה בכל העולם, וא"כ מובן שיהודי חדור בכל העניינים ובכל הפעולות שלו בהבאת הגאולה עד כדי שנשאר "רעב" לסעודת שור הבר והלויתן כו'.

ד"מ ש"פ וירא תשנ"ב, אותיות יב-יד.

שנתגדל ועד שנתמנה לנשיא בישראל¹⁸
- ההשתדלות המיוחדת בהענין ד"וירא
אליו ה'" (לא רק בנוגע לעצמו¹⁹, אלא גם)
אצל כאו"א מישראל, כמודגש בהחידוש

(18) לאחרי הסתלקות אביו, אדמו"ר מהר"ש,
בי"ג תשרי תרמ"ג* - שבשנה זו התחילה שנת
המאה ועשר להתחלת נשיאותו.
(* ולהעיר שהמאמר הראשון שאמר ברבים
(בליל ב' דחג הסוכות תרמ"ג) הוא ד"ה כתר יתנו
לך (קונטרס "חנוך לנער" ע' 11).

(19) כמודגש גם בפתגמו הידוע שכאשר יושב
בחדרו ולומד "לקוטי תורה", אזי "ידעתי היותיו"
(ראה סה"ש ה'ש"ת ע' 26. תש"ג ע' 63. תש"ה
ע' 85).

יב. ובוה ניתוסף עילוי מיוחד בדורות
האחרונים - שנתגלתה סגולתו המיוחדת
של כ"ף מרחשון (שמתברך משבת פרשת
וירא ח"י מרחשון) בהולדת אדנ"ע ביום זה
(בשנת כתר"א¹⁶), שבו "מזלו גובר"¹⁷;

מענייני העיקריים של אדנ"ע - כפי
שראו כבר בקטנותו, כמארו"ל "בוצין
בוצין מקטפי' ידיע", ועאכו"כ לאחרי

(16) שיש בזה שני כפי"ן, שהוא רומז לכתרא
עילאה (קונטרס "חנוך לנער" ע' 8).

(17) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה, ובקה"ע שם.

כי כולם ידעו אותי³¹, ויתירה מזה, באופן של ראי', "וירא אליו ה'", "והיו עיניך רואות את מוריך", בראי' חושית.

וגם ענין זה מודגש בפעולתו של אדנ"ע ביסוד ישיבת תומכי תמימים - כמבואר בשיחתו הידועה³² בענין "כל היוצא למלחמת בית דוד", שתלמידי תומכי תמימים הם "חיילי בית דוד" שיוצאים למלחמת בית דוד נגד אלו "אשר חרפו עקבות משיחך"³³, ובלשון הרמב"ם בהלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח³⁴: "ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח", כמרומז גם בהמשך הכתובים ד"אשר חרפו עקבות משיחך" - "ברוך ה' לעולם אמן ואמן"³⁵, ש"אמן" (ועאכו"כ ב"פ אמן) מורה על הנצחון במלחמה³⁶, שע"ז נעשה ביאת וגילוי דוד מלכא משיחא בפועל ממש.

יג. ובהדגשה יתירה בדורנו זה - דוד השלישי³⁷ לאדנ"ע ולתלמידיו חיילי בית דוד, שבו מסתיימת ונשלמת עבודתם של חיילי בית דוד להביא את הגאולה בפועל

שלו ביסוד ישיבת תומכי תמימים²⁰, ישיבה²¹ שלומדים בה "תורה הנגלית ותורת החסידות תמימה"²², ובאופן שלימוד תורת החסידות הוא "בעיון הטוב להבינה ולהסבירה לעצמו כלימוד הסוגיות בגליא שבתורה"²³, ש"החסידות יבינו כמו שמבינים ענין בנגלה"²⁴ - שע"ז נעשה (מעין ודוגמת) הענין ד"וירא אליו ה'", שעניני אלקות המתבארים בתורת החסידות²⁵ ("דע את אלקי אביך"²⁶) באים בראיית עיני השכל.

ועוד והוא העיקר - שזוהי ההכנה לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו²⁷, שאז יהי' לימוד פנימיות התורה (ידיעת אלקות) בתכלית השלימות, כמ"ש²⁸ "ישקני מנשיקות פיהו", "שיהי' הדיבור עמנו פה אל פה"²⁹, כיון ש"תורה חדשה מאתי תצא"³⁰, "מאתי" ממש, ולימודה יהי' באופן ש"לא ילמדו עוד איש את רעהו גו'³¹ (20) להעיר מהשייכות ד"תמים" למצות מילה - כמ"ש "התהלך לפני והי' תמים", ע"י המילה (לך לך יז, א ובפרש"י).

(21) מלשון "יושב ועוסק בתורה", היינו, שהעסק בתורה, גם בפנימיות התורה, הוא באופן של התיישבות.

(22) שיחת ליל שמח"ת תרנ"ט - "התמים" ח"א ע' כה. ועוד.

(23) שם ע' כג.

(24) שם ע' כד.

(25) ובפרט במאמרי החסידות שלו, שבהם בולט ומודגש ביותר הרחבת הביאור בהבנה והשגה, ועד שנקרא ע"י חסידים הראשונים בתואר "הרמב"ם של תורת החסידות" (לקו"ד ח"ב רצו, א. וראה גם סה"ש תנש"א ח"א ע' 117-18).

(26) דה"א כח, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב. ועוד.

31 ירמ' לא, לג.

32 שיחת שמח"ת תרס"א - לקו"ד ח"ד תשפו,

ב ואילך. ס' השיחות תש"ב ס"ע 141 ואילך.

33 תהלים פט, נב.

34 ספי"א.

35 שם, נג.

36 ראה נזיר בסופה. וש"נ.

37 להעיר ממ"ש "עטרת זקנים בני בנינים" (משלי יז, ו. וראה אבות פ"ו מ"ח. ב"ר פס"ג, ב), "לא ימוש מפניך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך גו' מעתה ועד עולם" (ישעי' נט, כא. וראה ב"מ פה, א).

נפלאה") שתהי' באופן של "נפלאות" ("נפלאות מתורתך"⁴²) לגבי לימוד התורה בעולם הזה; ו"נפלאות בכל"⁴³, "בכל מכל כל", כמ"ש אצל האבות ש"הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא"⁴⁴, שזוהי השלימות דלעתיד לבוא.

ובשנת ה'תשנ"ב נמצאים כבר בשבת פ' וירא, שבו מודגשת השייכות לגאולה האמיתית והשלימה שבה יהי' שלימות הגילוי ד"וירא אליו ה'" לכאו"א מישראל, וקביעותו בח"י מרחשון, שמורה על המשכת והתגלות החיות (ח"י) האלקי בכל עניני העולם שעוסקים בהם בחודש מרחשון, ששלימותו לאחר הנצחון ד"אשר חרפו עקבות משיח ברוך ה' לעולם אמן ואמן" (בסיום וחותם שיעור תהלים דיום ח"י בחודש); ותוך ג' ימים לכ"ף מרחשון⁴⁵, בחי' הכתר, שמורה על התגלות מלכותו של הקב"ה בכל העולם לעתיד לבוא (כנ"ל סי"א).

ויש להוסיף, שכיון שחודש מרחשון הוא

42 תהלים קיט, יח.

43 ולהעיר, שהב' הוא גם ר"ת בינה, נפלאות בינה, שבוה מודגש יותר השייכות ד"נפלאות" לפנימיות התורה.

44 ב"ב טז, סע"ב ואילך.

45 להעיר, שבכ"ף מרחשון שנה זו מתחילה שנת הקל"ב דבעל יום ההולדת, ובמזמור תהלים המתאים לשנה זו מדובר ע"ד שבועת הקב"ה על הנצחיות דמלכות דוד: "נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה גו'", "שם אצמיח קרן לדוד ערכתי נר למשיחי", וכן ע"ד הנצחיות דביהמ"ק: "קומה ה' למנוחתך גו'", "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו", וזאת מנוחת עדי עד".

ממש ע"י דוד מלכא משיחא, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין שכבר נסתיימה ונשלמה כל העבודה, ועומדים מוכנים לקבלת דוד מלכא משיחא, ועאכו"כ לאחר המשך העבודה דחיילי בית דוד בהפצת המעיינות חוצה במשך ארבעים שנה, באופן ש"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"³⁸.

ובדורנו זה נמצאים כבר בשנת הצדי"ק - לאחר סיום שנת הפ"ט, הקשורה עם מזמור פ"ט, שסיומו וחותמו "אשר חרפו עקבות משיחך", "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", גמר הנצחון דמלחמת בית דוד, ומתחילה התקופה השייכת למזמור צדי"ק, שסיומו וחותמו "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו גו' ומעשה ידינו כוננהו", דקאי על בית המקדש דלעתיד³⁹, "מקדש אדני כוננו דיך"⁴⁰.

ובשנת הצדי"ק נמצאים כבר בשנת ה'תשנ"ב, "הי' תהא שנת נפלאות בכל": "נפלאות" - קאי על נפלאות הגאולה העתידה, כמ"ש⁴¹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ויש לומר שקאי גם על ה"תורה חדשה" דלעתיד לבוא (פנימיות התורה, שנקראת "חן", ר"ת "חכמה נסתרה", וי"ל שפירושו גם "חכמה

38 תבוא כט, ג.

39 מדרש תהלים עה"פ.

40 בשלח טו, יז.

41 מיכה ז, טו.

כ"ק מו"ח אדמו"ר, ש"כל⁵³ מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . מתגלה ומאיר . . ופועל ישועות בקרב הארץ⁵⁴; וכן הכתר החדשים שלאח"ז עד לסיומה של שנת הצדי"ק⁵⁵ ב"מעשה ידינו כוננהו", בנין ביהמ"ק השלישי ע"י המלך המשיח, "מלך מבית דוד"⁵⁶ (ש"זכה בכתר מלכות . . לו ולבניו . . עד עולם"⁵⁷) ש"בונה המקדש"⁵⁸ - תיכף ומיד ממש, בח"י מרחשון (לפני כ"ף מרחשון), כיון שכבר נתקיים מ"ש⁵⁹ "ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם" (כפי שאמרנו בקידוש לבנה דחודש מרחשון⁶⁰, ובתוספת "אמן"⁶¹, שמורה על הקיום בפועל ממש⁶²).

יד. ועוד והוא העיקר:

נוסף על המבואר לעיל (סי"א) שקיימת מציאותו של משיח בניצוץ משיח (בחי' היחידה) שבכאו"א מישראל, קיימת גם מציאותו של משיח כפשוטו (יחידה הכללית) - כידוע ש"בכל דור ודור נולד

(53) תניא אגה"ק סו"ך יז"כ"ח.

(54) ובכ"ף בו נשלמו עשר ימים (מספר שלם) להעילוי והשלימות דעשירי שבו.

(55) בהכתר דחודש ניסן - ביום עשתי עשר יום, שקשור עם בחי' הכתר (כנ"ל הערה 114).

(56) רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

(57) שם פ"א ה"ו.

(58) שם רפי"א.

(59) הושע ג, ה.

(60) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 66 (לעיל ע' 22) ואילך.

(61) ר"ת "אל מלך נאמן" (שבת שבעה ערה 76.

סנהדרין קי, סע"ב ואילך).

(62) ראה חדא"ג מהרש"א לסנהדרין שם.

החודש הראשון לעבודה בעולם לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ה"ה כולל גם החדשים שלאחריו, ובמילא, כ"ף מרחשון, הכתר דמרחשון, כולל גם הכתר החדשים שלאחריו: הכתר דחודש כסלו, שסיומו בימי חנוכה, חנוכת המזבח והמקדש⁴⁶, ונס השמן, שקשור גם עם פנימיות התורה, שמן שבתורה⁴⁷, שנתגלתה בתורת החסידות בחודש כסלו⁴⁸; הכתר דחודש טבת⁴⁹ - "ירח שהגוף נהנה מן הגוף"⁵⁰, שרומז על ההנאה דהגוף שלמעלה, יש האמיתי, מהגוף שלמטה, יש הנבראי⁵¹; והכתר דחודש שבט⁵², שהעשירי שבו יום ההילולא של

(46) להעיר ממ"ש במדרש (יל"ש מ"א רמז קפד) ש"בכ"ה בכסלו נגמר מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן . . ומעתה הפסיד כסלו שנגמרה בו המלאכה, אמר הקב"ה עלי לשלם, מה שלם לו הקב"ה, חנוכת חשמונאי", ומסיים: "וכן מרחשון (שבו נשלם בנין בית ראשון ולא נפתח עד לחודש תשרי שלאחריו) עתיד הקב"ה לשלם לו" - בחנוכת ביהמ"ק השלישי שתה"י בחודש מרחשון. ולהעיר גם מהשייכות לפרשת וירא - שבסיומה נאמר "בהר ה' יראה", ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות" (כב, יד ובפרש"י).

(47) ראה בארוכה אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך. ועוד.

(48) כולל ובמיוחד כ"ף כסלו, שבו נשלמה הגאולה די"ט כסלו, ר"ה לחסידות.

(49) ולהעיר, שכ"ף בו הוא יום ההילולא דהרמב"ם ז"ל, שסיום וחותם ספר ההלכות שלו הוא בהלכות מלך המשיח.

(50) מגילה יג, א.

(51) ראה לקו"ש חט"ו ע' 382 ואילך.

(52) חודש הי"א ("עשתי עשר חודש") - שקשור עם בחי' הכתר שלמעלה מעשר ספירות.

שגם לאחרי הסעודה נשאר רעב לסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר, ובמילא, טוען להקב"ה שאינו יכול לקיים המצוה ד"ואכלת ושבעת וברכת"⁶⁹ לאמיתתה עד שהקב"ה יושיבנו על שולחנו להסעודה דלעתיד לבוא, ותיכף ומיד ממלא הקב"ה בקשתו - בהסעודה דיום הש"ק⁷⁰ (ובפרט סעודה שלישית הקשורה עם גאולה השלישית וביהמ"ק השלישי⁷¹) פרשת וירא, כדרשת חז"ל⁷² "מאי דכתיב (בפרשת וירא⁷³) ויגדל הילד ויגמל, עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק, לאחר שאוכלין ושותין . . . אומר לו (הקב"ה) לדוד טול (כוס של ברכה) וברך, אומר להן אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר⁷⁴ כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא".

והעיקר - שכל זה יהי בגלוי ובפועל ממש, "מראה באצבעו ואומר זה"⁷⁵, "הנה זה (המלך המשיח) בא"⁷⁶, והנה כ"ק מו"ח

(69) עקב ח, יו"ד.

(70) ששייכת להגאולה, כמ"ש בברכת המזון (דיום השבת) * "והראנו . . . בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך", "הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".
(*) נוסף על החיוב הזוכרת "מלכות בית דוד בכונה ירושלים" ברכת המזון שבכל יום (ברכות שבהערה 48).

(71) ראה לקו"ש חכ"א ע' 84 ואילך. וש"נ.

(72) פסחים קיט, ב.

(73) כא, ח.

(74) תהלים קטז, יג.

(75) ראה תענית שס. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

(76) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

א' מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח ל"שאל"⁶³, "א' הראוי מצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו כו"⁶⁴, ואילו לא היו מתערבים ענינים בלתי רצויים המונעים ומעכבים כו', ה' מתגלה ובא בפועל ממש.

וע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, משיח⁶⁵ שבדורנו, שכבר נסתיימו ונשלמו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, הרי, בימינו אלו (כנ"ל ס"ג) נבטלו כל המניעות והעיכובים כו', וכיון שכן, ישנה (לא רק המציאות דמשיח, אלא) גם ההתגלות דמשיח, ועכשיו צריכים רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש!

ובסגנון דפרשת השבוע - שצריכים רק לקבל ההתגלות ד"וירא אליו ה'", הן בנוגע לבנ"י (אליו), והן בנוגע לכל העולם (ח"י מרחשון), בפועל ממש, בעולם העשי הגשמי, כמ"ש "וידע כל פעול כי אתה פעלתו", שבכל דבר שבעולם יהי ניכר ש"אתה פעלתו", ועד ש"לעתיד לבוא תאנה צוחת כו"⁶⁶, וגם בדומם, "אבן מקיר תועק"⁶⁷, ועאכו"כ בנוגע לבנ"י שמכריוזים וזועקים "הנה אלקינו זה"⁶⁸.

וכיון שכן, מובן, שכל הענינים וכל הפעולות חדורים בעניני משיח וגאולה, כולל גם באכילתו ושייתו, שמשתוקק לסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר, עד כדי כך

(68) ישע"י כה, ט. וראה תענית בסופה.

הגאולה האמיתית והשלמה בגלוי ובפועל ממש שאז מברכים עלי: "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

אדמו"ר נשיא דורנו ("הקיצו ורננו שוכני עפר"⁷⁷), ו"הנה אלקינו זה גו' זה הוי' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו"¹³⁰, שמחת

77 ישעי' כו, יט.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש בארוכה את ההבדל בין חציו הראשון של החודש בו הלבנה מאירה על הארץ ועסוקה ב"השפעה" וגילוי, ובחציו השני עסוקה הלבנה ב"ביטול" וחיבור למאור - השמש; וממשיך שם שעם ישראל נמשלו ללבנה, ולפ"ז מסתבר ששילוח המלאכים של יעקב לעשיו היה כעין התקרבות הלבנה ל"חמה" והעצם שלמעלה ממנה (כיון שעשיו בשורשו - תוהו, נעלה יותר מיעקב - תיקון). ויעקב עשה זאת כי מבחינתו העולם היה מוכן כבר אז לגאולה, אך כיון שמצד העולם הוא לא היה מוכן, "לא בא ענין זה בפועל בעולם".

ובאותיות אלו מדגיש, שאף שבדורות קודמים לא נמשכה הגאולה בעולם, הרי בדורנו זה ש"הופצו המעיינות" - כבר הכריז הרבי הריי"צ שנשלמו כל ענייני העבודה; ואם עדיין לא הגיעה הגאולה, מסתבר שישנה עבודה חדשה ומיוחדת להבאת הגאולה.

וממשיך ומפרט, שעד דור זה לא היה כ"כ אפשרות של הפצת חסידות בצרפת, אך הרבי הריי"צ ("בית יוסף") ייסד בצרפת ישיבת תומכי תמימים ובכך התקדמו שלב ואפשר כבר להתקדם לגאולה.

ומוסיף ש"צרפת בגימטריא 770", ואותיות "פרצת", והיינו שגם מצד התחתון נרגש בצרפת ענין הגאולה (וראה בארוכה בדבר מלכות וישב בבירור מדינת צרפת)

ומדגיש את החידוש שבשנה זו תשנ"ב - "תהא שנת פלאות אראנו" מדגישים שכל ענייני השנה הם באופן של "נפלאות", ומקשר זאת עם הדפסת קונטרס "דרושי חתונה" שקשורה עם הגאולה.

ומסכם, שכעת שהגאולה כבר נמשכה בעולם וצריך רק "לפתוח את העיניים" ולראות אותה. ולמעשה - לארגן (ג') התוועדויות בי"ט כסלו ויעוררו על הבאת הגאולה על ידי ג' העניינים של תורה, עבודה וגמ"ח.

ד"מ ש"פ וישלח תשנ"ב, אותיות יא-יג.

יא. וכל זה מודגש ביותר בדורנו זה:

להביא ההתגלות בפועל בעולם.

ובהקדמה - שאף שמצד יעקב נגמרו ונשלמו כל עניני הבירורים וכבר אז (כשושלח יעקב) היתה יכולה וצריכה להיות הגאולה [שלכן שלח מלאכים לעשו להודיע שהגיע הזמן ד"ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", ו"ביקש לישב בשלוה" (כנ"ל ס"ז)]. מ"מ, לא בא ענין זה בפועל מצד (וב)העולם.

יב. ויש לומר, שהמעלה המיוחדת בדורנו זה מרומזת בהפטרה דפרשת וישלח - "והי⁸⁰ בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש גו' וירשו הנגב את הר עשו גו' וגלות גו' עד צרפת גו' ירשו את ערי הנגב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו":

מהחידושים של (יוסף וההמשך ד) "בית יוסף" שבדורנו (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ששמו הראשון יוסף), לגבי הדורות שלפנ"ז עד לדורו של רבינו הזקן ("בית יעקב"⁸¹) - שעל ידו נעשה הפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל ממש, עד לחוצה שאין חוצה ממנו, כמדינת צרפת, אשר, בזמנו של רבינו הזקן (וכן בזמנם של רבותינו נשיאינו שלאח"ז) לא הי' גילוי בקביעות, כ"כ הפצת תורת החסידות במדינת צרפת, להיותה תחתון למטה (ועד כדי כך שרבינו הזקן חשב לנצחונה של צרפת כו⁸²),

אבל, לאחרי "מעשינו ועבודתינו" דכל בני' במשך כל הדורות, כולל ובמיוחד לאחרי גילוי תורת החסידות ב"ט כסלו, שאז התחיל עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה"⁷⁸, ומוסיף והולך ע"י רבותינו נשיאינו מדור לדור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שעל ידו הופצו המעיינות חוצה בכל קצוי תבל - כבר נגמרו ונשלמו כל הענינים גם מצד (וב)העולם, כפי שהודיע והכריז שכבר נשלמו כל עניני העבודה, גם "צחצוח הכפתורים", והכל מוכן לביאת המשיח.

לאחרי שחשב שעשו נתברר כבר, גם לאחרי ששבו המלאכים ואמרו שלא נתברר עדיין כלל - שלא עסק ב"עבודת הבירורים" (לברר את עשו), אלא עסק ב"העלאת מ"נ להמשיך מ"ד דמקף דתהו" ע"י המנחה (תו"א פירשתנו כו, רע"ד).

(80) עובדי' א, יח ואילך.

(81) להעיר מהשייכות המיוחדת דרבינו הזקן ליעקב (ראה בארוכה מעייני הישועה (קה"ת תשמ"ח) ע' 101 ואילך).

(82) ראה ספר התולדות אדה"ו (קה"ת תשל"ו) ע' רנט (בהוצאת תשמ"ו - ח"ד ע' 1025) ואילך.

ומזה מובן שהמשך העבודה שלאח"ז (כל זמן שמשיח צדקנו מתעכב מאיזו סיבה בלתי ידועה ומוכנת כלל) אינו "עבודת הבירורים" (שהרי כבר נסתיימה ונשלמה עבודת הבירורים)⁷⁹, אלא, עבודה מיוחדת

(78) ראה ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(79) במכ"ש וק"ו מאופן עבודתו של יעקב

שמצד פריצת כל הגדרים דהמעיינות באים הם גם בתחתון שאין תחתון למטה ממנו, אלא יתירה מזה, שענין זה הוא גם מצד התחתון, כמודגש בכך ש"צרפת" אותיות "פרצת"⁸⁵, ועי"ז נעשה "פרצת"⁸⁶ עליך פרץ"⁸⁷, "זה משיח, שנאמר⁸⁸ עלה הפורץ לפניהם"⁸⁹.

יג. ובדורנו זה גופא ניתוסף עוד יותר בכהנ"ל כש"קיימא סיהרא באשלמותא" דחודש כסלו בשנה זו:

ידוע ומפורסם הר"ת דשנה זו - "הי' תהא שנת נפלאות בה", "בכל (מכל כל)"⁹⁰, היינו, שהשנה עצמה וכל הענינים שבה הם באופן של "נפלאות", "פלא" שלמעלה מנס"י⁹¹, ו"נפלאות" לשון רבים, ועד ל"נפלאות", נו"ן פלאות⁹², ולכל לראש והוא העיקר - "כימי צאתך מארץ

ודוקא בדורנו זה, ע"י "בית יוסף", נעשה גילוי והפצת המעיינות גם במדינת צרפת⁸³, ביסוד שם ישיבת "תומכי תמימים" ע"ד כבליוברויטש, ולכן, הגיע בפועל הזמן ש"ירשו את ערי הנגב", "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".

ויש להוסיף ולהעיר ע"ד הרמז:

"צרפת" בגימטריא שבע מאות ושבעים (770), השלימות דמספר שבע, כפי שכל א' כלול מעשר (שבעים), וכפי שכל א' כלול ממאה (שבע מאות), ושניהם יחד (שבע מאות ושבעים), וי"ל שבזה מרומז שבהירור דמדינת צרפת, נגמר ונשלם בירור העולם שנברא בשבעת ימי הבנין בכל הפרטים ופרטי פרטים.

ולזה עיר, שהבירור ד"צרפת" שמספרו "770" נעשה ע"י (ה"להבה" שמאירה מ"בית יוסף", ועד לבית יוסף כפשוטו, הבית שבו בחר ועד שקנהו ובו חי כ"ק מו"ח אדמו"ר גשיא דורנו בעשר שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין, ומשם הולכת ונמשכת ("מוסיף והולך") העבודה ד"בית יוסף" - שמספרו (מספר הבית כפשוטו) "770"⁸⁴.

ובעומק יותר - "צרפת" אותיות "פרצת", שבזה מרומז שגילוי והפצת המעיינות הוא בצרפת - פריצת כל הגדרים, ולא רק באופן

וש"נ.

(83) ראה גם סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 570 ואילך.

(84) ראה סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 472 (לקמן ע'

406) ואילך.

(85) ובסגנון דלעיל - שהמקבל מתאחד עם המשפיע להיות כמותו, ע"ד "והי' אור הלבנה כאור החמה" (וראה לקמן הערה 97).

(86) וישב לה, כט.

(87) "פרץ על שם הלבנה הנפרצת לעתים ונבנית לעתים" (כנ"ל הערה 87). - וי"ל ש"נפרצת" (פירצה, מיעוט הלבנה) הוא גם מלשון פריצה, שבזה מרומז שבמיעוט הלבנה (בחציו השני של החודש) נכלל גם פריצת גדר הלבנה שמקבלת מן החמה להיות כמו החמה.

(88) מיכה ב, יג.

(89) אגדת בראשית ספס"ג. וראה ב"ר ספפ"ה ובפרש"י.

(90) נוסח ברכת המזון. וראה ב"ב טז, סע"ב ואילך.

(91) ראה לקו"ש חט"ו ע' 368 הערה 16. וש"נ.

(92) זח"א רסא, ב.

שניתוסף בה חודש העיבור⁹⁸ - דיש לומר, שבשנה שלימה (שלימות החדשים חשון וכסלו) מודגשת שלימות (חדשי) הלבנה (כפי שמקבלת מהחמה), ובשנה תמימה (הוספת חודש העיבור⁹⁹) מודגשת שלימות הלבנה שנעשית כמו החמה, כיון שע"י חודש העיבור משתווית שנת הלבנה לשנת החמה, מעין ודוגמת "והי' אור הלבנה כאור החמה".

ויש לקשר זה עם דרושי חתונה שאמרם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹⁰⁰ (שנדפסו מחדש ובתוספת ביאור כו'¹⁰¹) - דרושים בתורת החסידות השייכים לחתונה - שבוה מודגשת ביותר השייכות לחתונה דכנס"י עם הקב"ה לימות המשיח, שאז יהי' עיקר ושלימות הגילוי ד"תורה חדשה מאתי תצא".

ומזה מובן שבימינו אלה ממש צריכים רק

תמימות כימי בראשית - שלימות משולשת (ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 12 ואילך. וש"נ).

98 ערכין לא, א - במשנה.

99 ובהדגשה יתירה בשייכות ליי"ט כסלו, ראש השנה לתורת החסידות - שבו מתחילים ללמוד שיעורי התניא (כפי שנחלק לימי השנה) לפי החלוקה דשנה מעוברת.

100 בהחתונה ד"בית יוסף" בשנת תרפ"ט*.

101 ביום א' פ' וישב, טו"ב כסלו - נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכל אחד ואחת שיחיו 'קונטרס דרושי חתונה', בצירוף שתי שטרות של דולר לצדקה (המו"ל).

(* להעיר מהשייכות דשנת תרפ"ט ל"פרצת" - שהשלימות דהט' (שכל א' מהתשעה כולל מעשר) היא צ', די"ל שבוה מרומם שבשנת הצדיק נעשית שלימות הנישואין, שהו"ע הנישואין דכנס"י עם הקב"ה.

מצרים אראנו נפלאות⁹³ ("נפלאות" גם לגבי יצי"מ⁹⁴).

ובשנה זו עצמה כבר "קיימא סיהרא באשלמותא" דחודש השלישי (שלימות של ג' חדשים, "בתלת זימני הוי חזקה"⁹⁵), ועומדים בסמיכות ליום השלישי בחודש השלישי, מתן תורה דתורת החסידות⁹⁶, התחלת הגילוי דתורתו של משיח, שאז יהיו הנישואין דהקב"ה וכנס"י באופן ש"והי' אור הלבנה כאור החמה".

ולהעיר, שענין זה מודגש גם בכך ששנה זו היא שנה שלימה, שחשון וכסלו שניהם שלמים (ג' חדשים שלמים בהמשך אחד), ושנה תמימה (תמימות יתירה⁹⁷),

93 מיכה ז, טו.

94 ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (וע' תפז). וש"נ.

95 ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"ב.

96 ובשנה זו מלאו תשעים שנה להכרזה שי"ט כסלו הוא ראש השנה לתורת החסידות (ט"ז כסלו תרס"ב - תשנ"ב), שמאז ניתוסף "שטרעם" מיוחד בהפצת המעיינות חוצה ע"י "חיילי בית דוד" שלוחמים "מלחמת בית דוד" ומנצחים את אלה אשר חרפו עקבות משיחך" (כדברי כ"ק אדנ"ע בהשיחה הידועה) - כפי שכבר נעשה בשלימות בסיומה של שנת הפ"ט שמסיימים זומור פ"ט (בגימט' פדה) בתהלים באופן ד"ברוך ה' לעולם אמן ואמן", ועתה נמצאים בשנת הצדיק, הקשורה עם ביאת משיח צדקנו ובנין ביהמ"ק השלישי, כסיום וחותם זומור צדיק בפסוק "והי' נועם גו' ומעשה ידינו כוננהו", שקאי על השראת השכינה בביהמ"ק השלישי (מדרש תהלים עה"פ), שזהו"ע הנישואין דהקב"ה וכנס"י, כדאיתא במדרש (שמו"ר שבעה ערה 55) בנוגע להמשכן, ושלימותו בביהמ"ק השלישי (וראה לקמן בשוה"ג להערה 110).

97 כולל גם השלימות ד"שבע שבתות תמימות תהינה" כשהתחלת הספירה במוצאי שבת,

הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר, שבסיומה "אומר לו (הקב"ה) לדוד (דוד מלכא משיחא) טול (כוס של ברכה) וברך, אומר להן, אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר¹⁰⁴ כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"¹⁰⁵.

נוהגים כהספרדים, כמודגש בפסק הרמ"א כדעת הרמב"ם ולא כדעת התוספות (ראה ט"ז או"ח ר"ס תרעא). - ולהעיר גם מהפטרת פרשת וישלח: "גלות גו' צרפת (אשכנז) וגלות ירושלים אשר בספרד ירשו את ערי הנגב", החיבור והאיחוד דאשכנזים וספרדים בבירור וירושת אדום, ששייך לתוכן הענין שהדלקת נרות חנוכה "על פתח ביתו מבחוץ", כדי להאיר את החושך ("משתשקע החמה"), "עד דכליא רגלא דתרמודאי".

(104) תהלים קטז, יג.

(105) פסחים קיט, ב.

לפתוח את העיניים ולראות את המציאות בפועל ממש¹⁰² - היינו שיושבים יחד עם הקב"ה ("ישראל וקוב"ה כולא חד") ב"שולחן ערוך"¹⁰³ לסעודת הנישואין,

(102) כלומר, לא זו בלבד שנשלמה העבודה וצריכים לפעול הגילוי בעולם (כנ"ל סי"א), אלא יתירה מזה, שישנו כבר בפועל ובגלוי, וצריכים רק לפתוח את העינים, כי מכבר "נתן לכם . . עינים לראות".

(103) ובפרט לאחר שלימות העבודה בכל הדורות בקיום ה"שולחן-ערוך" (דה"בית יוסף) עם ה"מפה" שעל ה"שולחן ערוך" (הגהות הרמ"א על השו"ע דהב"י) - כידוע הרמו במ"ש "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", שרומז על הרמ"א, שלאורו הולכים כל בני* עד סוף כל הדורות, ועי"ז יוצאים מן הגלות אל הגאולה. (* כולל גם אחינו בני"י הספרדים - כפי שמצינו בנר חנוכה שגם הספרדים (שבדרך כלל נוהגים כהב"י) נוהגים כהרמ"א, וכן לאידך, שהאשכנזים

היכן רואים שעבודת בני"י הסתיימה והגאולה כבר התחילה לפעול העולם

יתירה מכך אומר הרבי, לא רק שנמצאים ב"תקופה מיוחדת" אלא שמלך המשיח כבר נשלח לגאול את עם ישראל וכו', ומה שנשאר זו רק עבודה מיוחדת להבאת הגאולה.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש את עניין השליחות, החל משליחותו של אליעזר לקחת את רבקה להיות אשה ליצחק.

ומוסיף באותיות אלו, שבדורנו זה כל יהודי הוא "שליח" של הרבי לפעול בהפצת התורה והיהדות, וב"הפצת המעיינות חוצה"; ובפרט שישנם כאלו שכל היום שלהם מתעסק בהבאת הגאולה, וכאשר הם נפגשים יחד בכינוס השלוחים, "מביא הדבר הנאה אמיתית".

ומוסיף, שבדורנו זה כבר התקיימו סימני הגאולה: מלכיות מתגרות זו בזו, שנת "נפלאות אראנו", מלך המשיח נלחם ומנצח - וממילא צריך לומר שיש עבודה חדשה בעולם שבביל להביא את משיח:

בכל דור יש א' הראוי להיות משיח, ומוכן שבעמדנו במצב כזה של הפצת המעיינות - מובן שהקב"ה כבר שלח את משיח להוציא את ישראל מהגאולה, וממילא ההוראה אלינו שכל הפרטים צריכים להיות חדורים "כיצד זה מוביל לקבלת פני משיח צדקנו".

והיינו, שצריך להסביר לכ"א את עניינו של משיח ב"אופן התקבל" לכל אחד ואחד.

ד"מ ש"פ חיי שרה תשנ"ב, אותיות יב-יד.

נבחרו להיות שלוחים של נשיא דורנו, וכל עבודתם ככל המעת-לעת כולו מוקדשת למילוי שליחותם בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, ובהבאת הגאולה.

ועאכו"כ כשהשלוחים מכל קצוי תבל נאספים יחד, ב"כינסו השלוחים העולמי", אשר כינסו "לצדיקים הנאה להן והנאה לעולם"¹⁰⁶, מביא הדבר הנאה אמיתית - הנאה דקדושה - להן ולעולם, עולם גם מלשון העלם והסתור¹⁰⁷. ובפרט שזהו "כינסו השלוחים העולמי", שלוחים הנמצאים בכל קצווי העולם כולו, ועבודתם מתבטאת בביטול ההעלם וההסתור של העולם ובהפיכתו, עד שיעשה דירה לו יתברך, באופן של יחוד מ"ה וב"ן, כהכנה לגאולה, כנ"ל.

יב. בכל זה נתוסף יותר בדורנו זה במיוחד - אשר בו נוסף חידוש בענין השליחות, שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו מינה כאו"א מישאל דדור זה להיות שלוחו בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, עד להבאת הגאולה האמיתית והשלימה.

וכפי שרואים בפועל, שעכשיו קל יותר להסביר ליהודי - אפילו כזה שלפני זה לא היתה לו בגלוי שייכות לכך - שבנוסף לעבודתו האישית, יש לו גם את האחריות להיות "שליח", להשפיע (ממעלותיו ודיעותיו כו') על אחרים, החל מבני ביתו, חבריו וידידיו, וכל מי שהוא יכול להגיע אליהם.

ובזה נתוסף במיוחד - בנוגע לאלה אשר זכו, שמתוך עם ישראל גופא הם

106 משנה סנהדרין עא, סע"ב.

107 ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

מלחמת ה' וינצח בכמה וכמה ענינים - ודוקא מתוך מלחמה של שלום. ונצחון הוא גם מלשון נצחיות, קשור עם הגילוי של "נצח": נ' - גילוי שער הנו"ן, צ' - שנת הצדי"ק (כפי שבנ"י קראו לשנה זו) וח' - הגילוי של משיח צדקנו, הקשור במספר שמונה (שמונה נסיכי אדם¹¹⁰).

מזה מובן, שמאחר שהשלוחים עומדים כבר מזמן לאחר מילוי התחלת עבודת השליחות בהפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה, ומזמן לאחר אמצע עבודת השליחות, עד שכבר סיימו את השליחות (כהודעת נשיא דורנו הנ"ל), ואעפ"כ עדיין לא באה בפועל ממש הגאולה האמיתית והשלימה - צריך לומר, שעדיין נשאר משהו לעשות כדי להביא את הגאולה בפועל.

והוא: ע"פ הידוע ש"בכל דור ודור נולד א' מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח לישראל"¹¹¹, "א' הראוי מצדקתו להיות גואל וכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו כו"¹¹², וע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, השליח היחיד שבדורנו, המשיח היחיד שבדורנו, שכבר סיימו את כל הענינים - הרי מובן, שמתחיל להתקיים ה"שלח נא ביד תשלח", השליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר. ומזה מובן, שהדבר היחיד שנשאר עכשיו בעבודת השליחות,

110) סוכה נב, ב.

111) פ"י הברטנורא למגילת רות.

112) ראה שו"ת חת"ס חו"מ (ח"ו) בסופו (סצ"ח). וראה שו"ח פאת השדה מע' האל"ף כלל ע'. ועוד.

יג. בזה גופא - שזה שייך לכינוס השלוחים בכל שנה ושנה - נתוסף החידוש בשנה זו במיוחד, בקשר של עבודת השליחות של "שלח נא ביד תשלח", השליחות של משיח צדקנו:

דובר לעיל (סעיף א), שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הודיע, שכבר סיימו את כל עניני העבודה, וכבר עומדים מוכנים, "עמדו הכן כולכם", לקבלת פני משיח צדקנו.

כפי שרואים זאת (כמדובר כמה פעמים) גם בכך, שבמאורעות העולם נתקיימו כמה סימנים על הגאולה, החל מהסימן (בילקוט שמעוני¹⁰⁸) ש"הגיע זמן גאולתכם", מזה ש"מלכיות מתגרות זו בזו"¹⁰⁹, בפרט במדינות הערביים [כולל - מה שראו בימים אלו, שבמה שכונה "ועידת השלום", הם הודיעו שהם מוכנים לוותר על כל הענינים למען "שלום" כביכול, ובפועל נתברר ש"לא דובים ולא יער!" ואכ"מ].

וכבר נתקיים הסימן של השנה שעברה - ה'תשנ"א ר"ת הי' תהא שנת נפלאות אראנו, ובהוספה בשנה זו - והולך ונמשך - הי' תהא שנת נפלאות בה, (ו)בוכתה - שזה (הנפלאות) נעשה המהות והתוכן והנשמה של השנה.

ורואים בפועל איך שהתקיים ה"ילחום

108) ישעי' רמז תצט.

109) מדרש לקח טוב לך לך יד, א. וראה גם ב"ר פמ"ב, ד.

יד. מזה באה ההוראה בפועל שיש להוציא בעומדנו עתה בהתחלה ובפתיחה של "כינסו השלוחים העולמי":

לכל לראש - צריך לצאת בהכרזה ובהודעה לכל השלוחים, שעבודת השליחות עכשיו ושל כאו"א מישראל מתבטאת בזה - שיקבלו את פני משיח צדקנו.

כלומר: כל הפרטים בעבודת השליחות של הפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה, צריכים להיות חדורים בנקודה זו - כיצד זה מוליך לקבלת משיח צדקנו.

וכמודגש בנושא הכינסו - "כל ימי חיך להביא לימות המשיח"¹¹⁷: כל עניני העבודה (בכל ימי חיך, ובכל יום עצמו - בכל פרטי ושעות היום) צריכים להיות חדורים ב"להביא לימות המשיח". לא רק "לרבות" (כפי שכתוב בכמה מקומות), שהוא (השליח) עומד ומחכה שמשיח יבוא ואז הוא יטול חלק בזה ויהנה מזה וכו', אלא - "להביא", הוא עושה כל התלוי בו כדי "להביא לימות המשיח" לשון רבים, לא רק ההתחלה של יום אחד, אלא של ימות (לשון רבים) - ימות המשיח (לא רק כאשר המשיח הוא "בחזקת משיח"⁸¹, אלא כל ימות המשיח - גם השלימות של "משיח ודאי"⁸¹ וכו').

והכוונה בפשטות היא - שמכינסו השלוחים צריכים לבוא ולהביא החלטות טובות כיצד כל שליח צריך להתכונן בעצמו ולהכין את כל בני במקומו ובעירו וכו'

(117 ברכות פ"א מ"ה.

הוא: לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש, בכדי שיוכל לקיים את שליחותו בפועל ולהוציא את כל ישראל מהגלות!

דבר זה עומד בהדגשה יתירה בשבת פרשת חיי שרה (שבה מתקיים כינסו השלוחים), שבה קראו אודות השליחות ששלח אברהם את אליעזר לנישואי יצחק ורבקה, שזה נותן כח על כל עניני השליחות, ובמיוחד - שלימות ענין השליחות של משיח צדקנו.

ונוסף לזה זהו שבת מברכים ראש חודש כסלו (ובשנה זו - שני ימים ראש חודש), חודש הגאולה, וחודש מתן תורה הפנימיות התורה¹¹³, החודש השלישי בימי הגשמים [כנגד החודש השלישי בימי הקיץ]¹¹⁴ (חודש סיון) - החודש של מתן תורה הנגלית¹⁰⁷]. ולהוסיף, שגשמים קשורים גם הם לשליחותו של משיח - מלמטה למעלה (ע"ד לבנה), "ואד יעלה מן הארץ"¹¹⁵, שדוקא "מן הארץ" (ב"ן), נשמה בגוף, נעשה מהחומריות גשמיות, ומהגשמיות נעשה "אד" (יסוד האוויר, היסוד הדק ביותר), שהוא "יעלה" למעלה מעלה, עוד יותר למעלה מ"רוח אלקים מרחפת על פני המים", "זה רוחו של מלך המשיח"¹¹⁶ - מאחר שנעשית התחי' בתור נשמתו דכ"ק מו"ח אדמו"ר בפועל ממש, כנשמה בגוף (ולא רק כפי שהוא "רוח . . מרחפת על פני המים").

(113 ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רה. ריו.

(114 ראה ל"ת להאריז"ל פ' ויצא. ועוד.

(115 בראשית ב, ו.

(116 בראשית א, ב. ובב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

באופן של חכמה בינה ודעת.
והיות שזוהי העבודה בזמן הזה, הרי מובן
שזה שייך לכאור"א מישראל, ללא יוצא מן
הכלל.

לקבלת פני משיח צדקנו, ע"י שהוא מסביר
את ענינו של משיח, כמבואר בתושב"כ
ובתושבע"פ, באופן המתקבל אצל כל אחד
ואחד לפי שכלו והבנתו, כולל במיוחד -
ע"י לימוד עניני משיח וגאולה, ובפרט

העבודה כעת לאחרי שסיימנו את כל העניינים

לאור האמור לעיל שהשלים ההכרחיים להבאת הגאולה הסתיימו ורואים את התחלת
ייעודי הגאולה בעולם, א"כ דרוש הסבר מדוע עדיין לא באה הגאולה, ומהי העבודה
שנותרה כעת.

בשיחות דלקמן (וכן ראה בד"מ ש"פ בלק תנש"א ועוד) מצינו כמה ענייני עבודה
ייחודיים לדורנו זה ולמצב זה בו אנו נמצאים על סף הגאולה.
א. להתנהג באופן של "עשה כאן ארץ ישראל" - לחיות גאולה.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש את דברי הצ"צ לחסיד שרצה לעלות לארה"ק -
"עשה כאן ארץ ישראל", והיינו שצריך להתעסק באופן פנימי היכן שנמצאים, ועם
המחשבה, דיבור ומעשה של כל אחד ואחד, למרות שהגאולה כבר מגיעה!
ובאותיות אלו מוסיף, שלא צריך להתפעל מכך שכל אחד עובד רק במקום ושטח
מסויימים ועוד, כי כנ"ל צריך להיות פנימי איפה שנמצאים, והרי כל יהודי הוא חלק
מכלל עם ישראל. ובפרט שכל עבודה של יהודי נכללת בשאר העבודות שעשו היהודים.
ובנוגע לעבודה החדשה בעולם, יהודי צריך להתרגל למחשבה של גאולה, שכל יום
יהיה "יום גאולה" פרטי.

ד"מ ש"פ פנחס תנש"א, אותיות יב-יד.

לנצל זאת לקיים את ההוראה "עשה כאן
ארץ ישראל", כנ"ל.
ובנוגע לפועל:

יב. כיון שהגאולה עדיין לא באה ברגע
זה, ובהשגחה פרטית נמצאים אנו עדיין
"כאן", במקום וזמן זה - בודאי צריכים

ושליחותו של כל אחד בעולם - היא רק חלק קטן מכל העולם, כל המקומות וכל הזמנים, ולפעמים יכול אדם לחשוב: כיצד הי' אילו הי' הוא נמצא במקום אחר בזמן אחר, יתכן שעבודתו היתה באופן אחר, ואולי אפילו באופן טוב יותר מכפי שהיא עתה, וכיו"ב;

ועד"ז יכולה להשאל השאלה: כיון שעבודתי היא רק בפנינה קטנה בעולם, ובפרט שבפרט - למאי נפק"מ כ"כ כיצד אתנהג בוה, ועאכו"כ שלכאורה אין לזה - לדעתו - שום השפעה על כל העולם?

ויתירה מזה - שואל הוא: כיצד תובעים ממנו שיביא את הגאולה - גאולה כללית לכל העולם - בו בזמן שעבודתו היא רק חלק קטן בעולם (במקום ובזמן)?!

אומרים לכאור"א מישראל, יש לך הוראה מנשיא דורנו - "עשה כאן ארץ ישראל": עבודתך צריכה להתבטא - לא במחשבה אודות מה שנעשה בקצה אחר של העולם ובזמן אחר בפני עצמם ולתועלת נפרדה - אלא להיות שקוע לגמרי (במחשבה דיבור ומעשה) בעשיית "כאן ארץ ישראל" - במקומך הפרטי ובכל רגע מזמנך הפרטי.

ודוקא עי"ז תפעל גם בכל העולם (בכל מקום ובכל זמן) - כיון שבחלקך בעולם נכללים כל חלקי העולם,

[ועד"כ כפי שהי' בנוגע לחלוקת ארץ ישראל - שאע"פ שכל שבט (וכל משפחה בכל שבט) קבל חלק מסויים בארץ ישראל¹²⁰, הי'

היות ש"עשה כאן ארץ ישראל" היא הוראה שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו פרסם (ולפני זה לא הי' זה בגלוי, פרט ליחידי סגולה) - מובן שזוהי הוראה לכל אנשי הדור, שקשורים כולם עם נשיא הדור ("הנשיא הוא הכל"¹¹⁸).

ובמיוחד כאשר נמצאים אנו בשבועות שבהם קוראים בתורה אודות נחלת וחלוקת הארץ, ובזמן שבו כבר "הכל מוכן לסעודה" ונמצאים על סף הגאולה וחלוקת ארץ ישראל בפשטות - צריך כל אחד להוסיף עוד יותר בעבודתו ד"עשה כאן ארץ ישראל", כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, במקומו ומצבו הוא, ולעשות זאת בתכלית השלימות במחשבה דיבור ומעשה שלו - ועי"ז להתרגל לשלימות דמצב הגאולה (כנ"ל).

יג. לכאור"א מישראל יש את חלקו ושליחותו בעולם שנתן לו הקב"ה. אחד הוא בעל עסק (מ"זבולון), ואחר ענינו לימוד התורה ("יששכר"), וכיו"ב, ובכל סוג גופא - יש לכל אחד חלק ושליחות אחרת בעולם. וכל אחד נמצא בחלק מסויים בעולם - שאליו הולך אותו הקב"ה ("מה' מצעדי גבר כוננו"¹¹⁹), כיון ששליחותו היא דוקא במקום זה.

ועד"ז בנוגע לזמן - לכל רגע, כל שעה, כל יום, כל חודש, כל שנה, וכל תקופה - ישנה עבודה ושליחות מסויימת.

והגם שכל נקודה במקום וכל רגע בזמן,

118) פרש"י חוקת כא, כא.

119) תהלים לז, כג.

120) לדעת רש"י - "לשבט שהי' מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב . . לא היו החלקים שווים הרי הכל

והגם שעבודתו היא רק בקו אחד וכיו"ב [כדמוכח גם מיהודים וצדיקים שכבר סיימו את שליחותם בעלמא דין, וכיון שכל ישראל בחזקת כשרות¹²⁹ צריכים לומר שהם (חלקם עכ"פ) קיימו בשלימות את שליחותם בעולם, אע"פ שלא הי' זה בכל קוי העבודה] - הרי באמת כולל כאו"א מישראל בתוכו את כל קוי העבודה - כמובן מזה שאומרים בקריאת שמע על המטה "בין בגלגול זה בין בגלגול אחר", והיות שזהו חשבון צדק, הרי מובן שיש בכחו לפעול גם בנוגע לגלגול אחר (ולכן יכול הוא לעשות חשבון הנפש ע"ז), ועפ"ז מובן שהעבודה דכל הגלגולים שלו מצטרפת לעבודתו.

ומזה מובן, שכאו"א מישראל - מה שרק תהי' שליחותו בעולם - יש בכחו לעשות "כאן (כל) ארץ ישראל", ועי"ז - לפעול כך בכל העולם כולו. אפילו אם אדם הוא בעל עסק בעניני העולם, ולא גבאי בבית הכנסת וכיו"ב, ובמילא יכול הוא לכאורה לחשוב איזו שייכות יש לו עם קדושת "ארץ ישראל" (זה לכאורה שייך דוקא בביהכנ"ס וביהמ"ד וכיו"ב) - הרי נוסף לזה שיכול הוא להשתתף בזה ע"י השתתפות בבנין ביהכנ"ס וביהמ"ד בממונו וכיו"ב, הרי גם עבודתו הפרטית (כאשר הוא עושה אותה בשלימות לפי כחו) כוללת בתוכה את כל עניני העבודה וכל חלקי "ארץ ישראל".

ועפ"ז מובן גם, שלכאו"א מישראל ישנה האחריות להביא את הגאולה לכל העולם

(129) רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ב ה"ב.

בכל חלק את כל המעלות (וכל חלקי) ארץ ישראל (שעלי' נאמר¹²¹ "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", ואמרו חז"ל¹²² "אין ארץ ישראל חסרה כלום שנאמר¹²³ לא תחסר כל בה") - כמאחז"ל¹²⁴ "אין לך מישראל¹²⁵ שאין לו בהר ובשפלה ובנגב ובעמק"¹²⁶].

כמובן מזה ש"כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם"¹²⁷, שכיון שכל העולם נברא בשבילו, הרי מובן שיש בכחו לפעול בכל העולם, עי"ז שהוא - בחלקו הפרטי - כולל בתוכו את כל העולם כולו (כמ"ש¹²⁸ "ואת העולם נתן בלבם").

לפי ריבוי השבט חלקו החלקים" (פרש"י פרשתנו כו, נד), ולדעת הרמב"ן (שם), שחלקו הארץ לחלקים שונים לכל שבט (בין שאנשיו מרובים ובין שאנשיו מועטים), והכתוב "לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו" לא על השבטים נאמר אלא על המשפחות שבתוך השבט עצמו (ראה בכל זה - אנציקלופדי' תלמודית ערך ארץ ישראל ע' רג. ערך גורל ע' תטו. וש"ג). ובכל אופן - "לא נתחלקה הארץ במדה לפי שיש גבול משובח מחבירו אלא בשומא בית כור רע כנגד בית סאה טוב הכל לפי הדמים" (ספרי ופרש"י פינחס שם), היינו חלקים שונים באיכות.

(121) עקב יא, יב.

(122) יומא פא, ב.

(123) עקב ח, ט.

(124) ב"ק פא, ב.

(125) ואית דגריס "אין לך שבט ושבט מישראל" (תוד"ה העולם - ב"ב קכב, א).

(126) אלא "בעולם הזה אין להם בשוה מזה כמו מזה, אלא מזה מעט ומזה הרבה, אבל לעולם הבא יש לו מן הכל שיעור שוה" (תוס' שם).

(127) משנה סנהדרין לו, א.

(128) קהלת ג, יא. וראה לקו"ת במדבר ה, ריש

ע"ב.

ישראל", מתוך חיות פנימית - מדבר הוא אודות זה מתוך חיות גם עם אחרים, ומפרסם את ההוראה ד"עשה כאן ארץ ישראל" אצל בני ביתו, אצל הקרובים אליו, ועאכו"כ אצל תלמידיו, עד שמדבר אודות זה עם כל מי שיכול להגיע אליו, וכיון שזה בא מפנימיותו, מדבר הוא דברים היוצאים מן הלב שנכנסים אל הלב¹³⁰ ופועלים פעולתם, ועאכו"כ עי"ז שמראה דוגמא חי' מעבודת עצמו. עד שפועל שגם השומעים נעשים מדברים - "הגורל חי' מדבר".

ובנוגע לפועל: מיד במוצאי שבת (אם משיח לא יבוא ח"ו לפני זה) - ידאגו לפרסם בכל מקום שהוא (באופן המותר לאחר שבת) את ההוראה "עשה כאן ארץ ישראל". וימשיכו בפרסום ההוראה בימים שלאחרי זה, עד שיבוא משיח צדקנו ואז ימשיכו בארץ ישראל כפשוטה, נוסף על עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות.

(130) ספר הישר לר"ת סי"ג. הובא בשל"ה ט, א.

כולו - כיון שעיי"ז שהוא עושה את עבודתו הפרטית בשלימות (במחשבה דיבור ומעשה), אפילו בפרט שבפרט - ברגע אחד ובמקום אחד ("כאן"), יש בכחו להפכו ל"ארץ ישראל", ועיי"ז לפועל ולהביא את הגאולה השלימה בכל העולם!

ובאותיות פשוטות: בעמדנו קרוב ממש לפני הגאולה - צריך כאו"א מישראל להתרגל לגאולה ולהציב את עצמו במצב ורגש של גאולה, עיי הפיכת יומו הפרטי ל"יום גאולה (פרטית)", והפיכת מקומו הפרטי - ל"ארץ ישראל", עיי"ז שעושה את העבודה שלו ברגע זה ובמקום זה בתכלית השלימות, במחשבה דיבור ומעשה.

יד. וכתוצאה משלימות עבודתו הפרטית (במחשבה דיבור ומעשה) - ה"ז צריך להתבטא גם בדיבורו, ע"ד "הגורל חי' מדבר", שכיון שהוא חדור בפנימיות בהוראה והעבודה ד"עשה כאן ארץ

ב. להתנהג ולחיות עם העניין של "אין עוד מלבדו".

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש את הקשר בין שמחת תורה לגאולה. ומוסיף באות זו, שכל העולם צריך להיות בהנהגה של של "אין עוד מלבדו" - שענייני החול גם הם חלק מרצון ה'. וממשיך, שבדורות האחרונים יותר ויותר נרגשת השלימות בעבודה הני"ל!

ד"מ ליל שמח"ת קודם הקפות, אות ב.

בזמן הגאולה¹³²].

אחד הענינים העיקריים לעתיד לבוא - הוא (כמובא לעיל מהתניא) שאז תהיי השלימות ד"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו": בכל העולם כולו יתגלה איך שאין שום מציאות אחרת זולתו ית', "אין עוד מלבדו".

ובדוגמת זה נדרש גם בחייו של יהודי - שיחוש וירגיש בכל עניניו ממש, ש"אין עוד מלבדו". זאת אומרת: מלבד זאת שהכוונה והתכלית דכל עניני העולם היא אלקות, ובמילא עבודתו היא באופן ש"כל מעשיך לשם שמים"¹³³, ו"בכל דרכיך דעהו"¹³⁴, אבל ישנה מציאות של "חול", "מעשיך" ו"דרכיך" (אלא - שתכליתם הוא קדושה), אלא יתירה מזו: שעניני העולם עצמם הם

¹³² ראה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 93-690 (לעיל ע' 5-292).

¹³³ אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דיעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

¹³⁴ משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ו ס"ב.

ב. ומזה מוכן גם בנוגע לעבודת בני"ה הנדרשת בשמחת תורה, והמשכה במשך כל השנה כולה, ובמיוחד בשנה זו - עבודה שחדורה עם ענין הגאולה ומשיח. היינו, שהנהגתו של יהודי בכל הענינים בחיי היום-יום שלו גם בזמן הזה תיכף ומיד לפני הגאולה - היא מעין ובדוגמת חיי והנהגת בני"ה בימות המשיח ממש.

[וזוהי גם ההדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע להלימוד ד"הלכתא למשיחא"¹³¹, ההלכות שנוגעות לחיי בני"ה

¹³¹ להעיר, שבשמח"ת שנה זו מסיימים לימוד ספר הרמב"ם (כפי שנחלק לג"פ ליום), שב' פרקים האחרונים שבז" תוכנם הלכות מלך המשיח, עד לסיומם ממש בפסוק (ישעי' יא, ט) "כי מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים". ו"מתכיפין התחלה להשלמה" (נוסח "מרשות" לחתן בראשית) - "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכו'", שזוהו ע"ד "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו", ראה לקמן בפנים. (* חלק משיעור רמב"ם היומי דשמח"ת, שקשור ושייך לתוכן היום, כנ"ל ס"א.

- ועפ"ז אולי יש לומר הביאור בהעיקוב המבהיל של הגאולה - שהוא מצד זה שהיתה חסרה אצל בני"ש שלימות בדרגת העבודה באופן ד"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני", שדוקא עי"ז מגיעים להגאולה אשר תהי' באופן זה (ד"אין עוד מלבדו")¹³⁹.
- אבל עכשיו כבר הוסר גם עיכוב זה, ובמילא הרי "הכל מוכן לסעודה", סעודת לויתן ושור הבר ויין המשומר¹⁴⁰ בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

ולמה נברא בשביל המשכן ובשביל ביהמ"ק, והיינו שבוהב קיימת האפשריות להשתמש בו בעניני חול ("לא הי' העולם ראוי כו' אלא כו'"), משא"כ בנוגע לתחש - הרי "לפי שעה נודמן לו למשה ועשה ממנו משכן" (שבת כח, ב). היינו שכל מציאותו אינה אלא ההשתמשות בו בשביל המשכן.

139 עפ"ז אולי יש לבאר הדיוק בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר (שיחת שמח"ת תרפ"ט) "צריכים רק לצחצח את הכפתורים": ענין הכפתור הוא - שמחבר שני חלקי הבגד, שאף שמצ"ע יתכן ענין של פירוד ביניהם, הרי ע"י הכפתור מתחברים ומתאחדים יחדיו.
140 ראה ברכות לד, ב. ב"ב עה, א. ויק"ר פי"ג, ג. ועוד.

אלקות, ובמילא לא "נרגשת" מלכתחילה שום מציאות כלל, כי "אין עוד מלבדו".

ויש לומר, שזוהי ההוספה והחידוש בהגירסא במשנה וברייתא¹³⁵ "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני"¹³⁶, לגבי הגירסא הנפוצה "אני נבראתי לשמש את קוני": "אני נבראתי כו'" - מרגיש, שישנה מציאות שנבראה, אלא שכל הכוונה והתכלית של בריאתה היא לא יותר מאשר "לשמש את קוני": "אני לא נבראתי כו'" פירושו¹³⁷ - שמציאות של אדם כשלעצמה לא קיימת כלל ("אני לא נבראתי"), הענין היחידי שישנו - הוא "לשמש את קוני"¹³⁸.

135 סוף קידושין.
136 כ"ה גירסת הש"ס כתי (אוסף כתבי-היד של תלמוד הבבלי, ירושלים תשכ"ד) במשנה וברייתא הנ"ל. וכן הובא במלאכת שלמה למשנה שם. וראה גם יל"ש ירמי' רמז רעו.
137 להעיר מתוד"ה מתני' (מנחות פג, סע"ב) דהלשון "לא . . אלא" היינו לעיכובא.
138 דוגמא לדבר - החילוק בין זהב ותחש, דאף ששניהם נבראו בשביל המשכן (והמקדש), הרי בנוגע לזהב אמרו חז"ל (ב"ר פט"ז, ד. שמו"ר רפ"ה) "לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב

ג. לפרסם לכל אנשי הדור על "שופט הדור, יועץ הדור ונביא הדור" ועל עצותיו ונבואותיו כו', ולפעול על שערי הגוף (עניים, שיניים, אף ופה) כרצון ה'.

בשפה ברורה

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש את ייעוד הגאולה "ואשיבה שופטייך כבראשונה" - שהשופטים והיועצים יחזרו עוד לפני ביאת משיח, ומוסיף באותיות אלו:
צריך לדעת שהרבי הוא השופט, היועץ והנביא האמיתי - הן מלמד תורה כשופט והן נותן עצות טובות. וזה בפרט אחרי שתורת החסידות התפשטה ברחבי העולם

באופן של "יועציך" ובהבנה והשגה, ובפרט שכבר הודפס תניא בכתב ברייל וכבר הרבי הודיע שנשלמה העבודה.

ולכן צריך לפרסם שצריך לקבל את עצמו וברכויות של הרבי ולהקשיב לו אע"פ שאינו מראה אותו ומופתים כי שנביא אחר העיד עליו שהוא נביא כו'. ועל ידי קבלת העניינים בפועל ממש, מתקרבים לגאולה ולייעוד "אשיבה שופטייך כבראשונה".

ד"מ ש"פ שופטים תנש"א, אות יא.

שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון, ע"ז ש"יאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו דבריו"¹⁴² (כפי שראו זאת אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר),

ויתירה מזה: "נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא - כפי שהוא בנוגע לנשיא דורנו, וזה נמשך בדור שלאחריו ע"י תלמידיו כו' - הרי הוא בחזקת נביא ואין זה השני צריך חקירה"¹⁴³; וצריכים לציית לו תיכף ומיד עוד "קודם שיעשה אות", ו"אסור לחשוב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינו אמת ואסור לנסותו יותר מדי כו' שנאמר¹⁴⁴ לא תנסו את ה' אלקיכם כאשר נסיתם במסה כו' אלא מאחר שנודע שזה נביא יאמינו וידעו כי ה' בקרבם ולא יהרהרו ולא יחשבו אחריו כו"¹⁴³, כיון שמאמינים בדברי הנביא, לא משום שאלו דבריו של הנביא, אלא משום שאלו דברי הקב"ה ע"י נביא זה!

[אפילו לא דברי הקב"ה שנאמרו ע"י נביא שני, אבל לא נאמרו אליו].

142 רמב"ם שם רפ"י.

143 שם ה"ה.

144 ואתחנן ו, טז.

יא. מזה מובן הלימוד לכל או"א בעמדנו בשבת פרשת שופטים בדורנו זה ובפרט בזמן האחרון, הרגעים האחרונים בהגלות - שצריכה להיות עבודה בהתאם מדה כנגד מדה להמציב הגאולה:

לפרסם אצל עצמו ואצל כל אלו שאפשר להגיע אליהם - שצריכים לקבל על עצמם ולקחת על עצמם (ביתר חזק) את ההוראות והעצות ד"שופטיך" ו"יועציך" שבדורנו - "מאן מלכי רבנן"¹⁴¹ בכלל, ובפרט נשיא דורנו - הבא בהמשך לרבותינו נשיאינו שלפניו - שופט דורנו ויועץ דורנו ונביא דורנו.

וכציווי התורה הנ"ל⁸²: "נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודיבר אליהם את כל אשר אצונו", "אליו תשמעון"⁷², וכפס"ד הרמב"ם הנ"ל, שאם יש לאחד המעלות והשלימויות שצריכות להיות לנביא ומראה אותות ומופתים - כפי שראינו ורואים בהמשך קיום ברכותיו אצל נשיא דורנו - הרי "אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כו' אלא מפני המצוה

141 ראה גיטין סב, א.

וע"י הקבלה וקיום ההוראות ד"שופטיך" ו"יועציך" שבדורנו - נעשה עי"ז גופא מעין והתחלת קיום התפלה¹⁴⁹ "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה" בגאולה האמיתית והשלימה (כנ"ל), במכ"ש מזה ש"סוף מעשה במחשבה תחלה"¹⁵⁰, עאכו"כ שזה כבר גם בדיבור ("ניב שפתיים", ענין הנבואה), כנהוג לאחרונה לבטא את הדברים בדיבור, כולל ובמיוחד - שהנה הנה באה הגאולה.

- ועפ"ז ישנו גם מענה על השאלה ששואלים על כך שמדברים לאחרונה שהגאולה באה תיכף ומיד ממש - לכאורה: כיצד זה יכול לעבור ולהצליח בצורה חלקה כל כך; כיצד יגיבו בני הבית על זה, ומה יאמר העולם על כך?! והמענה הוא, שאילו עניני הגאולה היו חידוש, אולי הי' מקום לשאלה; אבל היות והגאולה אינה חידוש דבר, אלא כל עניני הגאולה התחילו כבר ("כבתחלה") וכבר נמשכו ונתקבלו בעולם הזה הגשמי התחתון שאין תחתון למטה ממנו (בבחי' "ויועציך כבתחלה") - לא יהי' פלא כאשר הגאולה באה תיכף ומיד ממש!

ישנה ההוראה כנ"ל, שצריכים לפרסם לכל אנשי הדור, שזכינו שהקב"ה בחר ומינה בעל-בחירה, שמצד עצמו הוא שלא בערך נעלה מאנשי הדור, שיהי' ה"שופטיך" ו"יועציך" ונביא הדור, שיורה הוראות ויתן עצות בנוגע לעבודת כל בני"י וכל האנשים דדור זה, בכל עניני תורה ומצוות, ובנוגע לחיי והנהגת היום יום הכללית, גם ב"בכל דרכיך (דעהו)" ו"כל מעשיך (יהיו לשם שמים)"¹⁴⁵,

עד - הנבואה העיקרית - הנבואה¹⁴⁶ ש"לאלתר לגאולה" ותיכף ומיד ממש "הנה זה (משיח) בא"¹⁴⁷.

וביחד עם זכות זו - יש לכל אחד מאנשי דורנו האחריות לקבל על עצמו את ה"שופטיך" וה"יועציך", ולציית להוראות ועצות הטובות שלו - ובלשון רבים ("שופטיך" ו"יועציך"), ריבוי משפטים וריבוי עצות, נוסף על כך שזה בא (ומיוסד על ההוראות והעצות) מ"שופטיך" ו"יועציך", "מאן מלכי רבנן", ורבותינו נשיאינו בדורות שלפני זה - שאז יש לזה גם התוקף המובן לכל א' בבחי' עצה טובה (לא רק בדרך ציווי), שאפילו אם הוא אוהו מעצמו (ואפילו אם יש לו ע"פ תורה וש"ע ממה לאחוז מעצמו), הרי יחיד ורבים הלכה כרבים¹⁴⁸ - כדעת ה"שופטיך" ו"יועציך" - רבים.

(146) לא רק בתור חכם ושופט אלא בתור נביא, שזהו בודאות - ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שנה"ז.

(148) ברכות ט, א. וש"נ.

לזכות ולהצלחת

חיה מושקא בת לאה

לרגל יום הולדתה יו"ד אדר-ראשון

שנת הצלחה בכל העניינים בגשמיות וברוחניות!

להצלחת
יוסף יצחק בן סיגל שירה
שיגדל חסיד ירא שמים ולמדן

•

לזכות
מדלן דבורה בת רחל
עמוס בן אסתר
ירדנה בת מלכה
אריז בן מדלן דבורה
סיגל שירה בת ירדנה
ענבל בת אידה
רמי בן אהובה
אפרת קורין בת ענבל
יעקב מאיר בן ענבל
רפאל שמעון בן ענבל
שרון בת ירדנה
נגה בת ירדנה
אורן בן סימה
שרון בן מרים
טל בן שרון
כרמל בן שרון
קארין בת נגה

הילי בת נגה
מאיה בת נגה
איל בן נגה
נגה בת מדלן דבורה
משה בן בידה
ערן בן נגה
אורנה בת מדלן דבורה
איל בן אורנה
משה בן אסתר
מיכאל מישל בן מדלן דבורה
אירית בת עדה
אסף בן אירית

.

לעילוי נשמת
אליהו בן יוסף
מלכה בת ניסים
שאול בן אליהו
אסתר בת אריה לייב
דב בערל בן שמעון
ציפורה בת דב בערל
עוזיאל בן שאול

מוקדש לזכות

הוד כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט"א

לרגל מאה ועשרים שנה להולדתו
יהי רצון שיראה רוב נחת מבניו
תלמידי התמימים, דעם רבי'נס קינדער'
ובפרט בהעיסוק והלימוד בענינו העיקרי
"להביא לימות המשיח"
ועיקר העיקרים שהלימוד יפעל את פעולתו
ותיכף ומי"ד ממ"ש נראה בעיני בשר
בקיום נבואתו העיקרית – בשורת הגאולה –
"לאלתר לגאולה" ו"הנה זה משיח בא"
ובעגלא דידין
נזכה "לסיים ולהשלים מעשינו ועבודתינו"
בהתגלותו המלאה והמושלמת לעין כל
תיכף ומי"ד ממ"ש ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד